

Ї. Гасіл, Н. Лобур, О. Паламарчук

**ЧЕСЬКА МОВА
ДЛЯ УКРАЇНЦІВ**

підручник
частина I

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ, МОЛОДІ ТА СПОРТУ УКРАЇНИ
ЛЬВІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ІВАНА ФРАНКА

ЇРЖІ ГАСІЛ, НАДІЯ ЛОБУР,
ОЛЬГА ПАЛАМАРЧУК

ЧЕСЬКА МОВА ДЛЯ УКРАЇНЦІВ

підручник

Частина I

*Затверджено Міністерством освіти і науки,
молоді та спорту України як підручник для студентів
вищих навчальних закладів*

Львів
Видавничий центр ЛНУ імені Івана Франка
2011

ББК Ш141.51-923

УДК 811.162.3'243(=161.2)(075.8)

Г 22

Автори:

І. Гасіл, Н. Лобур, О. Паламарчук

Рецензенти:

д-р філолог. наук, проф. Світлана Пахомова
(Ужгородський національний університет);

д-р філолог. наук, проф. Валентина Колесник
(Одеський національний університет імені І. Мечникова);

д-р філолог. наук, проф. Станіслав Жажка
(Брненський університет імені Т.Г. Масарика, Чехія)

*Затверджено Міністерством освіти і науки, молоді та спорту України
як підручник для студентів вищих навчальних закладів
(Лист № 1/11-1081 від 08.02.2011 р.)*

© *І. Гасіл, Н. Лобур,*
О. Паламарчук, 2011

© *Львівський національний*
університет імені Івана Франка, 2011

ISBN 978-617-501-040-2

*До 350-річчя
Львівського національного
університету імені Івана Франка*

ЗМІСТ

<i>Вступ</i>	7
--------------------	---

Вступний фонетико-орфографічний курс

Загальні відомості про Чеську Республіку	10
--	----

Чеський алфавіт. Основна інформація про алфавіт.

Голосні. Дифтонги. Приголосні	12
-------------------------------------	----

Складотворчі приголосні. Особливості вимови

окремих чеських приголосних. Особливості вимови

запозичених слів у чеській мові. Чеський правопис	20
---	----

Основний лексико-граматичний курс

Урок 1.

Я та моя сім'я. Родинні стосунки. Опис зовнішності.

Риси характеру. Дієслова *být* і *mít*. Минулий час дієслів.

Питальні слова у чеській мові. Порядок слів у реченні	36
---	----

Урок 2.

Помешкання. Поділ дієслів на класи.

Відмінювання дієслів у теперішньому часі.

Зразок *dělat* та *pracovat*. Прийменники *u, mezi, kolem, na,*

<i>pod, nad, před, přes, vedle</i>	48
--	----

Урок 3.

Місто. Прогулянка по Празі. Відмінювання дієслів у теперішньому

часі. Зразок *platit, myslet, rozumět*. Модальні дієслова.

Прийменники <i>s, z</i>	60
-------------------------------	----

Урок 4.

Навчання. Університет. Карлів університет.

Форми пасивного стану. Відмінювання дієслів у теперішньому

часі. Зразок *prominout, padnout, nést, brát*. Неправильні

дієслова у чеській мові. Прийменники <i>pro, o, po</i>	70
--	----

Урок 5.

Мій день. Розпорядок дня. Вільний день. Майбутній час.

Вид дієслів. Модальні дієслова. Відмінювання модальних дієслів.

Міжмовні омоніми. Прості кількісні числівники 87

Урок 6.

Харчування. Граматичні категорії іменника.Відмінювання іменників жіночого роду, зразок *žena, růže, píseň, kost*.Відмінювання прикметників жіночого роду *mladá, jarní* 103

Урок 7.

Супермаркет. Крамниці одягу. Зразок відмінювання іменників чоловічого роду *pán, hrad*.Відмінювання прикметників чоловічого роду *mladý, jarní*.Прийменники *k, do, od, proti* 121

Урок 8.

Пори року. Погода. Відмінювання іменників середнього роду *město, moře, kuře, stavení*. Відмінювання прикметників середнього роду *mladé, jarní*. Конструкції точного та приблизного часу. Порядкові числівники 139

Урок 9.

Свята. Державні свята. Різдво. Новий рік. Великдень.Відмінювання іменників чоловічого роду *muž, stroj,**předseda, soudce* 159

Урок 10.

Подорожі. Туризм. Подорож до Праги.Відмінювання іменників іншомовного походження *génius, cyklus, idea, muzeum, drama*.

Способи дієслів, наказовий спосіб 175

Урок 11.

Чеська культура. Кіно. Театр. Музика. Присвійні прикметники.

Творення, відмінювання. Вправи на повторення 190

Урок 12.

З історії чеського спорту. Види спорту за сезонами.**Спорт у вільний час. Дієслова руху. Творення видових пар дієслів** 207

Урок 13.

Система охорони здоров'я. Медичне страхування.

Чеські курорти. Творення прислівників. Ступені порівняння
прикметників та прислівників. Особові, присвійні займенники 219

Урок 14.

Засоби масової комунікації. Офіційний лист.

Умовний спосіб. Вказівні займенники.

Відмінності між розмовною та літературною мовою 234

Урок 15.

Державний устрій. Органи влади.

Демократичні традиції Чеської держави.

Повторення пройденого матеріалу 252

Граматика в таблицях 263

Чесько-український словник 271

A ještě musím pochválit tebe, tebe, česká řeči, jazyku z nejtěžších mezi všemi, jazyku z nejbohatších všemi významy a odstíny, řeči nejdokonalejší, nejcitlivější, nejkadencovanější ze všech řečí, které znám nebo jsem slyšel mluvit. Chtěl bych umět napsat vše, co dovedeš vyjádřit; chtěl bych užít aspoň jedinkrát všech krásných, určitých, živoucích slov, která jsou v tobě. Nikdy jsi mi neselhala; jen já jsem selhával, nenacházeje ve své tvrdé hlavě dosti vědomí, dosti povzletu, dosti poznání, abych to vše přesně vyjádřil. Musel bych žít sterým životem, abych tě plně poznal; doposud nikdo neshlédl vše, co jsi; ještě jsi před námi, tajemná, překypující a plná dalekých výhledů, budoucí vědomí národa, který zestupuje.

Karel Čapek – CHVÁLA ŘEČI ČESKÉ

Запропонований підручник із сучасної чеської мови рекомендований для вивчення в україномовній аудиторії і не лише тому, що автори комунікують з читачами українською мовою, а й тому, що виклад граматичного матеріалу, лексичні пояснення – все крізь призму лексико-граматичної системи української мови. Такий методичний прийом має на меті допомогти у засвоєнні навчального матеріалу і сформувати навички зіставного аналізу в майбутніх славістів.

Концепція підручника має традиційну структуру. Він складається з базової фонетико-орфографічної частини та основного курсу. Виклад матеріалу в основному курсі передбачає вивчення нормативної граматики сучасної чеської мови та оволодіння базовою лексикою розмовних тем. Палітра розмовних тем різноманітна, включає актуальні тексти, діалоги, що охоплюють майже всі комунікативні сфери сучасного суспільства (“сім’я”, “помешкання”, “навчання”, “місто”, “крамниця”, “розпорядок дня”, “спорт”, “театр” тощо). Тексти написані сучасною чеською мовою, містять цікаву країнознавчу інформацію. Вправи після текстів сприятимуть розвитку комунікативних навичок студентів, засвоєнню лексичного матеріалу.

Грамматичні розділи і вправи після них зосереджують увагу студентів на морфологічних парадигмах, передбачають системне засвоєння навчального матеріалу. У текстовому викладі граматики автори паралельно з українською термінологією наводять термінологічні відповідники чеською мовою. Це буде попередньою підготовкою

до вивчення наступних теоретичних курсів з фонетики, словотвору, морфології, синтаксису сучасної чеської мови.

Підручник було апробовано в університетських аудиторіях Києва, Львова та Ужгорода серед студентів, які вивчають сучасну чеську мову як основний фах, і серед студентів факультету міжнародних відносин, факультету журналістики, для яких чеська мова рекомендована як іноземна.

Автори підручника висловлюють особливу подяку меценатам, які фінансово підтримали навчальне видання: Чехословацькому інституту міжнародної співпраці (Прага) в особі президента п. Яроміра Шлапоти, віце-президента п. Іво Валенти та члена адміністративного комітету п. Сафета Боїча, Генеральному консульству Чеської Республіки у Львові в особі Генерального консула п. Давіда Павліти, консула п. Мартіни Павлітової Мухової, деканові філологічного факультету п. Ярославу Гарасиму – чим долучилися до популяризації сучасної чеської мови в Україні.

З особливою приємністю автори висловлюють подяку консультантові – проф. Карлового університету в Празі п. Ганні Гладковій і рецензентам підручника: проф. Одеського університету імені І. Мечникова п. В. Колесник, проф. Ужгородського університету п. С. Пахомовій, проф. Брненського університету імені Т. Масарика (Чехія) п. Станіславові Жажі.

Шановний читачу, автори цього підручника глибоко цінують твоє бажання вивчити сучасну чеську мову. У цьому ми бачимо прагнення молодій інтелігентній людині оволодіти ще однією слов'янською мовою, відкрити для себе великий і неповторний світ людського досвіду чеського народу, що закарбований у звуках, словах, образних словосполученнях та текстах. Сподіваємося, що вивчення сучасної чеської мови на основі запропонованого підручника для тебе буде не лише цікавим, а й відкриє нові перспективи твого фахового зростання.

Автори

**ВСТУПНИЙ
ФОНЕТИКО-
ОРФОГРАФІЧНИЙ
КУРС**

Загальні відомості про Чеську Республіку

Чеська Республіка – держава у Центральній Європі. Сусідні держави – Німеччина (на півночі), Словаччина (на сході), Австрія (на півдні) і Польща (на півночі). Територія країни – майже 79 000 кв. км, об'єднує історичні області Богемію, Моравію та Сілезію.

Населення країни – 10 292 тис. чол.

Державна мова – чеська.

Столиця Чеської Республіки – Прага (1,2 млн. жителів). Інші великі міста: Брно, Пльзень, Оломоуц, Градец Кралове, Ліберець, Острава.

Державний прапор творять біла верхня і червона нижня смуги із синім клином між ними.

Герб Чеської Республіки – щит, поділений на чотири квадрати: у двох квадратах зображено символ чеських земель – білого лева з короною, у двох інших – червоно-сріблясту моравську і чорну сілезьку орлиці.

Національний гімн – “Де батьківщина моя?” (слова Йозефа Каєтана Тила, музика Франтішка ШкROUPа).

За Конституцією Чеської Республіки (прийнята 16.12.1992 р.) главою держави є президент республіки, якого обирає парламент строком на 5 років.

Вищим законодавчим органом країни є двопалатний парламент (Палата депутатів і Сенат).

Основні свята: 1 січня – День оновлення самостійної чеської держави, Новий рік, Великдень (змінна дата), 1 травня – Свято трудящих, 8 травня – День визволення, 5 липня – День Кирила і Мефодія, 6 липня – День пам'яті Яна Гуса, 28 вересня – День чеської державності, 28 жовтня – День утворення самостійної чехословацької держави, 17 листопада – День боротьби за свободу та демократію, 24-25 грудня – Різдво.

Чеська Республіка є членом НАТО, Євросоюзу, ООН, СОР та інших міжнародних організацій і співтовариств.

Чеська мова (разом із словацькою, польською, серболужицькими – верхньою та нижньою) належить до західнослов'янської групи індоєвропейської мовної сім'ї. У межах Чеської Республіки корінне населення – чехи – становить понад 90%. Чехи живуть також у Словаччині, Австрії, Канаді, США, на території колишньої Югославії та в інших країнах (загалом понад 1 млн.). Приблизно 10 тис. чехів живе в Україні (Волинська, Житомирська, Одеська області).

У чеській мові розрізняють три групи діалектів: чеський, моравський та лясський (сілезький).

1. Найважливіші говірки чеського діалекту:

1.1. *середньочеська* (центральна Чехія), яка стала основою літературної мови;

1.2. *південночеська* і *західночеська*, серед яких своєю архаїчністю вирізняються *доудлебська* (на півдні Чехії) і *ходська* (Домажліцький край);

1.3. *північно-східна*, в якій вирізняються *підкрконосські, горацький* говори.

2. До моравського діалекту належать:

2.1. *моравсько-чеський* говір (північ і захід Моравії);

2.2. *ганацький* говір (центральна Моравія і її південна частина);

2.3. *моравсько-словацький* говір (східні і південно-східні кордони Моравії).

3. Сілезький (ляський) діалект (північ Чехії).

Треба зазначити, що протягом останніх десятиліть спостерігається поступове відмирання територіальних діалектів.

Крім літературної чеської мови (*spisovná čeština*), у чеських землях функціонує так звана народно-розмовна чеська мова (*obecná čeština*), яка існує на рівні фонетичному, морфологічному, синтаксичному. Вона відрізняється від норм літературної мови: “полегшує” вимову, спрощує граматику і синтаксис. Сфера її вживання – побутове мовлення, розмовний стиль. Літературна чеська мова обслуговує науковий (професійний) стиль, діловий, публіцистичний, літературно-художній.

Чеський алфавіт

Друкована літера	Рукописна літера	Назва	Вимова	Приклади
a, á, A, Á	<i>a, á, A, Á</i>	a krátké á dlouhé	[a] [a:]	anketa, matka krásný, láska
b, B	<i>b, B</i>	be	[b]	bahno, balet
c, C	<i>c, C</i>	ce	[c]	cesta, cibule
č, Č	<i>č, Č</i>	če	[tʃ]	čas, čelo
d, D	<i>d, D</i>	de	[d]	dub, dobro
d', D'	<i>d', D'</i>	d'e	[dʲ]	dívka, divák
e, é, ě, E, É	<i>e, é, ě, E, É</i>	e krátké é dlouhé ije	[e] [e:] [ɛ]	ekonom, seno léto, bílé nitě, těsný
f, F	<i>f, F</i>	ef	[f]	telefon, fakt
g, G	<i>g, G</i>	ge	[g]	gigant, granát
h, H	<i>h, H</i>	ha	[ɦ]	hodina, holka
ch, Ch	<i>ch, Ch</i>	cha	[x]	chlapec, hrách
i, í, I, Í	<i>i, í, I, Í</i>	i krátké í dlouhé	[i] [i:]	internet, vina síra, sníh
j, J	<i>j, J</i>	je	[j]	jméno, jablko
k, K	<i>k, K</i>	ka	[k]	kluk, katedra
l, L	<i>l, L</i>	el	[l]	loket, tlít
m, M	<i>m, M</i>	em	[m]	maminka, mléko
n, N	<i>n, N</i>	en	[n]	nerv, nebe

Друквана літера	Рукописна літера	Назва	Вимова	Приклади
ň, Ň		eň	[нЬ]	oheň, němý
o, ó, O, Ó		o krátké ó dlouhé	[o] [o:]	nos, otec móda, sólo
p, P		pe	[п]	pivo, kupovat
q, Q		kve	[кв]	quasi, quisling
r, R		er	[р]	ret, ryba
ř, Ř		eř	[рж, рш]	řeka, příroda
s, S		es	[с]	sláva, syn
š, Š		eš	[ш]	šev, liška
t, T		te	[т]	tatínek, tanec
t', T'		t'ě	[тЬ]	děti, těsto
u, ú, ů, U, Ú		u krátké ú dlouhé čárkované ů dlouhé kroužkované	[y] [y:] [y:]	uragán, kupec úkol, účast vůz, lůžko
v, V		ve	[в]	vchod, vojsko
w, W		dvojité ve	[в]	western, watt
x, X		iks	[кс]	xerox, exkurze
y, ý, Y, Ý		ypsilon krátký ypsilon dlouhý	[i] [i:]	byrokrat, násyp sýr, býk
z, Z,		zet	[з]	jazyk, země
ž, Ž		žet	[ж]	žvýkačka, knížka

Основна інформація про алфавіт

1. В основі чеського алфавіту – латинські літери, доповнені діакритичними (надрядковими знаками):

- ‘ (**čárka**) – для позначення довготи голосних,
- ˇ (**háček**) – для позначення:
  - шиплячих **č [ч], š [ш], ž [ж], ř [рж, рш],**
  - м’якості приголосних **ď [дь], ť [ть], ň [нь],**
  - йотованого **e** після **b, f, m, p, v,**
- ° (**kroužek**) – для позначення довгого **ů** в середині або на кінці слова
- • (**tečka**) – ставиться над малими літерами **i, j.**

2. Чеський алфавіт складається із 42 літер:

- 13 літер на позначення голосних та літера **ě** на позначення йотованого **e,**
- 25 літер на позначення приголосних, а також 3 літери – **q, w, x,** які є лише в запозичених словах.

Одна буква відповідає одному звуку. Виняток становлять:

- три голосні звуки, які позначаються літерами **i, y** (звук [i]), **í, ý** (звук [i:]), **ú, ů** (звук [y:]),
- приголосний звук [x], який позначається сполученням двох графем **ch,**
- три дифтонги **ou, au, eu.**

3. Буква **ě** позначає пом’якшені **d, t, n** або створює йотацію після **b, f, m, p, v,** пишеться тільки в середині або кінці слова.

4. Наголос у чеській мові завжди на першому складі. Якщо іменник вживається з односкладовим прийменником, наголос падає на прийменник, прийменниково-відмінкова конструкція вимовляється як одне слово. Ненаголошеними є енклітики (вони вимовляються разом із попереднім повнозначним словом):

- 1) частки **se, si** при зворотних дієсловах (*dívám se, sednu si*);
- 2) форми допоміжного дієслова **být** у минулому часі (*jsem, jsi, jsme, jste – byl jsem, dívali jsme se*) і умовному способі (*bych, bys, by, bychom, byste, by – psal bych, šli byste*);
- 3) форми особових займенників **já, ty, on, ono** у родовому, давальному і знахідному відмінках (*mě, mi, ti tě, ho, mu*);
- 4) сполучник **však.**

1. Розташуйте в алфавітному порядку. // *Napište podle abecedy.*

Ulice, cena, mapa, okno, hotel, žena, chlapec, řeka, maminka, otec, babička, dědeček, syn, kniha, ruka, noha, pes, tygr, filolog, autobus, čas, ráno, den, večer, legenda, šev, taxi, fakulta, zub, obraz, lev, hrad, pedagog, tlak, ulice, film, káva, voda, pero, tunel, zima, telefon, pivo, léto, maso, nebe, víno, hory, most, papír, pes, tygr, tabák.

2. Розташуйте в алфавітному порядку чеські власні імена. // *Napište podle abecedy česká vlastní jména.*

Jan, Ivana, Petr, Jana, Marie, Karel, Josef, Martin, Stanislav, Monika, Radim, Otakar, Sandra, Petra, Markéta, Lukáš, Sabina, Ludmila, Václav, Dana, Bohumil, Alžběta, Vladimír, Eva, Jaroslava, Svatopluk, Antonín, Helena, Katka, Honza, Pavla, Mikuláš.

Голосні

Чеські голосні бувають довгими і короткими, їх 10.

У чеській мові є п'ять коротких голосних, для їх позначення на письмі використовуються шість графем: **a, e, o, i, y, u**. Голосний **i** позначається чеськими літерами **i** та **y**, причому різниці у вимові практично немає, крім сполучень **di, ti, ni** (вимовляються м'яко) та **dy, ty, ny** (вимовляються твердо).

Довгі голосні (довгота голосних позначається діакритичним (надрядковим) знаком **´ (čárka)** на письмі відображаються сімома графемами: **á, é, í, ý, ó, ú, ů**. Довгий голосний **u** позначається на письмі **ú** (пишеться на початку слова або основи) та **ů** (пишеться в середині та в кінці слова). Сполучення **dí, tí, ní** вимовляються м'яко, а **dý, tý, ný** твердо.

Довгота голосних у чеській мові не залежить від наголосу, короткий і відповідний довгий голосний є двома різними фонемами.

Чеські голосні в усіх позиціях вимовляються практично однаково, вони не редукуються і не подовжуються.

3. Прочитайте слова. Чітко вимовляйте ненаголошені голосні. // Čtěte. Pečlivě vyslovujte nepřízvučné samohlásky.

<i>pas</i>	<i>kost</i>	<i>seno</i>	<i>cihla</i>	<i>ulice</i>
<i>tam</i>	<i>most</i>	<i>vejce</i>	<i>lavice</i>	<i>ruka</i>
<i>mapa</i>	<i>doktor</i>	<i>mezera</i>	<i>cibule</i>	<i>znovu</i>
<i>dva</i>	<i>okno</i>	<i>klec</i>	<i>pivo</i>	<i>tunel</i>
<i>rada</i>	<i>voda</i>	<i>pec</i>	<i>kino</i>	<i>kupec</i>
<i>vata</i>	<i>pole</i>	<i>teta</i>	<i>ryba</i>	<i>nula</i>
<i>dary</i>	<i>sova</i>	<i>deset</i>	<i>sypal</i>	<i>cukr</i>
<i>naše</i>	<i>noha</i>	<i>bere</i>	<i>bil</i>	<i>husa</i>
<i>sady</i>	<i>forma</i>	<i>pere</i>	<i>byl</i>	<i>zub</i>
<i>jaro</i>	<i>norma</i>	<i>nese</i>	<i>myl</i>	<i>dub</i>
<i>šaty</i>	<i>nos</i>	<i>vede</i>	<i>pil</i>	<i>guma</i>
<i>tady</i>	<i>rod</i>	<i>veze</i>	<i>ryl</i>	<i>luk</i>
<i>zase</i>	<i>rostl</i>	<i>sen</i>	<i>film</i>	<i>bude</i>
<i>vaše</i>	<i>kolo</i>	<i>koleso</i>	<i>myš</i>	<i>sucho</i>
<i>had</i>	<i>podat</i>	<i>seno</i>	<i>žil</i>	<i>ucho</i>

4. Прочитайте. Правильно вимовляйте довгі та короткі голосні. // Čtěte. Správně vyslovujte dlouhé a krátké samohlásky.

- **a – á:** *tam – máte, banka – kavárna, žena – káva, pas – pás, škola – tráva, sama – záda, rada – ráno, bota – která, doma – máme, vstal – vstával, dal – dá;*
- **e – é:** *den – dobré, vedle – také, sem – mléko, let – lék, Evropa – evropské, les – léto, led – celé, čelo – české, med – sedmé, nese – černé, duben – hrubé;*
- **i, y – í, ý:** *liška – její, kniha – knížka, tady – dobrý, myš – sýr, pít – pil, mýt – myl, bít – bil, ryl – rýt, psi – psí, vina – víno, nit – sníh, jazyk – nazývat;*
- **o – ó:** *co – gól, obchod – óda, pošta – móda, vodovod – citrón, potok – vagón, to – tón, slovo – sólo, jako – bujón, voda – kvóta, vlevo – celulóza;*
- **u – ú, ů:** *ulice – úkol, rukavice – sůl, muž – nůž, peču – úroda, ručka – stůl, ruka – úl, rozum – vozů, sucho – úcta, duše – domů, ulice – účast, dub – dubů.*

5. Прочитайте. // Čtěte.

- Двоскладові слова, в яких обидва голосні короткі:

ryba, byla, vina, hyne, oči, vodit, nosit, nohy, zuby, tety, zima, tady, chata, vata, deset, časy, bere, nese, vede, pere, žene, ruka, nula, bude, recept, čekat, žena;

- двоскладові, перший голосний довгий, другий короткий:

závod, dilo, jádro, záda, málo, tábor, rána, kámen, dáma, žába, fáze, sázet, šátek, mému, tvému, víno, síto, síla, móda, tóny, nóta, sólo, nůžky, růže, lůžko, lóže;

- двоскладові, перший голосний короткий, другий довгий:

milý, malý, sedí, leží, nový, školní, červený, bledý, sytý, lysý, zeli, nosí, loví, suchý, daný, jaký, který, druhý, paní, letí, vidí, starý, černý, cizí, mají, mladý, myslíš;

- двоскладові, обидва довгі:

bílý, líčí, mylíš se, líbí se, pátá, sází, známé, známý, známá, létá, žáků, ptáků, míchá, krájí, spálí, básnik, s vůní, stálý, máků, stálé, týká se, libá, mylí se;

- трискладові, перший голосний довгий, решта короткі:

národy, píšeme, výhody, vidali, úrazy, nádhera, zůstali, dávali, dívali se, východy, vitali, cítili, zástupy, váhali, lámali, výlety, trávilí, vážili;

- трискладові, перший голосний короткий, решта – два довгі або короткий і довгий:

neváhat, nedají, napiše, prosíme, koupíme, koupíte, poprosím, letící, dodává, zavoláš, voláte, pokývá, neváží, nedýchá, stojící, volání, otráví, rozumím;

- багатоскладові слова з довгими і короткими голосними:

pozorovatelná, podporovali, odhadovat, nakladatel, nespokojenost, spisovatel;

záležitosti, Vánoce, náhodami, námitkami, záplavami, výstavami, návštěvami;

vyhrávali, zakázali, vycházela, události, zapálila, nesprávnosti, vydávala;

nerozumíme, krokodýlovi, osvobozenými, zastarávat, prokurátor, oplakávala;

zapomenutý, nedostatečný, nebezpečné, nespokojený, dovolená, prostorové;

nejkrásnější, náboženský, nerozlámaný, krátkozraký, zaváhání, záviděníhodný, odlétající, nevýhodný, významnému, vysypávající, nepolepšitelný, zaradovala se.

Дифтонги

У чеській мові є три дифтонги (два голосних елементи в одному складі) – **ou** (у словах власне чеських), **au**, **eu** (у словах запозичених), які утворені поєднанням голосних **o**, **a**, **e** з нескладовим **u**.

6. Прочитайте слова, правильно вимовляйте дифтонги. // Čtěte. Správně vyslovujte diftongy.

- *mouka, vousy, louže, trouba, houba, koutky, houska, loutka, moudrost, zoubky, levou, nohou, ženou, rukou, malou, vezou, nesou, berou, perou, vedou, tečou, pletou, klobouk, budou, donesou, velkou, veselou, jdou, jedou, rostou, kocour, soud, koule, nouze, chomout, se známou, za zábavou, nevezmou, nevyprou, dlouhý, hloupý, moucha, malou, moudrý, hloupou, moudrou, lichou;*

- *au, auto, autobus, autobusový, autor, automat, autogram, autorita, gauč, fauna, pauza, restaurace, restaurační, skaut, sauna, mauzoleum, restaurovat, thesaurus, astronaut, kosmonaut, autoritativní, autonomie, mňau;*

- *eufemismus, eufonie, neuróza, pneumatika, neurolog, leukoplast, Morfeus, Orfeus;*

Приголосні

У чеській мові 25 приголосних, які позначаються літерами:

b, c, č, d, d', f, g, h, ch, j, k, l, m, n, ň, p, r, ř, s, š, t, t', v, z, ž. Літери **q, w, x** вживаються тільки в запозичених словах.

Вимова більшості чеських приголосних **b, c, d, f, g, h, ch, j, k, m, n, p, r, s, t, v, z** не дуже відрізняється від вимови українських **б, ц, д, ф, г, г, х, й, к, м, н, п, р, с, т, в, з.**

Приголосні у чеській мові, на відміну від української, не мають твердого і м'якого (пом'якшеного) варіантів. Фонетично м'якими є лише приголосні **j, d', t', ň**, які в чеській мові вимовляються м'якше, ніж українські [дь], [нь], [ть], тобто в чеській мові представлено тільки три пари приголосних, які протиставляються за твердістю – м'якістю: **d – d', t – t', n – ň**. На м'якість приголосних **d', t', ň** вказують букви **ě** та **i, í**.

Згідно з чеськими правилами написання **i** (позначається на письмі літерами **i – м'яке** та **y – тверде**) чеські приголосні поділяються на:

- **тверді: d, h, ch, k, n, r, t**, після яких пишеться тверде **y**;
- **м'які: c, č, d', j, ň, ř, š, t', ž**, після яких пишеться м'яке **i**;
- **подвійні (амбівалентні): b, f, l, m, p, s, v, z**, після яких пишеться і м'яке **i**, і тверде **y**: **bít – být, film – fyzika, mí – my, pí – pytel, síla – sýl, cvičení – vykat, vzít – jazyk, líl – lýko**.

За участю голосу чеські приголосні поділяються на:

- **дзвінкі: b, v, d, d', g, h, z, ž**
- **глухі: p, f, t, t', k, ch, s, š.**

У кінці слова та перед глухими приголосними дзвінкі приголосні вимовляються як глухі: **zub [zu p], knížka [kní ška]**; глухі приголосні перед дзвінкими вимовляються дзвінко: **prošba [pro šba]**, тобто у чеській мові діє регресивна асиміляція, уподібнення за дзвінкістю / глухістю, коли наступний приголосний визначає вимову попереднього. На відміну від української мови, оглушується й односкладовий прийменник, якщо він стоїть перед словом, що починається голосним: **v Africe [f Africe], pod oknem [po t oknem]**.

Непарні дзвінкі приголосні **m, n, ň, j, l, r** не змінюються: **sám, buben, kůň, čaj, sůl, mír**. Дзвінкий непарний приголосний **ř** на кінці слова і після або перед глухим приголосним оглушується: **lékař, ta-líř, pekař, příroda, přítel**.

Непарні глухі приголосні **c, č** не змінюються: **otec, prodavač**.

Зауважте:

- 1) якщо після глухого приголосного стоять дзвінки **d, b** (у чеській мові немає сполучень глухих приголосних з іншими дзвінками), то обидва приголосних вимовляються дзвінко: kdo [gdo], sbírka [zbírka], svatba [svadba],
- 2) непарні глухі приголосні впливають на вимову попереднього приголосного як парні глухі: **v – f** ovce [ofce], **b – p** občan [opčan],
- 3) непарні глухі **c, ě** перед дзвінками вимовляються як [dz], [dʒ]: lecko [ledzgo], léčba [lédʒba].

Групу подвоєних або подовжених приголосних можна вимовляти як один звук: kamenný [kamený], babiččin [babičín].

Групи приголосних **ts, ds, dč, tš** вимовляються як [c, č]: dětský [d'ěcký], představení [přěctaveňí], větší [vječí].

Приголосний **j** у середині та в кінці слова вимовляється як український **й**: kraj, čaj, dejte, kupujte, tramvaj, háj. На початку слова або складу **j** у сполученні з голосними **a, e, i, u** вимовляється як українські **я, є, ї, ю**:

ja – jaro, jasný, **je** – jed, ječmen, **ji** – jih, jídelna, **ju** – jubilat, jugoslávský.

Сполучення **jo** вимовляється **йо**: jogurt, jóga, jód, jogín, jódový.

Сполучення **dě, tě, ně** вимовляються як [де, те, не]: děti, těsný, němý, **di, ti, ni** – як [ді, ті, ні]: dík, díra, ticho, nijak.

Сполучення **bě, fě, pě, vě** вимовляються як [б'є, ф'є, п'є, в'є]: běhat, oběd, v Ufě, v Alfě, pět, opět, věnovat, Věra.

Сполучення **mě** вимовляється як [мне]: město, měsíc, měkký, měnit.

Звук **n** перед **k, g** вимовляється як носовий: banka [baŋka], gong [goŋg], Kongo [koŋgo].

Складотворчі приголосні

Приголосні **r, l** можуть бути у чеській мові складотворчими у позиції між двома приголосними (prst, krk, brzo, vlk, vlna, Vltava) або після приголосного на кінці слова (vítr, litr, nesl, vezl).

7. Прочитайте, розрізняючи тверді й м'які приголосні d – d', t – t', n – ň. // Čtěte a rozlišujte tvrdé a měkké d – d', t – t', n – ň.

■ *plášť, bude, bud', šedý, sed', déšť, sed'te, tady, ted', pojd', jdi, dům, domy, dívat se, dávat, byty, smršť, paměť, chuť, lest, labuť, at', pleť, radost, ten, neboť, daň, kůň, koni, jabloň, laň, píseň, nerv, dlaň, stan, kuchyň, odpoledne;*

■ *šťáva, šťastný, pišťala, šťastná, Drážďany, ďábel, ťapka, Víta;*

■ *mňau, mňoukat, droždový, šňůra, ťukat;*

■ *štika, paštika, droždí, oční, noční, díra, tichý, platit, nikdo, vinit, letí;*

■ *šťestí, ještě, tělo, děti, neděle, stěna, kotě, těžký, něco, letět, dítě, denně, štěně, k tetě, vyjasněné, oděv, k dětem;*

■ *daný – daní, čistý – čistí, nudný – nudní, pány – páni, hady – hadi, rády – rádi, sytý – sytí, díky – díky, mladý – mladi, bledý – bledí, dým – dim.*

8. Прочитайте, розрізняючи дзвінки й глухі приголосні. // Čtěte a rozlišujte znělé a neznělé konsonanty.

Oběd, muž, zub, nůž, obraz, běh, had, vid, zeď, zeť, východ, pedagog, druh svatba, polévka, dívka, odpoledne, tužka, obchod, zoubek, jed, posad'te se, kdo, někdo, kdy, někde, nikdo, nikdy, kdyby, někdy, kletba.

9. Прочитайте. // Čtěte.

■ **ja** – *jazyk, Jaroslav, jaro, jasný, jaký, jakost, jáma, jantar, jasnovidec;*

■ **je** – *jed, ječmen, jelen, ježek, jen, ještě, jezdit, injekce, jedenáct, jeden;*

■ **ji** – *jídlo, jinam, jinde, jíst, jistota, jinak, jít, jízdenka, jizva, jižní;*

■ **ju** – *jubilejní, Jugoslávie, jugoslávský, junior, justice.*

10. Прочитайте і повторіть. // Čtěte a opakujte.

■ *ráj, máj, haj, kraj, můj, tvůj, svůj, čaj, boj, nápoj, tramvaj, polij, vypij, zbrojní, nejširší, spojka, podej, obuj, žij, dej, pokoj, stroj, umyj;*

■ *bojovat, kojot, oboje, krajíc, najít, dvoje, sojový, kupuje, telefonuje;*

■ *já, jamka, jazyk, jasno, jezero, jeden, jubilant, jakost, jaro, jenom, jelen, jizva, jinak, jiný, jít, ještě, jehla, jízda, Josef, jubileum, jesle, jiskra, jód, jáma.*

11. Прочитайте слова. Правильно вимовляйте [e]. // Čtěte. Správně vyslovujte [e].

■ *pět, pěna, pěkná, pěšky, pětina, pětka, pěšina;*
 ■ *běh, běhat, běžet, běžec, běžný, bělouš, běhoun, bělavý, běžný;*
 ■ *věc, věčný, věda, věk, věnovat, věnec, věšák, věta, věšet, vědomí, věrný,*
 ■ *opět, k žirafě, svět, zápěstí, dospělý, dospělí, zpěv, proběhnout, ke kávě, v Ufě, v Alfě.*

12. Прочитайте і повторіть. // Čtěte a opakujte.

■ *město, měsíc, měsíčník, měna, měnavý, měnič, měkký, měkčit, měď, měděný, měch, měnit, mělký, měl, mělčina;*
 ■ *kromě, v domě, v zimě, plémě, vyměnit, umění, rovnoměrně, předmět;*
 ■ *mech – měch, dáme – dámě, máme – mámě, mezd – měst, mel – měl, umel – uměl, známe – známé.*

13. Прочитайте слова із складотворчими приголосними г, л. // Čtěte slova se slabikotvorným г, л.

■ *brk, prs, prst, vrt, vrh, vrch, drn, trn, drž, srp, strč, krk, krb, krm, hrst, čtvrt, skrz, trh;*
 ■ *brzy, mrkat, hrnec, srna, zrno, vrčet, mrkat, pršet, vrzat, frkat, trpět, trhat, drbat, krtek, hrdost, cvrček, zrní, trní, první, krmítko, zrcátko, čtvrtek, zmrzlina, držet, zmrzlý, zmrznout, čtvrtý;*
 ■ *vitr, bratr, svetr, kapr, kmostr, lotr, litr, čtvrtlitr, hadr, cukr, barometr, kufr;*
 ■ *vlna, vlk, hlt, slza, blb, mlha, plno, hltat, mlčet, mlsat, blbost, blbeček, Vltava, plný, plnit, splnit;*
 ■ *nesl, jedl, pletl, promrzl, metl, vedl, vezl, pekl, zamkl, upekl, kousl, pásl, odnesl, mohl, táhl, zamkl, ukousl, tekl, vytekl, utekl, drápl, pohltit, úplný, úplněk, naplnit, zamlčet.*

Особливості вимови окремих чеських приголосних

- **č** вимовою загалом близький до українського [ч], за способом артикуляції є напівзімкненим, тобто струмінь повітря долає перепону у ротовій порожнині не одразу, а поступово: *čas, koláč, učitel*;
- **ď, ť, ň** є палатальними, на відміну від українських палаталізованих, спинка язика піднята до твердого піднебіння, кінчик язика торкається нижніх зубів: *pojd', děti, štěstí, koni, kuň*;
- **l** є м'якшим від твердого українського [л], але твердішим від м'якого [ль], плавний, кінчик і передня частина язика не напружені, кінчик язика посунутий дозад порівняно з українським [л], вимовляється однаково в усіх позиціях: *dlít, tlít, mlít, bílý, lípa, lýko*;
- **ř** є щільним приголосним, при його вимові щілина утворюється між язиком і піднебінням, щілиною проходить струмінь повітря, кінчик язика вібрує, тому **ř** називають дрижачим, або вібрантом. Це один злитий звук. Приголосний **ř** вимовляється дзвінко [rʒ] на початку слова перед голосним, між двома голосними і якщо перед ним стоїть дзвінкий приголосний: *řemen, řada, moře, dřevo, břeh, řemeslo*. Приголосний **ř** вимовляється як [rš] на кінці слова і якщо перед ним стоїть глухий приголосний: *tři, větrík, středa, kovář, halíř*;
- **š, ž** за способом артикуляції щільні (як і українські), але за місцем артикуляції – альвеолярно-зубні, вимовляються м'якше, ніж українські: *švagr, šok, štěstí, šunka, šest, škoda, žito, žert, železo, žába, žába, žláza, žvýkačka*.

14. Прочитайте, поясніть особливості вимови чеських голосних і приголосних. // Čtěte, vysvětlete zvláštnosti výslovnosti českých samohlásek (vokálů) a souhlásek (konsonantů).

- *kašička, hračka, očko, slečna, čas, část, často, čekat, číslo, čist, čistit, čistý, čokoláda, člověk, český, čumák, jednička, koláč, krůček, ranhojič, učitel, kočka, účet, čti, nečti, otčím*;
- *mladí, štěstí, divadlo, naproti, udělat, tetička, dědeček, dívat se, dívka, ticho, tisíc, díky, štěně, tělo, děti, nikdy, sluníčko, hrníček, báseň, těsto, ať, choť, pojd', několik, lázně, loď, snědl, kuň, chuť, níže, mňoukat, mňau, pleť, píseň, květina, těžký*,

- jabloň, národní, noční, roční, dlaň, něžný, ted', plášt', kuchyň;
- slib, tlít, dlít, polka, clo, proclít, sleva, lstivý, lze, nelze, housle, šli, tlel, dlel, člun, pošli, holka, salto, košilka, mele, mléko, mluvit, mlčet, telecí, dole, seděli, pole, melu, kulička, dolů, spolu, plno, cibule, lék, vlak, vlit, led, jedle, vůl, hlad, olej, hlava, blok;
- břeh, dřevo, dříví, břicho, dřívě, bříza, břitva, březan, břemeno, zřídka, hřát, hřeb, hřeben, hřebík, mříž, hřib, hřích, hříbě, hříva, hřbet, hřmí, nejdřív, modřina, nábreží, dobře, otevřel, zavřel, vavřín, podezřelý, podezřívát;
- řada, řádek, řádný, řádka, řasa, řazení, řeckokatolický, řeč, řečník, řeka, řemen, řemeslo, řešení, ředitel, ředkvička, řeřicha, řepa, řešeto, řešit, řetěz, řetězový, řez, řezat, řeknu, řeknou, řidič, řídit, říjen, říditka, řídký, říkat, říkanka, říše, řízení;
- pořád, pořádek, moře, tváře, kouřit, vařit, zářit, vaří, kouří, míří, komáři, lékaři, inženýři, doktoři, profesori, pionýři, pekaři, uzenáři, netopýři;
- chřipka, chřest, křižovatka, křik, křičet, křeč, křemen, křen, přátelství, příroda, přítel, přímo, příhoda, příští, přes, přeskočit, přejít, převézt, převést, předem, předplatit, překrásný, přece, přebudovat, precedit, přecíst, přečkat, před, předčasný, předat, předělat, předhistorický, předcházející, předměstí, tři, třicet, tři sta;
- střed, středa, střední, středomořský, střevo, střelba, střilet, střevic, jestřáb, střežit, střecha, střešní, stříhat, stříbro, střidmý, stříh, prostředek, vstříc, střep, výstřel, vystřelit, zastřelit;
- brankář, lhář, lékař, kovář, bednář, uzenář, údržbář, halěr, taliř, kouř, pekař, kuchař, tesař, metař, lyžař, soupeř, úhoř, tchoř, zvěř, neteř, konzervatoř, laboratoř, observatoř, pepř, dovnitř, uvnitř, tvář;
- brankářka, lhářka, lékařka, kuchařka, lyžařka, pekařka, soupeřka, kuchařský, pekařský, lyžařský, cukrářský, lékařský, kovářský, vařte, rozšiřte;
- židle, žito, žít, žije, žízeň, žiznivý, železo, železný, žehlička, žehlit, žehnat, žena, žert, želva, život, živý, žitný, žiletka, žirafa, živočich, žížala, žárovka, žába, žalost, žánr, žokej, župan;
- žlutý, ždímat, žloutek, žláza, žloutenka, žnec, žlutomodrý, žralok, žvýkačka, žvýkací, žvýkat, žrádlo;
- šablona, šachista, šachovnice, šachta, šála, šakal, šátek, šikovný, široký, šampion, šampon, šarlatán, šarm, šít, šedý, šest, šelest, šaty, šéf, šéfkuchař, šek, šeptat, šortky, šum, šunka, šumět, šestihoj, šestnáct, šestnáctý, šev, šifra, šířka, šiška, šavle, šero;

■ *šťestí, šťastný, štáva, štěrbina, škoda, škola, škála, špatný, švestka, štít, štíka, štěně, švec, švadlena, švagr, šlápota, šlechtný, školství, škrabat, škrt, škrtat, škůdce, šňerovat, štrůdl.*

Особливості вимови запозичених слів у чеській мові

У чеській мові є три літери, які вживаються тільки у запозичених словах: **w** [v], **q** [kv], **x** [ks] – watt, Wagner, western, whisky, wolfram; quasi, Quido; xerox, xylofon, xylolit, praxe.

У чеській мові запозичені слова, як правило, зберігають особливості тієї мови, з якої вони були запозичені. Особливо яскраво це проявляється у написанні власних імен і назв: Goethe, Shakespeare, Chile, New York, Bordeaux, Quebec, Waterloo. Часто власні назви пристосовуються до чеського правопису і вимови, тобто чехізуються:

Babylón (Вавилон), Brémy (Бремен), Damašek (Дамаск), Řím (Рим), Londýn (Лондон), Janov (Генуя), Dráždʹany (Дрезден), Benátky (Венеція), Budapešť (Будапешт).

Зуважте:

Нові запозичення часто зберігають правопис оригіналу: webdesign [-dyzajn], high-end [haj-], image-making [imidžmej-], gender [džendr], fast food [fast fúd], hobbymarket, offshore [ofšor], glamour [glamúr], shiatsu [šiacu], babysitting [bejbisity-], home office [houm ofis], casual [kežuel].

Для слів – загальних назв діють такі основні правила:

- **d, t, n** перед **i** вимовляються твердо: ministr, klinika, politika, investice, kapitalistický, mediátor, komunikátor, kreditka, politický, technika, univerzita, univerzitní, stipendium;
- **s** у суфіксі **-ismus** вимовляється як [z]: pluralismus, romanismus, euronegativismus, feminismus, kyberterorismus, organismus, feudalismus, kapitalismus, existencialismus;
- **x** вимовляється як [ks] і як [gz]: existovat [egzistovat], xerox [kseroks], expozice [ekspozice], exsenátor [ekssenátor], exotika [egzotyka], reflex [refleks];
- сполучення двох голосних **ia, ie, ii, io, iu** вимовляються як [ija] [ije], [iji], [ijo], [iju]: diabetik, fialka, filologie, historie, v Anglii, Julii, viola, rádio, stipendium, studium;

- сполучення голосного з і: **ai, ei, oi, ui** вимовляються як [aj], [ej], [oj], [uj] : Raisa, Leila, Alois, Luisa.

15. Прочитайте, поясніть особливості вимови чеських голосних і приголосних у запозичених словах. // Čtěte, vysvětlete zvláštnosti výslovnosti českých samohlásek (vokálů) a souhlásek (konsonantů) v přejetých slovech.

Kapitalismus, pluralismus, centrum, analytik, eurokritik, materialismus, existencialismus, diktát, historik, riziko, nikotin, chirurg, organismus, exotika, optimistický, prémie, maxiprojekt, antipirátský, text, exotický, expres, idealistický, exministr, ministryně, luxus, lexikon, syntax, syntaktický, feudalismus, disertace, euroeuforie, politický, exteriér, maximální, reflex, xerox, index, textil, aktivní, futurismus, kritika, organizace, estetika, lokomotiva, nihilismus, univerzitní, stipendium, diabetik, filologie.

16. Прочитайте. // Čtěte.

Chlap, děd, vnuk, pes a hrob

Úsporná pohádka pomocí jednoslabičných slov anebo chvála češtiny.

Žil kdys kdes chlap.

Dá se říct těž muž či kmán, jak kdo chce. Já ho zvu chlap.

Nu a on krad, ten chlap. Krad, co moh a kde moh. Zvlášť když měl hlad.

Byl den jak květ, pták pěl, klas zrál, a nad vším jas.

Jen hvozd se tměl, tam, kde spal chlap.

Spal den a noc, neb pil jak Dán. Když jím trás chlad, vstal a chtěl jít dál, leč měl hlad. Jed by. A pil! Spíš pil, jen mít zač! Měl ret jak troud.

Vždyť se dá jít na lup, i když je den. Tak šel.

Jde, až zří plot, a na něm čte: Je tu zlý pes!

„Zlý pes; – a to se mám bát? To snad ne!“ a just tam šel krást.

Leč pes tam byl. A zlý! A jak! Jak d'as!

Jen se chlap vkrad, už tu byl pes a vyl. Pán sic spal, leč pes vyl a řval čím dál tím víc, až pán vstal a vzal si zbraň.

Jan Werich. Fimfárum (Praha, 2003, s.189)

17. Виразно прочитайте вірші, дотримуючись правильної вимови. // Recitujte dané verše a dbejte na náležitou výslovnost.

■
*Nesla si Evička
jablička v košíčku.
Potkala Pepička,
měl novou čepičku.
Pepičku, Pepičku,
půjč mi tu čepičku!
Půjčím ti, Evičko,
až mi dáš jabličko!*

■
*Řezu, řezu dříví,
už jsem celý křivý.
Řezu dříví z ořechu,
narovnáám je pod střechu.
Řezu dříví na polínka,
vaří kaši Kateřinka.*

■
*Letěl bílý motýlek
kolem mlýnice.
Viděla ho u mlýna
bílá slepice.
Slepice se divila,
že je také bílý,
hned se ptala motýlka,
kde ho nabilili.*

■
*Malé kotě
sedí v botě,
tiše kouká
na pavouka,
jak si v bytě
plete síť.
Potom chyti
klubko nití,
zapletlo se –
už je v síti!*

■
*Odemyky – zamyky,
rozvažte se, jazyky.
Povězte mi v řeči lidí,
co kdo slyší, co kdo vidí.
A z těch slabik, slov a vět
vykouzlíme celý svět.*

■
*Abeceda, to nic není –
kdo by se jí, kluci, bál.
Já vás vezmu do učení:
a, bé, cé, dé a tak dál.
Z písmenek se složí slova,
z vět se složí celý svět.
Ten, kdo umí abecedu,
bude všemu rozumět.*

■
*Prst a prst a prst –
když se dají dohromady,
je jich plná hrst.*

■
*Cvrček cvrká, cvrky, cvrky,
na pasece mezi smrky.
Cvrky, cvrky, cvrliky,
já jsem tákhle veliký.*

■
*Krávy mají telátka,
klisny mají hříbátka,
ovce mají jehňátka,
kozy mají kůzlátka,
slípky mají kuřátka,
husy mají housátka,
kachny mají kačátka,
fenky mají štěňátka,
kočky mají koťátka.*

18. Навчіться правильно і швидко читати скоромовки. // Naučte se správně a rychle číst jazykolamy.

Jeden Řek mi řekl, kolik je v Řecku řek.

Tři sta třiatřicet stříbrných křepelk přeletělo přes tři sta třiatřicet stříbrných střech.

Gorila v Kongu těší se na hlas gongu. Když se v Kongu ozve gong, chodí s tygrem na ping-pong.

Měla babka v kapse vrabce, a ten dědek babce v kapse vrabce stiskl, a ten vrabec babce v kapse pískl.

Strýc Šusta suší švestky.

Ještě štěstí, že se nesešli.

Stojí zde přes šest století.

Prorok Krok, rok co rok, prorokoval dobrý rok.

Šašek plaší šeptem myši, však ho myši špatně slyší. Myš už myši šušká v uši, šašek šišlá víc než tuší.

Čísi čocky lačná kočka mlčky číhá točíc očka. Kočička ač vrčí, počká, snad se časem čocky dočká.

Leze, leze po železe. Nedá pokoj až tam vleze.

Klepity, klapoty, klepity, klapoty klap. Kobyla kopyty klapala.

Myšičko, myš, pojď ke mě bliž. Nepůjdu, kocourku, nebo mě sníš!

Když naši mlátili, já ještě ležel. Oni šli k snídání, já taky běžel. Kampak ty běžíš, když si nemlátíl? Když už jsem na cestě, tak se nevrátím.

Zeptala se lišky liška, co by chtěla na Ježiška. „Myslím,“ povídá ta liška, „nejlepší by byla knížka.“

Sněží snížek, sněží, kolem starých věží, běž Jiříčku, běž – přines mi tu věž. Věž je těžká, táto, na nohou mám bláto. A na hlavě sníh, sotva bych ji zdvih.

Prší, prší, jen se leje, kam, koničky, pojedeme? Pojedeme na luka, až ku-kačka zakuká.

Šel pštros s pštrosicí a pštrosáčaty Pštroší ulicí pro pštroší pera.

Roli lorda Rolfa hrál Vladimír Leraus.

Je Oliver olivrejovaný nebo neolivrejovaný?

Hoř ohýnku hoř, my ti dáme groš! Nebudeš-li hořeti, povíme to kuřeti. Kuře ti dá kamenem, budeš hořet plamenem. Hoř, ohýnku, hoř, přijde na tě tchoř. Přijde na tě černá vrána, budeš hořet až do rána.

Ptala se Nanynka, ptala se Kuby: „Pověz mi, jestli má holoubek zuby?“ Řekni mi Nanynko, proč jsi tak hloupá: „Kdopak holoubkovi do huby kouká?“

Tvrdíš, že sis přiskřípl prsty mezi dvířka skříně.

Řekni ř – neřeknu, ty křupane.

Чеський правопис

Чеський правопис ґрунтується в основному на фонетичному принципі, що передбачає точне відтворення звуків, які вимовляються: voda, otec, matka, ruka, noha, pes, kočka (хоча у чеському правописі представлений і фонологічний принцип – певна фонема передається певною графемою: pas – páš, byt – být, dráha – drahá). Діє також і морфологічний принцип, відповідно до якого зберігається однаковий звуковий вигляд кореневих, префіксальних і суфіксальних морфем при словозміні і словотворенні, наприклад: prosba – prosební, chléb – bez chleba, zpěv – se zpěvem, vůz – bez vozu. Крім того, деякі аспекти чеського правопису базуються на історичному й етимологічному принципах: подвійна передача довгого **u** [ū] за допомогою **ú, ů**: úroda, sůl; твердого і м'якого **i** [i, ě] за допомогою **í, y** та **í, ý**: pil – pyl, mít – mýt – у старочеській мові цим літерам відповідали різні звуки.

1. Повторіть. // Zopakujte si.

У складах **bě, pě, vě** вимовляємо [b-j-e, p-j-e, v-j-e], але пишемо **b-, p-, v-**: oběd, pět, věnec, věrný, zpěv, květina, světlý, pěst, věc, běžec.

У буквосполученні **mě** вимовляємо [m-n-ě], але пишемо лише **m-**: *měsíc, měna, výměna, mělký*.

Зауважте:

У зазначеному буквосполученні вимовляємо три звуки, але пишемо лише дві букви.

У буквосполученнях **dě, tě, ně** вимовляємо [d'-e], [t'-e], [ň-e], але пишемо **d-, t-, n-** та **ě**: *děkuji, děti, těsný, štěně, něžný, těsto*.

2. Вставте пропущені букви **e – ě**, обґрунтуйте написання. // Doplňte **e – ě**, odůvodněte pravopis.

M...sto, d...kujeme, kv...ten, kon...c, V...ra, s...no, p...t, k mám..., kol...no, na hlav..., kot..., sukň..., ve vod..., k tob..., sv...t, p...kný, na sv...t..., ž...na, višň..., š...st, ob...d, b...h, m...ch, d...d, t...sto, l...d, ulic..., T...r...za, z...m..., č...ština, bez kon..., m...síc, nám...stí, H...l...na, sp...ch, v...slo, v...řit, v...lký, v...d...t, um...ní, v zim..., v Uf..., l...t, lov...c, m...kký, o ryb..., p...č...t', v tráv..., pam...t', hot...l, duš..., nahrad..., Mat...j, Zde...n...k, P...tr, Vojt...ch, d...d...ček, Pav...l, Jos...f.

3. Повторіть. // Zopakujte si.

Літеру **ú** пишемо на початку слів:

účast, úzký, úroda, útěcha, únor, ústup, útěk, úsměv, úkol, úryvek, úřad;

У середині та в кінці слів пишемо, в основному, **ů**:

kůň, sůl, hnůj, dům, vůz, domů, stůl, půda, komůrka, bez chlapců, bez stolů.

У словах на зразок *zúčastnit se (účast), zúžit (úzký), bezútěšný (útěcha)*, пишемо **ú** і в середині слова. У деяких запозичених словах пишемо **ú** також в середині слова: *túra, skůtr, fůrie, manikůra*.

4. Вставте пропущені букви **-u, -ú, -ů**, обґрунтуйте написання. // Doplňte **-u, -ú, -ů**, odůvodněte pravopis.

Sl...vko, sl...nce, ...cho, ...lice, ...sta, d...m, ...sazenina, s...l, s...chý, r...že, r...ka, t...ra, r...m, r...kopis, R...žena, r...ch, r...káv,

r...čička, v...z, r...salka, r...zný, z...žit, ...spěch, ...spěšný, sk...tr, r...kavice, r...znobarevný, ...roda, r...čnik, rt...ť, ...nor, ...snout, ...slyšet, z...částit se, ...směv, p...lka, f...rie, m...j, tv...j, ...div, ...hel, troj...helník, r...žička, sv...j.

5. Пригадайте чеські дзвінки й глухі приголосні. Прочитайте правильно чеські слова. // *Zopakujte si znělé a neznělé souhlásky. Správně přečtěte česká slova.*

Holub, dupat, klad, hod, kruh, mráz, nadpis, zub, vůz, chléb, slib, nuž, had, krev, dluh, led, let, loď, prach, práh, hrad, klub, hrát, plod, plot, tvaroh, sad, stráž, soused, muž, lev, oděv.

6. Вставте пропущені букви **b – p**, обґрунтуйте написання. // *Doplňte b – p, odůvodněte pravopis.*

Zu..., zou...ky, ry...ka, tla...ka, chalou...ka, tru...ka, ža...ka, ma...ka, hři..., klu...ko, ka...ka, holu..., chlě..., ba...ka, hři...ky, sli..., drá...ky, stro..., výstu..., ši...ka.

7. Вставте пропущені букви **d – t**, обґрунтуйте написання. // *Doplňte d – t, odůvodněte pravopis.*

Souse...ka, kuřá...ko, besí...ka, žlou...ky, ři...ký, pamá...ka, sla...ký, ma...ka, hla...ký, kůzlá...ko, hromá...ka, jahů...ky, sou...ky, vrá...ka.

8. Вставте пропущені букви **h – ch**, обґрунтуйте написання. // *Doplňte h – ch, odůvodněte pravopis.*

Le...ký, ne...ty, bu...ty, s de...tem, vl...ký, pla...ta, le...kost, zle...ka, le...ce, bře..., hrá..., kru..., s kru...em, plu..., v bu...tě, k bře...u.

9. Вставте пропущені букви **z – s**, обґрунтуйте написання. // *Doplňte z – s, odůvodněte pravopis.*

Ú...ký, otá...ka, kou...ky, lá...ka, s lá...kou, hlá...ka, samo-hlá...ka, souhlá...ka, he...ký, blí...ký, blí...kost, ní...ký, hou...ky, obrá...ky, obra...

10. Вставте пропущені букви **v – f**, обґрунтуйте написання. // Doplňte **v – f**, odůvodněte pravopis.

Fotogra...ka, zpě..., o...ce, dí...ka, s dí...kou, hlá...ka, lo...ce, o lo...ci, výsta...ka, vlašto...ka, v U...ě, pě...ec, s pě...cem, kre..., bez kr...e, mrke...

11. Вставте пропущені букви **ž – š**, обґрунтуйте написання. // Doplňte **ž – š**, odůvodněte pravopis.

Tě...ký, tě...ce, nosoro...ec, s nosoro...cem, Ane...ka, li...ka Bystrou...ka, pu...ka, kří...ky, porá...ka, lů...ko, my...ka, my...ák, zkou...ka, ta...ka, nů...ky, krou...ky, ši...ky, bří...ko.

12. Вставте пропущені букви **g – k**, обґрунтуйте написання. // Doplňte **g – k**, odůvodněte pravopis.

Filolo..., filolo...ická fa...ulta, ...eolo..., ...uma, ni...do, ...umový, ...ymnázium, ...ól, ...dy, mili...ram, pseudo...otika, ...aráž, ...do, ...eofyzika, ...dyby, ...ranát.

13. Доповніть пропущені слова у порівняннях. // Doplňte chybějící slova v přírovnáních.

1. Hebký jako plyš, mokrý jako ...
2. Hloupý jako poleno, lysý jako ...
3. Zdravý jako rybka, rychlý jako ...
4. Vysoký jak věž, líný jako ...
5. Červený jak mrak, rudý jako ...
6. Sladký jako med, studený jak ...
7. Tvrdý jako kost, zmrzlý jako ...

(šipka, veš, myš, mák, led, koleno, drozd)

14. Вставте пропущені букви **i – y, í – ý** після **b, f, l, m, p, s, v, z**. // Doplňte chybějící **i – y, í – ý** po **b, f, l, m, p, s, v, z**.

■ *ob...čej, ob...čejně, b...strý, b...střina, b...tí, hod...n..., hod...nk..., ob...vatel, b...ble, b...dlet, b...dlišť, b...blio-fil, kob...la, náb...tek, b...č, b...da, b...k, b...ček, ob...čej-ný, b...l...na, b...olog, b...tva, b...lek, ob...vací pokoj, zb...tek, dob...t, dob...t, dob...vatel, b...strozraký, bab...čka, slab...ka;*

■ *f...lm, f...alový, f...ziolog, f...zika, f...z...kální, f...ltr, f...alka, f...gura, f...z...ologie, f...k, f...lantrop, f...latelista, f...lozof.e, f...lologický, f...xace, f...nišovat, f...z...cký;*

■ *sl...šet, ml...n, ml...t, l...bat, l...ko, l...s..., pl...š, l...b...t se, l...že, pl...n, l...dojed, l...žář, vzl...kat, pl...nout, ml...nář, l...berál, l...cence, l...n..., l...dé, l...bozvučný, l...dstvo, l...monáda, l...kv...dace, l...pa, l...st..., l...stopad, l...ška, l...šák, pl...nárna, l...tr, pl...nule, l...tost, je mi l...to, l...zat, bl...ská se, bl...zká;*

■ *m...slet, m...t, m...t, um...vadlo, m...lý, om...l, m...n...str, m...n...stryně, m..., sm...sl, lehkom...slný, m...l...metr, hm...z, m...s, m...š, m...š...čka, m...sl...vec, zam...káni, Přem...sl, prům...sl, odm...kat, m...cí houba, m...dlo, nem...tý, vym...slit, m...šák, m...ší ocásek, sm...kat, sm...ch;*

■ *kop...to, p...vo, p...tel, p...tlík, p...šný, přep...ch, sp...sova-tel, p...smo, netop...r, p.l, p...t..., slep..., třp...tit se, pap...r, p...skat, p...šťala, p...vovar, p...stole, p...tlák, p...seň, p...sek, p...tomý, p...šnit se, p...štět, zp...vat;*

■ *s...la, s...tý, s...n, s...náček, s...novec, s...ra, s...r, s...rový, dos...ta, v s...ti, s...pat, vys...chat, s...lný, vys...pat, s...ntax, s...gnál, s...lný, s...lvestr, s...stém, s...nolog, s...mulovat, s...nonymie, s...rovátka, s...mbol, s...mpatie, s...mpatizo-vat, s...č, s...ček, s...ntaktický, s...rotek, s...tuace, s...reček, nas...pat, s...lnice, s...lák, zas...čet, ps...ček, s...rup;*

■ *v...soký, v...ška, v...káni, zv...k, v...čko, v...no, v...soko, V...šegrad, náv...k, v...zum, v...tah, žv...kačka, v...zitka, v...šně, zv...kat, v.r, odv...kat, v...ra, v...rus, zlozv...k, v...nový, v...ta-min, v...těz, v...tězství, v...tězný, v...dra, v...t, v...křik, zbav...t se, v...p...t, v...běhnout, v...chovat, v...čerpát, v...jezd, v...letět, v...nný, v...la, v...nice, v...nobraňi;*

■ *brz..., z...ma, z...mní, jaz...k, naz...vat se, z...molez, z...p, z...sk, jaz...kový, cizojaz...čný, z...skat, oz...vat se, jaz...ček, z...movat, z...tra.*

15. Розташуйте в алфавітному порядку прізвища чеських письменників і поетів. // Seřad'te podle abecedy jména českých spisovatelů a básníků.

Jaroslav Hašek, Karel Čapek, Božena Němcová, Karel Jaromír Erben, Karel Havlíček Borovský, Bohumil Hrabal, Milan Kundera, Karel Poláček, Ota Pavel, Josef Kajetán Tyl, Václav Havel, Josef Škvořecký, Jáchym Topol, Ivan Olbracht, Josef Nesvadba, Miroslav Horníček, Jan Werich, Karel Hynek Mácha, Jaroslav Žák, Halina Pawłowska, Arnošt Lustig, Pavel Kohout, Jan Neruda, Petr Šabach, Alois Jirásek, František Langer, Vladimír Páral, František Hrubín, Jan Otčenášek, Karolina Světlá, Vladislav Vančura, Jiří Marek.

**ОСНОВНИЙ
ЛЕКСИКО-
ГРАМАТИЧНИЙ
КУРС**

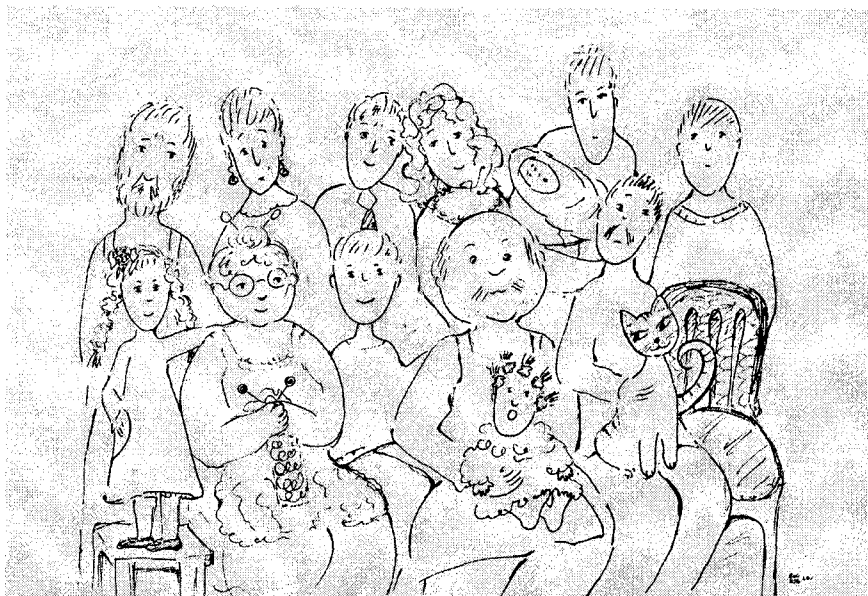

Я та моя сім'я. Родинні стосунки. Опис зовнішності. Риси характеру.

Дієслова *být* і *mít*. Минулий час дієслів. Питальні слова у чеській мові. Порядок слів у реченні.

Moje rodina

Tady mám fotografii. Je na ní moje rodina. Tady vlevo vepředu je moje mladší sestra. Jmenuje se Alena. Vedle je babička Drahomíra, byla to mamčinina matka, ale už není mezi námi. To jsem já. Jmenuju se Petr. A to je dědeček Jiří. Má na klíně svou vnučku Anetu. Je to dcera mojí tety Jiřiny a moje sestřenice. Jiřina je mladší sestra mojí maminky. Napravo od dědečka sedí můj starší bratr Jan a u něho leží náš kocour Matěj. Za Ale-

nou stojí můj druhý dědeček Josef a jeho žena Ivana. Je to moje babička a tatínkova maminka. Hned vedle je můj tatínek Zdeněk. Napravo je moje maminka Jana. Vedle ní je její švagr, manžel tety Jiřiny a můj strýček Vojtěch. S tetou Jiřinou mají syna Lukáše. To je můj bratranec, je ještě malý. Strýček ho má na ruce. A napravo od strýčka Vojtěcha je tatínkův mladší bratr Pavel. Je ještě svobodný, ale má přítelkyni Helenu. Ta na fotografii není.

1. Скажіть, як звать. // Řekněte, jak se jmenuje.

*Moje sestra –
tatínkův bratr a můj strýček –
manžel babičky Drahomíry –
synovec mojí maminky –
žena dědečka Josefa –
tchán mého tatínka –
přítelkyně strýčka Pavla –
starší syn dědečka Josefa –
moje sestřenice –
nejstarší bratr Aleny –
náš kocour –
tatínek Lukáše –
sestra mojí maminky –
švagrová Vojtěcha –*

2. Скажіть, хто є Ваш / Ваша // Řekněte, kdo je váš / vaše

Syn, manžel, tchán, švagr, dcera, muž, sestra, bratranec, teta, babička, manželka, matka, synovec, sestřenice, tchýně, přítel, bratr, neter, dědeček, strýc, zeť, prababička, vnuk, snacha, žena, pradědeček, vnučka, přítelkyně, otec.

3. Скажіть, хто є – // Řekněte, kdo je –

*Aneta –
Jiří –
Jiřina –
Jan –*

Lukáš –
Pavel –
Helena –
Josef –
Zdeněk –
Matěj –
Jana –
Petr –

4. Скажіть, які родинні стосунки між цими людьми. // Řekněte, jaký je rodinný vztah mezi těmito lidmi.

Josef – *Zdeněk*
Lukáš – *Petr*
Drahomíra – *Jiřina*
Jiří – *Jana*
Jan – *Alena*
Ivana – *Pavel*
Alena – *Aneta*
Petr – *Jan*
Zdeněk – *Pavel*
Jiřina – *Vojtěch*
Helena – *Pavel*
Josef – *Ivana*
Jiří – *Alena*
Drahomíra – *Jan*
Aneta – *Jana*
Zdeněk – *Lukáš*
Petr – *Josef*
Jiří – *Drahomíra*

5. Виберіть з дужок слово, яке за змістом підходить до зазначених нижче пар. // Vyberte ze závorek slovo, které se hodí ke dvojici níže uvedených slov.

(sourozenci, prarodiče, manželé, děti, rodiče, příbuzní, vnoučata)

otec – *matka*
vnuk – *vnučka*

bratr – sestra
babička – dědeček
teta – strýc
dcera – syn
manžel – manželka
vnuk – vnuk
syn – syn
muž – žena
bratr – švagrová
dcera – dcera
tatínek – maminka

6. Розкажіть про свою родину. // Popište svou vlastní rodinu.

Граматика

Дієслово-зв'язка *být* (sloveso-spona *být*)

На відміну від української мови, де дієслово-зв'язка є факкультативним, у конструкції чеського речення у теперішньому часі воно є обов'язковим:

<i>Číslo jednotné</i>		<i>Číslo množné</i>	
1. (já)	jsem	(my)	jsme
2. (ty)	jsi	(vy)	jste
3. (on, ona, ono)	je	(oni, ony, ona)	jsou

Я українець (українка).

Ти чех, чешка.

Павло в аудиторії.

Ми студенти.

Ви богемісти.

Студенти в університеті.

Jsem Ukrajinec (Ukrajinka).

Jsi Čech (Češka).

Pavel je v posluchárně.

Jsme studenti.

Jste bohemisté.

Studenti jsou na univerzitě.

В українській мові особовий займенник є обов'язковим, тоді як в чеській мові він не завжди вживається.

7. Перекладіть українською мовою. // Přeložte do ukrajinštiny.

Tam je teta Helena. To jsem já. Drahomíra je moje babička. Petr je doma. Je vysoký. Jsem starý. A to je dědeček Jiří. Jsme Češi. Josef je vpravo. Vlevo je babička Marianna. Olena je Ukrajinka. Jsi mladý. Timur je Uzbek. Světlana je z Oděsy. Jiřina je na Krymu. Hana a Dana jsou v Berlíně. Jsme studenti. Aneta je jeho přítelkyně. Jste z Olomouce. Jsme z Kyjeva. To jste vy?

8. Доповніть речення відповідною формою дієслова-зв'язки **být**. // Doplňte do vět náležitý tvar slovesa **být**.

To ... babička. Ty ... z Prahy. Vy ... z Kyjeva. Oni ... ze Lvova. Já ... z Brna. Dědeček a babička ... tady. Matka ... v Černovicích. Bratr ... starší než já. Já ... malý. Ty ... velký. Petr ... můj syn. Vy ... na fakultě. My ... v posluchárně. Děti ... v parku. Profesor ... v knihovně. (Já) ... její přítel. Rodina ... na fotografii. Strýc ... v Kyjevě.

Заперечна форма дієслова-зв'язки твориться додаванням частки **ne** до основи. Частка **ne** в чеській мові з дієсловами пишеться разом.

Зауважте:

Дієслово **být** у 3-й ос. однини має особливу заперечну форму: **není**.

Číslo jednotné

Číslo množné

1. **nejsem**

nejsme

2. **nejsi**

nejste

3. **není**

nejsou

У питальних реченнях дієслово-зв'язка стоїть на початку речення або за питальним словом:

Jsi ve škole?

Kde jsi?

Jaká je Praha?

Jste ve Lvově?

Kde jste?

Jaký je Lvov?

Jsou děti v Praze?

Kde jsou?

Který je Jan?

Ano, jsem ve škole.

Ne, nejsem ve škole.

Ano, jsem ve Lvově.

Ne, nejsem ve Lvově.

<i>Ano, děti jsou v Praze.</i>	<i>Ne, děti nejsou v Praze.</i>
<i>Jsem ve škole.</i>	<i>Nejsem ve škole.</i>
<i>Jsou na univerzitě.</i>	<i>Nejsou na univerzitě.</i>

<i>Praha je velká.</i>	<i>Praha není velká.</i>
<i>Lvov je starý.</i>	<i>Lvov není starý.</i>
<i>Jan je vlevo.</i>	<i>Jan není vlevo.</i>

Питальні слова у чеській мові

<i>kdo</i>	<i>xто</i>
<i>co</i>	<i>що</i>
<i>jaký, -á, -é</i>	<i>який, -а, -е</i>
<i>který, -á, -é</i>	<i>котрий, -а, -е</i>
<i>čí</i>	<i>чий, -я, -с</i>
<i>kdy</i>	<i>коли</i>
<i>kde</i>	<i>де</i>
<i>kolik</i>	<i>скільки</i>

9. Поставте запитання до поданих речень. // Ptejte se na dané věty.

Dcera je v kavárně. Pavel je doma. Jsme v Praze. Rodina je velká. Helena je pilná. Otec je právník. Jste Češi. Babička je zdravá. Lvov je staré město. Jsi Ukrajinec. Příbuzní jsou v cizině. Matka je učitelka. Syn a dcera jsou ještě malí. Dědeček je vysoký. Syn je tmavovlasý. Teta je malá. Škola je nová. Matěj je u Jana. Jan je můj bratr. Matěj je kocour. Tereza a Máťa jsou kočky. Lump je pes.

10. Утворіть заперечні речення. // Utvořte záporné věty.

Babička je v Praze. Petr je můj syn. Helena je moje dcera. Ten dům je nový. Jsi doma. To je fotografie. Aneta a Jan jsou přátelé. Timur je z Brna. Aleš je vysoký. Tomáš je můj strýc. Irena je jeho teta. Josef a Marianna jsou manželé. Jste bohemisté. Jsme na fotografii. Matěj je můj kamarád. Dědeček je mladý.

Відмінювання дієслова *mít* у теперішньому часі*Číslo jednotné*

1. **mám**
2. **máš**
3. **má**

Číslo množné

- máme**
- máte**
- mají**

Заперечення

Číslo jednotné

1. **nemám**
2. **nemáš**
3. **nemá**

Číslo množné

- nemáme**
- nemáte**
- nemají**

Минулий час дієслів (*Čas minulý, préterium*)

У чеській мові форми минулого часу утворюються за допомогою особових форм теперішнього часу дієслова-зв'язки **být** та дієприслівника минулого часу на **-l** основного дієслова.

Být + L-forma**mít**

1. měl, -a, -o jsem	měli, -y jsme
2. měl, -a, -o jsi	měli, -y jsme
3. měl, -a, -o	měli, -y, -a

být

byl, -a, -o jsem	byli, -y jsme
byl, -a, -o jsi	byli, -y jste
byl, -a, -o	byli, -y, -a

infinitiv

- sedět
ležet
stát
žít
chodit
maturovat
začít
promovat

L-forma

- seděl
ležel
stál
žil
chodil
maturoval
začal
promoval

pracovat	pracoval
vychovávat	vychoval
studovat	studoval
odejít	odešel
hlídat	hlídal
jezdit	jezdil
sbírat	sbíral
navštěvovat	navštěvoval
vodit	vodil
povídat	povídal
vyprávět	vyprávěl
naučit	naučil
jmenovat se	jmenoval se
narodit se	narodil se
oženit se	oženil se
přestěhovat se	přestěhoval se
hrát si	hrál si

Зуважте:

Як правило, **L-forma** утворюється від інфінітива дієслова відкиданням суфікса **-t** і додаванням **-l**. Проте деякі дієслова мають особливі форми:

jít – šel, chtít – chtěl, moci – mohl, péct – pekl.

11. Подані дієслова провідмініяйте в минулому часі. З деякими з них складіть речення. // Vyčasujte níže uvedená slovesa v minulém čase a na některé formy utvořte věty.

Žít, být, pracovat, léčit, studovat, maturovat, promovat, odejít, sbírat, jmenovat se, naučit.

Порядок слів у реченні

У чеській мові потрібно дотримуватись такого порядку слів у реченні:

на *першому* місці завжди стоїть слово, яке має логічний наголос;

на *другому* – відповідна форма допоміжного дієслова-зв'язки (jsem, jsi, je, jsme, jste, jsou; bych, bys, by, bychom, byste, by);

на *третьому* – зворотний займенник (se, si);
 на *четвертому* – коротка форма особового займенника в Д. в.;
 на *п'ятому* – інші короткі форми займенників;
дали – інші слова.

1.	2.	3.	4.	5.	6.
Včera	jsem				byl v Praze.
V Praze	jsem				byl včera.
Byl	jsem			tam	včera.
Dědeček		si			koupil knihu.
Dala	jsi		mi	to	včera.
Koupil	jsem	si		to	v Brně.
To	jsem	si			koupil v Brně.
V Brně	jsem	si		to	koupil.
Viděl	jsem			tě	ve škole.
Koupali	jsme	se		tam	často.
Často	jsme	se		tam	koupali.

Зуважте:

Форми допоміжного дієслова **být** ніколи не можуть стояти на першому місці у реченні. Вони стоять після першого значущого слова.

12. Дієслова в дужках поставте у відповідній формі минулого часу. // Slovesa v závorkách dejte do náležitého tvaru minulého času.

Dědeček (narodit se) v Plzni. Pavel často (jezdit) do Kyjeva. Babička (maturovat) v Olomouci. (Pracovat – my) celý den. Babička a dědeček (hlídat) mého bratra. Bratranec (oženit se) s Marií. Kde (žít – vy)? (Studovat – my) na univerzitě. Kdy (promovat – vy)? Co (sbírat – ty)? Matěj (ležet) u bratra. Alena (hrát si) s mou sestřenicí. Teta a strýc (přestěhovat se) do Poděbrad. Helena ho (vidět) včera v kině.

13. Виберіть потрібні дієслова з дужок, поставте їх у формі минулого часу і доповніть речення. // Vyberte vhodná slovesa ze závorky, dejte je do minulého času a doplňte je do vět.

(být, vychovávat, stát, žít, maturovat, koupit si, studovat, vyprávět, vodit, odstěhovat se)

*Petr ... vedle strýčka. Kde ... babička? Dědeček mě ... do školy. Tati-
nek ... na univerzitě. Maminka ... dvě děti. Babička mi často ... pohádku
o zajících. Co ... (vy) v Brně? Petr ... na gymnáziu. Jiřina a Řehoř ... z
Prahy. Olena ... na Ukrajině.*

14. Перекладіть текст **Moje rodina** українською мовою. // Přeložte úvodní text **Moje rodina** do ukrajinštiny.

15. Перекладіть речення чеською мовою. // Přeložte věty do češtiny.

Я вдома. Сестра в школі. Андрій в університеті. Студенти в аудиторії. Бабусі немає вдома. Професор у бібліотеці. Власти немає в аудиторії. Ми студенти філософського факультету. Мій батько лікар. Учнів немає в класі. Цілий день Ірина була в школі. Дідуся і бабуся у селі. Ти в інституті? Іван у Празі. Мама немає в саду. Я студент філологічного факультету університету.

Můj dědeček

Můj dědeček byl hezký člověk. Byl vysoký, štíhlý a měl modré oči. Narodil se v Praze a jako dítě v Praze i žil a chodil do školy. Maturoval na gymnáziu a začal studovat medicínu. Promoval na Univerzitě Karlově

a pracoval jako dětský lékař. Oženil se s babičkou a měli spolu dvě děti. Pak se odstěhovali do Plzně a dědeček zde dál léčil nemocné děti a s babičkou vychovával svého syna a dceru. Když začaly jeho děti studovat v Praze na vysoké škole, přestě-

hovala se celá rodina zpět do Prahy. Když můj tatínek dostudoval, oženil se a narodil jsem se mu já. Dědeček mě měl velmi rád a když odešel do důchodu, začal mě hlídat, protože moje maminka chodila do práce. S dědečkem jsme chodili na procházky, jezdili jsme na výlety, hráli si na indiány a také jsme spolu hráli fotbal. Sbírali jsme známky a navštěvovali divadla i koncerty. Dědeček mě vodil do školy a ze školy a dlouho jsme si spolu povídali. Vyprávěl mi pohádky a také mě naučil mít rád přírodu a druhé lidi.

16. Перекладіть текст **Мůj dědeček** українською мовою.
// Přeložte text **Мůj dědeček** do ukrajinštiny.

17. Скажіть, яке речення правдиве, а яке ні. // Řekněte, která věta je pravdivá a která ne.

Dědeček se narodil v Plzni.

Dědečkovi se narodila dcera a syn.

Můj dědeček pracoval jako dětský lékař.

S dědečkem jsme hráli hokej.

Dědeček mě naučil mít rád přírodu.

Můj tatínek studoval v Plzni.

Narodil jsem se v Praze.

Dědeček promoval na Univerzitě Karlově.

Jako dítě jsem sbíral známky.

Když maminka byla v práci, hlídala mě babička.

Babička mi vyprávěla pohádky.

18. Доповніть речення потрібними словами з дужок. // Doplňte do vět vhodná slova ze závorky.

(hráli si, člověk, měli, oženil se, pohádky, gymnázium, navštěvovali, procházky, děti, vysoký, povídali, žil)

Oženil se s babičkou a ... spolu dvě děti. Když můj tatínek dostudoval, ... a narodil jsem se mu já. Maturoval na ... a začal studovat medicínu. S dědečkem jsme chodili na ... , jezdili jsme na výlety, ... na indiány a také jsme spolu hráli fotbal. Můj dědeček byl hezký ... . Dědeček mě vodil do školy a ze školy a dlouho jsme si spolu ... . Byl ... , štíhlý a měl modré oči. Narodil se v Praze a jako dítě v Praze i ... a chodil do školy. Sbírali

jsme známky a ... divadla i koncerty. Pak se odstěhovali do Plzně a dědeček zde dál léčil nemocné ... a s babičkou vychovával svého syna a dceru. Vyprávěl mi ... a také mě naučil mít rád přírodu a druhé lidi.

Kdo to je?

Je malá a plnoštíhlá, má dlouhé tmavé vlnité vlasy a hnědé oči. Je pracovitá a skromná, ráda se směje. Má veselou upřímnou povahu, nemá ráda lež a podvádění. Je spravedlivá, přísná a laskavá.

Je velký a silný, má široká ramena a velké ruce. Měl světlé rovné vlasy, ale teď je plešatý. Má knír. Jeho obličej není příliš hezký, má velký nos, široké rty a žluté zuby. Je statečný a odvážný, nemá rád bezpráví. Není příliš chytrý, ale je vytrvalý a cílevědomý.

19. Яким би мав бути Ваш партнер? // Jaký by měl být váš partner?

Vysoký, malý, hubený, svalnatý, plnoštíhlý, ramenatý, velký, štíhlý, tlustý, plešatý, vlasatý, kudrnatý, robustní, otlý, vousatý, hezký, ošklivý.

20. Який мав би бути характер у Вашого партнера? // Jaký by měl mít váš partner charakter?

Pravdomluvný, upovídaný, statečný, vzdělaný, hloupý, mlčenlivý, líný, vytrvalý, pracovitý, zbabělý, inteligentní, tolerantní, zábavný, společenský, přátelský, optimistický.

21. Перекладіть текст чеською мовою. // Přeložte text do češtiny.

Мене звати Ігор. Я студент другого курсу економічного факультету. Хочу познайомити Вас зі своєю сім'єю. Це моя мама. Її звати Ірина. Вона працює лікарем. Мама – педіатр. Вона лікує малих дітей. Це мій батько – Володимир. Він юрист за освітою. Батько працює адвокатом. Моя молодша сестра Катерина ще навчається у гімназії. Вона молодша від мене на п'ять років. Катерина гарно малює. Мріє стати дизайнером. Ми любимо збиратись усі ввечері. Діти розповідають про успіхи в школі та університеті.

L 2.

Náš byt

Помешкання

Поділ дієслів на класи. Відмінювання дієслів у теперішньому часі. Зразок *dělat* та *pracovat*. Прийменники *u, mezi, kolem, na, pod, nad, před, přes, vedle*.

Náš byt je v sedmém patře panelového domu. Z chodby vejdem vchodovými dveřmi do malé předsíně. V předsíni máme botník, lavici, zrcadlo a věšák na kabáty. Jsou tu také dveře na záchod a do malé koupelny. Z předsíně vejdem malou chodbičkou s vestavěnými skříněmi do dětského pokoje. Dětský pokoj není velký, má ale velké okno a prosklené dveře na balkon. Vedle dětského pokoje je i užitečná malá komora. Z předsíně vedou dveře do malé ložnice a velkého obývacího pokoje. Obývací je spojen s kuchyní, v níž je i malá spíž. Do kuchyně se vejde i lednička a plynový sporák, bohužel v ní už není místo na jídelní stůl a myčku

nádobí. V obýváku máme pohodlný gauč, dvě křesla, stůl se židlemi, obývací stěnu, stůl s televizorem a videem, knihovnu a klavír. Ložnice je opravdu malá, je tam pohodlná manželská postel s úložným prostorem, kam se vejdou peřiny a polštáře. Do ložnice se také vešla knihovna a psací stůl s počítačem. V dětském pokoji najdeme dva psací stoly, šatní skříň, dva noční stolky, poličky na knihy a magnetofon s CD-přehrávačem. Jsou tu také dvě válečky. Na podlaze leží koberec. Do komory se vejde mnoho potřebných i nepotřebných věcí: vysavač, žehlicí prkno, žehlička, šicí potřeby, kufry, tašky, košťe, kbelík, vánoční ozdoby, nářadí (kladivo, kleště...) atd. V koupelně máme vanu, umyvadlo, koš na špinavé prádlo a automatickou pračku.

1. Складіть речення, використовуючи слова у дужках. // Slova ze závorky užitje ve větách.

(Obývák, komora, lednička, balkon, předsíň, stůl, patře, chodby, věšák, skříněmi)

Náš byt je v sedmém ... panelového domu. Z ... vejdemo vchodovými dveřmi do malé ... . V předsíni máme botník, lavici, zrcadlo a ... na kabáty. Jsou tu také dveře na záchod a do malé koupelny. Z předsíň vejdemo malou chodbičkou s vestavěnými ... do dětského pokoje. Dětský pokoj není velký, má ale velké okno a prosklené dveře na ... . Vedle dětského pokoje je i užitečná malá ... . Z ... vedou dveře do malé ložnice a velkého obývacího pokoje. ... je spojen s kuchyní, v níž je i malá spíž. Do kuchyně se vejde i ... a plynový sporák, bohužel v ní už není místo na jídelní ... a myčku nádobí.

2. Скажіть, яке речення відповідає тексту, а яке ні. // Řekněte, která věta odpovídá úvodnímu textu a která ne.

Náš byt je v pátém patře panelového domu.

V kuchyni máme myčku nádobí.

V předsíni najdeme vestavěné skříně.

Pračku máme v koupelně.

V koupelně najdeme sprchový kout.

V dětském pokoji máme klavír.

Dveře na balkon nevedou z obýváku.

Ložnice je malá.

Náš dům je cihlový.

Koště máme na záchodě.

Vysavač dáváme do komory.

CD-přehrávač najdeme v dětském pokoji.

V obývacím pokoji vidíme gauč a křesla.

3. Відповідно до змісту тексту, скажіть, де є: // Podle úvodního textu řekněte, kde je:

plynový sporák

vana

manželská postel

stěna

video

žehlicí prkno

vestavěná skříň

válenda

klavír

věšák na kabáty

počítač

televizor

žehlička

pračka

4. Скажіть, що (у правій колонці) відповідає чому (у лівій колонці).
// Řekněte, co patří k sobě.

obývací pokoj

dvoupokojový byt

čínžovni dům

automatická pračka

šatní skříň

prádelní skříň

sedací souprava

panelový dům

panelák

automatka

sedáčka

obývánk

prádelník

čínžák

dvoupokoják

šatník

5. Перекладіть текст **Náš byt** українською мовою. // Přeložte text **Náš byt** do ukrajinštiny.

6. Опишіть свою квартиру. // Popište svůj byt.

7. Якою б мала бути Ваша ідеальна квартира? Накресліть її план та опишіть. // Jaký by měl být váš ideální byt? Nakreslete jeho plán a popište ho.

8. Виберіть, де б Ви хотіли мешкати. Свій вибір обґрунтуйте. // Vyberte si, kde byste chtěli bydlet. Svoji volbu zdůvodněte.

čínžovní dům

rodinný dům

domek na vesnici

panelový dům

vila na předměstí

9. Ви розумієте ці скорочення? Поясніть їх значення. // Rozumíte těmto zkratkám? Odhadněte jejich význam.

3 + 1

2 + kk

1 + 1

gars.

RD

3. p.

RD 6 + 1/G

3 + 1/B

2 + kk, OV

DV

54 m²

mezonet 6 + 1, 5 NP/výtah

poz. 250 m²

zrek. 2 + kk, nová kuch. linka vč. spotřebičů

(družstevní vlastnictví; byt, jeden pokoj s kuchyní; rodinný dům; pozemek o rozloze 250 m²; třípokojový byt s kuchyní; garsoniéra; třípokojový byt s kuchyní a balkonem; zrekonstruovaný dvoupokojový byt, nová kuchyňská linka včetně spotřebičů; rodinný dům s šesti pokoji, kuchyní a garáží; dvoupokojový byt s kuchyňským koutem v osobním vlastnictví; mezonetový – dvoupatrový byt s šesti pokoji a kuchyní, v pátém nadzemním patře s výtahem; rozloha 54 m²; třetí patro)

✧ *Česká příslovi*

Můj dům, můj hrad.

Všude dobře, doma nejlépe.

Každý at' před svým domem mete.

Kde láska a upřímnost, tam je šťastná domácnost.

Граматика

Теперішній час дієслів (Čas přítomný, přezens)

Дієслова в чеській мові поділяються на п'ять класів і дієвідмінюються відповідно до встановлених зразків. Дієслова поділяють на класи за закінченням у 3-й особі однини теперішнього часу.

Třída	Zakončení 3. os. jedn. č.	Vzor
I.	-e	nést, brát, mazat, péci, třít
II.	-ne	prominout, upadnout, začít
III.	-je	pracovat, krýt
IV.	-í	platit, myslet, rozumět
V.	-á	dělat

Є, звичайно, і „неправильні” дієслова, які дієвідмінюються з певними особливостями: bát se, být, chtít, jíst, jít, mít, mlít, říct, spát, stát, vědět.

10. Прочитайте наведені нижче дієслова та визначте, до якого класу вони належать. // Přečtěte níže uvedená slovesa a určete, do které skupiny patří.

Pozvat, prát, luxovat, hledat, koupit, sedět, ležet, stát, žít, chodit, maturovat, začít, promovat, pracovat, vychovávat, studovat, odejít, hlídat, jezdit, sbírat, navštěvovat, vodit, povídat, vyprávět, naučit, objednat, spojit, najít, potřebovat, rozumět, stihnout, podívat se, vypadat, chodit, malovat, neplánovat, jmenovat se, narodit se, oženit se, přestěhovat se, hrát si, koupit.

Відмінювання дієслів V класу в теперішньому часі

Зразок **dělat**

Přítomný čas

Minulý čas

Jedn. č.	1. os.	dělám	Množ. č.	1. os.	děláme	dělal
	2. os.	děláš		2. os.	děláte	
	3. os.	dělá		3. os.	dělají	

За наведеним зразком дієвідмінюється більшість дво-, три- і багатоскладових дієслів з основою інфінітива на **-a**.

В особових закінченнях голосний **á**, крім 3-ї особи множини, завжди є довгим.

У 3-й особі множини **í** завжди довге.

Пам'ятайте про правильну вимову довгого голосного.

11. Продієвідмінійте подані дієслова в теперішньому часі і з деякими з них складіть речення. // Vyčasuňte daná slovesa v přítomném čase a na některé tvary utvořte věty.

Povídat, objednat, zeptat se, obědvat, udělat, předělat, překládat, čekat, podívat se, vypadat, hledat, dýchat, vstávat, šeptat, vzpomínat.

12. Утворіть заперечну відповідь. // Tvořte zápornou odpověď.

Například: *Děláš něco? Ne, nedělám.*

Hledáš něco? Počkáte tady? Povídáš něco? Zpívá často? Vstáváte brzo? Uděláme to dnes? Běháš v parku? Snídá v posteli? Obědváte maso? Zeptáme se? Začínáš studovat? Objednáte si kávu? Dívají se na televizi? Zapomíná všechno?

13. Утворіть відповідні дієслівні форми в теперішньому часі. // Utvořte náležité slovesné formy v přítomném čase.

Petr (snídat) kávu a chléb s máslem. Už si na to (vzpomínat – já). Jana (čekat se) dlouho. Co si (objednat – my)? Děti rády (běhat) v parku. O čem (povídat si – vy)? Maminka (utírat) prach. Jana a Aneta (dívat se) na televizi. Kristýna (poslouchat) rádio. Vy ale (vypadat) dobře! Tatínek

(vysávat) prach. Jaký článek (překládat – ty)? (Čekat – já) na tebe. Dnes (obědvat – my) v bufetu.

Відмінювання дієслів III класу в теперішньому часі

Зразок **pracovat**

Přítomný čas

Minulý čas

Jedn. č.	1. os. pracuju/-uji	Množ. č.	1. os. pracujeme	pracoval
	2. os. pracuješ		2. os. pracujete	
	3. os. pracuje		3. os. pracujou/-ují	

Для розмовного стилю у 1-й особі однини та в 3-й особі множини в основному характерне вживання закінчень **-uju, -ujou**. Закінчення **-uji, -ují** характерні для письмової форми літературної мови, тоді як вживання їх у розмовній мові надає висловлюванню іронічного забарвлення.

Зразок **pracovat** сьогодні є надзвичайно продуктивним. За цим зразком відмінюється більшість дієслів іншомовного походження, наприклад: *faxovat, mailovat, entrovat, performovat, personalizovat, odpolitizovat, surfovat, kriminalizovat, mobilovat, hejtmanovat, forwardovat, esemeskovat*.

У всіх особових закінченнях дієслів теперішнього часу III класу **голосний є коротким**.

Виняток становить закінчення в 3-й особі множини: **-ují**.

14. Провідмініайте наведені нижче дієслова та з деякими з них складіть речення. // Vyčasujte níže uvedená slovesa a na některé tvary utvořte věty.

Mapovat, luxovat, maturovat, promovat, studovat, esemeskovat, navštěvovat, potřebovat, malovat, naplánovat, hlasovat, odfaxovat, jmenovat se, přestěhovat se.

15. Подані речення запишіть у формі множини. // Dejte do množného čísla.

Student dnes maturuje. Studuju na univerzitě. Co maluješ? Potřebuju nový slovník. Komu esemeskuje? Mapuju politickou situaci v Polsku. Tak to ti pěkně děkuji! Komu to faxuješ? Jak se jmenuje? Ten hejtman hlasuje proti návrhu. Přestěhuju se do Lvova. Vysvětluje nám to česky. Pracuje pomalu. Děkuju vám, pane děkane. On promuje už zítra. Babičku a dědečka navštěvuje často.

16. Дієслова в дужках запишіть у відповідній формі теперішнього часу. // Slovesa v závorkách dejte do náležité formy přítomného času.

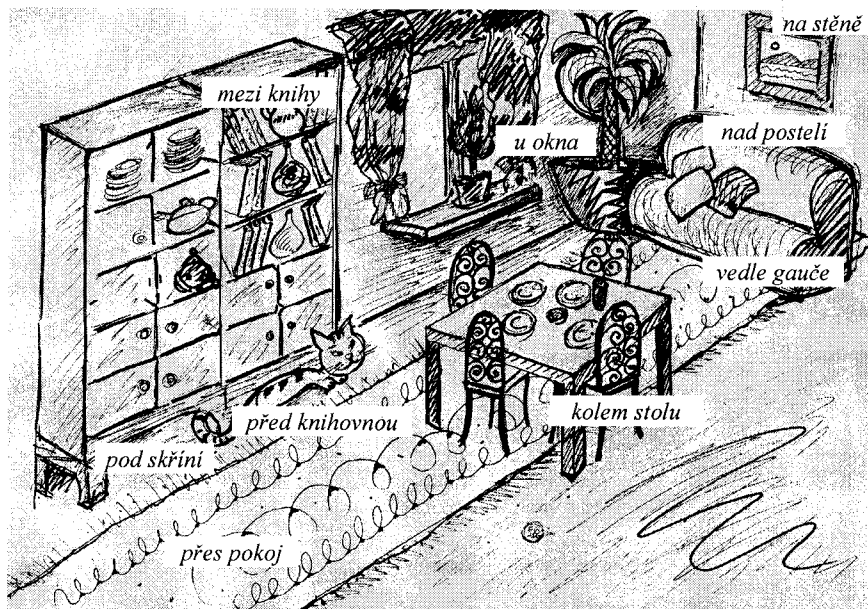
Co mi to, Olga, (ukazovat)? Sofie dobře (vyslovovat) české ř. Bratr (uvědomovat si), že to nemá říkat. Studenti (připravovat se) na zkoušku. Studenti (zapisovat si) do sešitu. Kdy to (spotřebovat – ty)? Marie (faxovat) Josefovi. Aleno, kde (pracovat)? Mladí lidé často (mailovat) a (surfovat). Jan a Monika ještě (navštěvovat) základní školu. Heleno, já tě (milovat). Všichni studenti rádi (časovat) česká slovesa. Oni každý problém (zpolitizovat). Jak dlouho už (hejtmanovat – vy)?

17. Запишіть речення в теперішньому часі. // Dejte věty do přítomného času.

Tatínek luxoval prach. Petr dělal domácí úkol. Maminka snídala jen kávu. Připravoval jsem se na zkoušku. Objednali jsme si čaj. Rádi nakupovali v supermarketu. Nataša vypadala moc dobře. Potřeboval jsi ten slovník? Kdy jsme to naplánovali? Celý den někde běhala. Prach jsme utírali pravidelně. S kým jsi chatoval? Jen tak jsme si povídali. Milovala jsem Ukrajinu. Co to zpívali?

Прийменники (Předložky)

Особливості вживання прийменників

u вживається з родовим відмінком у значенні:

- просторовому (біля, поблизу) – *u okna, u domu, dům u lesa, bydlet u Prahy;*
- часовому (під час) – *u večere;*

mezi вживається зі знахідним та орудним відмінками у значенні:

- просторовому (між) – *chodit mezi lidi, mezi větvemi;*
- вказує на зарахування чогось до певного класу, категорії, групи тощо – *patří mezi nejlepší studenty;*

kolem вживається з родовим відмінком у значенні:

- просторовому (навколо) – *cesta kolem světa, sedět kolem stolu;*
(біля, поблизу) – *kolem divadla, kolem řeky;*

na вживається зі знахідним відмінком у значенні:

- просторовому, вказує на місце, напрям (на) – *na venkov, sednout si na židli;*
- вказує на час, період (коли?) – *na podzim, na Vánoce;*

pod (pode) вживається зі знахідним та орудним відмінками у значенні:

- просторовому (під) – *pod stůl, pod hlavu i spát pod širým nebem, pod stromem;*
- об'єктному – *šaty dlouhé pod kolena;*

nad (nade) вживається зі знахідним та орудним відмінками у значенні:

- просторовому (над) – *sklonit se nad dítětem, sedět nad knihou i pověsit obraz nad stůl;*

před (přede) вживається зі знахідним та орудним відмінками у значенні:

- просторовому (перед) – *postavit se před dům, stát před domem, stoupni si přede mne;*
- часовому з орудним відмінком – *před svítáním, před Vánocemi;*

přes вживається зі знахідним відмінком у значенні:

- місця, простору (через) – *přes les, přes most;*

vedle вживається з родовим відмінком у значенні:

- місця, простору (біля, поблизу) – *sedni si vedle mne;*
з родовим відмінком у значенні:
- виокремлення чогось (когось) із загальної маси (крім, окрім) – *vedle měsíčního platu nemám jiné příjmy.*

18. Запишіть речення, вставляючи пропущені прийменники.
// Napište věty, doplňujte vynechané předložky.

Kniha je ... skříní. Psací stůl je ... okna. Jdeme ... Karlův most. Obraz visí ... stolem. Přecházím ... ulici. Židle stojí ... oknem a stolem. ... sochou bylo mnoho květin. Květinový stůl byl umístěn ... okna. ... mostem autobus neprojde. Sejdeme se ... Národního divadla. ... psacím stole mám počítač. Přijel ... Silvestrem. Hledám nový byt ... moderního supermarketu. Stojím ... kavárnou. Šli jsme ... starého hradu. Odešel z přednášky ... koncem. Petr si hrál ... domu na zahradě.

Dialog

S = syn M = matka O = otec

M: Podívejte se, jak vypadá náš byt. Je celý špinavý. Co s tím budeme dělat?

S: Budeme muset asi malovat.

O: Malovat? Náš byt? Proč?

M: Protože je špinavý. Už to potřebuje.

O: To ne, obývací je ještě dobrý, kuchyň taky.

M: A co ložnice?

O: Tam nikdo moc nechodí.

S: Tati, ty stěny v ložnici to potřebují nejvíc.

M: Máš pravdu, malovat musíme. Kdy budete mít čas? Musíme všechno naplánovat.

S: Mě je to jedno, třeba příští neděli.

O: Já nevím, příští neděli. To je brzo. A za neděli to nestihneme. Já ani nebudu mít čas.

M: Ty nebudeš mít čas nikdy.

O: Nechcete jenom vyluxovat a vyprat záclony?

M: Ne. Budeme malovat.

O: Víte, co to znamená? Budeme muset hýbat s nábytkem, vystěhovat knihy, sundat záclony, dát pryč koberec, pak malovat a uklidit. A dát všechno na své místo.

S: Nebo můžeme tapetovat, když nechceš malovat.

O: Já chci malovat, ale ne příští neděli.

M: Tapetovat ložnici nebudeme, já chci v ložnici vymalovat. Tapety si dej do svého pokoje.

O: A nepozveme na to firmu? Oni všechno udělají za nás. A celý byt najednou.

M: Hm, tak dobře. Budeme malovat celý byt. Ale ty musíš tu firmu objednat!

19. Яку домашню роботу Ви, як правило, виконуєте? // Jaké domácí práce pravidelně děláte?

20. Яку домашню роботу Ви не любите робити? // Které domácí práce nemáte rádi?

21. Скажіть, що не можна поєднати. // Řekněte, co k sobě nepatří.

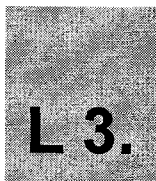
a. utírat prach, mýt okna, čistit koberec, vysávat prach, dívat se na televizi;

b. poslouchat rádio, číst knihu, dívat se na video, vařit oběd, hrát hry na počítači;

c. péct kuře, vařit čaj, žehlit prádlo, připravovat salát, vařit brambory, grilovat maso.

22. Перекладіть текст чеською мовою. // Přeložte text do češtiny.

Молоде подружжя Андрій та Оксана купили нове помешкання на околиці міста. Тепер їх квартира в новому багатопверховому будинку на п'ятому поверсі. Трикімнатна квартира простора. З великого коридору двері ведуть у вітальню. Вітальня простора та світла. Два великі вікна виходять у парк. Праворуч стоїть великий диван, біля нього м'яке крісло та журнальний столик. Ліворуч – сервант з посудом. Поруч великий телевізор. На підлозі лежить килим. На стіні висить картина. У вітальні багато квітів. На вікнах легкі тюлі. Заходимо у спальню. Це невелика, але затишна кімната. Посередині стоїть велике ліжко. Біля стіни – шафа для одягу. Поруч стоїть велике дзеркало. У кабінеті, де любить працювати Андрій, велика бібліотека юридичної літератури. Андрій за фахом юрист. Біля вікна у кабінеті стоїть стіл з комп'ютером. Вікна кабінету виходять у парк. Улюблене місце Оксани – кухня. Вона велика. Уздовж стіни кухонна стінка. Навпроти – мийка, електрична плита, холодильник. Посередині – стіл та стільці. Нова квартира дуже гарна, обставлена сучасними меблями.

Місто. Прогулянка по Празі.

Відмінювання дієслів у теперішньому часі. Зразок *platit, myslet, rozumět*. Модальні дієслова.

Прийменники *s, z*.

Хіданка – Віте, як се тото місто іменує?

Na místě tohoto města žili lidé odpradáвна. V roce 1243 zde vzniklo město, které se rychle rozvíjelo. Vznikly tu středověké ulice, domy, náměstí, kostely i kláštery. Ve středověku tímto městem vedly důležité obchodní cesty, které spojovaly jižní Evropu se severní. Ve městě se konaly významné trhy. V roce 1270 zde český král Přemysl Otakar II. založil hrad Špilberk. Po třicetileté válce v 17. století byl hrad proměněn na vojenskou pevnost, později od roku 1820 zde bylo státní vězení, které v tehdejší habsburské monarchii dostalo název „žalář národů“. Od poloviny

18. století se ve městě rozvíjel průmysl, především textilní a strojírenský. Dnes je město důležitým hospodářským, dopravním, politickým a kulturním centrem. Ve městě má sídlo Ústavní soud České republiky a Nejvyšší soud. Je tu velké množství architektonických památek. Vedle hradu Špilberk je známou dominantou města kostel sv. Petra a Pavla zvaný Petrov. Byl založen už v 11. století a dnes má pseudogotickou podobu. Zajímavá je také Stará radnice, Moravská galerie a Muzeum Antropos. Jsou zde i významná divadla, historicky velmi cenná je divadelní budova, která se jmenuje Reduta. Mahenovo divadlo je novorenesanční a dnes v něm hraje činohra Moravského národního divadla. Opera a balet Moravského národního divadla hrají v moderní budově Janáčkova divadla, která pochází z 60. let 20. století. Ve městě je mnoho památek moderní, především funkcionalistické architektury, například hotel Central. Světově známá je vila Tugendhat, kterou postavil ve 30. letech minulého století architekt Ludwig Mies van der Rohe. V centru města je i několik muzeí, jsou tu parky, hotely, restaurace, obchodní domy a několik dalších divadel. Ve městě působí i řada vysokých škol. Kolem města vyrostlo ve 20. století několik moderních čtvrtí a sídlišť. Město je známé i svými veletrhy. Víte, jak se toto město jmenuje?

1. Пояснить значення наведених нижче слів та словосполучень. // Vysvětlete význam níže uvedených slov a slovních spojení.

Veletrh, obchodní dům, obchodní cesta, novorenesanční, dominanta města, pseudogotická podoba, založit hrad, architektonická památka, habsburská monarchie, žalář národů, ústavní soud, světově známý.

2. Прочитайте вступний текст та перекладіть його українською мовою. // Přečtete úvodní text a přeložte ho do ukrajinštiny.

3. Речення впорядкуйте за хронологічним принципом. // Seřad'te věty za sebe tak, aby na sebe chronologicky navazovaly.

Světově známá je vila Tugendhat, kterou postavil ve 30. letech minulého století architekt Ludwig Mies van der Rohe.

Kostel sv. Petra a Pavla byl založen už v 11. století a dnes má pseudogotickou podobu.

Na místě tohoto města žili lidé odpradáвна.

Opera a balet Moravského národního divadla hrají v moderní budově Janáčkova divadla, která pochází z 60. let 20. století.

Od poloviny 18. století se ve městě rozvíjel průmysl, především textilní a strojírenský.

V roce 1243 zde vzniklo město, které se rychle rozvíjelo.

4. Скажіть, яке речення відповідає змісту вступного тексту, а яке ні. // Řekněte, která věta odpovídá úvodnímu textu a která ne.

Architektem budovy Janáčkova divadla je Ludwig Mies van der Rohe.

Hrad Špilberk založil polský král Přemysl Otakar II.

V Brně je hotel Central.

Od roku 1820 bylo na Špilberku státní vězení.

V Brně není žádná vysoká škola.

Od poloviny 18. století se v Brně rozvíjel průmysl, především textilní a potravinářský.

Ve městě je hodně památek funkcionalistické architektury.

Kostel sv. Petra a Pavla byl založen už v 11. století a dnes má novogotickou podobu.

Ústavní soud České republiky má sídlo v Praze.

Nejvyšší soud České republiky má sídlo v Brně.

V Brně se konají známé veletrhy.

❖ Česká přísloví

Úctu dej cizině, lásku vlasti.

Tam vlast, kde se dobře máš.

Všude je země Páně.

Zpěvem k srdci, srdcem k vlasti.

Граматика

Відмінювання дієслів IV класу в теперішньому часі

Дієслова із суфіксом інфінітива **-i, -e (-ě)** в теперішньому часі мають такі зразки дієвідмінювання.

Зразок **platit**

Přítomný čas

Minulý čas

Jedn. č.	1. os. platím	Množ. č.	1. os. platíme	platil
	2. os. platíš		2. os. platíte	
	3. os. platí		3. os. platí	

Зразок **myslet**

Přítomný čas

Minulý čas

Jedn. č.	1. os. myslím	Množ. č.	1. os. myslíme	myslel
	2. os. myslíš		2. os. myslíte	
	3. os. myslí		3. os. myslí	

Зразок **rozumět**

Přítomný čas

Minulý čas

Jedn. č.	1. os. rozumím	Množ. č.	1. os. rozumíme	rozuměl
	2. os. rozumíš		2. os. rozumíte	
	3. os. rozumí		3. os. rozumějí	

Для цього зразка дієвідмінювання характерний довгий голосний **í** в закінченнях.

5. Провідмініяйте подані дієслова в теперішньому часі, з деякими з них складіть речення. // Vyčísujte daná slovesa v přítomném čase a na některé formy utvořte věty.

Vidět, objevit se, rozvíjet, založit, ukončit, hlásit, přeměnit, pocházet, muset, jezdit, postavit, působit, koupit, libit se, přestoupit.

6. Дієслова поставте у відповідній формі теперішнього часу. // Dejte slovesa do náležitého tvaru v přítomném čase.

Na krajanské jazykové kurzy do Prahy (jezdit – já) už pět let. Helena v neděli (nevařit). Často (chodit – my) do kavárny. Dělejme každý z nás to, co (umět – my). Obě země (vyrábět) zboží, které si mohou vzájemně vyměňovat. Ty tomu (rozumět)? (Koupit – já) si ten slovník. Ten účet (platit) my. Ráno a večer si (čistit – já) zuby. Doufám, že se rychle (vrátit – vy). Oni skutečně chtějí studovat jenom to, co je (bavit). (Myslet – já), že to není na místě. (Mluvit – vy) o vlastních kulturních akcích. Češtině zatím (nerozumět) všichni a já se teď ještě (učit), (snažit) se zdokonalit. (Učit se – já) pracovitosti od matky. Velmi si nominace (vážit – my). (Toužit – já) po vlasti. Pravda a láska (zvítězit) nad lží a nenávisť. Strany znovu (zkusit) podepsat dohodu. Všichni (věřit), že se to změní.

7. Запишіть речення у формі множини. // Dejte věty do množného čísla.

Do které třídy chodíš? Většinou čtu kuchařky, protože ráda vařím. Čas od času bio výrobek koupím. Přečteš první větu. Dobře rozumím situaci. Elektrárna vyrábí čistou energii a tím vlastně chrání životní prostředí. Rozumíš trochu česky. Dívám se do naprosté tmy. Ve středu letím do Prahy.

8. Скажіть, хто що робить (впишіть у речення потрібні слова з дужок). // Řekněte, kdo co dělá (doplňte do vět vhodná slovesa ze závorek).
 Například: *Naďa... metrem (jezdit, hlásit). – Naďa jezdí metrem.*

Dnes se tam ... potravinářský průmysl (postavit, rozvíjet).

Jan ... z Prahy (pocházet, procházet se).

Helena a Alice ... na univerzitě (postavit, působit).

Do sklepa musíme ... dolů po schodech (vyjít, sejít).

Celý rok se nevidíme, ale před Vánoci se vždy ... (docházet, scházet).

Dialog 1

Městská doprava

P = Petr, český student   O = Olena, ukrajinská studentka

P: Tak jak se ti líbí, Oleno, pokoj na koleji?

O: Moc, pokoj je hezký, útulný a kolej je taky moc hezká.

P: To jsem rád. Nechceš se mnou jet do města? Ukážu ti, jak se dostaneš do centra.

O: Ráda. Moc se v Praze ještě nevyznám. Pojedeme autobusem?

P: Ano.

O: A kterým?

P: To je jedno, všechny tři linky jedou k metru. K metru to je jenom jedna stanice, ale to už víš. Na Opatově přestoupíme na metro, na trasu C. K metru můžeš jít také pěšky.

O: Já raději pojedu autobusem. Jezdí v Praze také trolejbusy a tramvaje?

P: Tramvaje ano, ale trolejbusy tu už aspoň čtyřicet let nejezdí. Tak pojd'. Už nám jede autobus. Máš jízdenku?

O: Nemám, musím si ji koupit, ale nevím kde.

P: V automatu na jízdenky ve stanicích metra i na některých zastávkách tramvají a autobusů. Můžeš ji koupit i v trafice nebo taky u řidiče autobusu, ale tam je o něco dražší. Nejlepší ale uděláš, když si koupíš v kanceláři dopravních podniků měsíční studentskou jízdenku. To ale nejdřív musíš dostat na fakultě potvrzení, že studuješ. Tak pojd', dneska si kup tu jízdenku u řidiče v autobusu.

Za chvíli v metru.

O: Petře, co to říkají na každé stanici, já tomu nerozumím.

P: Na každé stanici se ohlašuje jméno stanice, třeba „Muzeum“, tam budeme přestupovat. Před odjezdem metra ze stanice se hlásí „Ukončete, prosím, výstup a nástup, dveře se zavírají.“ A když se metro rozjede, pak se ohlašuje jméno příští stanice, například „Příští stanice Staroměstská“. Navíc jméno stanice se objeví v každém vagóně i na displeji.

O: Hm, snad si na to zvyknu.

P: Určitě, pojd', už budeme na Muzeu, budeme přestupovat na trasu A.

9. Дайте відповіді на запитання. // Odpovídejte na otázky.

Jezdí v Praze autobusy?

Kde si v Praze můžete koupit jízdenku na městskou hromadnou dopravu?

Je Muzeum přestupní stanice?

Co se hlásí v metru před odjezdem ze stanice?

Můžete v Praze jet tramvají?

Kde si Olena koupila jízdenku na autobus?

Jel Petr a Olena k metru trolejbusem?

Jezdí ke koleji, kde bydlí Olena, tramvají?

Jezdíte po městě raději autobusem nebo taxíkem?

Jezdí ve vašem městě tramvaje?

Jaké přednosti má metro?

Dialog 2

Procházka Prahou

P = Petr, český student   O = Olena, ukrajinská studentka

O: Kde začneme procházku? Odkud vyjdeme?

P: Začneme tradičně – Starým Městem. Teď jsme na Můstku, tak prodáme tady kolem Stavovského divadla Železnou ulicí na Staroměstské náměstí. Dál půjdeme tak zvanou Královskou cestou.

O: Královskou cestou? Proč královskou?

P: Protože po ní kdysi chodily průvody v čele s českým králem. Bylo to vždy, když se na Pražském hradě v chrámu svatého Víta konaly korunovace českých králů.

O: A kudy vede Královská cesta?

P: Začínala u Prašné brány a vedla Celetnou ulicí na Staroměstské náměstí, odtud po ní půjdeme i my. Kolem Staroměstské radnice a kolem orloje na Malé náměstí, pak Karlovou ulicí přes Karlův most na druhou stranu Vltavy. A dál na Malou Stranu Mosteckou ulicí na Malostranské náměstí a okolo chrámu svatého Mikuláše Nerudovou ulicí nahoru na Pražský hrad.

O: Myslela jsem, že kostel svatého Mikuláše je na Staroměstském náměstí.

P: Kostel svatého Mikuláše ano, ale chrám svatého Mikuláše je na Malé Straně.

O: Má Nerudova ulice něco společného s Janem Nerudou?

P: Má. Neruda zde v domě „U Dvou slunců“ bydlel. Uvidíš, má tam pamětní desku.

O: A kam půjdeme dál?

P: Můžeme jít na Pražský hrad, Matyášovou bránou na druhé nádvoří. Tam uvidíš vchod do kanceláře prezidenta republiky. Pak půjdeme na

třetí nádvoří kolem chrámu svatého Víta k bazilice svatého Jiří. Podíváme se na Zlatou uličku a po Starých zámeckých schodech sejdem dolů na Klárov. Můžeme si tam někde sednout na kávu a je tam stanice metra Malostranská.

O: To ano, myslím, že už budeme mít procházky dost. A metrem se rychle dostaneme na kolej.

10. На карті Праги позначте Королівський шлях і скажіть, які пам'ятки Ви можете побачити на цьому шляху. // Na mapě Prahy vyznačte Královskou cestu a řekněte, jaké památky můžete na Královské cestě uvidět.

11. Слова з дужок використайте у реченнях. // Slova ze závorcky užijte ve větách.

(projdeme, desku, bránou, korunovace, sejdem, kolej, divadla, ulice, náměstí, hradě, svatého, nádvoří, kanceláře)

Teď jsme na Můstku, tak ... tady kolem Stavovského ... Železnou ulicí na Staroměstské náměstí. Bylo to vždy, když se na Pražském ... v chrámu svatého Víta konaly ... českých králů. Začínala u Pražské brány a vedla Celetnou ulicí na Staroměstské ..., odtud po ní půjdeme i my. Myslela jsem, že kostel ... Mikuláše je na Staroměstském náměstí. Má Nerudova ... něco společného s Janem Nerudou? Uvidíš, má tam pamětní ... Můžeme jít na Pražský hrad, Matyášovou ... na druhé ... . Tam uvidíš vchod do ... prezidenta republiky. Podíváme se na Zlatou uličku a po Starých zámeckých schodech ... dolů na Klárov. A metrem se rychle dostaneme na ... .

Прийменники s, z (Předložky s, z)

У чеській мові не завжди на слух можна розрізнити прийменники s і z, наприклад, у сполученнях s *bratrem*, s *domem* s вимовляємо як z і, навпаки, z *knihy*, z *přírody* вимовляємо z як s. Правопис зазначених прийменників у чеській мові зумовлений їх значенням.

Особливості вживання прийменників

Прийменник *s*

- вживається з іменником у формі О. в.: *s dětmi, s darem, s knihou, se slovníkem, s lidem, se studentem, s prezidentem, se zájmem* apod.

Прийменник *z*

- прийменник *z* передусім вживається з іменником у Р. в., який називає частини тіла чи матеріальних предметів; у формі З. в. лише тоді, коли йдеться про напрямок дії **із середини чогось**: *vzít ze skříně svetr, hračky ze dřeva, přijel z Prahy, z Internetu* apod.

У всіх інших випадках також вживаємо прийменник *z*: *nejlepší z vás, fotografie z dovolené, dopis z banky, chrám z 18. století*.

12. Перепишіть словосполучення, вставляючи правильно прийменник *s* або *z*. // Napište správně slovní spojení s předložkami *s, z*.

Hranice ... Rakouskem, socha ... mramoru, spadnout ... židle, vitráž ... hradní kaple, dopisy ... královskými pečetěmi, voda ... pramene, mnozí ... jeho přátel, mluvit ... profesorem, většina ... nás, dívat se ... optimismem, mít ... toho velkou radost, cestovat ... maminkou, jeden ... kandidátů, ... ministrem kultury, kolegové ... Bulharska, kapitola ... knihy, napít se ... chutí, děti ... česko-německé školy, vrátit se ... Bruselu, rozhovor ... vydavatelkou časopisu.

13. Запишіть речення, вставте потрібний прийменник *s* або *z*. // Napište správně věty s předložkami *s, z*.

Hovořil jsem o tom ... ředitelem. Ten student je ... Filozofické fakulty Masarykovy Univerzity. Život skladatele Leoše Janáčka byl spojen ... Brnem. Sejde ... očí a sejde i ... myslí. Seznámil jsem se ... Jaroslavem Novotným. Nezvládl jsem zkoušku ... české literatury. Studenti poslouchali přednášky ... zájmem. Na krajanský festival do Prahy přijely soubory ... Ukrajiny. Mám problémy ... českou výslovností. Navázal jsme spolupráci ... Karlovou univerzitou v Praze. První zmínka o orloji se zachovala

... doby, kdy v českých zemích vládl Václav IV. Jsem docela spokojen ... novým autem.

14. Підготуйте екскурсію Вашим рідним містом. // Připravte procházku vaším rodným městem.

15. На основі фактів з діалогу напишіть декілька речень про Прагу. // Na základě faktů z dialogu napište několik vět o Praze.

16. Опишіть місцевість біля Вашої школи. // Popište okolí vaší školy.

17. Перекладіть чеською мовою. // Přeložte text do češtiny.

Київ – столиця України. У нашому місті є університет. На проспекті багато старовинних будівель. Через місто тече ріка Дніпро. Гості міста та туристи відвідують історичні місця Києва. Я люблю ходити старими вуличками нашого міста. У центрі міста – головна пошта. По сходах можна зійти на набережну Дніпра. Тут є пам'ятник святому Володимиру. Володимирський собор – пам'ятка архітектури ХІХ століття. Метро – зручний транспорт у Києві. У Голосіївському районі міста є музей народної архітектури та побуту “Пирогів” – найвідоміший український скансен. Київ є резиденцією президента України. У Києві є багато міністерств, представництв міжнародних компаній, банків.

Навчання.

Університет. Карлів університет.

Форми пасивного стану. Відмінювання дієслів у теперішньому часі. Зразок *promínout, radnout, nést, brát.*

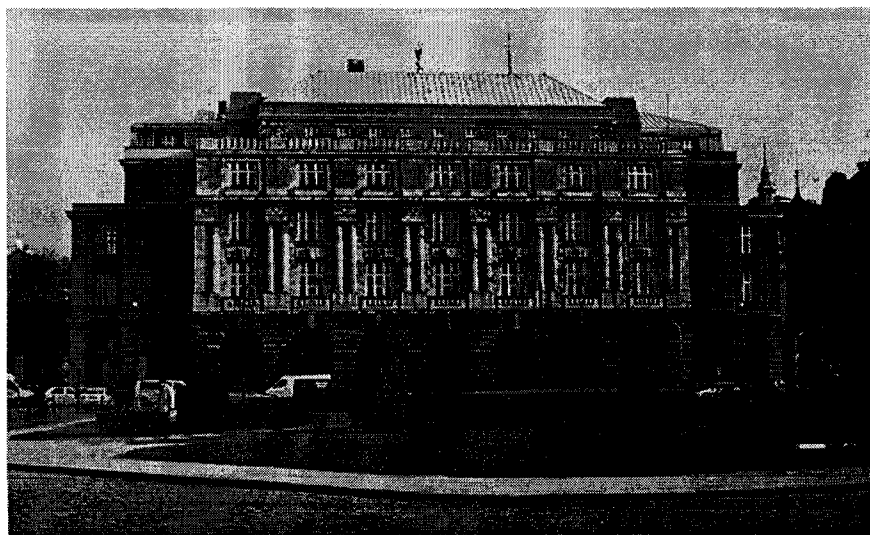
Неправильні дієслова у чеській мові. Прийменники *pro, o, po.*

Univerzita Karlova

Pražská univerzita byla založena 7. dubna roku 1348 českým králem Karlem IV. Je to nejstarší univerzita ve střední Evropě. Její absolventi získávali akademické tituly bakalář, mistr nebo doktor.

Univerzita měla čtyři fakulty: teologickou, právnickou, lékařskou a artistickou. Artistická fakulta měla přípravný charakter a později se přeměnila na fakultu filozofickou. Student nejprve musel absolvovat studium na artistické fakultě a teprve potom mohl jít studovat na některou z dalších fakult. Vyučovacím jazykem na univerzitě byla latina. Od začátku exis-

tence pražské univerzity na ní studovalo také mnoho studentů z ciziny. Studenti se dělili na univerzitní národy.

Na univerzitě byli čtyři národy: český, polský, saský a bavorský.

Nejdříve se vyučovalo v kostelech nebo v kláštorech, kde bydleli i univerzitní učitelé. Později všichni bydleli v kolejích. Nejstarší kolej založil Karel IV. v roce 1366.

Roku 1383 koupil král Václav IV. pro univerzitu dům mincmistra Rotleva a věnoval ho univerzitní koleji. Dnes se tato budova jmenuje Karolinum a je nejstarší univerzitní budovou na světě. Je zde sídlo rektora, velká aula, kde se konají univerzitní slavnosti, archiv univerzity a také místnosti Filozofické fakulty.

V 15. století byl na univerzitě učitelem reprezentant idejí reformace Jan Hus. Byl také rektorem univerzity. Roku 1417 se univerzita stala ideovým centrem české reformace. Univerzita byla v té době pouze univerzitou českou. Snížil se i počet studentů a učitelů. Po bitvě na Bílé Hoře roku 1620 byla univerzita rekatolizována. Rektor Jan Jesenius byl na Staroměstském náměstí popraven a část studentů i učitelů odešla ze země.

Roku 1556 založili v Praze jezuité druhou vysokou školu. Byla katolická a dostala jméno Klementinum. Měla dvě fakulty: filozofickou a teologickou.

Císař Ferdinand III. roku 1654 obě univerzity spojil. Vznikla Karlo-Ferdinandova univerzita.

V letech 1782–1785 byly na univerzitě provedeny důležité reformy. Univerzita od té doby byla řízena státem, vyučovacím jazykem místo latiny byla němčina a opět zde mohli studovat i nekatolíci. Od roku 1848 se na univerzitě konaly také české přednášky.

Od roku 1850 byla Filozofická fakulta rovnoprávnou fakultou s ostatními fakultami a neměla už jen přípravný charakter.

Roku 1882 byla univerzita rozdělena na dvě samostatné vysoké školy – na univerzitu českou a univerzitu německou. Do konce 19. století měla česká univerzita třikrát více studentů než univerzita německá. Na obou univerzitách přednášelo mnoho známých učitelů. Na české například filozof a pozdější československý prezident Tomáš Garrigue Masaryk, lingvista Jan Gebauer (autor moderní české gramatiky), estetik Otakar Hostinský, historik Josef Pekař nebo lékař Josef Thomayer. Na německé univerzitě učil fyzik a filozof Ernst Mach, lingvista August Schleicher a krátce také fyzik Albert Einstein.

17. listopadu 1939 nacisté českou Univerzitu Karlovu zavřeli a německá univerzita (Deutsche Karlsuniversität zu Prag) se stala říšskou národně socialistickou univerzitou.

Po skončení 2. svetovej války bola dekretem prezidenta republiky nemecká univerzita zrušena a bola obnovena činnosť univerzity eskej. Ta ovšem bola po roce 1948 pod vlivem marxistickej ideologie.

Po roce 1989 dostala univerzita zpět své akademické svobody. Od té doby jíž nei rizena státem a je samosprávná. Univerzita Karlova má dnes 17 fakult¹ a studuje na ní více než 42000 studentů v oborech bakalarskych, magisterských i doktorských. Na univerzitě v techto programech studuje asi 4 500 zahraničních studentů.

Do Prahy na Univerzitu Karlovu prijizdeji studovat zahraniční studenti také na kratkodobe i dlouhodobe stáže, a to na základě různých dohod, napriklad v rámci programu ERASMUS / SOCRATES, i jako samoplátci.

1. Вставте у речення потрібні слова з дужок. // Vyberte ze závorky vhodná slova a dejte je do vět.

(má, se jmenuje, zavřeli, spojil, dělili se, získávali, ridi, se kona-
jí, založil, přednášel)

Univerzitu Karlovu ... roku 1348 Karel IV. Protože na univerzitě studovalo mnoho cizinců, ... studenti na univerzitni národy. Univerzitu Karlovu dodnes ... rektor. Nejstari kolej ... po svém zakladateli Karolinum. Univerzitni slavnosti ... dodnes ve velké aule Karolina. Cisar Ferdinand III. ... obě univerzity a vznikla univerzita Karlo-Ferdinandova. Na nemecké univerzitě ... také Albert Einstein. Nacisté ... 17. listopadu 1939 eskou Univerzitu Karlovu. Univerzita Karlova dnes ... 17 fakult. Po absolvování univerzity studenti ... titul bakalar, magistr nebo doktor.

2. Хто були цi люди i в котрому столitti вони жили? Вiдповiдь знайдете в тексті **Карлів університет**. // Kdo byli tito lidé a ve kterém stoletiizili? Odpoved najdete v textu **Univerzita Karlova**.

Karel IV. byl ..... ail v ..... století.

Václav IV. ....

Jan Rotlev .....

¹ 1. lékařská fakulta, 2. lékařská fakulta, 3. lékařská fakulta, Lékařská fakulta v Plzni, Lékařská fakulta v Hradci Králové, Farmaceutická fakulta v Hradci Králové, Právnická fakulta, Katolická teologická fakulta, Evangelická teologická fakulta, Husitská teologická fakulta, Filozofická fakulta, Matematicko-fyzikální fakulta, Prirodovedecka fakulta, Pedagogická fakulta, Fakulta sociálních věd, Fakulta telesne výchovy a sportu, Fakulta humanitních studií.

<i>Jan Hus</i>	
<i>Jan Jesenius</i>	
<i>Ferdinand III.</i>	
<i>Tomáš Garrigue Masaryk</i>	
<i>Jan Gebauer</i>	
<i>Otakar Hostinský</i>	
<i>Josef Thomayer</i>	
<i>Ernst Mach</i>	
<i>August Schleicher</i>	
<i>Albert Einstein</i>	

3. Прочитайте ще раз вступний текст і виберіть з нього найважливішу інформацію про Карлів університет. Законспекуйте цей текст. // Přečtěte si ještě jednou úvodní text a vyberte z něj nejdůležitější informace o Univerzitě Karlově. Napište konспект tohoto textu.

4. Перекладіть конспект, виконаний для вправи 3, українською мовою і перекажіть історію Карлового університету по-українськи. // Přeložte konспект zhotovený dle 3. cvičení do ukrajinštiny a vyprávějte ukrajinsky o historii Univerzity Karlovy.

5. Українську розповідь, яку Ви підготували про історію Карлового університету, перекладіть чеською мовою. // Svě ukrajinské vyprávění o historii Univerzity Karlovy přeložte do češtiny.

Граматика

Відмінювання дієслів II класу в теперішньому часі

Зразок **prominout**

Přítomný čas

Minulý čas

Jedn. č.	1. os. prominu	Množ. č.	1. os. promineme	prominul
	2. os. promineš		2. os. prominete	
	3. os. promine		3. os. prominou	

До цього типу дієвідмінювання належать дієслова із суфіксом **-nou**, який у формі інфінітива приєднується до основи на голосний або на складотворчий **r, l**. Основа дієслова в минулому часі має суфікс **-nu**: *vane – vanul, klene – klenul, hrne – hrnul*.

Дієслова **zapomenout, vzpomenout** мають у минулому часі форми *zapomněl i zapomenul, vzpomněl i vzpomenul*.

Зразок **upadnout**

Přítomný čas

Minulý čas

Jedn. č.	1. os. upadnu	Množ. č.	1. os. upadneme	upadl
	2. os. upadneš		2. os. upadnete	
	3. os. upadne		3. os. upadnou	

До цього типу дієвідмінювання належать дієслова із суфіксом **-nou**, який у формі інфінітива приєднується до основи на приголосний.

У формі минулого часу здебільшого немає суфікса (на відміну від зразка **prominout**), наприклад, *vybledne – vybledl, dopadne – dopadl, zamítne – zamítl*. Однак деякі дієслова мають паралельні форми: без суфікса і з суфіксом **-nu**, наприклад: *řízl i říznul, ohlédl se i ohlédnul se, dotkl se i dotknul se*.

Зуважте:

У дієслів II класу в теперішньому часі в закінченні немає довгого голосного.

Відмінювання дієслів I класу в теперішньому часі

Зразок **nést**

Přítomný čas

Minulý čas

Jedn. č.	1. os. nesu	Množ. č.	1. os. neseme	nesl
	2. os. neseš		2. os. nesete	
	3. os. nese		3. os. nesou	

До цього типу дієвідмінювання належить більшість дієслів з основою на приголосний у теперішньому часі. За цим зразком також відмінюються дієслова, які в інфінітиві закінчуються на **-ci/-ct**: *péci/péct – peču/peku, vléci/vléct – vleču/vleku, moci/moct – mohu/můžu*. Архаїчними сьогодні є форми *peku, vleku*, форма *můžu* вживається в розмовній мові.

Окремо виділяють підтип **brát**

Přítomný čas

Minulý čas

Jedn. č. 1. os. beru	Množ. č. 1. os. bereme	bral
2. os. bereš	2. os. berete	
3. os. bere	3. os. berou	

За цим зразком відмінюються дієслова з основою інфінітива на **-a (-á)**.

У дієслів I класу в теперішньому часі в закінченні немає довгого голосного.

Такі ж закінчення, як і у дієслів I класу, мають у теперішньому часі більшість неправильних дієслів.

Найбільш уживані неправильні дієслова чеської мови

Infinitiv	1. os. jedn. č.	L-forma	imper.
číst	čtu	četl	čti
hnát	ženu	hnal	žeň
jet	jedu	jel	jed'
klást	kladu	kladl	klad'
krást	kradu	kradl	krad'
kvést	kvetu	kvetl	kvet'
lhát	lžu	lhal	lži
mazat	mažu	mazal	maž
mést	metu	metl	meť
péct	peču	pekl	peč
plakat	pláču	plakal	plač
plést	pletu	pletl	plet'

poslat	pošlu	poslal	pošli
prát	peru	pral	per
přijmout	přijmu	přijal	přijmi
růst	rostu	rostl	rost'
říci/řít	řeknu	řekl	řekni
skákat	skáču	skákal	skákej
stát se	stanu se	stal se	staň se
stonat	stůňu	stonal	stonej
téci/téct	teču	tekl	teč
tlouct	tluču	tloukl	tluč
ukázat	ukážu	ukázal	ukaž
umřít	umřu	umřel	umři
vést	vedu	vedl	veď
vléct	vleču	vlekl	vleč
vstát	vstanu	vstal	vstaň
vzít	vezmu	vzal	vezmi
zábst	zebe	zábl	zeb
začít	začnu	začal	začni
zavřít	zavřu	zavřel	zavři
zůstat	zůstanu	zůstal	zůstaň
zvát	zvu	zval	zvi
hrát	hrají/hraju	hrál	hraj/hrej
hřát	hřeji/hřeju	hřál	hřej
lít	lijí/liju/leji/leju	lil	lij/lej
obout	obuji/obuju	obul	obuj
přát	přeji/přeju	přál	přej
psát	píší/píšu	psal	píš
smát se	smějí/směju (se)	smál (se)	směj (se)
bát se	bojím se	bál se	boj se
být	jsem	byl	bud'
chtít	chci	chtěl	chtěj
jít	jím	jedl	jez
mít	mám	měl	měj
smět	smím	směl	směj
spát	spím	spal	spi
stát	stojím	stál	stůj

stát se	stanu se	stal se	staň se
vědět	vím	věděl	věz
vidět	vidím	viděl	viz
česat	češu/česám	česal	češ

Školský systém v České republice

V současné době podle platného školského zákona je v Česku povinná devítiletá školní docházka. Děti ji mohou splnit v základních devítiletých školách. Po jejich absolvování skládají přijímací zkoušky na střední školy nebo na střední odborná učiliště. Ve středních odborných učilištích se připravují na dělnická povolání, na některých učilištích mohou skládat i maturitní zkoušku. Středních škol je řada typů, jsou to odborné školy, například obchodní akademie, zdravotní školy, průmyslové školy a školy umělecké (konzervatoře, výtvarné školy), a školy všeobecné – gymnázia, o která je mezi mládeží největší zájem. Gymnázia mohou být čtyřletá (studují na nich ti absolventi devátých tříd základních devítiletých škol, kteří úspěšně složili přijímací zkoušky) nebo víceletá (osmiletá a šestiletá). Na osmiletá gymnázia se mohou hlásit žáci po absolvování pátých tříd, na šestiletá po absolvování sedmých tříd. Všichni musejí složit náročné přijímací zkoušky, zpravidla z českého jazyka a matematiky. Studenti všech středních škol skládají na konci studia maturitní zkoušku. Ta bývá dvoukolová. První kolo tvoří písemná práce z českého jazyka. Druhé kolo je ústní a předchází mu tzv. svatý týden, kdy se maturanti připravují doma na ústní maturitu. Maturuje se zpravidla ze čtyř předmětů, povinně z češtiny a z jednoho cizího jazyka, další dva předměty si maturant volí podle svého zájmu. Na odborných školách se maturuje i z odborných předmětů. Ve školním roce 2010–2011 budou všichni absolventi středních škol poprvé skládat státní maturitu, která bude mít poněkud jinou podobu. Zájemci o studium na vysokých školách se musejí podrobit přijímacímu řízení, které na mnohých školách má podobu přijímací zkoušky. Základní a střední školy jsou v Česku buď státní, nebo soukromé či církevní. Vysoké školy jsou buď veřejnoprávní nebo soukromé. Policejní akademie a Univerzita obrany jsou ale státní. Na státních školách a na školách veřejnoprávních se podle současné právní úpravy neplatí školné.

6. Закінчіть речення відповідно до змісту тексту **Система освіти в Чеській Республіці**. // Dokončete věty podle textu **Školský systém v České republice**.

V současné době podle platného školského zákona je v Česku ...

Děti ji mohou splnit v ...

Na některých učilištích mohou skládat i ...

Středních škol je řada ...

Gymnázia mohou být ...

Na osmiletá gymnázia se mohou hlásit žáci ...

Všichni musejí složit náročné ...

Studenti všech středních škol skládají na konci studia ...

Na odborných školách se maturuje i ...

Zájemci o studium na vysokých školách se musejí podrobit ...

Přijímací řízení na mnohých školách má podobu ...

Základní a střední školy jsou v Česku buď ...

Vysoké školy jsou buď ...

Na státních školách a na školách veřejnoprávních se ...

Policejní akademie v Praze je ...

7. Перекладіть текст **Система освіти в Чеській Республіці** українською мовою. // Přeložte text **Školský systém v České republice** do ukrajinštiny.

8. Порівняйте систему освіти в Чехії з українською. // Porovnejte český školský systém s ukrajinským.

9. У Вашій країні так само? Напишіть, як є у Вашому університеті. // Je to ve vaší zemi také tak? Napište, jak je to na vaší univerzitě.

Student Univerzity Karlovy vypráví o studiu na UK

Na Univerzitě Karlově se studuje medicína, práva, přírodní vědy, žurnalistika a na Filozofické fakultě filologické obory (bohemistika, slavistika, germanistika, anglistika, sinologie, romština atd.), dále psychologie, historie, archeologie, politologie, kulturologie, andragogika a řada dalších oborů.

Na univerzitě v ... se studuje .....

.....

Nejmladší fakultou je Fakulta humanitních studií, na které se studuje antropologie a vědy o člověku.

Nejmladší univerzitou v ... je .....

Některé obory je možné studovat v magisterském nebo v kratším bakalářském programu. Po absolvování magisterského studia je možno se přihlásit do postgraduálního doktorského studia.

Zájemci o studium musí složit přijímací zkoušku. Ta se skládá z části písemné a ústní. Kdo úspěšně složí přijímací zkoušku, nemusí být ale ke studiu přijat. Na naši univerzitě platí numerus clausus.

Studenti studují většinou jeden nebo dva obory, které si sami kombinují podle svých zájmů a plánů do budoucnosti.

Studium bakalářské trvá obvykle tři roky, navazující magisterské studium dva roky. Kdo studuje děle, musí platit školné. Jinak se školné neplatí.

Školní rok se skládá ze dvou semestrů. Zimní semestr začíná v říjnu a končí v lednu. Letní semestr trvá od února do května. V lednu, únoru, květnu, červnu a září studenti skládají zkoušky. Studenti mohou každou zkoušku dvakrát opakovat.

Úspěšné studium je zakončeno promocií. To je slavnost v aule Karolína. Po bakalářském programu získávají absolventi titul bakalář (zkratka Bc.; píše se před jménem), po magisterském studiu titul magistr (zkratka

Mgr.; píše se před jménem) a absolventi doktorského studia mohou za své jméno psát titul „doktor“ – Ph.D.

.....

.....

10. Запам'ятайте відносно складну систему чеських звань (коріння цих звертань походить ще з Австро-Угорської монархії) і навчіться правильно звертатись до викладачів у Чехії. // Zapamatujte si poměrně složitý tradiční systém českých titulů (který má kořeny ještě v rakouské monarchii) a naučte se správně oslovovat učitele v Česku.

základní škola

paní učitelko   pane učiteli   paní ředitelko   pane řediteli

střední škola

paní profesorko   pane profesore   paní ředitelko   pane řediteli

vysoká škola

rektor   oficiální oslovení: Vaše Magnificence, pane rektore /
paní rektorko

prorektor   běžné oslovení: pane rektore / paní rektorko
oficiální oslovení: Vaše Magnificence, pane prorektore /
paní prorektorko

děkan   běžné oslovení: pane prorektore / paní prorektorko
oficiální oslovení: Spectabilis, pane děkane /
paní děkanko

proděkan   běžné oslovení: pane děkane / paní děkanko
oficiální oslovení: Spectabilis, pane proděkane /
paní proděkanko

profesor   běžné oslovení: pane proděkane / paní proděkanko
prof. PhDr. František Novotný, DrSc.
[profesor doktor František Novotný, doktor věd]
oslovení: pane profesore

profesorka   prof. PhDr. Jana Řeřichová, DrSc.
[profesorka doktorka Jana Řeřichová, doktorka věd]
oslovení: paní profesorko

- docent   doc. Mgr. Jiří Stránský, Ph.D.
[docent magistr Jiří Stránský, doktor]
oslovení: pane docente
- docentka   doc. Ing. Věra Matoušková, CSc.
[docentka inženýrka Věra Matoušková, kandidátka věd]
oslovení: paní docentko
- odborný asistent, asistent, lektor
PhDr. Antonín Švec, CSc.
PhDr. Václav Novák
[doktor Antonín Švec, kandidát věd /
doktor Václav Novák]
oslovení: pane doktore
Mgr. Josef Skřivan, Ph.D.
[magistr Jozef Skřivan, doktor]
oslovení: pane magistře
Ing. Petr Pavlíček
[inženýr Petr Pavlíček]
oslovení: pane inženýre
- odborná asistentka, asistentka, lektorka
oslovení: paní doktorko / magistro / inženýrko

Akademické tituly: PhDr.; JUDr.; ThDr.; RSDr.; PaedDr.; MUDr.;
MDDr.; MVDr.; Pharm. Dr.; RNDr. – oslovení: doktore / doktorko
Ing. – oslovení: inženýre / inženýrko
Mgr. – oslovení: magistře / magistro
Bc. – bakaláři / bakalářko

✧ **Česká přísloví**

Štěstí bez rozumu nic není.

Od každého se učíme.

Věčně žítí, věčně se učití.

Žák, který se bez knih učí, ten se mnoho nenaučí.

Пасив (Pasivum)

У сучасній чеській мові форми пасивного стану вживаються з метою акцентувати увагу в реченні на об'єкті дії. Наприклад:

Dům se staví.

Rychlost se zvyšuje.

Káva se podává v restauraci.

У сучасній чеській мові є дві форми пасиву:

1) рефлексивна (зворотна) пасивна форма – **reflexivní pasivum** утворюється:

■ зі зворотною часткою **se**

Silnice se opravuje.

Zkoušky se dělají každý semestr.

Reforma školství se připravuje.

■ об'єкт дії є у називному відмінку, а не в знахідному

■ дієслово може бути лише у формі 3-ї особи однини або множини

■ у реченні немає суб'єкта дії

■ об'єктом дії, як правило, є предмет; хоча в окремих випадках може бути й особа

Přijme se sekretářka.

2) описова пасивна форма дієслова – **opisné pasivum** утворюється:

■ за допомогою дієслова **být** і пасивного дієприкметника минулого часу

Byla jsem pozvána na koncert.

Dokument byl schválen oběma komorami parlamentu.

Dnes byl jmenován nový pražský arcibiskup.

■ об'єкт дії є у називному відмінку, а не в знахідному

■ дієслово в окремих випадках може вживатись і у формі 1-ї або 2-ї особи

Za svou celoživotní činnost jste vyznamenán medailí Za zásluhy o stát v oblasti vědy a výchovy.

■ у реченні може бути суб'єкт дії

Byl pozván kamarádem.

■ об'єктом дії може бути особа

Ministr zahraničních věcí byl jmenován prezidentem.

11. Знайдіть правильну відповідь до наведених запитань. // Přiaďte vhodné odpovědi k následujícím otázkám.

1. Kde má kancelář paní Krákorová?	A) Myslím, že tady v půl desáté už bude.
2. V kolik hodin přijde doktor Skřivan?	B) Napřed si s ním ale domluvte schůzku.
3. Kdy má konzultace profesor Novotný?	C) Ve třetím patře.
4. Mohu tady počkat na doktorku Aldovou?	D) Ve středu od 11 do 12.30.
5. Najdu zítra pana Brůžka v této místnosti?	E) Ano, to jsem já, pojdte dál
6. Můžete mi ukázat místnost číslo 307?	F) Samozřejmě, posaďte se.
7. Mohu mluvit s docentem Novákem?	G) Ne, ve třetím patře v čísle 305.
8. Chtěla bych zkonzultovat svoji diplomovou práci s doktorem Vránou. Myslíte, že to bude možné?	H) Ano, pojdte se mnou.

12. Розкажіть у формі пасивного стану, що роблять на занятті з чеської мови. // Říkejte v pasivu, co se dělá v hodině češtiny.

Opravujeme domácí úkoly, opakujeme slovíčka, děláme cvičení, diskutujeme o českých novinách, čteme a překládáme články, zodpovídáme otázky k textu, řešíme hádanky, cvičíme gramatiku, hledáme informace na internetu, pracujeme s počítačem, posloucháme české písně, fotografujeme se, představujeme recepty.

13. Що тут відбувається? (Використовуйте форму зворотного пасивного стану). // Co se zde dělá? (Užijte reflexivní pasivum).

Зразок: v restauraci: pije se pivo, jedí se obědy a večere, zpívá se, slaví se narozeniny ...

Na poště, v divadle, na horách, na univerzitě, v kavárně, na dovolené, v kuchyni.

14. Складіть речення за зразком. // *Tvořte věty podle vzoru.*

Зразок: *Kdy – postavit dům*

A: *Kdy byl ten dům postaven?*

B: *Bohužel nevím, kdy byl ten dům postaven.*

kde – uspořádat koncert

pro koho – plánovat prohlídku města

proč – doporučit tuhle restauraci

zda – vysvětlit termíny z architektury

kdy – obstarat vstupenky

proč – popisovat předem Karlův most

15. Складіть коротку розповідь про Прагу. Використовуйте при цьому пасивні конструкції. // *Vyprávějte o Praze. Užijte při tom pasivních konstrukcí.*

9. století – založit Pražský hrad

V devátém století byl založen Pražský hrad.

1348 – založit univerzitu

1357 – začít se stavbou Karlova mostu

začátek 15. století – ukončit stavbu Karlova mostu

1783 – otevřít dnešní Stavovské divadlo

1818 – založit Národní muzeum

1868–1883 – stavět budovu Národního divadla

1888 – zahájit provoz v Novém německém divadle

1915 – postavit pomník Janu Husovi

1977–1983 – rekonstruovat Národní divadlo

1988 – renovovat Královskou cestu

2002 – zaplavit Prahu velkou vodou

Особливості вживання прийменників

pro вживається з іменником у знахідному відмінку:

- у значенні *для кого, для чого (для чисті користі)* – *koupit dárky pro děti, pracovat pro rodinu, jsme pro;*
- вказує на причину, мету, призначення, спонування – *poslat pro lékaře; skoč pro pivo; představení pro děti;*

- вказує на обмеження (часу або обставин) – *pro tentokrát, pro tento případ*;

o вживається з іменником у знахідному відмінку:

- у просторовому значенні (вказує на дотик до чогось, контакт з чимось) – *popálit se o kamna, zakopnout o práh*;
- вказує на відмінність від об'єкта порівняння в конструкціях з 2-м ступенем порівняння, на відмінність у величині *starší o dva roky, přerůst o hlavu*;
- вживається у дієслівних, іменникових конструкціях зі значенням страху, турботи, зацікавлення, прохання, клопотання тощо – *bát se o místo, žádost o byt, zájem o film*;

уживається з іменником у місцевому відмінку:

- у часових конструкціях – *o Vánocích, o přestávce*;
- у значенні кількості, величини, об'єму – *byt o dvou pokojích, o váze 2 kg, o délce 1 km* тощо;

po вживається з іменником у місцевому відмінку:

- у значенні просторовому – *po cestě, po proudu, sáhnout po knize*;
- у часових конструкціях (нісля) – *po neděli, po ránu, po večěři*;
- у виразах, що називають причину, мету – *jít po svém, zhubnout po nemoci*;

уживається з іменником у знахідному відмінку:

- вказує на часовий проміжок – *po celý rok, po celé týdny*;
- в обставинних конструкціях для вираження просторової, об'ємної, часової межі – *po pás, po krk, začervenat se až po uši*;
- у числових конструкціях – *po první, po každé* тощо.

16. Запишіть речення, вставте потрібний прийменник *pro, o, po*. // Napište věty, doplňte vhodné předložky *pro, o, po*.

Jednání s panem prezidentem ... mě bylo důležité. ... několika měsících jsem se vrátil do Evropy. Mám zájem ... českou literaturu. Expozice bude otevřena ... veřejnost. Dnes budeme pokračovat v naší procházce ... Praze. ... víkendy jsme byli v Rakousku. Musím ... pravdě říci, že s některými studenty se rozloučíme ... zkouškách. Každá věc má své ... i proti. Bratr je ... čtyři roky starší než já. Rozhodl jsem se ... studium medicíny. Známý básník se vrátil do Prahy ... dlouhých desetiletích v emigraci. Tady šlo ...

něco jiného. Byli jsme u babičky ... Velikonocích. Český rozhlas připravil zajímavý program ... své dětské posluchače.

17. Перекладіть текст чеською мовою. // Přeložte text do češtiny.

Університет у Львові був заснований у 1661 році. Тоді університет мав два відділи: філософський і богословський (теологічний). Навчання проводилось латинською, польською та німецькою мовами. У 1825 р. було відкрито кафедру польської мови і літератури. У 1928 році було відкрито кафедру руської філології, якою керував професор Я. Янів. У Львівському університеті працювали видатні вчені. В університеті працюють науково-дослідні інститути, бібліотеки, навчальні лабораторії. У Львівському університеті навчається багато студентів із-за кордону. Сьогодні Львівський національний університет імені Івана Франка відомий у Європі науковий і педагогічний заклад.

L 5.

**Мій день. Розпорядок дня.
Вільний день.**

Майбутній час. Вид дієслів. Модальні дієслова. Відмінювання модальних дієслів. Міжмовні омоніми. Прості кількісні числівники.

Stránka z diářů

Středa **23.** březen

<i>Otec</i>	<i>Matka</i>
08.30 porada s ředitelem	08.00 úřední hodiny
09.30 jednání se zákazníkem	11.30 porada s vedoucí oddělení
10.30 jednání s dodavatelem součástek	12.30 oběd
12.00 oběd s obchodním partnerem	13.00 úřední hodiny
14.00 konkurs na místo obchodního referenta	15.00 školení – nové předpisy
16.00 jednání se zákazníkem	16.30 kadeřnice
16.45 vyřizování pošty	19.00 Státní opera – Rusalka
19.00 divadlo – Rusalka	
<i>Syn</i>	<i>Dcera</i>
09.00 přednáška	08.00 škola
10.50 seminář	14.20 oběd
12.30 menza	15.00 klavír
13.00 studovna	19.00 Rusalka
14.10 cvičení	
15.50 seminář	
18.00 schůzka s přítelkyní	

1. Скажіть, хто за професією батько, мама, син і донька. //
Řekněte, jaké je povolání otce, matky, syna a dcery.

2. Скажіть, що буде робити батько, мама, син і донька 23 березня.
// Řekněte, co bude dělat otec, matka, syn a dcera 23. března.

Dialog 1

O = otec

D = dcera

M = matka

S = syn

M: Děti, pojd'te, snídaně je na stole.

O: Dobrou chuť.

D: Dobrou chuť.

S: Dobrou chuť.

M: Dobrou. Katko, víš, co máš dnes dělat? Ze školy půjdeš rovnou na klavír a pak domů. Přijď včas k večeři. Ty, Zdeňku, taky. Ne aby tě zas něco zdrželo! Já přijdu na poslední chvíli, půjdu z kanceláře ještě k holiči.

O: Ano, já vím. Ale budu mít celý den nějaké jednání. Přijdu domů taky na poslední chvíli.

M: A kdo udělá večeři? Já myslela, že uvaříš něco ty. Honzo, co ty? Kdy přijdeš ze školy?

S: Mami, já nevím, budu mít školu až do odpoledne a pak jsme se domluvili s Alenou. Budeme se učit.

O: Budete se učit? S Alenou?

M: A co budete večeřet?

S: Já nevím, Asi půjdeme někam na večeři a domů se vrátím až pozdě večer. Budeme se učit. V pátek budeme psát test z morfologie.

O: A kde se budete učit?

S: Budeme u Aleny.

M: Tak já koupím něco cestou od holiče. Budeme mít studenou večeři. A nezapomeňte, že večer jdeme do divadla.

O: Já vím.

D: Kdy budu psát úkoly, když budeme večer v divadle?

M: Napíšeš si je před večerí. Katko, jez. Už bude hodně hodin, ať nepřijdeš pozdě do školy.

O: Katko, dělej. Já tě odvezu autem. Vezmu si ho do práce, budu dřív doma.

M: Tak to je dobře. Mějte se hezky, já už jdu, Honzo, umyj aspoň nádobí od snídaně.

3. Дайте відповіді на запитання. // Odpovězte na otázky.

Jak se jmenuje syn?

Co bude dělat syn ve středu večer?

Hraje dcera Katka na housle?

Bude otec obědvat společně s matkou?

Co bude dělat matka v 16.30 h.?

Pojede otec do práce metrem?

Studuje syn na střední nebo na vysoké škole?

Je matka úřednice?

Co bude dělat otec až přijde do práce?

Pracuje otec jako učitel?

Půjde celá rodina večer do divadla?

Je Rusalka opera?

Kdo je Alena?

Bude mít otec ve středu 23. března školení o nových předpisech?

4. Скажіть, що Ви будете робити завтра цілий день. // Řekněte, co budete dělat zítra celý den.

5. Що буде робити Ваш приятель (Ваша приятелька) наступного тижня у вівторок? // Co bude dělat váš přítel (vaše přítelkyně) příští týden v úterý?

Dialog 2

O = otec   M = matka   S = syn   D = dcera

O: Co budeme dělat o víkend?

S: Já se budu muset učit.

M: Co máš v plánu? Proč se ptáš?

O: Pojedeme na chatu nebo na hory? Má být hezké počasí, už jsme dlouho nikde společně nebyli.

D: Mami, já chtěla jít v sobotu s Pavlínou do kina a v neděli bude mít Lukáš narozeniny. Bude mít oslavu...

M: A kdy se budeš učit? Kdy bude mít Lukáš tu oslavu?

D: V neděli od šesti.

O: Nemyslíš, že jsi na oslavy u kamarádů ještě moc malá? To ne. Tak co budeme dělat? Pojeďte na ty hory! Bude hezky, půjdeme na túru, budeme na čerstvém vzduchu.

S: Tati, já se musím učit a v neděli večer už něco mám.

M: No, já myslela, že budu prát a uklízet.

O: No dobře, já myslel, že vám udělám radost. Tak já půjdu v sobotu s Tomášem na fotbal.

M: Na fotbal? S Tomášem? A pak půjdete na pivo a přijdeš až v noci?

O: Ale...

M: Honzo, učit se můžeš i na chatě, Katka se tam může taky učit. A uklízet musím i tam. Bude potřeba posekat trávu a natřít plot. Tatínku, to jsi měl dobrý nápad s tou chatou.

S: Hm, a když se vrátíme v neděli dřív domů, tak budu moct jít večer s Alenou na diskotéku.

D: A já k Tomášovi.

M: A já můžu v neděli večer prát.

O: No, a co můj fotbal?

M: Já myslela, že chceš jet na hory? Pojedeme na chatu a ty, tatínku, se budeš večer dívat na televizi. Nebo můžeš uklízet.

O: Tak jo, to bude víkend mých snů.

6. Скажіть, яке речення правдиве і відповідає змісту діалогів. // Řekněte, která věta je pravdivá a odpovídá dialogům.

Chce jet tatínek o víkendu k vodě?

Má maminka čas přes týden prát a uklízet?

Chce jít dcera v sobotu do kina?

Souhlasil tatínek s tím, aby šla dcera na oslavu kamarádových narozenin?

Bude maminka na chatě jen odpočívát?

Bude tatínek o víkendu sekát na chatě trávu?

*Bude syn o víkendu studovat?
 Půjde tatínek na fotbal?
 Půjde v neděli syn na diskotéku?
 Uvidí v sobotu dcera nový film?
 Půjde maminka v sobotu do divadla?
 Jak bude celá rodina trávit víkend?*

7. Що Ви будете робити на вихідних? // Co budete dělat o víkendu vy?

8. На вихідні до Вас прийдуть гості з-за кордону. Яку Ви підготуєте для них програму? // O víkendu k vám přijede návštěva z ciziny. Jaký pro ni připravíte program?

❖ **Česká přísloví**

Kdo časně vstává, tomu Pánbůh dává.

Ztracený čas nevrátí se zas.

Mnoho řečí, málo věcí.

Čas práci, a zábavám svá doba.

Ranní ptáče dál doskáče.

Граматика

Вид дієслів (Slovesný vid)

Подібно до української мови, у чеській мові більшість дієслів утворюють видові пари, тобто пари дієслів з тим самим значенням, але різного виду – доконаного (*slovesa dokonavá*) чи недоконаного (*slovesa nedokonavá*).

Дієслова недоконаного виду означають незавершену, необмежену в тривалості дію в минулому, теперішньому або майбутньому часі та відповідають на запитання *co dělat?* (*stát, házet, doufat, hledat, nést, psát, vyrábět, brát, dívat se*).

Дієслова доконаного виду означають дію, що завершилася в минулому або неодмінно відбудеться в майбутньому, і відповідають на питання *co udělat?* (*přinést, přivést, přečíst, najít, koupit, dokončit, hodit, naplést, pozvat*). Здебільшого дієслова доконаного виду утворюються за допомогою префіксів від дієслів недоконаного виду:

pít – vypít, dopít, napít se; učít – naučit se; vařit – uvařit; nést – odnést, přinést, vynést; jet – přijet, odjet, zajet та інші.

Дієслова недоконаного виду часто утворюються від форм дієслів доконаного виду за допомогою суфіксів:

vyhodit – vyhazovat, opravit – opravovat, přinést – přinášet, koupit – kupovat, vstát – vstávat.

9. Визначіть вид наведених дієслів і складіть речення з цими дієсловами в різних особових формах. // *Určete slovesný vid těchto sloves a na některé formy utvořte věty.*

Promyslit si, vybírat, sehrát, vítat, měřit, sehnat, vítězit, sejít, kazit, sednout, vejít, nabízet, vědět, léčit, rozhodnout, ohlásit, letět, spojit, ležet, držet, nanést, formovat, objevit, volat, obejít, vyjádřit, vystoupit.

10. Утворіть дієслова доконаного виду від наведених нижче дієслів недоконаного виду. // *Uved'te dokonavá slovesa k těmto slovesům.*

Balit, stavět, platit, bavit, šeptat, pít, trestat, studovat, hradit, trávit, brát, vidět, loupat, myslit, hořet, šetřit, bít, plakat, dělit, hádat, chodit, jet, mýt, pěstovat, vařit.

Майбутній час дієслів (Čas budoucí, futurum).

Творення форм майбутнього часу

У чеській мові форми майбутнього часу утворюються подібно, як і в українській мові:

- від дієслів недоконаного виду утворюються складені форми майбутнього часу:

дієслово *být* в майбутньому часі + інфінітив основного дієслова

Zítřa se budu učít

Zítřa se budeme učít

Zítřa se budeš učít

Zítřa se budete učít

Zítřa se bude učít

Zítřa se budou učít

- від дієслів доконаного виду утворюються форми простого майбутнього часу:

форми простого майбутнього часу збігаються з формами теперішнього часу дієслів.

Zítřa napíšu dopis

Zítřa napíšeš dopis

Zítřa napíše dopis

Zítřa napíšeme dopis

Zítřa napíšete dopis

Zítřa napíšou dopis

11. Знайдіть у першому та другому діалозі дієслова у майбутньому часі. Визначте просту та складену форми майбутнього часу. // Vyhledejte v 1. a 2. dialogu slovesa v budoucím čase. Určete tvary jednoduché a složené budoucího času.

12. Напишіть подані речення в майбутньому часі. // Napište uvedené věty v budoucím čase.

Jdu na univerzitu. Dělán zkoušku z literatury. Píšu dopis. Dcera si hraje s panenkami. Procházíme se zahradami Pražského Hradu. Matka skládá věci do kufru. Ráno spěchám do práce. Těším se na vaši odpověď. Syn mluví s otcem. Venku je dnes 10 stupňů nad nulou. Večer jdeme do divadla. V Praze navštívují Malou Stranu. V této firmě pracuji i v neděli. Pracuji v obchodním domě. Vracejí se domů pozdě v noci. Ráno v sobotu hraju tenis. Večer se učím. Dnes jsem celý den doma. Vstávám brzo ráno. Odpoledne vařím večeři.

Модальні дієслова (Modální slovesa)

Модальні дієслова чеської мови виражають ставлення мовця до висловленої ним думки. За значенням вказують на різні відтінки можливості, ймовірності, необхідності, обов'язковості, бажання, потреби виконання дії: *mít, chtít, musit/muset, smět, moci*.

■ **mít** виражає:

обов'язковість дії – *máš psát úlohu* (маєш); *co mám dělat* (маю);
 правдоподібність дії – *zítra má být hezky* (має); *mají dostat byt*
 (мають);

■ **chtít** за значенням відповідає українському дієслову *хотіти* – *chce se mi spat* (хочеться); *co s tím chceš dělat* (хочеш);

■ **musit/muset** виражає максимальний ступінь обов'язковості дії і відповідає за значенням українському дієслову *мусити* – *musíš se hned rozhodnout* (мусиш); *musíš se učít* (мусиш). Дієвідмінюється за зразком *prosít, sázet*;

■ **smět** виражає дозволеність, за значенням відповідає українським дієсловом *могти*, *мати право*, *smíti* щось зробити – *zde se nesmí kouřit* (не можна), *smím už jít* (чи можу);

- **moci** за значенням відповідає українському дієслову *могти* – *každý se může zmylit* (може); *můžeš si z toho vzít příklad* (можеш).

Відмінювання модальних дієслів (Časování modálních sloves)

chtít

1. já	chci	my	chceme
2. ty	chceš	vy	chcete
3. on, ona, ono	chce	oni, ony, ona	chtějí

moci

1. já	mohu/ můžu	my	můžeme
2. ty	můžeš	vy	můžete
3. on, ona, ono	může	oni, ony, ona	mohou/můžou

smět

1. já	smím	my	smíme
2. ty	smíš	vy	smíte
3. on, ona, ono	smí	oni, ony, ona	smějí

muset

1. já	musím	my	musíme
2. ty	musíš	vy	musíte
3. on, ona, ono	musí	oni, ony, ona	musí

Форми майбутнього часу в чеській мові, на відміну від української, є лише складеними *budu muset*, *budu chtít*, *budu moci*.

13. Слова в дужках запишіть у правильній формі. // Dejte slova v závorce do správných tvarů.

(Moci – ty) si z toho vzít příklad. (Chtít – oni) ho za předsedu. (Mít – ty) sourozence? Co se (smět), a co se (nesmět). Řekli, že zítra zas (moci – já) přijít. (Chtít – ty) jít s námi? (Moci – já) vás přerušit? Kdo se bojí,

(*nesmět*) do lesa. Co konkrétně (*chtít – vy*) realizovat? (*Mít – oni*) ve zvyku dlouho mluvit. Děti do dvanácti let (*smět*) na výstavu jen v doprovodu rodičů. (*Chťít – my*) ten projekt podpořit. (*Muset – ty*) mluvit česky. Učít se tu (*moci*) i začátečníci. (*Smět – já*) říkat pravdu? Kolik to (*moci*) stát? (*Nesmět – ty*) zapomínat na to. (*Mít – já*) krédo, když něco není nemožné, (*muset*) existovat způsob, jak se to dá uskutečnit.

Кількісні числівники (Číslovky základní)

- 1 jeden, jedna, jedno
- 2 dva, dvě
- 3 tři
- 4 čtyři
- 5 pět
- 6 šest
- 7 sedm
- 8 osm
- 9 devět
- 10 deset

Кількісний числівник *jeden, jedna, jedno* має ознаки трьох родів і узгоджується з іменником у роді, числі і відмінку: *jeden chlapec, jedna kniha, jedno auto*. Для числівника *jeden, jedna, jedno* характерна сполучуваність з іменником відповідного роду у формі однини.

Числівники *dva, dvě* вживаються у двох родових формах. Форми *dva* та *oba* сполучуються з іменниками чоловічого роду: *dva chlapci, oba studenti, dva profesori, oba Angličané*. Форми *dvě, obě*, на відміну від української мови, сполучуються з іменниками жіночого та середнього роду: *Dvě dcery studovaly na univerzitě. Dědeček vypil dvě piva*.

Числівники *dva, dvě, tři, čtyři* сполучуються з іменником у формі називного відмінка множини: *Čtyři studenti byli v posluchárně*.

Числівники *pět* і вище (5-20) а також неозначені числівники *mnoho, málo, několik, tolik*, вступаючи у граматичні зв'язки з іменниками, вимагають від них форми родового відмінка множини: *Koupila jsem pět knih. V letním semestru mám mnoho zkoušek*.

Відмінки та їх значення

У сучасній чеській мові сім відмінків. Відмінки позначаються порядковим числівником, а також мають латинські назви.

První pád	Nominativ	kdo?	co?	Називний
Druhý pád	Genitiv	koho?	čeho?	Родовий
Třetí pád	Dativ	komu?	čemu?	Давальний
Čtvrtý pád	Akuzativ	koho?	co?	Знахідний
Pátý pád	Vokativ	kdo?	co?	Кличний
Šestý pád	Lokál (o)	kom?	(o) čem?	Місцевий
Sedmý pád	Instrumentál	kým?	čím?	Орудний

Відмінювання числівників

Числівник **jeden, jedna, jedno** відмінюється за таким зразком:

	<i>Mužský rod</i>	<i>Ženský rod</i>	<i>Střední rod</i>
	<i>životný</i>	<i>neživotný</i>	

Číslo jednotné

N.	jeden	jedna	jedno
G.	jednoho	jedné	jednoho
D.	jednomu	jedné	jednomu
A.	jednoho, jeden	jednu	jedno
L.	jednom	jedné	jednom
I.	jedním	jednou	jedním

Číslo množné

N.	jedni	jedny	jedny	jedna
G.		jedněch ¹		
D.		jedněm		
A.	jedny		jedny	jedna
L.		jedněch		
I.		jedněmi		

¹ Ve všech rodech.

У формі чоловічого роду множини у вказаних числівниках розрізняють категорію істоти *jedni hoši* і неістоти *jedny podniky*.

Числівники **dva, oba** відмінюються за таким зразком:

	<i>Mužský rod</i>	<i>Ženský rod</i>	<i>Střední rod</i>
N.	dva, oba	dvě, obě	dvě, obě
G.		dvou, obou	
D.		dvěma, oběma	
A.	dva, oba	dvě, obě	dvě, obě
L.		dvou, obou	
I.		dvěma, oběma	

Для інших числівників форми роду не розрізняють. Числівники **tři, čtyři** відмінюються за таким зразком:

N.	tři	čtyři
G.	tří, třech	čtyř, čtyřech
D.	třem	čtyřem
A.	tři	čtyři
L.	třech	čtyřech
I.	třemi	čtyřmi

Числівник **pět** відмінюється за таким зразком:

N.	pět
G.	pěti
D.	pěti
A.	pět
L.	pěti
I.	pěti

За зразком відмінювання числівника **pět** відмінюються усі числівники до **devadesáti devíti**. В основі числівників **devět, deset** відбувається зміна голосного **-ě, -e** на **-í**: *k devíti, bez devíti, k desíti*.

Інші числівники, як і в українській мові, відмінюються подібно до іменників: **sto** за зразком **město** (*bez sta, ke stu*); **tisíc** за зразком **stroj** (*у формі родового відмінка множини є форма tisíc: tisíc demonstrantů*); **milion** за зразком **hrad**; **miliarda** за зразком **žena** тощо.

14. Доповніть речення формами числівників *jeden, jedna, jedno, dva, dvě, oba, obě* в правильних відмінках. // Doplňte do vět tvary číslovek *jeden, jedna, jedno, dva, dvě, oba, obě* ve správných tvarech.

Navýstavě se objevily ... z nejnovějších modelů. Byl jednou ... král a ten měl tři dcery. Studenti diskutovali o ... problémech. Národní shromáždění se skládalo ze ... komor: Poslanecké sněmovny a Senátu. Český mecenáš odkázal Národnímu muzeu ... z nejcennějších sbírek. Přejít k moci z ... rukou do druhých je vždy komplikovaný. ... z největších pseudokrasových jeskyní jsou v Beskydech. Mám v ... rukou tašky. V roce 1993 došlo k pokojnému rozdělení společného státu Čechů a Slováků a vzniku ... nových nezávislých republik. Spolupráce mezi ... státy se úspěšně rozvíjí. Strýček nás seznámil s ... svými dcerami. To jsou ... z neaktivnějších studentů na univerzitě. Jan Patočka patří nepochybně k ... z nejvýznamnějších českých filozofů. Bylo nás pět dětí a měli jsme ... střevíce dohromady. Volný pohyb pracovníků je omezen ve ... oblastech.

15. Слова в дужках поставте у правильній формі. // Dejte slova v závorce do správných tvarů.

Po (tři) letech se celá rodina znovu setkala v Praze. Na výstavišti uvidíme práce (pět) výtvarných vysokých škol z celé České republiky. Hlasování dopadlo v poměru (pět) ku (čtyři). Zvítězili jsme ve všech (tři) kolech. Před (dva) měsíci jsme mluvili o historickém a kulturním dědictví zemí Koruny české. Barokní palácové zahrady spojují Malou Stranu a Pražský hrad a skýtají (jeden – množ.) z nejkrásnějších pohledů na Prahu. Před (tři) lety se rodina přestěhovala na venkov. Od (šest) let jsem hrál na housle. Soubor exilové poezie vyšel ve (dva) svazcích. Demonstrace trvala asi (dva) hodiny. Pomlázka musí být spletená z (osm) proutků. Ptal jsem se na ten slovník v (čtyři) knihovnách. Obchod v sobotu je otevřen do (sedm) hodin. Během posledních (čtyři) let se na Ukrajině mnohé změnilo.

Міжмовні омоніми (Mezijazyková homonyma)

Міжмовні омоніми – слова, що в різних мовах (особливо в близьких за походженням) звучать однаково або дуже подібно (відповідно до закону звукових відповідностей), але мають неоднакове лексичне значення. В українській та чеській мовах таких випадків є багато. Наприклад:

українська мова

чеська мова

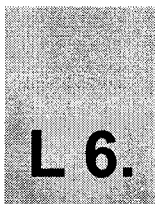
банка – склянка, металева посудина переважно циліндричної форми	banka – банк
біограф – автор чиєї-небудь біографії	biograf – кінотеатр
бухта – невелика глибока затока	buchta – солодка булочка
важливий – вагомий, вартісний, відповідальний; який має велике значення	vážný – серйозний, нерадісний, сумний;
відро – посудина з дужкою для носіння й зберігання води	vedro – спека
віз – засіб пересування на чотирьох колесах з кінною або воловою тягою для перевезення вантажів	vůz – автомобіль; вагон; трамвай
голка – тонкий металевий стрижень з гострим кінцем і вушком, в яке всилається нитка для шиття	holka – дівчина, дівка
град – атмосферні опади у вигляді частинок льоду, переважно округлої форми	hrad – замок
гроза – грім і блискавка з дощем або градом, що переважно супроводяться великим вітром	hrůza – жах, страхіття
гуска – великий водоплавний свійський і дикий птах з довгою шиєю; самка гусака	houska – булка
диня – баштанна рослина з великими запашними плодами; плоди цієї рослини	dýně – гарбуз, кабак (<i>діалект.</i>)
доба – часовий відрізок у 24 години	doba – час, період, епоха

живіт – частина тіла, в якій міститься шлунок, печінка тощо; шлунок, кишечник	život – життя
запам'ятати – зберегти, тримати в пам'яті	zapomenout – забути
запас – певна кількість чогось, заготовленого заздалегідь	zápas – бій, битва, боротьба
захід – одна з чотирьох сторін світу; сукупність дій, засобів для досягнення <i>чого-небудь</i> ; спуск небесного світила за обрій	záchod – вбиральня, туалет
заховатися – розташуватися так, щоб бути непомітним	zachovat se – зберегти <i>кого, що</i> ; поставитися <i>до кого, чого</i> , повестися <i>з ким, чим</i>
коло – замкнена крива, всі точки якої однаково віддалені від центра; замкнений ланцюг подій, справ, процесів і т. ін.; применник – <i>коло дому</i>	kolo – колесо, велосипед
лекція – усний виклад навчального предмета викладачем у вищому або середньому навчальному закладі	lekce – навчальне заняття; фрагмент навчального матеріалу (у підручнику)
невістка – заміжня жінка стосовно до рідних її чоловіка (батька, матері, братів, сестер тощо)	nevěstka – проститутка
негода – погана погода	nehoda – нещасний випадок, аварія
обхід – рух навколо <i>когось, чогось</i> ; оминання <i>кого-небудь, чого-небудь</i>	obchod – торгівля; крамниця
осуд – вияв негативного, несхвального ставлення <i>до кого-, чого-небудь</i>	osud – доля, фатум
пошук – шукання, розшукування <i>чого-небудь</i>	pošuk – блазень, дурень (<i>розмовне</i>)
черствий – засохлий, затвердлий	čerstvý – свіжий

16. Перекладіть текст чеською мовою. // Přeložte text do češtiny.

Щоранку я прокидаюсь о 7 годині. Приймаю душ, чищу зуби, розчісуюсь. Роблю ранкову зарядку. Якщо на вулиці тепло і гарна погода, як правило, бігаю. Ранкова зарядка займає переважно півгодини. Потім снідаю. Сніданок готую легкий. Люблю молочні продукти, мюслі. Зранку випиваю горнятко кави. Одягаюсь і біжу на лекції. Заняття в університеті розпочинаються о 9 годині. Як правило, щодня я маю дві лекції і одне практичне заняття. Після занять я з друзями іду на обід. Потім ми йдемо в бібліотеку і готуємось до семінарських занять. Вечеряю я вже вдома. Увечері я ще люблю попрацювати в Інтернеті. Спати лягаю об 11 годині.

Харчування.

Граматичні категорії іменника.

Відмінювання іменників жіночого роду,
зразок *žena, růže, píseň, kost*.

Відмінювання прикметників жіночого роду,
зразок *mladá, jarní*.

Jiný kraj, jiný mrav

Každý národ má svoje zvyky, tradice, svou kulturu, každý má také svou tradiční národní kuchyni. O české kuchyni se říká, že není moc zdravá. Češi jedí hodně tučných jídel, hodně masa, sytých omáček, málo zeleniny, pijou hodně piva. Ale dnešní česká kuchyně je silně ovlivněna globalizací. V ulicích českých měst uvidíte hodně prodejen rychlého občerstvení (tzv. Fast foodů), jako jsou Mc Donald's nebo KFC¹. Ale hamburgery, smažená jídla, hranolky, majonéza, kola, to také nejsou příliš zdravá jídla. Dnes je oblíbená i italská kuchyně a Češi často chodí na pizzu nebo na těstoviny.

Především mladé ženy se snaží jíst racionálně, zdravě. Jedí zeleninové saláty, hodně ovoce, netučné drůbeží maso, ryby, lehké mléčné výrobky, müsli... Tuto stravu doporučují nejen lékaři, ale i módní časopisy.

1. Перекладіть текст українською мовою. // Přeložte text do ukrajinštiny.

2. Доповніть речення словами з дужок. // Doplňte do vět vynechaná slova ze závorky.

(národní, zdravá, ulicích, tučných, oblíbená, tradice, prodejen, omáček, smažená, pizzu, kuchyni)

¹ KFC – Kentucky Fried Chicken – prodejny rychlého občerstvení převážně s kuřecím masem.

Každý národ má svoje zvyky, ..., svou kulturu, každý má také svou tradiční ... kuchyni. O české ... se říká, že není moc zdravá. Češi jedí hodně ... jídel, hodně masa, sytých ..., málo zeleniny, pijou hodně piva. Ale dnešní česká kuchyně je silně ovlivněna globalizací. V ... českých měst uvidíte hodně ... rychlého občerstvení (tzv. Fast foodů), jako jsou Mc Donald's nebo KFC. Ale hamburgery, ... jídla, hranolky, majonéza, kola, to také nejsou příliš ... jídla. Dnes je ... i italská kuchyně a Češi často chodí na ... nebo na těstoviny.

3. Поясніть значення наведених слів і словосполучень. // Odhadněte význam českých slov a slovních spojení.

*tradiční kuchyně
koprová omáčka
hranolky
drůbež
kuřecí roláda
národní kuchyně
buchty s tvarohem
švestkové knedlíky
vanilková zmrzlina
nudle
škubánky*

Dialog

B = babička O = otec M = matka S = syn D = dcera

M: Tak co budeme dnes vařit?

B: Já ti asi neporadím, mě je to jedno. Já jím všechno.

S: Dal bych si třeba hovězí maso na houbách.

M: Nemáme houby ani hovězí a do krámu se mi nechce.

D: A co máme doma?

M: No, lednička je plná, ale co mám uvařit?

D: Tak udělej kuře.

M: Kuře nemáme, ale máme kachnu, zelí taky.

B: Kachnu? Copak je nějaký svátek?

D: Kachnu ne, ta je tučná. Musím zhubnout. Udělej špagety.

M: Táta je nerad¹. A nemám udělat sekanou²?

S: To ne!

M: Tak co?

B: Míchanou zeleninu a upeč kus vepřového.

S: Babi³, to jsme měli včera v družině⁴. Zeleninu já nerad. Mami, a co svíčkovou?

M: Nemáme hovězí. Něco jednoduchého.

B: Škubánky⁵ nebo nudle s mákem.

D: Smažený sýr a bramborovou kaši.

M: To je dietní? Ke kaši by byl lepší karbanátek. V ledničce je mleté maso.

O: Už toho nechte! Dejte mi radši něco k snídani! Já mám hlad.

M: Vem si chleba⁶ a v ledničce kus salámu. Už to mám! Ke kaši ohřeju párek.

4. Напишіть закінчення до речень. // Dokončete věty.

Já nerad ...

To je dietní ...

Dejte mi radši něco k ...

Lednička je plná, ale ...

Dal bych si ...

Co máme k ...

Vem si chleba ...

Co budu vařit ...

Dáš si ...

Budeme mít bramborovou kaši a ...

¹ Táta je nerad. – Táta nemá rád špagety.

² Sekaná – pečená roláda z různého mletého masa s vejcem a strouhanou houskou.

³ Babi – (hov.) babičko

⁴ Družina – školní družina s jídelnou, kde se děti po vyučování stravují a tráví volný čas.

⁵ Škubánky – české tradiční jídlo z mouky a vařených brambor. Jedí se s tvarohem nebo mákem a cukrem.

⁶ Vem si chleba – (hov.) vezmi si chléb.

5. Дайте відповіді на запитання. // Odpovězte na otázku.

Co ráda babička?

Na co měl chuť syn?

Co chtěla vařit matka?

Kdo chtěl kachnu k obědu?

Kdo má rád zeleninu?

Co nemá rád otec?

Co bude mít dcera k večeři?

Na co máte chuť?

Co si dáte k obědu?

Co jste měli k snídani?

6. Визначте, яке речення відповідає змісту тексту, а яке ні. // Která věta odpovídá textu a která ne.

Kachna není tučná.

Lednička je prázdná.

Babička uvařila oběd.

Matka chce vařit svičkovou.

Otec půjde na oběd do restaurace.

K obědu budeme mít párek a bramborovou kaši.

Škubánky jsou dietní jídlo.

Smažený sýr se jí s bramborovou kaší.

Hovězí maso se vaří s houbami.

7. Складіть подібний діалог. // Utvořte obdobný dialog.

8. Перекладіть меню українською мовою. Запропонуйте свій варіант меню:

a) святкової вечері;

b) студентського обіду. // Přeložte menu do ukrajinského jazyka. Se-stavte svou variantu:

a) sváteční večeře;

b) studentského oběda.

Jídelní lístek

Studené předkrmy

Sýr eidam
Salám turistický
Sýrový nářez
Kaviár
Pražská šunka
Šunkový závitok s křenem
a šlehačkou

Teplé předkrmy

Míchaná vejce
Párek s hořčicí
Knedlíky s vejci

Saláty

Okurkový
Míchaný
Šopský
Těstovinový
Ovocný

Hlavní jídla

Vepřová pečeně, zeli,
houskový knedlík
Vepřové maso na paprice,
rýže
Vepřové maso v mrkvi,
brambory
Vepřové maso pečené, špenát,
bramborový knedlík
Hovězí maso na houbách, rýže
Hovězí maso, rajská omáčka,
rýže
Hovězí maso, koprová
omáčka, houskový knedlík
Kuře pečené, bramborová
kaše
Kuře na paprice, rýže
Sekaná pečeně, bramborová
kaše
Plněné papriky, rajská
omáčka, houskový knedlík

Polévky

Hovězí s játrovými knedlíčky
Zeleninová s nudlemi
Gulášová
Hrachová
Slepičí s nudlemi
Česneková s opečeným chlebem
Francouzská cibulová se sýrem

Bezmasá jídla

Smažený květák, tatarská omáčka, brambory
 Smažený sýr, tatarská omáčka, hranolky
 Vařená zelenina, bramborová kaše
 Květákové placičky, bramborová kaše
 Švestkové knedlíky s tvarohem
 Škubánky s mákem

Minutky

Vepřový řízek,
 bramborová kaše
 Kuřecí prsa s ananasem
 a sýrem, tatarská
 omáčka, hranolky
 Vepřová kapsa
 s houbami a sýrem,
 kečup, hranolky
 Hovězí biftek s vejcem,
 bramborové krokety

Nápoje

Zelený čaj
 Černý čaj
 Ovocný čaj dle výběru
 Turecká káva
 Alžírská káva
 Irská káva
 Vídeňská káva
 Presso
 Capucino

Minerálka
 Sodovka
 Džus dle výběru
 Coca-cola
 Tonic
 Sprite

Zákusky

Tvarohový dort
 Ovocný dort
 Tiramisu
 Čokoládový dort se šlehačkou
 Jablko v županu
 Jablkový žavin
 Rakvička se šlehačkou
 Žloutkový věneček
 Větrník

Pivo dle výběru
 Bílé víno dle výběru
 Červené víno dle výběru
 Sekt Bohemia
 Becherovka
 Slivovice
 Stará myslivecká
 Vodka
 Koňak

✧ *Česká přísloví*

Hlad je nejlepší kuchař.

Doma jez co máš, jinde / v cizině, co ti dají.

Mám hlad jako vlk.

Mám žízeň jako trám.

Hlady mi kručí v břiše.

Граматичні категорії іменника

Категорія роду

У чеській мові іменники належать до одного з трьох граматичних родів:

до чоловічого роду належать:

1) іменники, які закінчуються в називному відмінку однини на твердий або м'який приголосний:

hrad, stroj, pán, muž, profesor, pokoj, obchod, syn;

2) іменники, які означають осіб чоловічого роду і закінчуються на **-a, -e, -í**:

předseda, husita, sluha, soudce, vůdce, správce, krejčí, vedoucí, mluvčí;

до жіночого роду належать:

1) іменники, які в називному відмінку однини мають закінчення: **-a** або **-e (-ě)**:

žena, kniha, univerzita, fakulta, růže, chvíle, země, ulice;

2) іменники, які в називному відмінку однини закінчуються на приголосний:

jabloň, broskev, radost, kost, noc, část, řeč;

до середнього роду належать:

1) іменники, які в називному відмінку однини мають закінчення **-o, -e (ě), -í**:

kino, okno, Slovensko, stavení, pozvání, pracoviště, letiště, moře, kuře.

Категорія числа

Іменники мають два числа: *однину* і *множину*. За відношенням до числа іменники в чеській мові поділяють на три групи:

1) іменники, що мають форму однини і множини: *sestra / sestry, dům / domy, týden / týdny, píseň / písně, stavení / stavení, oblek / obleky*;

2) іменники, що вживаються лише у формі однини. До них належать:

- абстрактні назви *smích, spánek, četba, mládosť, láska*;
- назви речовин *voda, mouka, prach, žito, pivo*;
- збірні іменники *dříví, stromoví, bratrstvo, hmyz*;
- власні назви *Praha, Brno, Přerov, Řím*;

3) іменники, що вживаються лише у формі множини. Їх можна об'єднати у такі групи:

- назви частин тіла *ústa, játra, plíce*;
- назви одягу *šaty, tepláky, trenýrky*;
- назви хвороб *spalničky, příušnice, zarděnky*;
- назви парних предметів *dveře, kalhoty, sáňky*;
- назви свят, побутових обрядів, часових періодів *Velikonoce, Vánoce, narozeniny, prázdniny*;
- власні назви *Hradčany, Budějovice, Čechy, Tatry*;
- назви речовин *kvasnice, potyže*;
- назви сукупностей предметів *peníze, drobné*;
- назви ігор *karty, šachy*;
- назви музичних інструментів *housle, varhany, tympány*.

Відмінювання іменників жіночого роду твердого зразка (*žena*)

За цим зразком відмінюються іменники жіночого роду з основою на твердий приголосний, які в називному відмінку однини мають

закінчення **-a**: *matka, hodina, láska, kultura, pravda, škola, kočka, sousedka, dívka, prodavačka, univerzita, hora, socha, mlha, fakulta, kniha* тощо. Порівняйте з іменниками української мови жіночого роду I відміни твердої групи (*жінка, сусідка, книга, ручка, підлога* тощо).

	Číslo jednotné	Číslo množné
N.	žena	ženy
G.	ženy	žen
D.	ženě	ženám
A.	ženu	ženy
V.	ženo	ženy
L.	(o) ženě	(o) ženách
I.	ženou	ženami

Особливості відмінювання

1) Важливою ознакою є чергування в основі іменників у Д. і М. в. однини. Зміни приголосних відбуваються в основах, які закінчуються на **-k, -h, -ch, -g, -r**. Наприклад:

*řeka // řece, souseďka // souseďce, stránka // stránce
koblíha // koblize, podlaha // podlaze, kniha // knize, noha // noze
střecha // střeše, socha // soše, macecha // maceše
Olga // Olze, droga // droze, tóga // tóze
sestra // sestře, hra // hře, hora // hoře;*

2) У Д. і М. в. однини після приголосних **c, z, s, l, š, ř** завжди пишемо **-e**: *k souseďce, na podlaze, o kráse, ve škole, o soše, k sestře*, (виняток *dceři*), а після **d, t, n, b, p, v, m, f** завжди пишемо **-ě**: *na zahradě, na fakultě, na univerzitě, v rodině, o hudbě, na mapě, v Evropě, na hlavě, na Moravě, v zimě, o žirafě*;

3) У формі Р. в. множини при збігу приголосних в основі слова з'являється вставне **-e**, як і в українській мові. Наприклад: *sestra – sester, souseďka – souseďek, kapsa – kapes, mzda – mezd, maminka – maminek* (порівняйте: *сестра – сестер*);

4) У закінченнях Д. і М. в. множини завжди пишемо **-á**: *hlavách, řekách, maminkám, sochám, žirafám*;

5) В основі іменників з довгим голосним відбувається чергування **-á / -a** (*kráva – krav*), **-í / -ě** (*díra – děr, míra – měr*), **-ou / -u** (*houba – hub, trouba – trub*).

9. Провідмініяйте в однині та множині. // Vyskloňte v čísle jednotném a množném.

Kachna, lednička, houba, zahrada, kobliha, ryba, družina, kola, majonéza, polévka, lžička.

10. Слова в дужках поставте у відповідному відмінку. // Slova v závorkách dejte do náležitého pádu.

Češi jedí málo (ryba). Často chodím na (pizza). Jakou vaříš (omáčka)? Každá (žena) se snaží jíst racionálně. Kde máš tu (zmrzlina)? V (lednička) je salám. Na (podlaha) je špína. Máš něco pro (kočka)? Dáš si (minerálka) nebo (sodovka)? Co je v té (polévka)? Vezmeš si (šláva) s (voda)? Bez (káva) neumím žít. Jím (borůvka – množ.) se (šlehačka). K obědu budou (palačinka) se (smetana). Jakou (polévka) si dáš? Já nerad (kachna). Helena snědla (dva, zmrzlina). Hovězí mi chutná s koprovou (omáčka). Chlebiček se sýrem a pražskou (šunka). Jako hlavní jídlo jsme si dali vepřovou (kapsa) s (houba – množ.) a sýrem. V (prodejna – množ.) rychlého občerstvení nejsou příliš zdravá jídla.

11. Подані речення запишіть у формі множини. // Dané věty napištev v čísle množném.

Často chodím do hospody na oběd. Babička vede vnučku do cukrárny. Sestra ráda jí polévku. S kamarádkou se scházím v kavárně. Ve vinárně mají dobré české víno. V ledničce máme ovocnou zmrzlinu. Mám ráda perlivou minerálku. Studentka obědvá v menze. Snídám obvykle housku. Rád jím červenou syrovou papriku. Salát byl s ředkvičkou a kedlubnou. Mám rád jídla bez omáčky. Jdu do studentské menzy s kamarádkou. Se sousedkou pečú koblihu. Ve škole nás naučili, jak jíst racionálně. Koupila dceři zmrzlinu a minerálku. Dnes si dám ke snídani palačinku se šlehačkou.

12. Слова в дужках поставте в Д, або М. в. однини. // Slova v závorkách dejte do dativu nebo lokálu čísla jednotného.

Matka koupila své (dcera) panenku. Tu knihu dávám (Kristýnka). Sestra je lékařkou na (poliklinika). Třetí místo v soutěži patří (studentka) Karlovy univerzity. Dcera pomáhala (matka) starat se o domácnost. V (aktovka) jsou knihy. Ten obraz patří (Olga). Poslala jsem dárek (babička). Studenti děkovali (profesorka) za konzultaci. Píšu dopis (sestra). Báseň je věnovaná (Praha). Vrba roste na jeho (zahrada). Seděla na (tráva) a dívala se na (řeka). Nesu dárek (Helena, Tamara, Blanka).

Відмінювання іменників жіночого роду м'якого зразка (*růže*)

За цим зразком відмінюються іменники жіночого роду, які в Н. в. однини закінчуються на *-e*: *práce, neděle, ulice, vesnice, organizace, silnice, večere, slepice, lžice, kaše, země, stanice, cibule* тощо.

	Číslo jednotné	Číslo množné
N.	růže	růže
G.	růže	růží, ulic
D.	růži	růžím
A.	růži	růže
V.	růže	růže
L.	(o) růži	(o) růžích
I.	růží	růžemi

Подібно до *růže* відмінюються іменники жіночого роду з нульовим закінченням (м'який приголосний) – зразок *píseň (třešeň, višeň, dlaň, dřeň, láhev, mrkev, tykev, pánev, broskev)*. Такі іменники мають єдину відмінність – нульові закінчення у Н. і З. в. однини.

Особливості відмінювання

У Р. в. множини поряд із закінченням *-í* можливе нульове закінчення в іменників на *-ice, -íce, -ce*: *ulic, silnic, lžic, pozic, lavic* (але *práce – bez prací, v pracích!*), у деяких інших іменників: *košil, neděl, chvíl*. В іменників на *-yně*: *hospodyně, kuchyně, jeskyně, Řekyně* частіше буває нульове закінчення, рідше *-í (hospodyň i hospodyní)*.

13. Провідмініяйте в однині та множині. //Vyskloňujte v čísle jednotném a množném.

Ulice, tradice, kaše, lžíce, slepice, kuchyně, tchyně, dýně.

14. Слова в дужках поставте у відповідному відмінку. //Slova v závorkách dejte do náležitého pádu.

Vezmu si maso s (ryže). Mám rád bramborovou (kaše). Bez (cibule) neumím vařit. V (kuchyně) je nový nábytek. Peču koláč s (třešně). Budeme jíst knedlíky s (višně). Dej tam několik (lžíce) mouky. Uvařím (slepice) na smetaně. V naší (ulice) je dobrá italská (restaurace). Žák sedí na (lavice). Jde do divadla se svou (sestřenice). O tom jsme četli v (učebnice) češtiny. Upadl do (louže) a umazal se. Je tam hodně (silnice)? Pošlu jim (pohlednice) z Prahy. Nalil si do (sklenice) minerálku.

Відмінювання іменників жіночого роду, які закінчуються на приголосний (*píseň, kost*)

За цим зразком відмінюються іменники жіночого роду, які в Н. в. однини закінчуються на приголосний.

	Číslo jednotné		Číslo množné	
N.	píseň	kost	písně	kosti
G.	písně	kostí	písní	kostí
D.	písní	kosti	písním	kostem
A.	píseň	kost	písně	kosti
V.	písní	kosti	písně	kosti
L.	(o) písní	kosti	(o) písních	kostech
I.	písní	kostí	písněmi	kostmi

За зразком **píseň** відмінюються іменники жіночого роду на приголосний, які в Р. в. однини закінчуються на **-e (ě)**, зокрема:

- іменники на **-ň, -ř** та **-j**: dlaň, daň, báseň, tvář, krůpěj;
- іменники на **-č, -š, -ž**: soutěž, mládež, rozkoš, obruč;

- іменники на **-c**: obec, pec;
- на **-ev**: konev, pánev, láhev;
- на **-l, -z**: postel, tvrz, koupel;
- деякі іменники жіночого роду на **-t', -d'**: labuť, síť, kád';
- деякі географічні назви, як, наприклад, Olomouc, Dobříš, Jaroměř, Litomyšl.

За зразком **kost** відмінюються іменники жіночого роду на приголосний, які в Р. в. однини закінчуються на **-i**, зокрема:

- усі іменники жіночого роду на **-st**: rychlost, sladkost, chytrost, moudrost;
- більшість іменників на **-t', -d'**: oběť, paměť, rtuť, zed', měď;
- а також іменники, що закінчуються на інший приголосний: věc, řeč, obuv, noc, nemoc, pomoc, myš, rez та інші.

Зуважте:

Деякі географічні назви на **-v, -m**, як Boleslav, Vratislav, Vřeclav та інші, можуть мати в Р. в. однини закінчення **-i** за зразком **kost** і закінчення **-e (ě)** за зразком **píseň**: do Boleslavi, do Příbrami і do Boleslavě, do Příbramě.

15. Слова в дужках поставте у відповідному відмінку. // Slova v závorkách dejte do náležitého pádu.

Neexistuje den v mé (paměť), kdy by mi bylo smutno. Na programu jsou (píseň) Antonína Dvořáka. Na vinětách (láhev) byl obrázek černého rohatého kozla. Jeho návštěva se však kvůli (nemoc) prodloužila. Reforma vysokých škol je velmi odvážná a všechny detaily se musejí napřed projednat s akademickou (obec). V (noc) bude v Čechách oblačno, teploty klesnou na 8 až 4 stupně. Nad pramenem je umístěna socha bohyně Venuše po (koupel). (Oběť) neštěstí byli čeští i němečtí horníci. Přísluší zrcadlí životní (moudrost), zatímco pořekadla a rčení interpretují lidovou (tvořivost). Na výstavě se dozvíte, že druhá a (chut) kávy je nepočítaně. Pěšky jsme chodili do(ves) do školy. Poslanci Evropského parlamentu debatovali se studenty o vysoké (nezaměstnanost) evropské (mládež). Chladné proudění s sebou přinese silné srážky, kroupy a vítr, který v nárazech dosáhne (rychlost) kolem 70 kilometrů v hodině. Výstava s názvem Paměť (tvář) – (Tvář – množ.) (paměť) je otevřena v pražské galerii FotoGrafic. Vánoční menu Francouzů se skládá z ústřic, klobásek, vína, pečené šunky, salátů, ovoce a (sladkost), na venkově se připravuje pečený krocan s kaštanovou pastou.

Відмінювання прикметників жіночого роду

Rod ženský

	Číslo jednotné		Číslo množné	
	Tvrđý vzor	Měkký vzor	Tvrđý vzor	Měkký vzor
N.	mladá	jarní	mladé	jarní
G.	mladé	jarní	mladých	jarních
D.	mladé	jarní	mladým	jarním
A.	mladou	jarní	mladé	jarní
V.	mladá	jarní	mladé	jarní
L.	(o) mladé	jarní	(o) mladých	jarních
I.	mladou	jarní	mladými	jarními

Відмінювання прикметників жіночого роду

твердої групи (*mladá*)

До твердої групи належать прикметники, які закінчуються на твердий приголосний основи: *dobrá, nová, modrá, veselá, stará, vysoká, hezká, zdravá, velká, teplá, srdečná, schopná* тощо.

У чеській мові, як і в українській, прикметники твердої групи змінюються за родами: форма чоловічого роду – *mladý*, жіночого – *mladá*, середнього – *mladé*.

Відмінювання прикметників жіночого роду

м'якої групи (*jarní*)

До м'якої групи належать відносні прикметники, які закінчуються на м'який приголосний основи: *letní, zimní, cizí, ryzí, elitní, kalendářní, křestní, státní, denní, sobotní*; присвійні прикметники: *jelení, rybí, psí, telecí*; прикметники іншомовного походження: *elitní, sociální, inteligentní, kontinentální*; прикметники зі значенням призначення, мети (*-cí*): *hnací, mycí, holicí*; форми вищого і найвищого ступенів порівняння прикметників: *lepší, vyšší, další, moudřejší, nejmoudřejší, hezčí, nejhezčí*; діеприкметники: *kurující, pracující*.

На відміну від української мови, прикметники м'якої групи в чеській мові у Н. в. у всіх трьох родах мають одну форму *jarní*.

16. Провідмініяйте словосполучення в однині та множині. // Vyskloňujte slovní spojení v čísle jednotném a množném.

Mladá žena, rybářská loď, zajímavá kniha, malá vesnice, parlamentní poslankyně, stará babička, národní píseň, dobrá kuchařka, jarní polévka, bílá labuť, inteligentní slečna, výborná kaše, elitní škola, denní doba, stará zed', státní zkouška.

17. Словосполучення в дужках поставте у відповідній грама-тичній формі. // Slovní spojení v závorkách dejte do náležité gramatické formy.

Ve (školní jídelna) vaří (dobrá polévka – množ.). (Velká větev – množ.) se sklánějí až k (země). Potkal se s (inteligentní profesorka). Moje (mladší dcera) studuje na (elitní škola). Z (malá místnost) je krásný výhled na zříceninu zámku za (řeka). Uvaříme (kuřecí polévka). K obědu bude (pečená kachna) s (bramborová kaše) nebo (houbová omáčka) s (rýže). Výrazné snížení cen na podzim postihlo i (meruňka – množ.) a (broskev – množ.) V (kuchyně) máme (nová lžička, vidlička, lžíce – množ.). Letos máme dostatek (dobrá švestka – množ.). Babička koupila kilo (mrkev). Sestra mluví se (známá umělkyně). U (stará teta) na (velká zahrada) rostou (dobrá žlutá hruška). Otec začínal pracovat v (brněnská redakce) Lidových novin. Četl jsem (Stará pověst česká – množ.) od Aloise Jiráska.

18. Перекладіть чеською мовою наведені іменники і доберіть до них відповідні прикметники. // Uvedená podstatná jména přeložte do češtiny a vyberte k nim vhodná přídavná jména.

Овочі: перець, морква, цибуля, гарбуз, диня, огірок, редиска, кольрабі.

Фрукти: абрикос, слива, груша, черешня, персик, вишня, мандарин.

19. Виберіть з тексту **Jiný kraj, jiný mrav** іменники жіночого роду і складіть з ними речення. // Vyberte z textu **Jiný kraj, jiný mrav** podstatná jména ženského rodu a utvořte s nimi věty.

20. Поєднайте подані іменники з прикметниками. Прикметники узгодьте у відповідному роді. // Spojte daná podstatná jména s vhodnými přídavnými jmény. Přídavná jména užitte v náležitém gramatickém rodu.

	<i>starý</i>
	<i>bezvadný</i>
restaurace	<i>pražský</i>
	<i>velký</i>
	<i>útulný</i>
polévka	<i>malý</i>
	<i>špatný</i>
	<i>dobrý</i>
šlehačka	<i>tučný</i>
	<i>zeleninový</i>
	<i>zkažený</i>
	<i>hovězí</i>

21. Перекладіть текст чеською мовою. // Přeložte text do češtiny.

Кухар ресторану „Українська традиція” любить готувати не лише на роботі, а й вдома. Особливо смачно він готує другі страви. Сьогодні він пропонує Вам рецепт печеної качки. Качку посолити, поперчити. Потім спекти і порізати на шматочки. Приготувати підливу з борошна і грибного відвару. Підливу посолити і поперчити. Додати підсмажені гриби. У цю підливу покласти качку і все разом тушкувати. Подавати на стіл з рисом або з картопляним пюре та з овочами. Смачного.

22. Підготуйте розповідь на тему. // Připravte rozhovor na dané téma.

Pozvěte kamaráda na večeri do restaurace.

Zdravá výživa.

Co mi chutná.

Co rád / ráda vařím.

Opakovací cvičení

23. Впишіть потрібні прийменники. // Doplňte vhodné předložky.

Procházíme se ... Národního divadla. Už 600 let měří čas orloj ... pražské Staroměstské radnici. Jedná se o výjimku ... pravidla. Stál jsem

... kioskem s novinami. Dcera jedla chlebičky ... sýrem. Sloveso „býti“ patří ... vyňatá slova, kterým se dnes říká „vyjmenovaná“ a někdy i „vybraná“, a v nichž se po obojetné souhlásce píše ypsilon. Nechceme, aby se věci zametaly ... koberec. Dítě si hrálo ... domu na zahradě. Studenti šli ... Toskánského paláce ... Hradčanské náměstí k soše T. G. Masaryka. Chrám Matky Boží ... Týnem je otevřen veřejnosti. Včera jsem byla ... Pražském hradě. Arcibiskupský palác sídlí hned ... Hradu. Bratr odjel ... kongres do Kolína ... Rýnem. Prezident položili věnce ... Národního památníku. Iva šla ... svou babičkou.

24. Дієслова в дужках поставте у відповідній граматичній формі. Перекладіть текст українською мовою. // Slovesa v zavorkách dejte do správné gramatické formy. Text přeložte do ukrajiništiny.

Rozhodneme-li se vyrazit do Vídně, automaticky se (řídít – my) navigačními tabulemi směr Wien. Žádného Čecha při cestování po Evropě (nezarazit), že při cestě do Benátek (ukazovat) cedule směr Venezia, jedeme-li do Říma, (zvolit) směr Roma. Pro některá města, řeky, oblasti a pohorí (existovat) česká pojmenování, která se od těch místních, tedy „originálních“, mohou podstatně lišit. Někdy (moci) jít pouze o hláskoslovnou variantu (např. Paris – Paříž), někdy se české pojmenování plně začlenilo do systému českých místních jmen, např. München – Mnichov, jindy se cizí jméno přeložilo, např. Petěrburg – Petrohrad.

To, že města v Evropě (mit) české ekvivalenty, které se plně zařadily do systému češtiny, (dokládat), že se české země v minulosti čile podílely na politickém, kulturním i obchodním životě Evropy. Česká pojmenování některých zahraničních měst dále (prozrazovat), kam se ubíral politický zájem českého prostředí a s kterými místy jsme měli rozvinuté kulturní styky. Proto (nepřekvapit), že zejména v příhraničních oblastech, kde se hojně obchodovalo, (existovat) dvojí názvy – např. Chotěbuz – Cottbus, Cmunt – Gmünd, či dokonce Cáhlov – Freistadt. Směrem od hranic českých pojmenování samozřejmě (ubývat), české názvy dostávala pouze větší a významnější města (např. Řezno – Regensburg, Basilej – Basel, Florencie – Firenze, Kodaň – Kobenhavn a další).

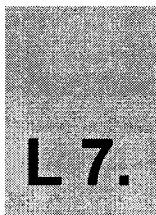
Některé české názvy (mit) tedy dlouhou kulturní tradici, ale s jejich současným užíváním už to tak žhavé není.

Domácí podoby cizích zeměpisných jmen tedy (ustupovat) těm originálním, nová pojmenování míst, se kterými Česká republika (přicházet)

častěji do kontaktu, ale (nevznikat), ani se (neobnovovat) starší neužívané názvy, např. Nový York. Při cestování se tak pro všechny řidiče (snížit) riziko, že (zabloudit), ale při dosažení kýženého cíle (moci) být český turista zaskočen tím, že dorazí-li např. do města Bautzen, ocitne se v „prachobyčejném“ Budyšíně, či do města Chemnitz, že je vlastně v Saské Kamenici.

(<http://www.radio.cz/cz/rubrika/cestina/kdo-hleda-firenze-najde-florencii-1>)

Супермаркет. Крамниці одягу.

Зразок відмінювання іменників
чоловічого роду *pán, hrad*.

Відмінювання прикметників чоловічого
роду *mladý, jarní*.

Прийменники *k, do, od, proti*.

Nakupování v Česku

V současné době je nakupování v Česku velmi snadné. Většinu potravinářského, drogistického a spotřebního zboží, ale i textilu a obuvi, je možné nakoupit v malých soukromých obchodech nebo v supermarketech a hypermarketech, které většinou patří mezinárodním společnostem, například Ahold, Billa, Penny Market, Interspar nebo Kaufland. Zákazník přijde (nebo častěji přijede autem) do supermarketu, vezme si vozík a vejde dovnitř. Zde si v klidu vybírá zboží, které se mu líbí, a ukládá ho do vozíku. Vystojí frontu u pokladny, vyloží zboží na pás a pokladní pomocí čárového kódu zjistí cenu a spočítá výslednou cenu nákupu. Zvláště pro cizince je nakupování v supermarketu velmi výhodné, protože vůbec nemusí mluvit česky. Cenu uvidí na displeji pokladny, zaplatí a maximálně nakonec může říct „děkuju a na shledanou“. V případě, že s sebou nemá tašku, může požádat o „igelitku“ – plastickou nákupní tašku. V některých obchodech ji dostane automaticky. Nakupování v supermarketu nebo v hypermarketu je jednoduché a rychlé. I ceny jsou tu obvykle nízké. Někomu ale chybí osobní kontakt s prodávčem. Pro řadu českých lidí se supermarkety a hypermarkety staly cílem celodenních sobotních nebo nedělních výletů. Velká nákupní centra jsou totiž často spojena s řadou kin, kasin, restaurací a zábavních podniků. Proto se jim dnes říká „chrámy 21. století“.

1. Přeložte text do ukrajinštiny.

2. Doplňte do vět vynechaná slova ze závorky.

(cenu, vybírá, tašku, frontu, výhodné, kódu, jednoduché, nízké, supermarketu, vozík, klidu, nákupní)

Zákazník přijde (nebo častěji přijede autem) do ..., vezme si ... a vejde dovnitř. Zde si v ... zboží, které se mu líbí, a ukládá ho do vozíku. Vystojí ... u pokladny, vyloží zboží na pás a pokladní pomocí čárového ... zjistí cenu a spočítá výslednou ... nákupu. Zvláště pro cizince je nakupování v supermarketu velmi ..., protože vůbec nemusí mluvit česky. Cenu uvidí na displeji pokladny, zaplatí a maximálně nakonec může říct "děkuju a na shledanou". V případě, že s sebou nemají ..., může požádat o „igelitku” – plastickou tašku. Nakupování v supermarketu nebo hypermarketu je ... a rychlé. I ceny jsou tu obvykle ....

3. Určete, která věta odpovídá textu a která ne.

Nakupování v hypermarketu je pro cizince výhodné.

V Česku neexistují malé soukromé obchody.

Při nakupování v supermarketu jsou ceny velmi vysoké.

Pokladní v supermarketu zjišťuje cenu zboží pomocí čárového kódu.

V nákupních centrech najdeme obchody, restaurace i kina.

Cenu nákupu v supermarketu vidíme na displeji.

Nakupování v Česku není snadné.

Lidé v Česku často nakupují v sobotu nebo v neděli.

Textilní zboží nemůžeme nakoupit v hypermarketu.

Supermarkety a hypermarkety v Česku patří českým obchodním společnostem.

4. Vysvětlete česky význam těchto slov a slovních spojení.

fronta u pokladny

drogistické zboží

mezinárodní společnost

spotřební zboží

pokladní

displej pokladny

osobní kontakt

nákupní centrum

soukromý obchod

hypermarket

Dialog 1

P = prodavačka S = syn M = matka

M: Dobrý den.

P: Dobrý den, co si budete přát?

S: Dobrý den.

M: Syn potřebuje nové kalhoty. Nemáte na něj nějaké levnější?

P: Něco určitě vybereme. Jaký materiál a barvu si představujete?

M: Nějaké tmavší, vlněné, na zimu.

S: Já chci džíny.

M: Džíny nepotřebuješ, potřebuješ nějaké lepší kalhoty, když někam půjdeš.

S: Já chci džíny. Všichni nosí džíny.

P: Jistě, hned vám něco ukážu.

S: Mami¹, já chci džíny.

P: Tak tady jsou tmavomodré, je to vlna s elasthanem. To se bude mladému pánovi dobře nosit. Nebo tady hnědé, čistá vlna, mají i mladistvý střih². Nebo ještě tyto, ale to je umělé vlákno³.

S: Já chci džíny.

M: Tak si zkus⁴ ty modré.

S: Já chci džíny.

M: Mlč a zkus si je.

P: Džíny vám také můžu ukázat. Máme tmavomodré, světlemodré i černé.

S: Ty černé.

M: Zkus si ty modré kalhoty a mlč.

P: Černé džíny můžete vzít i do společnosti, s bavlněným svetrem a košilí vypadají moc hezky.

M: Ach, jo. To jste mi pomohla! Tak si zkus ty černé džíny a ty kalhoty taky.

P: Tak, jak jste se madam rozhodla?

M: Ty kalhoty mu jsou krátké, nemáte delší?

P: Ale ano, tady jsou, prosím.

P: Tak co?

S: Já chci džíny.

¹ mami – (hov.) maminko

² mladistvý střih – střih, forma pro mládež

³ umělé vlákno – vlákno z chemicky vyrobeného materiálu, např. tesil

⁴ zkus si – vyzkoušej si je (obleč si je, ať vidíme, jak ti padnou)

M: Tak nám dejte ty kalhoty.

S: Mamí...

M: A ty džíny taky.

P: Můžu to napsat?

M: Ano.

P: Prosím, budete platit kartou nebo hotově?

M: Hotově.

P: Tak vám děkuji. Na shledanou a přijďte zas.

M: Na shledanou.

S: Na shledanou. Mamí, dík za ty džíny.

5. Odpovězte na otázky.

Kde jste mohli slyšet tento rozhovor?

Jaký druh kalhot si přál syn?

Je možné nosit džíny do společnosti?

Koupila maminka synovi modré kalhoty?

Platila maminka hotově?

Nakupujete oblečení raději v malém obchodě nebo v supermarketu?

Zkoušíte si rádi v obchodě nové oblečení?

Nosíte rádi džíny?

Jaké oblečení máte nejraději?

Co je to diktát módy?

Dialog 2

P = prodavačka   M = mladá žena

M: Dobrý den.

P: Dobrý den. Co si přejete, prosím?

M: Potřebuji nějaké módní lodičky do společnosti.

P: Podívejte se sem, tady máme lodičky. Jakou barvu si přejete?

M: Asi černé.

P: Jakou máte velikost?

M: Třicet osm.

P: Osmatřicítky, prosím. Už jste si nějaké vybrala?

M: Asi tyhle.

P: Podívám se, jestli tam v té osmatřicítce budou.

P: Tak bohužel ne.

M: To je škoda. Tak tyhle.

P: Prosím.

P: Tady jsou, zkuste si je, prosím.

M: Jsou moc úzké. Neměla byste větší? A nebo tyhle.

P: Podívám se.

P: Tady jsou v devětatřicítce a tady ty druhé, třicet osm.

M: Hm. Ty devětatřicítky mi jdou dobře. A nemají moc nízký podpatek?

P: No, je to takový vzor. Budete je nosit ke kalhotám nebo k sukni?

M: K sukni. Víte, já potřebuju, aby byly in.

P: Máte pravdu, k sukni by do společnosti byl lepší vyšší podpatek.

M: Škoda, že nemáte ty první, ty se opravdu mi líbí, něco takového jsem si představovala.

P: A nechcete si je zkusit o číslo větší, devětatřicítky mám.

M: Tak mi je přineste, buďte tak laskava.

P: Tady jsou, prosím.

M: Velikost je dobrá. Co říkáte, jak vypadají na noze.

P: Moc hezky, jsou elegantní a dělají vám i hezkou nohu.

M: Můžete mi půjčit i levou, ať vidím obě?

P: Ano, tady je. Podívejte se do zrcadla.

M: Já se v nich projdu.

P: Tak jak jste se rozhodla?

M: Vezmu si je.

P: Ano, prosím. Jak budete platit?

M: Kartou. Tady je.

P: Děkuju. Zadejte si PIN, prosím. Tady. Nejdřív potvrďte cenu a pak zase OK.

M: Prosím, hotovo.

P: Váš podpis, sem, prosím. Tady je potvrzení o platbě, paragon, záruční list a tady vaše botičky. Děkujeme za návštěvu a na shledanou.

M: Děkuju vám a na shledanou.

6. Odpovězte na otázky.

Chtěla mladá žena v obchodě sportovní, vycházkovou nebo společenskou obuv?

Jak velkou nohu měla mladá žena?

Chtěla lodičky na vysokém nebo na nízkém podpatku?

Jak mladá žena platila?

Co je to PIN?

Jak rozumíte tomu, že chtěla mladá žena, aby její boty byly in?

Co je to paragon?

Jaké boty rádi nosíte?

Co je to domácí obuv?

Co to jsou trendové boty?

7. Řekněte, co můžeme nakupovat v těchto obchodech.

cukrárna

papírnictví

drogerie

chléb, pečivo

obuv

domácí potřeby

ovoce, zelenina

nábytek

potraviny

textilní galanterie

parfumerie

8. Přiřaďte názvy zboží k jednotlivým obchodům, kde se toto zboží prodává.

oděvy

lahůdky

klenoty

salám

šunka

kravata

jogurt

řetízek

kostým

sýr

přívěsek

máslo

plášť

náušnice

sukně

paštika

prsten

kečup

oblek

náramek

košile

9. Utvořte rozhovory, které se odehrávají v obchodě při nákupu potravin, košile, kosmetiky nebo saka.

10. Vyprávějte na daná témata:

Nákup dárku k narozeninám.

Vánoční nákupy.

Nákupy v cizí zemi.

Nákup potravin.

❖ **Česká přísloví**

Šaty dělají člověka.

Bližší košile než kabát.

Koupil to za pět prstů.

Jak jsem koupil, tak prodávám.

**Відмінювання іменників чоловічого роду
твердого зразка на позначення неістот
(hrad)**

За цим зразком відмінюються іменники чоловічого роду на позначення назв неістот, які в називному відмінку однини закінчуються на твердий приголосний основи:

obchod, život, stát, národ, nábytek, strom, stůl, podnik, oběd, sklep, dům, výrobek, obsah, vlak, průmysl, čas тощо.

	Číslo jednotné	Číslo množné
N.	hrad	hrady
G.	hradu	hradů
D.	hradu	hradům
A.	hrad	hrady
V.	hrade, zámku	hrady
L.	(o) hradě, zámku	(o) hradech, (na) zámcích
I.	hradem	hrady

Особливості відмінювання

У Р. в. однини іменники чоловічого роду, назви неістот, в основному мають закінчення **-u**: *byt, výbor, vítr, zvuk, domek, práh, hrách, sníh*. Деякі іменники мають закінчення **-a**:

- загальні назви *sýr – bez sýra, sklep – do sklepa, zákon – bez zákona, rybník – do rybníka, oves – bez ovsa, oběd – bez oběda, dvůr – do dvora, les – do lesa* тощо;
- назви місяців *leden – do ledna, únor – do února, březen – do března, duben – do dubna, květen – do května, červen – do června, srpen – do srpna, říjen – do října* але *listopad – do listopadu*;
- назви днів *pondělěk – od pondělka, úterek – od úterka, čtvrtek – od čtvrtka, dnešek – od dneška, zítřek – od zítřka, včerejšek – od včerejška*, але *do pátku*;
- географічні назви *Řím – do Říma, Benešov – do Benešova, Betlém – do Betléma, Budyšín – do Budyšina, Děčín – do Děčína, Hodonín – do Hodonína, Hronov – do Hronova, Jičín – do Jičína, Karlštejn – do Karlštejna, Krakov – do Krakova, Nymburk – do Nymburka*.

Частина іменників у Р. в. однини можуть мати варіантні закінчення: *javor – javora / javoru, Jeruzalém – do Jeruzaléma, bochnik – bochníka / bochníku*.

У Кл. в. однини закінчення **-u** мають іменники, основа яких закінчується на **k, h, g, ch, r**: *zámku, kvítuku, břehu*.

У М. в. однини можливі закінчення **-ě** та **-u**. Закінчення **-u** мають:

- іменники, основа яких закінчується на **k, h, g, ch, r**: *sever – na severu, jih – na jihu, kalich – v kalichu, zámek – na zámku, bok – po boku, domek – v domku, vítr – ve větru*;
- переважно іменники з основою на **b, p, m, v, f**: *oděv – v oděvu, příkrm – o příkrmu*;
- абстрактні іменники *výklad – při výkladu, východ – u východu* але *na východě, smysl – ve smyslu*.

Закінчення **-e (ě)** в М. в. однини мають іменники, для яких:

- у Р. в. однини характерним є закінчення **-a** *les (lesa) – v lese, kout (kouta) – v koutě, sklep (sklepa) – ve sklepě, ostrov (ostrova) – na ostrově, klášter (kláštera) – v klášteře, oběd (oběda) – po obědě, záchod (záchoda) – na záchodě*.

У М. в. множини в іменників чоловічого роду на позначення назв неістот основним є закінчення **-ech**: *sad* – в *sadech*, *zákon* – в *zákonech*, *sloup* – на *sloupech*.

Закінчення **-ích** мають іменники:

- основа яких закінчується на **k, g, h, ch**. У цих формах відбувається чергування *břeh* – на *březích*, *dotazník* – в *dotaznicích*, *dialog* – в *dialozích*, *vrch* – на *vrších*;
- які закінчуються на **-s, -l**, (поряд із закінченням **-ech**) в *okresích* (в *okresech*), на *plesích* (на *plesech*), в *hotelích* (в *hotelech*), в *kostelích* (в *kostelech*).

Поряд із закінченням **-ích** іменники в М. в. множини можуть мати закінчення **-áčh**. Це закінчення мають:

- іменники із суфіксами суб'єктивної оцінки (**-ček**) *balíček* – в *balíčcích* / в *balíčkách*, *obláček* – в *obláčcích* / в *obláčkách*, *hrníček* – в *hrníčcích* / в *hrníčkách*, *slovníček* – в *slovníčcích* / в *slovníčkách*.

11. Vyskloňte v čísle jednotném a množném.

Chrám, obchod, stánek, dárek, hotel, kapesník, oblek, klášter, kabát, baret, vozík, sýr, prsten.

12. Slova v závorkách dejte do náležitého pádu.

Petr si koupil pytlík (bonbón – množ.). Iva se zastavila u (stánek) s občerstvením. Na (oblek) vám stačí tři (metr) látky. Potřebuji střevisky na jehlovém (podpatek). Co si zabalíš do (kufr) na dovolenou? Tmavý (oblek) by přece neměl chybět v žádném pánském (šatník). Dárek má být (projev) našich dobrých (vztah – množ.). Prodavačka vám může poradit, pokud jde o módnost (vzorek – množ.) a kvalitu (materiál). Vrcholným (doplňk) šatů je pravý šperk. Ženám zralejšího (věk) nesluší pastelové barvy. V módních časopisech je mnoho takových (střih – množ.) šatů. V tom (svetr) ti bude ve škole moc teplo. Zboží můžete reklamovat jenom s platným (paragon).

13. Dané věty napište v čísle množném.

Sestra si přála k Vánocům nový kožich. Prodavačka mi ukázala svetr. Bílá košile se mi hodí k obleku. Hypermarket se stává chrámem 21. století. Zde prodávají kvalitní salám. Hledám laciný kabát. Dcera si koupila sýr, salám a kečup. Zítřka si oblékneš kabát. Přišel jsem k obchodu. Dám si v bufetu párek s hořčicí nebo obložený chlebiček. Ve vozíku mám jogurt, sýr, šampon, parfém, zubní kartáček, časopis a chléb. Na ostrově je starý klášter. Na břehu roste strom a keř. Vedle Prahy je nový rodinný domek.

Відмінювання іменників чоловічого роду твердого зразка на позначення істот (pán)

За цим зразком відмінюються іменники чоловічого роду, назви істот, які в називному відмінку однини закінчуються на твердий приголосний основи:

bratr, hoch, kluk, syn, děd, student, profesor, Čech, básník, doktor, biolog, docent, producent, Slovák, Polák, magistr, asistent тощо.

	Číslo jednotné	Číslo množné
N.	pán	páni -ové
G.	pána	pánů
D.	pánovi, -u	pánům
A.	pána	pány
V.	pane! hochu!	páni! -ové!
L. (o)	pánovi, -u	(o) pánech
I.	pánem	pány

Особливості відмінювання

У Р. в. однини іменники чоловічого роду, назви істот, мають, як і в українській мові, закінчення **-а**: *hocha, kluka, Čecha, občana, slona, holuba, ptáka, profesora, ekonoma*.

У Д. та М. в. однини іменники цього типу мають паралельні закінчення **-ovi** або **-u** (але тільки *Bohu, Pánu*). Коли в тексті

вживаємо поряд кілька іменників чоловічого роду у формі давального і місцевого відмінків однини, то для уникнення одноманітних відмінкових закінчень слід спочатку використовувати закінчення **-u**, а потім **-ovi** (*k panu Novákovi, o panu profesorovi, panu docentu Jaroslavu Špivákovi, k básniku Františku Hrubínovi*).

У Кл. в. однини основним є закінчення **-e**: *občane, pilote, doktore, Karle*. Закінчення **-u** мають іменники, основа яких закінчується на **-k, -h, -g, -ch**: *synku, hochu, kluku, básniku, dělniku* (але тільки *bože, člověče*).

У формі Н. в. множини є закінчення **-i, -ové, -é**. Основним для цієї граматичної форми є закінчення **-i**. Якщо основа іменників закінчується на **-k, -h, -g, -ch, -r**, то відбуватиметься відповідне чергування приголосних. Закінчення **-i** характерне для іменників, що означають:

- назви тварин *holubi, medvědi, psi, kapři*;
- назви осіб із суфіксом **-ík, -ák, -ec, -č**: *dělníci, rodáci, Poláci*;
- запозичені іменники із суфіксом **-ent, -et, -ér**: *absolventi, amatéři*;
- та інші іменники *lenoši, blázni, doktoři, senátoři, inspektoři, mistři*.

Закінчення **-ové** характерне для таких іменників:

- особові назви (імена, прізвища): *Karlové, bratři Synkové*;
- здебільшого запозичені іменники на **-f, -g, -l, -m**: *filozofové, chirurgové, pedagogové, archeologové, ekonomové, pánové*;
- односкладові назви національностей та народностей: *Dánové, Irové, Finové, Řekové, Čechové* (можлива і форма *Češi*). Це правило поширюється і на деякі двоскладові назви *Arabové, Italové*.

Закінчення **-é** мають іменники:

- що вказують на приналежність до місця проживання та певного етносу, із суфіксом **-an**: *občané, venkované, měšťané, Slované, Pražané*; деякі інші іменники: *pohané, křesťané, sousedé, hosté*. Закінчення **-i** в Н. в. множини у вказаних іменників характерне для розмовної мови і надає їм фамільярного відтінку (*občani, venkovani, Pražani, pohani*).

Найбільш поширеним у формі М. в. множини є закінчення **-ech**: *bratr – o bratřech, Angličan – o Angličanech, Maďar – o Maďarech*. Закінчення **-ích** мають іменники з основою на **-k, -g, -h, -ch**: *filozóich, ptáčích, hoších*.

14. Vyskloňujte v čísle jednotném a množném:

Obchodník, host, tatínek, syn, občan, žák, voják, absolvent, holub, hoch, Ir, profesor, filolog, senátor.

15. Doplňujte vhodná slova v čísle množném.

Viděl jsem (archeolog, chirurg, docent, senátor, mnich).

Mluvili jsme o (bratr, rolník, voják, Čech, Švýcar).

Jdu k (zákazník, profesor, senátor, filozof, medvěd, pes, slon, lev).

Čekali jsme na (obchodník, básník, host, Pražan, redaktor).

Mluvili jsme s (profesor, Polák, soused, hoch, ministr).

Pomohli jsme (žák, student, aspirant, absolvent, pacient).

16. Utvořte od daných slov a slovních spojení dativ nebo lokál a užitje jich ve větách.

Karel Novák, doktor Orlik, pan docent, pan Jaroslav Porák, profesor inženýr František Novosad, mistr Alois Jirásek, akademik Bohuslav Havránek, docent doktor Zdeněk Miček, ministr průmyslu docent inženýr Josef Polák, profesor doktor Jan Kuklík, arcibiskup kardinál Miloslav Vlk, soused Pavel Čech, doktor Jan Holub.

17. Dané věty napište v čísle množném.

Slavný italský architekt je autorem projektu zámku. Já jsem filolog. S rektorem bude jednat děkan fakulty. Ocenění básníkovi předal primátor Prahy. Občan Evropské unie a jeho rodinní příslušníci mají stejný přístup na trh práce jakéhokoliv členského státu. Byl jsem několik let jako voják v armádě. Mamažer je pracovník, který se zabývá řízením, organizováním činnosti podniku. Na nádraží na mne čekali rodiče s bratrem. Můj strýček dlouhá léta žil v Praze. Profesor vyprávěl o významu českého filozofa 19. století. Seznámil jsem se s autorem ukrajinského projektu. Náš soused si koupil nový dům. Diplomát potvrdil zájem na prohlubování česko-ukrajinské ekonomické spolupráce. Na koncertě vystoupil zpěvák a hudebník.

**Відмінювання прикметників чоловічого роду
твердої (*mladý*) і м'якої (*jarní*) групи**

rod mužský

Číslo jednotné

	<i>životný</i>		<i>neživotný</i>	
	<i>tvrdý vzor</i>	<i>měkký vzor</i>	<i>tvrdý vzor</i>	<i>měkký vzor</i>
N.	mladý	jarní	mladý	jarní
G.	mladého	jarního	mladého	jarního
D.	mladému	jarnímu	mladému	jarnímu
A.	mladého	jarního	mladý	jarní
V.	mladý	jarní	mladý	jarní
L.	(o) mladém	(o) jarním	(o) mladém	(o) jarním
I.	mladým	jarním	mladým	jarním

Číslo množné

	<i>životný</i>		<i>neživotný</i>	
	<i>tvrdý vzor</i>	<i>měkký vzor</i>	<i>tvrdý vzor</i>	<i>měkký vzor</i>
N.	mladí	jarní	mladé	jarní
G.	mladých	jarních	mladých	jarních
D.	mladým	jarním	mladým	jarním
A.	mladé	jarní	mladé	jarní
V.	mladí	jarní	mladé	jarní
L.	(o) mladých	jarních	(o) mladých	jarních
I.	mladými	jarními	mladými	jarními

Особливості відмінювання

У формі Н. в. множини в основі прикметників чоловічого роду (істоти) відбувається чергування приголосних

- *k/c, h/z, ch/š, r/ř*: *hezký – hezcí, blízký – blízcí (lidé), drahý – drazí, dobrý – dobří (lidé), hluchý – hluchí*;

- **-ský//ští:** *venkovský – venkovští, francouzský – francouzští, český – čeští, kanadský – kanadští;*
- **-cký//čtí:** *dělnický – dělničtí, demokratický – demokratičtí, německý – němečtí;*
- **-ičký//ičcí:** *maličký – maličcí, mladičkový – mladičcí, staříčkový – staříčcí.*

18. Vyskloňujte slovní spojení v čísle jednotném a množném.

Vánoční trh, vlastní byt, luxusní hotel, národní zvyk, cizí jazyk, čárový kód, dámský klobouk, neznámý profesor, římský básník, módní střih, mladistvý vzhled, soukromý podnik, starý Čech, anglický doktor, francouzský sýr, politický tlak.

19. Slova v závorkách dejte do náležité gramatické formy.

Na fakultu přišli studovat mladi (Dán, Fin, Angličan, Polák, Rus, Chorvat, Ital, Řek a Čech). Četli jsme povídku o (mladý Arab). Znáš pohádku o (pták – množ.)? V (průmyslový podnik – množ.) pracuje mnoho (dělník a inženýr – množ.) (Pražan) rádi nakupují v (hypermarket). Zboží u pokladny vyložíme na (pohyblivý pás). (Záruční list) je bez (podpis) prodavače neplatný. V (dotazník – množ.) musíme psát (pravdivý údaj – množ.). Na (východ) Prahy je velké nákupní centrum Čestlice. Můj (syn) je (archeolog). (Zahraniční host – množ.) byli ubytováni v (nový hotel – množ.). (Český senátor – množ.) navštívili Kyjiv. Sejdeme se u (východ) z (obchod).

20. Uveďte antonyma k přídavným jménům a tvořte s těmito slovními spojeními věty.

Starý oblek, úzký svetr, veselý bratr, čerstvý chléb, štavnatý řízek, hodný kluk, čistý ubrus, starý pán, pestrý kabát, malý pulovr.

21. Utvořte od daných slovních spojení a slov vokativ a užitje ho jako oslovení ve větách.

Pan Nováček, občan, mistr Haken, Karel, mladý pán, bratr, pan doktor, hoch, vážený profesor, student, zkušený docent, dědeček, člověk.

22. Utvořte od daných slovních spojení nominativ čísla množného a užijte ho ve větách. Věty napište.

Dobřý básnik, hezký kluk, drahý mistr, ukrajinský dělník, hluchý profesor, stařičký dědeček, český zákazník, francouzský voják, venkovský člověk, lvovský student, kyjevský obchodník, německý archeolog, nebezpečný blázen, pražský filolog.

Применники *k, do, od, proti*

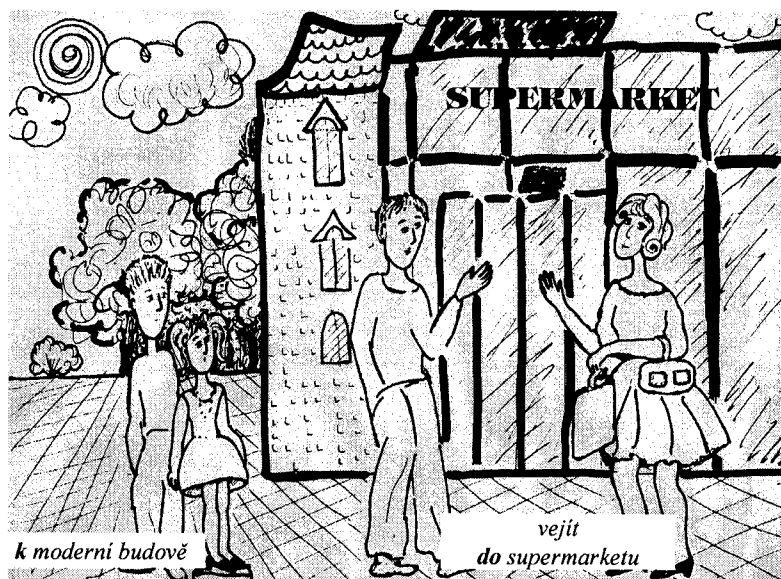
Особливості вживання прийменників

k вживається з давальним відмінком у значенні:

- просторовому (**ke/ku** – перед групами приголосних) – *k domu, k divadlu, ke mně, ke zdi, ku Praze;*
- часовому – *vrátil jsem se k polednímu, k večeru;*
- мети – *chystat se k odchodu, k svatbě.*

do вживається з родовим відмінком у значенні:

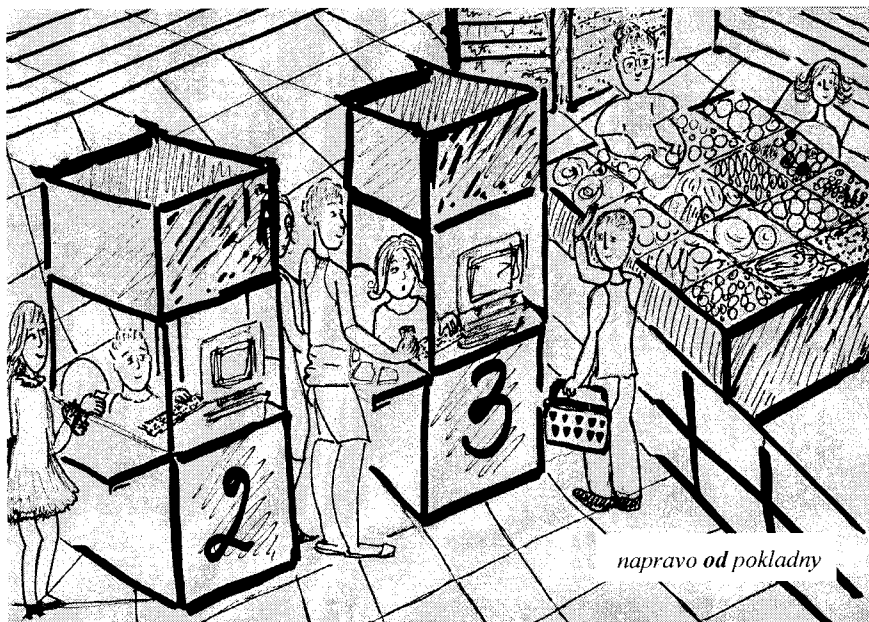
- просторовому – *do školy, do Prahy, do vlasti;*
- часовому – *pracovat do noci, od pondělka do soboty, od rána do večera;*
- в реченнях мети – *odevzdat do úschovny, dát knihu do tisku.*

k moderní budově

*vejit
do supermarketu*

proti sobě

od вживається з родовим відмінком у значенні:

- просторовому (перед групами приголосних **ode**) – *daleko od Prahy, napravo od divadla, ode mne;*
- часовому – *od narození, od mládí, od osmi do dvou hodin;*
- суб'єктних відношень, вказує на авторство (чогось) – *dopis od matky, opera od Smetany, je to od vás moc hezké;*
- причини – *bolí mě hlava od slunce, je mi špatně od žaludku.*

proti вживається з давальним відмінком у значенні:

- протилежного напрямку – *proti oknu, proti nám jede auto, plout proti proudu;*
- вказує на порівняння з кимось, з чимось – *vypadá proti němu mladě;*
- вживається з дієсловами, що означають дію, спрямовану проти когось, чогось – *bojovat proti, svědčit proti, útok proti;*
- вживається у реченнях, в яких мова йде про захист від когось, від чогось – *lék proti kašli, prostředek proti bolesti, brýle proti slunci;*
- вживається у реченнях, в яких мова йде про незгоду з чимось – *proti všem pravidlům, proti očekávání.*

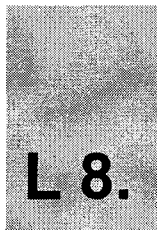
23. Napište věty a doplňte vynechané předložky.

Šli jsme směrem ... starému mostu. Začneme ... začátku. Skupina lvoevských studentů přijela ... Prahy. Politická opozice zase byla ... vládnímu usnesení. Bohuslav Martinů patřil ... nejvýznamnějším českým skladatelům. Počátky hradu Křivoklát sahají až ... dob panování Přemysla Otakara II. Žena vypadá ... němu mladě. V expozici jsou betlémy ... těch miniaturních až po největší. ... ránu se začne v Čechách oteplovat. Boj ... korupci byl a je klíčovým bodem volebního programu. Děti chodí ... pražské školy. Je to návrh ... nás. Lidová píseň odedávna patří ... folkloru. Rozhodne se o tom ... konce týdne. V Německu probíhají protesty nemocničních lékařů ... snížení platů. Ledová plocha bude v centru Prahy otevřena ... rána ... noci. Něco se změnilo ... lepšímu. Budoucí spisovatel vycestoval na studia ... Evropy.

24. Přeložte text do češtiny.

У суботу Ірина поїхала за покупками до супермаркету. Треба купити продуктів на святкову вечерю. Спочатку вона купила рибу.

Потрібні ще приправи до риби та овочі: цибуля, морква. У м'ясному відділі Ірина купила двісті грамів копченої ковбаси. У молочному відділі вона купила сто грамів сиру „Рокфор” та молока. Треба ще купити фрукти, соки, воду, каву, чай. А солодощі Ірина купила в „Цукерні”. Там великий вибір смачних та вишуканих солодощів.

Пори року. Погода.

Відмінювання іменників середнього роду
město, moře, kuře, stavení

Відмінювання прикметників середнього
роду *mladé, jarní*.

Конструкції точного та приблизного часу.
Порядкові числівники.

Předpověď počasí

Jak bude dnes

Dnes bude oblačno, přechodně polojasno, místy slabý déšť. Nad 1000 m zpočátku sněžení. Ojedinele mlhy. Noční teploty 1 až -3° C. Denní teploty 3 až 7° C. Vát bude jihozápadní vítr 3 až 7 m/s.

Jak bude zítra

V pondělí bude zataženo až oblačno, od jihozápadu déšť, nad 1000 m sněžení. Noční teploty 2 až -2° C. Denní teploty 3 až 7° C. Jihozápadní až jižní vítr 4 až 10 m/s. Biopředpověď: Chladno může negativně působit na jedince se zvýšeným krevním tlakem a s anginou pectoris.

Mrazy a sníh se vrátí

Oteplení posledních dní skončí uprostřed příštího týdne. Mrazy a sněžení i v nížinách se vrátí. Právu to řekl v pátek Jan Horák z Meteopressu¹. „Bohužel je to tak. Od pondělí se bude postupně ochlazovat. Zhruba uprostřed týdne, tedy zřejmě od středy, čekáme noční mrazy až -6 st. a denní teploty v rozmezí 0 až $+3$ st. Celsia. Na horách bude chladněji,“ řekl meteorolog. Dodal, že nás čekají z počátku příštího týdne smíšené srážky deště se sněhem, od středy pak sněžení i v nížinách. „Počítáme s tím, že na horách by mělo připadnout zhruba 20 centimetrů nového sněhu, v nížinách to bude někde jen poprašek, jinde tak do 2 cm sněhu,“ řekl Horák

¹ Meteopress – organizace zajišťující předávání informací o počasí z Českého hydro-meteorologického ústavu do médií.

s tím, že sněžení nemusí přijít přímo ve středu, ale určitě ve čtvrtek a v pátek příštího týdne. Podle Horáka víkend bude oblačný, s ojedinělými dešťovými srážkami. Ranní teploty budou kolem nuly, denní vystoupí na 3 až 7 st. Celsia.

(Právo², 18. února 2006, s. 5)

1. Vysvětlíte význam níže uvedených slov a slovních spojení.

oteplení
biopředpověď
poprašek
ojedinělý
připadnout
jedinec
vát
smíšené srážky
krevní tlak
místy
angina pectoris
meteorolog
přechodně

2. Řekněte, jaké je dnes počasí.
3. Sestavte předpověď počasí na ideální letní den.
4. Řekněte, jaký by podle vás měl být ideální jarní a podzimní den.
5. Jak si představujete pěkný zimní den?
6. Dokončete následující věty.

Jaká je na zítřek...

Dnes bude proměnlivo, nezapomeň si vzít s sebou...

O víkendu bude hezké počasí, pojedeme...

Venku je vedro, neber si...

²Právo – jeden z českých deníků.

Fouká silný...

Leje jako z...

Sněží, vezmi si...

Tam je počasí, že by psa ven...

Letos byla zima...

Včera bylo...

Ráno sice byl přízemní mrazík, ale v poledne...

Sluníčko dnes krásně...

Už zase...

Názvy měsíců

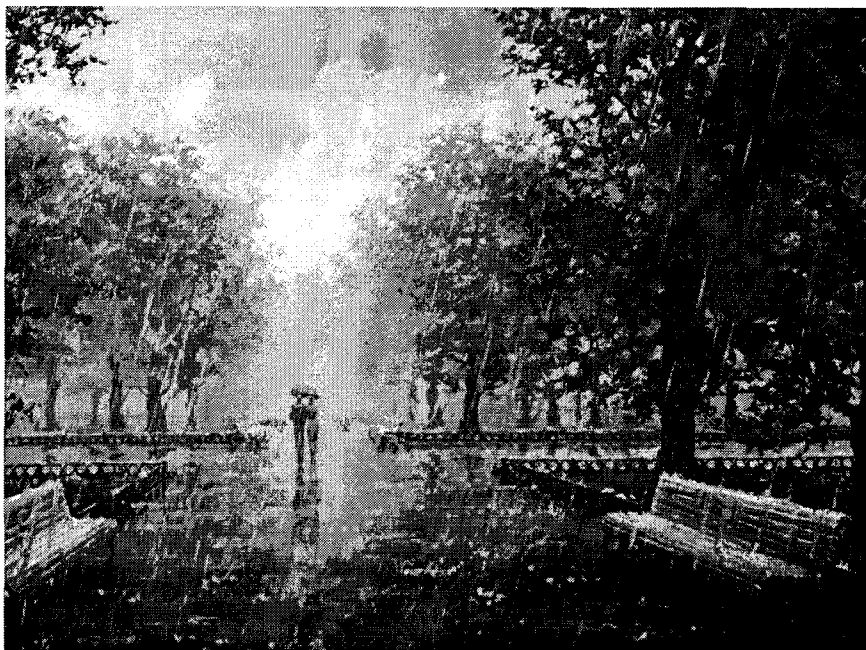
leden, a	lednový	v lednu
únor, a	únorový	v únoru
březen, a	březnový	v březnu
duben, a	dubnový	v dubnu
květen, a	květnový	v květnu
červen, a	červnový	v červnu
červenec, e	červencový	v červenci
srpen, a	srpnový	v srpnu
září, í	zářijový	v září
říjen, a	říjnový	v říjnu
listopad, u	listopadový	v listopadu
prosinec, e	prosincový	v prosinci

Čtyři roční doby Karla Čapka

Jarní bouře

Jarní bouře je dvojí: po první ta, která se odehrává v přírodě s burácením, přivaly vody, kroupami, duhou a ostatními příslušnými úkazy až po vítězný ptačí zpěv na konci. Po druhé pak je taková jarní bouře, která se počala podebírat už v zimě, kdy přednostové domácnosti se odhodlali brát na vědomí, že se bude muset malovat a tuhle něco probourat a tamhle něco spravit, dát do pořádku kamna, něco přitlouci, utěsnit, nalakovat, potáhnout a podobně. Pokud vídám, rozpoutává se tato pracovní bouře v lidských domácnostech obyčejně zjara.

Několik kapek

Letos bude úroda špatná následkem trvalého vlhka; jinak by byla špatná následkem trvalého sucha. Trvalé sucho je však hospodářsky lepší, neboť při něm se dostávají „katastrofální živelní pohromy“ a zejména „kroupy zvicí holubiho vejce“ (slovo „zvicí“ se vyskytuje už jenom v této souvislosti), čehož následkem je odepsání daní nebo jiná „bezodkladná pomoc rozhodujících činitelů“. Letos následkem špatného počasí jsme ještě nečetli to kouzelné slovo „zvicí“; opakujte je stokrát, i ucítíte hrozné vedro, slunce zrovna pichlavé a tíhu dusné, valící se bouřky. Hospodář starostlivě vyhlíží k temnému nebi, slepice se už schovaly, na nebi to duní, vyšpláchne lijavec, až to stříká, a náhle zachrastí „kroupy zvicí holubiho vejce“. Ne, tentokrát se to léto naprosto nepovedlo.

Podzim

Jsou ještě dny zlaté a modré; neboť nic na světě není zlatějšího než listopadové slunce. Avšak pravá hodinka listopadová, to není úsvit zastřešený mlhou ani zlaté poledne, nýbrž soumrak. Soumrak voní bramboro-

vou natí, prochládlé šero, které na tebe studeně sáhne, zlodějská tma, ve které se zavrtí vzdálené světlo nějakého lidského okénka. Domů, domů! Jak pěkné jsou stěny, lampa, lenoška a knížka! Teprve v těchto dlouhých hodinách tmy pozoruješ zvláštní slávu a dokonalost lidských přibytků: že září.

Tedy tohle dovede jenom podzim: aby jeden den byl celý zlatý sluncem a čistý jako ze škatulky a zářivý až do nachového západu; a druhý den aby se urodil tmavý a ucouraný plouhavým deštěm, samá mlha, samá sychravost, samý soumrak od božího rána. Takové zlaté a černé dny má jenom pozdní podzim. Ještě maličko, a bude tu už nové slunce; bude se den za dnem silněji zavrtávat do hlubin noci, den za dnem se šíř rozkročí nad širou a studenou zemí. Ale teď ještě je to naše staré slunce, zralé zralostí všeho, co jsme poznali i sklidili; ještě dožíváme svůj starý rok.

Sníh

Každý to říká, že dřív bývalo více sněhu. Kam se sníh poděl, nevím, a také meteorologové to dosud nijak nevysvětlili. Ale faktum je, že za poněkud minulejších časů bývalo sněhu habaděj, že například ještě na starých leptech se vyskytuje Praha docela zasněžená, že na starých litografiích vi-

díte prohánět se saně po pražských ulicích, že jako kluci jsme každoročně užili koulování, dlouhých klouzaček a sáněk a otiskování panáků ve sněhu a vykropování podpisů a vzorců a stavění sněhuláků daleko vydatněji než nynější klukovské pokolení. To je úkaz tak nesporný jako úbytek povodní, požárů a jiných přírodních zjevů, jež okouzlovaly naše dětství. Na čem to závisí, nevím; ale není to, zkrátka, už takové, jako to bývalo. V žádném směru.

Nic platno, všichni to říkají: to nejhorší je teprve před námi, jsme sotva na prahu zlých časů, čeká nás všeho druhu psota, svízel a nečas, tedy zejména: deště a mlhy, holomrazy, tma, vichřice a plískanice, zebavá zima, sychravina, metelice, třesuté mrazy, náledí a ostatní náležitosti zimy. Ani pánbůh nám nepomůže; musíme si vyhrnout límce a přečkat to, jak to půjde; vydržet do jara; čekat na novou konjunkturu klíčení a květu.

(Karel Čapek, Kalendář, Spisy XII, Československý spisovatel, Praha 1983)

7. Vysvětlete význam podtržených slov a slovních spojení v níže uvedených větách.

Jarní bouře je dvojí: po první ta, která se odehrává v přírodě s burácením, přívally vody, kroupami, duhou a ostatními příslušnými úkazy až po vítězný ptačí zpěv na konci. Po druhé pak je taková jarní bouře, která se počala podobírat už v zimě, kdy přednostové domácnosti se odhodlali brát na vědomí, že se bude muset malovat. Letos bude úroda špatná následkem trvalého vlhka; jinak by byla špatná následkem trvalého sucha. Trvalé sucho je však hospodářsky lepší, neboť při něm se dostavují „katastrofální živelní pohromy“. Následkem je odepsání daní nebo jiná „bezodkladná pomoc rozhodujících činitelů“. Letos následkem špatného počasí jsme ještě nečetli to kouzelné slovo „zvící“; opakujte je stokrát, i ucítíte hrozně vedro, slunce zrovna pichlavé a tihu dusné, valící se bouřky. Na nebi to duní, vyšplíchne lijavec. Avšak pravá hodinka listopadová, to není úsvit zastřený mlhou ani zlaté poledne, nýbrž soumrak. Druhý den se urodil tmavý a ucouraný plouhavým deštěm, samá mlha, samá sychravost, samý soumrak od božího rána. Kam se sníh poděl, nevím, a také meteorologové to dosud nijak nevysvětlili. Ale faktum je, že za poněkud minulejších časů bývalo sněhu habaděj, že například ještě na starých leptech se vyskytuje Praha docela zasněžená, že na starých litografiích vidíte prohánět se saně po pražských ulicích. To je úkaz tak nesporný jako úbytek povodní, požárů a jiných přírodních zjevů, jež okouzlovaly naše dětství. Čeká nás všeho

druhu psota, svízel a nečas, tedy zejména: deště a mlhy, holomorazy, tma, vichřice a plískanice, zebavá zima, sychravina, metelice, třesuté mrazy, náledí a ostatní náležitosti zimy.

8. Odpovězte na otázky:

Co je počasí?

Co je podnebí?

Co to jsou klimatické podmínky?

Jaké podnebí je na Krymu?

Jaké podnebí je v Česku?

V kterém podnebném pásmu leží Kyjev?

Co je to letní slunovrat?

Jak ovlivňuje počasí momentální fyzický a psychický stav lidí?

Jaké nás mohou potkat živelní pohromy?

Co je to zemětřesení?

Kdy bývá jarní rovnodennost?

Kdy nastává zimní slunovrat?

Jaké bývá léto ve Lvově?

Máte raději zimu nebo léto?

9. Řekněte, co patří k sobě (k českému názvu měsíce vyberte příslušnou lidovou etymologii jeho názvu).

1) *pukají duby*

a) *leden*

2) *padá listí ze stromů*

b) *únor*

3) *všude na zemi je sníh a led*

c) *březen*

4) *jeleni jsou v říji – hledají si partnerky*

d) *duben*

5) *všechno rozkvétá*

e) *květen*

6) *lidé prosí, aby zima brzy skončila*

f) *červen*

7) *všude je velká, úmorná zima*

g) *červenec*

8) *lidé sklízí obilí, sekají ho srpy a kosami*

h) *srpen*

9) *květou břízy*

ch) *září*

10) *červenají se jahody*

i) *říjen*

11) *slunce naposledy teple září*

j) *listopad*

12) *dozrává letní ovoce, začíná červenat*

k) *prosinec*

10. Řekněte, co obvykle děláte v jednotlivých měsících.

11. Které roční období máte nejraději? A proč?

12. Pokuste se interpretovat význam českých pranostik.

Leden studený, duben zelený.

Únor bílý – pole silí.

Březnové slunce má krátké ruce.

Březen – za kamna vlezem, duben – ještě tam budem, máj – polezem v háj.

Studený máj, v stodole ráj.

V červenci do košile rozdělej se, v prosinci po uši oděj se!

Teplý srpen hází srpem.

Na svatého Řehoře šelma sedlák, který neoře.

Prší-li na svatého Petra a Pavla, bude mnoho myši.

Svatá Anna – chladna z rána.

Když červenec pěkně hřeje, o Vánocích se zima skvěje.

Přišel k nám bílý kůň, zalehl nám celý dvůr.

13. Přečtete ještě jednou pozorně text **Čtyři roční doby Karla Čapka** a věnujte zvýšenou pozornost náležitě výslovnosti.

14. Interpretujte text **Čtyři roční doby Karla Čapka** vlastními slovy.

Граматика

Відмінювання іменників середнього роду твердого зразка (*město*)

За цим зразком відмінюються іменники середнього роду, які в називному відмінку однини закінчуються на **-o**:

léto, slovo, okno, místo, městečko, křeslo, kino, jméno, ministerstvo, divadlo, auto, mléko, právo, Maďarsko, Slovensko, Španělsko, Polsko, Bulharsko тощо.

Číslo jednotné

Číslo množné

N. město

města

G. města

měst

D. městu

městům

A. město

města

V. město

města

L. (o) městě, -u

(o) městech, (o) městečkách

I. městem

městy

Особливості відмінювання

У М. в. однини іменники цього зразка мають закінчення **-ě**.

Закінчення **-u** характерне:

- для іменників із суфіксом **-ko, -ho, -go, -cho**: *v Kongu, v městečku, ve středisku*;
- для більшості іменників на **-ro, -mo, -ivo, -stvo (-ctvo)**: *v mokru, na ministerstvu, v mužstvu*;
- для іменників іншомовного походження: *v tempu, v procentu*;
- для абстрактних іменників: *v budoucnu*.

У формі М. в. множини найбільш поширеним є закінчення **-ech**: *o řemeslech, ve slovech, v jádrech, v procentech*.

Іменники, що закінчуються на **-ko, -ho, -go, -cho**, мають у М. в. множини закінчення **-ách**: *v městečkách, v jablkách, na kolečkách, na lůžkách*. Іноколи можливі паралельні форми у цьому відмінку на **-ích** (із чергуванням приголосного): *ve střediscích (ve střediskách), na stanoviscích (na stanoviskách)*.

Іменники на позначення назв частин тіла *oko, ucho, koleno, ramię* в однині відмінюються як зразок **město**, а у формі множини мають інший зразок.

15. Vyskloňujte uvedená substantiva v čísle jednotném a množném. Na některé pády tvořte věty.

Divadlo, léto, jídlo, slovo, jaro, kino, šero, ministerstvo, jablko, heslo, ráno, kolo, hledisko, okno, ráno.

16. Slova v závorkách dejte do náležitých pádů.

Kdy půjdeme do (kino)? Znáš českou lidovou píseň Kočka leze dírou, pes (okno)? Vraťte se domů za (světlo)! Na (jaro) rozkvétají na zahrádce barevné květiny. Ve (vlhko) se mohou potraviny kazit. Dívala se (okénko) ven. Kočky vidí dobře i za (šero). Chceš kávu s (mléko)? Tancovali jsme až do (ráno). Četli jsme zajímavou knihu o pražském Národním (divadlo). Ve (slovo) myš se píše ypsilon. Bez (auto) už neumím žít. Pes leží pod (křeslo). Už se těším na (léto). Z (ministerstvo) nám poslali záporné (stanovisko). V kterém (patro) je váš byt?

17. Dejte následující výrazy do plurálu a užitje jich ve větách.

Ze střediska, na místě, od města, pod křeslem, ke stanovisku, z městečka, na lůžku, o procentu, s řemeslem, z kina, v jablku, beze slova, o právu, bez divadla, pro ministerstvo.

18. Slova v závorkách užitje v náležitém pádu.

Z (Česko) do (Bulharsko) poletíme letedlem. Často jezdila do (Sasko). Tallin je hlavním městem (Estonsko). Byl jsi už na (Slovensko)? Ukrajina zvítězila nad (Maďarsko) 3 : 2. Ze (Španělsko) pojedeme do (Portugalsko). (Česko) má společnou hranici s (Německo, Rakousko, Slovensko a Polsko). V minulém roce jsme o dovolené poznali (Finsko, Švédsko a Dánsko). Vyprávěla nám o (Japonsko). Studoval jsem historii (Polsko) a (Lotyšsko). S (Irsko) jsem se seznámil o letošních prázdninách. Nevíš, kdy se rozpadlo (Československo)? Do (Mongolsko) musíte jet vlakem přes (Rusko).

19. Doplňte tabulku. S některými výrazy utvořte věty.

<i>Země</i>	<i>do + G.</i>	<i>v + L.</i>
Česko	do Česka	v Česku
Portugalsko		
Polsko	do Finska	
Maďarsko		v Estonsku
	do Švýcarska	
Rusko		v Bulharsku
	do Rumunska	
Španělsko		v Japonsku
		v Dánsku
	do Švédska	
Německo		
Československo		

ZAPAMATUJTE SI!

Česko	Jedu do Česka.	Jsem v Česku.
Rusko	Jedu do Ruska.	Jsem v Rusku.
Čechy	Jedu do Čech.	Jsem v Česku.

ALE –

Slovensko	Jedu na Slovensko.	Jsem na Slovensku.
Ukrajina	Jedu na Ukrajinu.	Jsem na Ukrajině.
Morava	Jedu na Moravu.	Jsem na Moravě.
Malta	Jedu na Maltu.	Jsem na Maltě.

STEJNĚ JAKO –

Krym	Jedu na Krym.	Jsem na Krymu.
Kamčatka	Jedu na Kamčatku.	Jsem na Kamčatce.
Kréta	Jedu na Krétu.	Jsem na Krétě.

Відмінювання іменників середнього роду м'якого зразка (*moře*)

За цим зразком відмінюються іменники середнього роду на -е з попередніми м'якими приголосними основи:

poledne, nebe, slunce, srdce, vejce, sídliště, letiště, hřiště, bydliště, pole тощо.

	Číslo jednotné	Číslo množné
N.	moře	moře
G.	moře	moří
D.	moří	mořím
A.	moře	moře
V.	moře	moře
L.	(o) moří	(o) mořích
I.	mořem	moří

Особливості відмінювання

У Р. в. множини іменники м'якого зразка на -е мають закінчення -і: *polí, moří*. Частина іменників цього зразка мають нульове закінчення: *vajec, jevišť, bydlíšť, pracovišť*.

Слово *vejce* у Р. в. множини має форму *vajec*.

20. Vyskloňujte uvedená substantiva v čísle jednotném a množném. Na některé pády utvořte věty.

Hřiště, hlediště, pole, vejce, slunce, skladiště, nebe, poledne, jeviště.

21. Slova v závorkách dejte do náležitého pádu.

Dědeček šel přes (pole). Dítě jedlo s chutí smažená (vejce). V osvětleném (hlediště) seděli diváci. Západ (slunce) byl krásný. Po (nebe) pluly mraky. Ležela v nemocnici se (srdce). To je nad (slunce) jasnější. Z (letišť) jedte do hotelu autobusem. Většina obyvatel Prahy bydlí v nových (sídlíšť). Všude na (pole – množ.) ležel sníh. Domů půjdeme až po (poledne). To jsou knihy pro vaše (pracovišť). Můžete mi říct adresu vašeho (bydlišť)? Tu operu hráli i na světových (jevišť). Je ve Lvově dostatek dětských (hřišť)?

Відмінювання іменників середнього роду (kuře)

За цим зразком відмінюються іменники середнього роду на **-e**, які означають назви звірят – *kotě, štěně, lvíče, tele, sele, house, hříbě, slůně, medvědě, ptáče*, належать сюди і деякі інші слова – *děvče, mládě, koště, hrabě, kníže, rajče, poupě, doupe, prase*. Належить до цього зразка відмінювання і слово *dítě* в однині, у множині відмінюється за зразком *kost*.

У Н. в. однини такі іменники мають закінчення **-e**, в непрямих відмінках однини приймають суфікс **-et**, у формі множини – суфікс **-at**. У формі однини ці іменники відмінюються за типом *moře*, а у формі множини за зразком *město*.

	Číslo jednotné	Číslo množné
N.	kuře	kuřata
G.	kuřete	kuřat
D.	kuřeti	kuřatům
A.	kuře	kuřata
V.	kuře	kuřata
L.	(o) kuřeti	(o) kuřatech
I.	kuřetem	kuřaty

22. Vyskloňujte níže uvedená slova a na některá tvary utvořte věty.

Opiče, kůzle, rajče, hádě, mládě, kníže, tele.

23. Doplňte do vět slova ze závorky v náležitém pádu.

V zoologické zahradě jsme viděli (lviče, medvidě, opiče, house).

Četl jsem pohádku o (kůzle, kníže, tele, prase).

Na dvoře si hráli s (kotě, štěně, house, sele, tele).

Mají tam mnoho (koště, prase, rajče, děvče, mládě, poupě).

Zítřca půjdeme s (štěně, opiče, ptáče, kotě) ke zvěrolékaři.

Na přednášce jsme se seznámili s (hrabě, kníže, doupě, sluně, mládě – množ.).

Відмінювання іменників середнього роду із закінченням -í (stavení)

За цим зразком відмінюються іменники середнього роду на -í з конкретним і абстрактним значенням, збірні та віддієслівні: *století, nábřeží, myšlení, hnutí, mládí, stáří, zdraví, vítězství, vzdělání, psaní, koupání, počítání, spaní, úřadování, zboží*. До цього типу належать також географічні назви на зразок: *Meziříčí, Veselí, Vrchlabí, Hovězí*.

	Číslo jednotné	Číslo množné
N.	stavení	stavení
G.	stavení	stavení
D.	stavení	stavením
A.	stavení	stavení
V.	stavení	stavení
L.	(o) stavení	(o) staveních
I.	stavením	staveními

Особливості відмінювання

В іменників цього зразка у більшості граматичних форм (Н., Р., Д., З., Кл., М. в. однини та Н., Р., З., Кл. в. множини) є закінчення **-í**.

24. Vyskloňujte uvedená substantiva v čísle jednotném a množném. Na některé pády utvořte věty.

Počasi, dětství, náledí, sněžení, pokolení, vědomí, podnebí.

25. Slova v závorkách dejte do náležitěho pádu.

Předpověď (počasí) slíbila na říjen babí léto. Na celém (území) republiky budou přivalové lijáky, (krupobití) a silné bouřky. Nad malebným (pohoří) vyšlo slunce. Hrozí lokální (zatopení) komunikací, suterénů a sklepů. Pravděpodobnost (vyplnění) měsíční prognózy je malá. Naši předkové věnovali (počasí) mnohem větší pozornost, protože v zemědělské sezóně hraje důležitou roli. Jaká byla letošní úroda (obilí)? S (dětství) se každý člověk nerad loučí. Studovali jsme knihu o velkých světových (zeměměření). Od (úterý) do (pondělí) jsem byla nemocná. K oblíbeným dětským zimním zábavám patří (koulování) a (stavění) sněhuláků. Tradice se předává z (pokolení) na (pokolení). Dejte pozor, venku je (náledí). V (září) pojedou do Prahy.

Відмінювання прикметників середнього роду тврдої (*mladé*) і м'якої (*jarní*) групи

	Číslo jednotné		Číslo množné	
	Tvrký vzor	Měkký vzor	Tvrký vzor	Měkký vzor
N.	mladé	jarní	mladá	jarní
G.	mladého	jarního	mladých	jarních
D.	mladému	jarnímu	mladým	jarním
A.	mladé	jarní	mladá	jarní
L.	(o) mladém	jarním	(o) mladých	jarních
I.	mladým	jarním	mladými	jarními

26. Vyskloňujte slovní spojení v čísle jednotném a množném.

Staré stavení, podzimní ráno, teplé moře, malebné okolí, minulé století, starobylé městečko, globální oteplení, malé kotě, šťastné dětství, staré koště, zdravotní středisko, nemocné srdce, čerstvé vejce, mladé děvče, odborné stanovisko, letní kino, panelové sídliště.

27. Spojte daná podstatná jména s přídavnými jmény. Přídavná jména užitě v náležitém gramatickém rodu.

jaro

krásný

deštivý

psí

letní

Pražský

slunce

ranní

nepříznivý

počasí

jasný

pozdni

chladný

ošklivý

28. Dejte věty do čísla množného.

Ve zdravotním středisku pracuje odborný lékař. Sedím v pohodlném křesle. To je vaše stanovisko? Za oknem letěl pták. Na ministerstvu pracuje úředník. V Česku musí auto jezdit s rozsvíceným světlem. Rád se seznámím s lvovským divadlem. Prohlédl jsem si zajímavé historické místo. Budu spolupracovat s kyjevským a lvovským slavistickým pracovištěm. Pojedeme autem na výlet. Dívá se do okna. Jeli kolem jezera. Uviděl krásné město nad řekou.

29. Ze slov v závorkách utvořte adjektiva a dejte je do náležitého pádu.

Prohlédl jsem si (příroda) krásu (Krконоše) hor. Moderní člověk obklopený (průmysl) civilizací si váží přírody a touží po ní. Během staletí rostlo (kultura) dědictví České republiky. (Moře) vzduch byl čerstvý. Ke kostelu vedla (prach) cesta. Na nebi jsou (déšť) mraky. Je pozdní (zima) odpoledne, pomalu se začíná stmívat a drobně padá sníh.

Порядкові числівники Číslovky řadové

1. první	20. dvacátý
2. druhý	30. třicátý
3. třetí	40. čtyřicátý
4. čtvrtý	50. padesátý
5. pátý	60. šedesátý
6. šestý	70. sedmdesátý
7. sedmý	80. osmdesátý
8. osmý	90. devadesátý
9. devátý	100. stý
10. desátý	200. dvoustý
11. jedenáctý	300. třístý
12. dvanáctý	400. čtyřstý
13. třináctý	500. pětistý
14. čtrnáctý	1 000. tisící
15. patnáctý	1000 000. milióntý

Особливості вживання і відмінювання

Порядкові числівники узгоджуються з іменниками в роді, числі і відмінку.

Ці числівники відмінюються за прикметниковим зразком. Відповідно, числівники, які закінчуються на *-í* (*první, třetí, tisící*), будуть відмінюватися як прикметники м'якого зразка *jarní: třetí, třetího, třetímu, ve třetím*. Прикметники із закінченням *-ý* (*druhý, čtvrtý, třináctý, pětistý*) відмінюватимуться за твердим зразком – *mladý: desátý, desátého, desátému, s desátým*).

При відмінюванні складених порядкових числівників відмінюються всі компоненти: *padesátý šestý, padesátého šestého, padesátému šestému, s padesátým šestým*.

Часові конструкції*Kolik je hodin?**V kolik hodin?***Конструкції точного часу**

Je jedna hodina.

V jednu hodinu.

Jsou dvě hodiny.

Ve dvě hodiny.

Jsou tři hodiny.

Ve tři hodiny.

Jsou čtyři hodiny.

Ve čtyři hodiny.

Je pět hodin.

V pět hodin.

Je šest hodin.

V šest hodin.

Je pět hodin a pět minut.

V pět hodin a pět minut.

Je čtvrt na šest.

Ve čtvrt na šest.

Je půl šesté.

V půl šesté.

Jsou tři čtvrtě na šest.

Ve tři čtvrtě na šest.

Je za pět minut šest.

Za pět minut šest.

Конструкції приблизного часу

Mezi druhou a třetí.

Sejdeme se po obědě.

Kolem páté.

Dopoledne budu v práci.

Asi v deset.

Odpoledne půjdu plavat.

Před osmou.

Odbila sedmá.

Je už po dvanácté.

30. Řekněte, kolik je hodin v hlavních městech různých zemí světa.

Vzor:

Když je v Praze 11.00 hodin, je v Kyjevě 12.00 hodin.

v Praze	—	11.00 h
v Kyjevě	—	12.00 h
v Moskvě	—	13.00 h
v Paříži	—	11.00 h
v Londýně	—	10.00 h
v Bangkoku	—	17.00 h
v Rio de Janeiru	—	7.00 h

v Chicagu	–	4.00 h
v New Yorku	–	5.00 h
v Los Angeles	–	2.00 h

31. Transformujte časové konstrukce tak, aby se události staly o 5 minut dříve. Upravené věty přečtěte nahlas různými způsoby.

Například: *Vlak přijel do Prahy v 10.00 hod. – Vlak přijel do Prahy v 9.55 hod. – Čtení: Vlak přijel do Prahy v devět hodin padesát pět minut.; ... ve tři čtvrtě na deset a deset minut.; ... za pět minut deset.*

Letadlo z Vídně přistálo v 11.45 hod. Petr se narodil v 8.30 hod. K autohavárii došlo ve 23.35 hod. Sešli jsme se v 19.25 hod. Budeš tam v 16.28 hod.? Autobus do Plzně odjíždí ve 13.38 hod. Rychlík z Ústí nad Labem přijede v 6.40 hod. Počítač jsem vypnul až v 00.02 hod. Tatínek přišel z práce až v 00.15 hod. Z divadla jsme se vrátili v 22.25 hod. Fotbal dnes začíná v 17.00 hod.

32. Přeložte věty do češtiny.

Син повернувся з інституту о 8-й годині. Заняття в університеті розпочинаються о пів на дев'яту. Концерт розпочався о 10-й годині. Літак з Відня прилетів о 15.40. Я дивилась фільм після 12-ї години ночі. Зустріч призначена на 13.15. Вистава розпочалась о 17.30. Перерва на конференції тривала до 14.20. Діти повернулись зі школи після обіду. Поїзд з Києва прибуває о 6.15 ранку.

33. Přepište tyto věty, číselné údaje přitom napište slovy v náležitém gramatickém tvaru.

Pražský hrad byl založen v 9. století jako sídlo českých knížat a králů. Karlův most je pojmenován na počest svého zakladatele Karla IV. Staroměstské náměstí vzniklo ve 12. století. Podle pověsti ve Zlaté uličce vyráběli alchymisté pro císaře Rudolfa II. zlato. Loreta je pražské poutní místo vybudované podle italské předlohy v 17. a 18. století. Pražská univerzita byla založena v roce 1348. Národní divadlo v Praze roku 1881 vyhořelo a znovu bylo otevřeno v roce 1883. Česká republika vznikla v roce 1993. Lvov byl založen roku 1256.

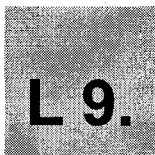
34. Přeložte text do češtiny.

Прийшла осінь. Жовтіє листя на деревах. Часто ідуть холодні дощі. Зранку та ввечері сильні тумани. Дме холодний вітер. Дні стають коротшими.

Узимку сніг вкриває землю. Сонце світить, але не гріє. Часто бувають заметілі. Температура падає інколи до мінус 15 градусів. Узимку святкуємо Різдво Христове і Новий Рік.

Навесні природа пробуджується із зимового сну. Тане сніг. З'являються перші весняні квіти – проліски. Удень стає тепліше. Навесні люди святкують свято Христового Воскресіння.

Влітку зелені ліси і поля. Цвіте багато квітів. Дозрівають фрукти і овочі. Температура піднімається до тридцяти градусів тепла.

Свята. Державні свята.
Різдво. Новий рік. Великдень.

Відмінювання іменників чоловічого роду
muž, stroj, předseda, soudce.

Významné a sváteční dny v České republice

Lidé v Česku prožívají své všední i sváteční dny. Svátky jsou státní, tradiční i soukromé. K těm soukromým patří narozeniny, svatby, křtiny, jmeniny (svátek), oslava maturity a promoce a další.

Rodinné oslavy

K narozeninám děti i dospělí dostávají obvykle dort se zapálenými svíčkami, květiny a nějaké další dárky. Významná jsou „kulatá“ výročí (padesátiny, šedesátiny, sedmdesátiny...), které lidé slaví nejen doma, v rodině, ale i na pracovišti.

Každý člověk oslavuje i jmeniny, kterým se také říká svátek. Je to den, v němž se křestní jméno člověka objevuje v kalendáři, například Jiří (nejfrekventovanější české jméno v současnosti) má svátek 24. dubna. K svátku se nejčastěji mužům daruje lahev vína a ženám květiny.

Významnou událostí v rodině je též svatba syna nebo dcery (i když dnes řada mladých lidí žije společně bez oficiální svatby). Svatba může být buď civilní (na obecním úřadě), nebo církevní, uzavřená v kostele (ale jen některé církve, např. katolická nebo československá husitská, mají právo uzavírat státem uznaná manželství). Svatební hostina se velmi často koná v restauraci nebo v nějakém dobrém hotelu, někdy se koná i doma, nejčastěji v bytě nevěsty.

Oslava maturity probíhá nejčastěji s přáteli maturanta, ale oslava promoce se koná často v kruhu rodinném.

Křtiny se slaví po narození nového člena rodiny, a to i tehdy, když dítě není pokřtěno v kostele. Sejde se celá rodina a známí, drobné dárky dostává novorozenec i jeho maminka.

Tradiční svátky

Mikuláš se slaví den před svátkem svatého Mikuláše, tj. 5. prosince večer. Tohoto večera chodí po ulicích trojice zvláštních postav – Mikuláš (je oblečen jako katolický biskup; má mitru i berlu a dlouhé bílé vousy), čert (s dlouhým červeným jazykem, ocasem a s řetězem a pytlek na zlobivé děti v ruce) a anděl (krásný, celý v bílém a blond vlasy a s hvězdou na čele). Navštěvují domovy, kde bydlí malé děti, kterým nosí drobné dárky – hodným dětem ovoce, cukroví, čokoládu, oříšky a zlobivým syrové brambory, cibuli a uhlí. Větší děti dostávají dárky od Mikuláše za okno do puňochy.

Vánoce mají v českém prostředí rodinný charakter, to znamená, že jsou – na rozdíl od oslavy konce roku, Silvestra – slaveny výhradně v kruhu rodinném. Každý se snaží být na Štědrý den, 24. prosince, doma. Přípravy na Vánoce začínají už počátkem prosince. Po velkém úklidu celého bytu se začíná péct vánoční cukroví. Jsou to různé druhy čajového pečiva. Také se pečou z kynutého těsta vánočky. Před Štědrým dnem lidé kupují kapra, neboť smažený kapr a bramborový salát tvoří základ štedrovečerního jídelníčku. Na Štědrý den je třeba také ozdobit vánoční stromeček. Po slavnostní večeři se u stromečku rozbalují dárky. Malé děti věří, že je přinesl Ježíšek. V rodinách se zpívají koledy a hodně rodin chodí společně na půlnoční mši do kostela. Na Boží Hod vánoční, 25. prosince, a na Štěpána, 26. prosince, lidé chodí na návštěvy k příbuzným a známým.

Oslava **Velikonoc**, svátků jara, je spojena s dodržováním řady zvyků, ve kterých se prolínají prastaré tradice s křesťanskými zvyky. Podle křesťanské víry se ctí památka Ježíšova ukřižování a vzkříšení. Na Zelený čtvrtek se připomíná poslední večeře Páně s ucedníky, na Velký pátek jeho smrt na kříži (ukřižování) a na Boží Hod velikonoční jeho vzkříšení. V domácnostech se pečou zvláštní druhy velikonočního pečiva – mazance z kynutého těsta a beránky z třeného těsta. Také se peče velikonoční nádivka, hlavička, z vajec, housek a mléka s mladými kopřivami a uzeným masem. Důležitou velikonoční zábavou a také povinností žen je barvení vajec. Oblíbená jsou červená (znamená krev a život) a zelená, která představuje naději. Muži a chlapci si pletou z proutí pomlázky a zdobí je barevnými stuhami. Na velikonoční pondělí s nimi chodí za ženami a dívkami a pomlážkami jim našlehají. Za odměnu dostávají od žen barevná vajíčka – kraslice nebo různé sladkosti.

Podle platného zákona se celostátně slaví:

Státní svátky (jsou dny pracovního volna – lidé nepracují, ale dostávají za tento den plnou mzdu):

1. *leden* – Den obnovy samostatného českého státu (Česká republika vznikla 1. 1. 1993).
8. *květen* – Den vítězství (konec 2. světové války v Evropě).
5. *červenec* – Den slovanských věrozvěstů Cyrila a Metoděje (příchod Cyrila – Konstantina a Metoděje na Velkou Moravu roku 863).
6. *červenec* – Den upálení Mistra Jana Husa (Jan Hus, rektor Univerzity Karlovy, církevní reformátor byl upálen v Kostnici – Konstanz – roku 1415).
28. *září* – Den české státnosti (svátek sv. Václava, českého knížete, zakladatele a patrona českého státu, který byl svým bratrem Boleslavem zavražděn 28. 9. roku 929, některé historické prameny uvádějí rok 935).
28. *říjen* – Den vzniku samostatného československého státu (28. 10. 1918 byla vyhlášena samostatná Československá republika).
17. *listopad* – Den boje za svobodu a demokracii, Mezinárodní den studentstva (17. 11. 1939 byly fašisty uzavřeny všechny české vysoké školy, řada studentů byla popravena a stovky jich byly odeslány do koncentračních táborů; 17. 11. 1989 začala v Praze „sametová revoluce“).

Ostatní svátky (jsou dny pracovního klidu – lidé nepracují a nedostávají mzdu):

1. *leden* – Nový rok

pohyblivý svátek – Velikonoční pondělí

1. *květen* – Svátek práce

24. *prosinec* – Štědrý den

25. *prosinec* – 1. svátek vánoční

26. *prosinec* – 2. svátek vánoční

Významné dny (jsou to dny pracovní):

27. *leden* – Den památky obětí holocaustu a předcházení zločinům proti lidskosti

8. *březen* – Mezinárodní den žen

12. *březen* – Den přístupu České republiky k Severoatlantické smlouvě (NATO)

5. *květen* – Květnové povstání českého lidu (1945)

27. *červen* – Den památky obětí komunistického režimu (tohoto dne v roce 1950 byla popravena Milada Horáková)

11. *listopad* – Den válečných veteránů

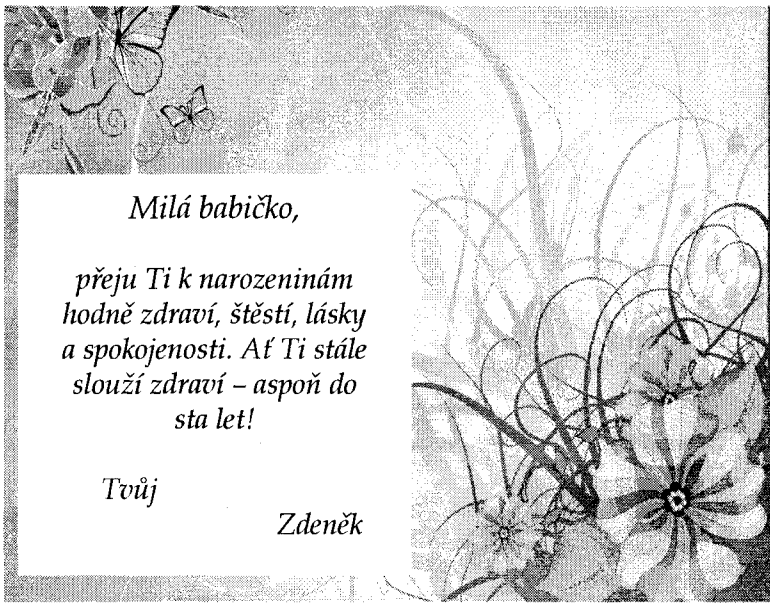
VÁŽENÝ PANE ŘEDITELI,

dovolte, abych Vám upřímně
poblahopřál k Vašemu
životnímu jubileu hodně
osobních i pracovních
úspěchů, pevné zdraví
a do dalších let plno elánu
a optimismu.

S úctou

František Novotný

Milá babičko,

*přeju Ti k narozeninám
hodně zdraví, štěstí, lásky
a spokojenosti. Ať Ti stále
slouží zdraví – aspoň do
sta let!*

Tvůj

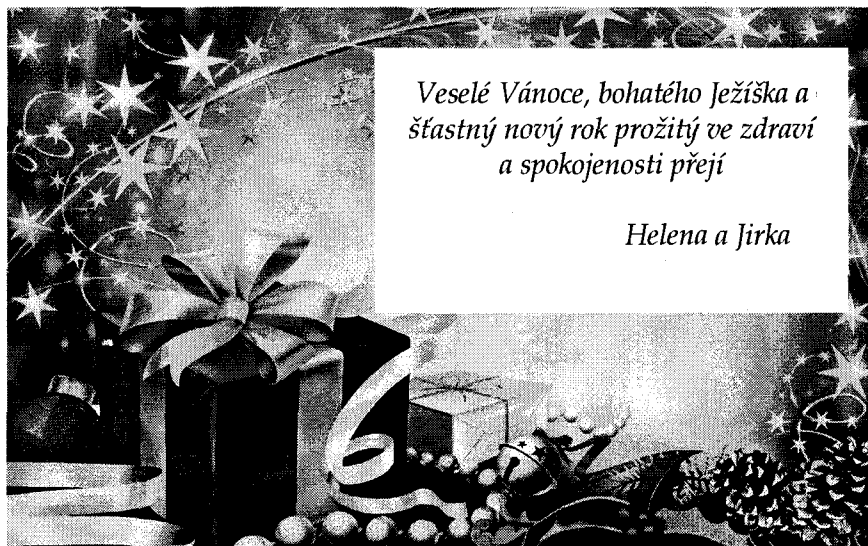
Zdeněk

*Vážený a milí
novomanželé!*

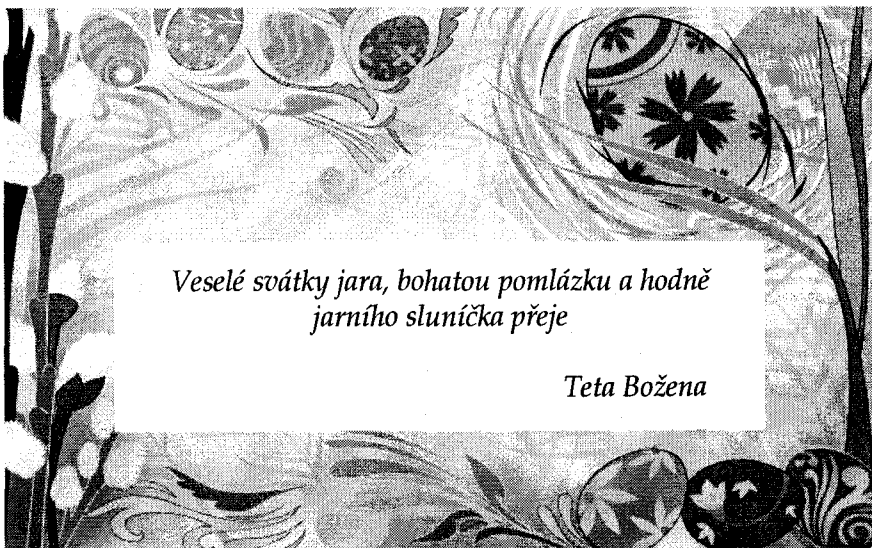
*Přejeme Vám do dalších let
Vašeho společného života hodně
zdraví, štěstí a lásky.*

Jana a Miloš Koubkovi

*Veselé Vánoce, bohatého Ježíška a
šťastný nový rok prožitý ve zdraví
a spokojenosti přeji*

Helena a Jirka

*Veselé svátky jara, bohatou pomlázku a hodně
jarního sluníčka přeje*

Teta Božena

1. Odpovězte na otázky:

Kdy se oslavuje v Česku konec 2. světové války?

Co je to velikonoční hlavička?

Kdy chodí po ulicích Mikuláš s čertem a andělem?

Proč se slaví 5. červenec?

Jaké dárky dostávají děti k Mikuláši?

Co to jsou vánoční koledy?

Jaká tradiční jídla se připravují v Česku a na Ukrajině?

Na jaký svátek ze svého dětství nejraději vzpomínáte?

Jak si představujete svou svatbu?

2. Přeložte písemně do ukrajinštiny.

Tak jako k vánočním hodům patří kapr, k Velikonocům zase patří jehněčí a kozlečí maso, pečené nebo smažené. Podává se s bramborem. Velikonoce se neobejdou bez mazance, což je velikonoční obdoba vánočky. Je ze stejného těsta, ale má tvar bochánku. Před pečením se do něho nůžkami vystřihne malý křížek. Tradičně se také pečou velikonoční beránci. Do forem ve tvaru sedícího beránka se vlévá piškotové těsto. Po upečení se beránkovi ještě dodělávají oči – do těsta se zapíchne koření – hřebíček nebo rozinky. Na krk se beránkovi uváže červená mašle. Dnes k Velikonocům patří i čokoládová vajíčka a čokoládoví zajičci. Také se peče takzvaná velikonoční nádivka – hlavička. Je vyrobená z uzeného masa, vajec, másla, housek a jarních bylin, především do ní patří kopřivy.

❖ **Česká přísloví**

Každý pátek není svátek.

Práce v neděli a ve svátek jde nazpátek.

Roboty do soboty, a peněz do neděle.

Pánbůh pilným nadělí všední den i v neděli.

Граматика

Відмінювання іменників чоловічого роду м'якого зразка на позначення істот (muž)

За цим зразком відмінюються іменники чоловічого роду, назви істот, які в називному відмінку однини закінчуються на м'який приголосний основи або на **-ž, -š, -ř, -č, -c, -z, -l, -j**: *otec, strýc, odesílatel, učitel, chlapec, přítel, umělec, zaměstnanec, malíř, herec, Francouz* тощо.

Číslo jednotné

Číslo množné

N.	muž	muži, -ové, obyvatelé
G.	muže	mužů
D.	mužovi, -i	mužům
A.	muže	muže
V.	muži, otče	muži, -ové
L.	(o) mužovi, -i	(o) mužích
I.	mužem	muži

Особливості відмінювання

У Д. та М. в. однини іменники цього типу мають паралельні закінчення **-ovi** або **-i**. Для особових імен характерним є закінчення **-ovi**: *k Nezvalovi, o Ondřejovi*.

У Кл. в. іменники зазначеного зразка в основному мають закінчення **-i**: *řediteli, vítězi*. Іменники, що закінчуються на **-ec**, мають форму на **-če**: *otče, poslanče*.

У формі Н. в. множини є закінчення **-i, -ové, -é**. Основним для цієї граматичної форми є закінчення **-i**: *lékaři, hvězdáři, hráči*.

Закінчення **-ové** характерне для особових назв (імена, прізвища): *Milošové, bratři Mikulášové, Tomášové* та окремих загальних назв: *králové, vítězové*.

Закінчення -é мають іменники із суфіксом -tel: *žadatelé, přátelé, cvičitelé, nepřátelé, učitelé, stavitelé, ctitelé*.

Зуважіте:

Іменник *přítel* у множині має форму *přátelé, přátel, přátelům, přátele, o přátelích, přáteli*.

3. Vyskloňujte slovní spojení v čísle jednotném a množném.

Talentovaný malíř, postmoderní spisovatel, dětský lékař, starý Francouz, domácí učitel, pohanský kněz, státní zaměstnanec, český král, filmový herec.

4. Dejte slova v závorkách do náležitých pádů.

Včera jsem viděl na ulici čerta s (Mikuláš). Rád vzpomínám na svého (učitel) latiny. Koupil jsem dárek pro svého (přítel). Zítřka se bude konat setkání ukrajinských bohemistů s českým (velvyslanec). Kapli Panny Marie Sněžné pomohli postavit skoro všichni místní (obyvatel – množ.). Toho (poslanec) vůbec neznám. Hrad Karlštejn byl založen českým (král) a (císař) římským Karlem IV. Od tohoto (umělec) mám doma několik obrázků. Musíš jít ve čtvrtek k tomu (lékař)? Socha (Hvězdář) se vrátila na Staroměstský orloj. Akademik Jaroslav Heyrovský se stal jediným českým držitelem Nobelovy ceny za vědecké výzkumy. Modlitba (Otec) nás v několika světových jazycích se nesla katedrálou svatého Víta. (Stavitel – množ.) Karlova mostu už ve 14. století využívali moderní metody. Matka byla velikou oporou svému (manžel) po celý život. Pomaturitní vzdělání Gaudeamus je určeno nejen zájemcům o studium, ale i (ředitel – množ.) a (učitel – množ.) škol.

Відмінювання іменників чоловічого роду м'якого зразка на позначення неістот (stroj)

За цим зразком відмінюються іменники чоловічого роду, назви неістот, які в називному відмінку однини закінчуються на м'який приголосний основи або на -с, -š, -ž, -č, -ř, -z, -j, -l: *konec, pokoj, rozvoj, kraj, měsíc, vysavač, vupínač, nuž, talíř, garáž, orloj, halěř, koš* тощо.

	Číslo jednotné	Číslo množné
N.	stroj	stroje
G.	stroje	strojů
D.	stroji	strojům
A.	stroj	stroje
V.	stroji	stroje
L.	(o) stroji	(o) strojích
I.	strojem	stroji

Особливості відмінювання

У Д. і М. в. однини іменники – назви неістот м'якого зразка мають лише закінчення **-i**: *koši, noži, orloji, halěři* тощо.

Закінчення у Н. і З. в. множини збігаються.

5. Vyskloňujte slovní spojení v čísle jednotném a množném.

Olivový olej, jarní měsíc, cizí kraj, dětský pokoj, politický cíl, olympijský oheň, kulturní rozvoj, porcelánový talíř, staroměstský orloj, národní tanec.

6. Dejte slova v závorkách do náležitého pádu.

Mluvit o (orloj, přístroj, vývoj, rybář, míč, turnaj).

Pracovat s/ se (hvězdář, nástroj, lékař, umělec, osvětlovač, nůž).

Učebnice pro (letec, malíř, sochař, novinář, učitel, stavitel).

Čekáte na (lékař, cizinec, hodinář, papež, vydavatel, nosič).

Seznámil se tam s (Ukrajinec, poslanec, Bořivoj, učitel, chlapec).

Відмінювання іменників чоловічого роду

твердого зразка на позначення істот із закінченням **-a**
(*předseda*)

За цим зразком відмінюються іменники чоловічого роду, назви істот, які в називному відмінку однини закінчуються на **-a**: *hou-*

slista, husita, kolega, sluha, despota, neposeda, Jirka, Franta, а також іменники, основа яких перед закінченням **-а** закінчується на м'який приголосний: *bača, paša, Stáňa, Vlád'a* тощо.

	Číslo jednotné	Číslo množné
N.	předseda	předsedové, sólisté
G.	předsedy	předsedů
D.	předsedovi	předsedům
A.	předsedu	předsedy
V.	předsedo	předsedové, sólisté
L.	(o) předsedovi	(o) předsedech
I.	předsedou	předsedy

Особливості відмінювання

- Іменники цього зразка мають комбінований тип відмінювання: у формі однини вони відмінюються як іменники жіночого роду (*žena*), за винятком форми Д. і М. в. однини, в яких ці іменники мають закінчення **-ovi**: *sluhovi, despotovi, husitovi, policistovi, koleгови*. У формі множини зазначені іменники відмінюються як іменники чоловічого роду на позначення істот, з основою на твердий приголосний.
- У формі Н. в. множини можливі закінчення **-ové** та **-é**. Основним є закінчення **-ové**: *kolegové, starostové, hrdinové*. Іменники, основа яких закінчується на **-ita, -ista, -asta** (переважно це іменники іншомовного походження), мають у Н. в. множини закінчення **-é**: *idealisté, gymnasté, sólisté* тощо.
- У М. в. множини основним є закінчення **-ech**. Закінчення **-ích** мають іменники, основа яких у Н. в. однини закінчується на **-k, -h, -g, -ch**. Відповідно, в цих основах перед закінченням **-ích** відбувається чергування: *sluha – služich, kolega – kolezich* тощо.

7. Vyskloňujte slovní spojení v čísle jednotném a množném.

Německý hokejista, americký tenista, bohatý vévoda, polský kolega, známý slavista, národní hrdina, ministerský předseda.

8. Slova v závorkách dejte do náležitého pádu.

Zítřa půjdeme s (Jirka) do divadla. Bez (Pavlíček) nikam nepojedu. Dívala se na film o (hrdinové) 2. světové války. Mluvíš o vašem (Míša)? Naše Jana má nového (kluk). Včera jsme prohráli zápas s americkými (hokejista). Často nám vypráví o svých (kolegové). Pojedeme na mezinárodní sjezd (slavisté) do Varšavy. Setkal se tam s (předseda) vlády. Čtete o (husité). Byl (sólista) lvovského baletu. Každý kluk chce být (fotbalista). Setkáme se tam s (bohemisté) z celého světa. To dám jen (Honza). Bez dobrého (scénárista) nemůže vzniknout dobrý film.

Відмінювання іменників чоловічого роду

м'якого зразка на позначення істот із закінченням -e
(*soudce*)

За цим зразком відмінюються іменники чоловічого роду, назви істот, які в називному відмінку однини закінчуються на -e: *vůdce*, *správce*, *zástupce*

	Číslo jednotné	Číslo množné
N.	soudce	soudci, -ové
G.	soudce	soudců
D.	soudci, -ovi	soudcům
A.	soudce	soudce
V.	soudce	soudci, -ové
L.	(o) soudci, -ovi	(o) soudcích
I.	soudcem	soudci

Особливості відмінювання

Іменники цього зразка відмінюються і у формі однини, і у формі множини подібно до зразка *muž*, окрім форм Н. і К. в. однини: *soudce*.

9. Slova v závorkách dejte do náležitěho pádu.

Oheň je (dobrý sluha), ale (špatný pán). Kaple sv. Václava byla místem, kam před korunovací přicházeli (panovník) vzdát hold (patron) české země. Česká vojska podle (kronikář) s pomocí knížete sv. Václava vyhrávala důležité bitvy. Postavení (hrad) Karlštejn je mezi (český hrad) výjimečné. Předseda vlády přišel do parlamentu a seznámil (poslanec – množ.) se svým programem. Praha jako sídelní město (římský císař) se stala nejvýznamnějším městským střediskem ve střední Evropě. (Český intelektuál) se zároveň obraceli k domácí i světové veřejnosti.

10. Převeďte věty do množného čísla.

U stroje pracoval mladý muž. Nový soudce složil slib do rukou prezidenta republiky. Sejdou se s předsedou okresního soudu. Papež sídlí ve Vatikánu. Vyprávěla nám pohádku o moudrém starci. Policista hlídkuje na ulici. Ráda četla knihu o antickém despotovi. Tento pták si staví hnízdo v růžovém keři. Dítě rozbilo starý hrnec. Žadatel musí vyplnit tento formulář. Zde vidíte hrob českého krále. Přišel se svým věrným sluhou. Anděl měl papírová křídla. Byl vždy dobrým obráncem. Žít bez přítele je těžké. Často chodí k lékaři. Středověký sochař často zobrazoval Ježíše Krista. Dítě pozoruje malého zajíce. V tom orchestru hraje výborný saxofonista.

Opakovací cvičení

11. Slova v závorkách dejte do náležitěho pádu.

Štědrý večer. Jak barvitý obsah mají tato dvě (slovo). V někom vyvolají ještě (vzpomínka – jedn.) na (starobylý zvyk – množ.) Erbenova (tajemný svátek), někdo v těch (slovo) zase slyší s Vrchlickým hlas (zvon – množ.) táhnoucí nad (závěj – jedn.) a jiný vidí maminku krájet sladké mandle jako Jaroslav Seifert. Snad nejsilněji je obsah (souslovi) Štědrý večer spjat se (vzpomínka – množ.) na Vánoce našeho (dětství) a pro děti je to především svátek (štědrost) – večer vánoční nadílky.

Štědré rozdávání (dárek – množ.) bylo tedy dalším (zvyk), který ozvláštňoval (předvečer) Vánoce.

(Štědrý večer) začínaly Vánoce, které i ve (válka – množ.) dokázaly přerušit aspoň na čas (nepřítelství).

(Podle I. Němce a J. Horálka, Dědictví řeči.)

12. Popište, jak se slaví Vánoce a Velikonoce na Ukrajině.

13. Napište – *blahopřání dědečkovi k svátku*
blahopřání kamarádce k promoci
blahopřání svému šéfovi k Velikonocům.

14. Vyberte vhodná podstatná jména k přídavným jménům a utvořte s nimi věty:

a) *velikonoční*
tradiční
sváteční
vánoční
nezapomenutelný

(večer, vánočka, stromeček, pomlázka, beránek, jídlo)

b) *narozeninový*
svatební
maturitní
kouzelný
křestní

(šaty, vysvědčení, oslava, list, den, dort, jméno).

15. Z podstatných jmen v závorce vyberte vhodná. K ostatním utvořte věty.

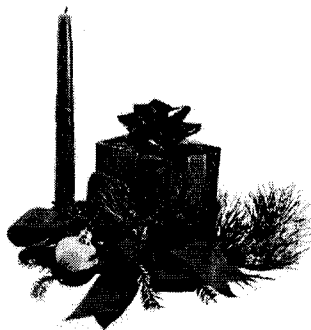
Leoš Janáček se stal známým českým hudebním (skládačem – skladatelem – skladníkem). Lidé mohli na výstavě také vidět cukráře, (pekaře – pekáře) a kuchaře při práci. Potřeboval bych se poradit se zkušeným (včelařem – včelínem). (Ředitel – řidič) školy ho kritizoval za jeho názory. České zdravotnictví má dostatek přístrojového vybavení, dobrý přístup k lékům, kvalifikované (léčitele – lékaře) i sestry. (Rybník – rybář) seděl na loďce. Lidé obdivovali práci stavitele a jeho (učence – učedníka). (Kapsářů – kapesníků) v pražských tramvaji ubylo. Český stát poslal do Srbska (učitele – učedníka) češtiny.

16. Přeložte text do ukrajinštiny.

Pověry u štědrovečerní večeře

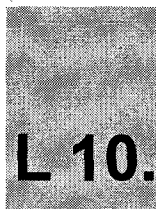
Podle tradice mělo být na štědrovečerním stole devatero pokrmů. Magickou moc měla plachta, pokrývající stůl. Na jaře z ní hospodář rozseval obilí, aby bylo pěkné a nebylo potlučené od krup. Pro hojnou úrodu bylo třeba sníst nejprve lžici hrachu. Někde vařili polévku s dlouhými nudlemi, aby mělo žito dlouhé klasy. Večeře začínala a končila modlitbou, při které se vzpomínalo na zemřelé členy rodiny. Hospodyně nesměla vstát od stolu, jinak by ji neseděly slepice na vejcích, obsluhovala tedy děvčata. Zbytky jídla byly zakopány do země, aby byla úrodná. Když hospodyně připálí vánočky, bude o vánocích stonat. Kdo si pod štědrovečerním stolem bos šlápne na sekeru, toho nebudou bolet nohy a celý rok zůstane zdrav. Při štědrovečerní večeři přivolávají pokrm z čočky a jáhel bohatství, drobná mince pod talířem peníze. Vdavekchtivé děvče má na Štědrý den jedinečnou příležitost: stačí, když tajně sebere devět patek od vánoček a do roka je pod čepcem. Večer před Štědrým dnem si položte k posteli ořech. Po probuzení ho rozlouskněte a snězte. Po celý rok by vám měly dát pokoj blechy a štěnice. Sniš-li při štědrovečerní večeři kousek okoralého chleba, bude se tě držet štěstí. Rozliješ-li víno, čekej do roka křtiny. Česnek a med pojišťují zdraví, hrách dodává sílu. Kdo nosí u sebe tři šupiny ze štědrovečerního kapra, toho se drží peníze. Řetězem ovázaná trnož stolu ochraňuje rodinu před zlými duchy.

(Podle <http://www.hela.webgarden.cz/vanocni-zvyky-a-povery>)

17. Přeložte do češtiny.

Надворі зимовий вечір. Уся сім'я готується до святкування Нового року. У квартирі прибрано. Батько із сином прикрашають ялинку. Мати з донькою готують святкову вечерю. На столі традиційний салат, риба, копчене м'ясо, ковбаса, тістечка, фрукти. До півночі залишається декілька хвилин. Традиційно, опівночі Президент вітає громадян з Новим роком. Телефонують родичі та друзі, усі бажають щасливого Нового року. Незабаром Різдвяні свята. З ними в Україні пов'язано багато звичаїв та обрядів. Ці свята особливо люблять. Діти чекають на подарунки, дорослі на зустрічі. Кожна сім'я заздалегідь готується до цих свят. Потрібно привітати своїх родичів та друзів.

Подорожі. Туризм. Подорож до Праги.

Відмінювання іменників іншомовного походження *génius, cyklus, idea, muzeum, drama.*

Способи дієслів, наказовий спосіб.

Cestování, turistika

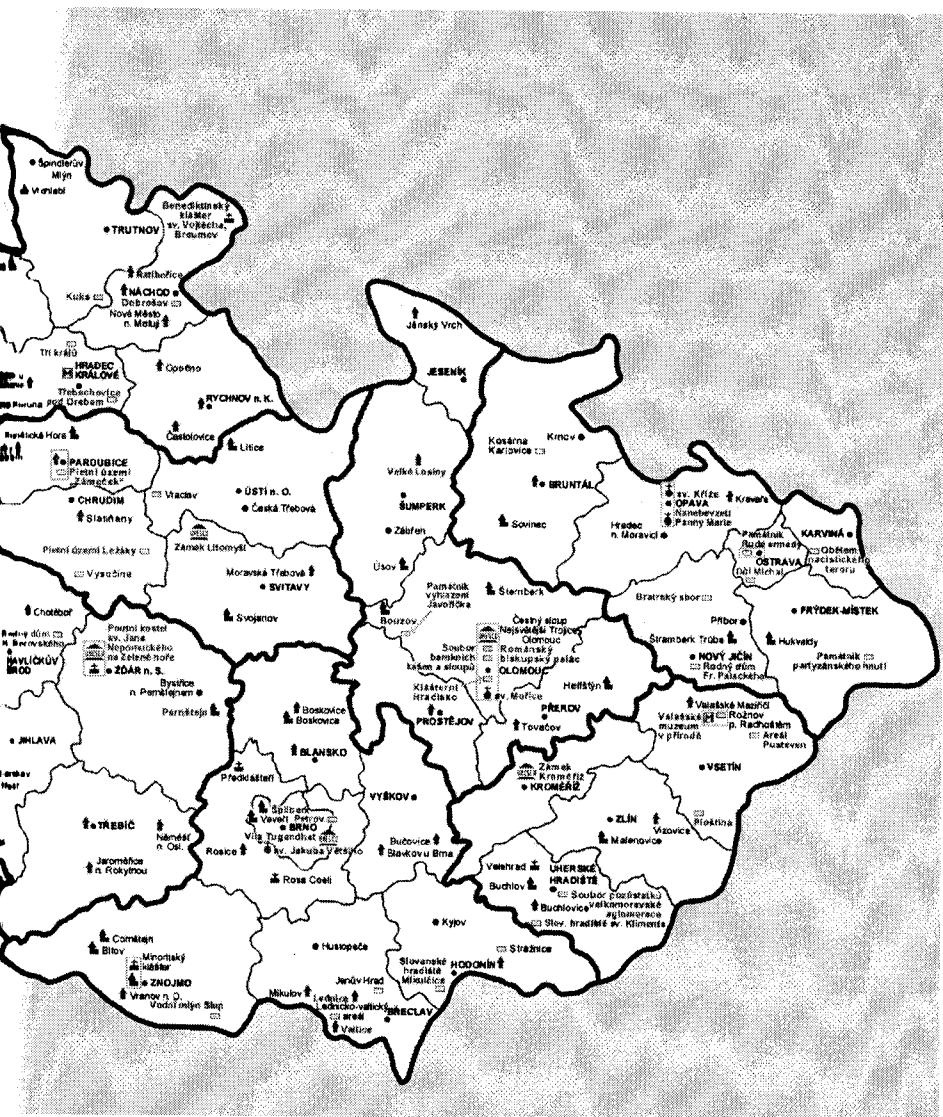
Česko leží v samém srdci Evropy. A proto nemá moře. I přesto to ale je turisticky zajímavá země, která nabízí svým návštěvníkům mnoho zajímavého. Každý ze čtrnácti krajů České republiky má svá specifika a spoustu turistických, historických, kulturních i přírodních zajímavostí. Navíc je na celém území velmi hustá železniční síť a funguje spolehlivá autobusová doprava. Dnes už i všude najdeme nejen drahé luxusní hotely, ale i malé příjemné penziony a další ubytovací zařízení.

Cílem všech zahraničních turistů je především Praha. Zlatá Praha. Praha stověžatá. Praga – mater urbium. Praga – caput Regni¹. To jsou nejčastější přívlastky, které o Praze najdeme v turistických průvodcích. Praha přitom vůbec není zlatá a ani není stověžatá. Těch věží je ve skutečnosti více než 500, zlatá se jí začalo říkat za panování císaře Rudolfa II, jehož alchimisté se na Pražském hradě pokoušeli vyrobit zlato. A matka měst? Zato je Praha rájem turistů. Najdou zde nejen historické památky z doby gotiky a baroka i kvalitní moderní architekturu secesní, kubistickou a funkcionalistickou, ale i nepřiliš originální stavby postmoderní, které nyní v Praze rostou jako houby po dešti. Je zde mnoho zajímavých muzeí, galerií, kostelů, každý večer hraje více než třicet divadel a koná se pozoruhodné množství koncertů klasické i moderní hudby. Praha je také městem parků, najdeme zde i lesy a dvě zajímavé botanické zahrady. Za návštěvu stojí i zahrada zoologická v pražské Troji, jež byla založena již v roce 1936 a která je ve světě známá úspěšným chovem koní Przewalského. Nejpopulárnějšími obyvatelkami pražské zoo jsou však tři malé gorilky Moja, Tatu a Kiburi, které se zde narodily. A pražské hospůdky a restaurace rovněž lákají turisty k návštěvě a občerstvení. Smažený sýr

¹ Praha – matka měst. Praha – hlava království.

REPUBLIKA
PAMÁTKY

s bramborem a tatarskou omáčku, svíčkovou s knedlíkem, opečenou klobásu s chlebem na ulici a pivo, by měl ochutnat každý. Mladí lidé rádi navštěvují pražské kluby, kina či diskotéky.

Česká republika ale není jenom Praha. Není to jenom hrad Karlštejn, Karlovy Vary, zámek Konopiště, Brno a Telč. Je tu mnoho dalších nesmírně zajímavých míst, například kláštery Teplá, Kladruby či Plasy v západních Čechách, jihočeský Český Krumlov se zámeckým divadlem a zámek Hluboká nad Vltavou, překrásné město Kutná Hora s gotickým chrámem sv. Barbory a klášterem v Sedleci, východočeský Hradec Králové, který je přímo učebnicí české moderní architektury z počátku 20. století, hanácké město Olomouc, hrad Hukvaldy, Zlín s baťovskou tradicí výroby obuvi, zámecký komplex v Lednici...

A zajímavé přírodní památky – Krkonoše, Šumava, Moravský kras s mnoha jeskyněmi a propastí Macochou, Prachovské skály a spousta dalších míst.

Už jste si vybrali, kam pojedete?

1. Řekněte, která věta odpovídá textu a která ne.

V Praze najdeme sto věží.

Česká republika se člení na 14 krajů.

V Česku najdeme hustou železniční síť.

Cílem zahraničních turistů je především Morava.

Postmoderní stavby rostou v Praze jako houby po dešti.

Zoologická zahrada v pražské Troji byla založena v roce 1963.

V Olomouci je mnoho zajímavých muzeí, galerií, kostelů.

Dialog 1

O = otec

M = matka

S = syn

D = dcera

M: Děti, pojd'te sem, tatínek přestal číst noviny, snad nás bude poslouchat. Musíme se dohodnout, kam letos pojedeme na dovolenou.

O: Zrovna teď, když budou v televizi zprávy?

M: Zrovna teď, zprávy jsou v televizi každý den. A za chvíli bude léto, já si musím v práci naplánovat dovolenou.

O: No, nejlepší by byl začátek července a kam chcete jet?

S: Já bych jel s klukama ze školy na vodu¹. Patrik říkal, že by zajistil lodě, Lukáš slíbil, že by nás odvezl jeho táta autem do Vyššího Brodu, pak bychom jeli po Vltavě až do Budějovic. A může právě jen v červenci.

M: To nepřipadá v úvahu, ještě se utopíš. To bych umřela strachy.

S: Ale mami...

D: Tak ho pusťte. My chceme jet s Honzou do Itálie k moři.

O: Kde na to vezmeš peníze? A to pojedete jen sami dva?

S: Tak ji pusť², dovol jí to. Tati, s Honzou se jí nic nestane. Je dospělá.

D: Byla jsem na brigádě, tak mám něco našetřeno a zbytek platí Honza.

O: Dospělá, bylo jí devatenáct! A společně nepojedeme nikam?

M: Já myslím, že bychom měli. A jela bych někam tady doma, do ciziny se mi nechce.

O: Tak pojed'te na Šumavu, je tam klid, lesy, procházky po horách, ticho...

M: Klid byl na Šumavě tak před sto lety, víš kolik je tam turistů? Mě by se líbilo jet někam k vodě. Koupat se, plavat, opalovat se na sluníčku na pláži.

S: No, mami, a jezdit na lodi!

M: Dej pokoj s tou lodí. Pod stan nechci, na to jsem už stará, ale u vody bych si ráda odpočinula. Takový příjemný klidný malý hotýlek, to by se mi líbilo.

D: Hm, aby tam byla aspoň diskotéka. Jinak to bude nuda. Nechcete jet někam na Moravu? Já jsem tam ještě nebyla, v Ostravě je prý Stodolní ulice a tam je samý bar, klub a diskotéka.

M: A drogy! Dej pokoj!

O: Ostrava – ocelové srdce republiky! A já tam pojedu na dovolenou! Zbláznila ses?

S: Tak pojed'te na Lipno. Vody tam je dost, na Šumavu blízko, táta si tam může zajet autem a až pojedeme nazpátek, necháte mě ve Vyšším Brodě, kluci tam na mě počkají.

O: No, ty to máš vymyšleno! Takže pojedeme autem? Já myslel, že auto necháme doma a pojedeme vlakem, nemusel bych řídit.

M: To je dobrý nápad! Pojedeme na Lipno do Frymburku. Ale s tou tvou vodou, já, Petře, nevím.

¹ Jet na vodu – oblíbený český sport, turistická jízda na lodích (nejčasteji na kánoi, kajaku nebo pramici) po horních tocích českých řek, nejčastěji to jsou Lužnice, Vltava, Berounka nebo Sázava.

² Tak ji pusť – dovol jí to.

O: No, můžem ho tam nechat.

S: Hurááá!

M: Takže ty mu to dovolíš? A jí tu Itálii taky?

O: Co mám dělat. Už to nejsou děti. Pojedeme na to Lipno. A hned na začátku prázdnin. Pak budeme na chatě.

Dialog 2

N = Nikola

K = Karolina

P = Pavla

N: Holky, čím pojedeme do té Prahy?

P: Já bych letěla, je to rychlé a takové moderní.

K: Letadlem? To ne. Musely bychom do Ostravy na letiště, pak ty bezpečnostní prohlídky, zmatek v Ruzyni na letišti, něčím musíme z toho letiště. Je to drahé.

N: A co když by to letadlo spadlo? Pojedme stopem.

P: Stopem ne, naši by mě nepustili. A stopem až do Prahy? Tak pojedme vlakem, pendolínem¹ to trvá jen čtyři hodiny.

K: To také stojí moc peněz.

N: A nechceš jít pěšky? To by nestálo nic.

P: A co obyčejný rychlík?

N: A nechcete jet autobusem? Není to drahé a je to rychlé.

P: A nepohodlné, nemůžeš se projít, je tam málo místa na nohy, záchod tam taky není.

P: To, máš pravdu. Nejlepší by bylo auto. To ale nemáme.

N: A kde chceš v Praze parkovat? Holky, tak pojedme tím rychlíkem.

K: Tak jo, to by šlo.

❖ Česká přísloví

Peněz a opatrnosti na cestě nikdy nezbyývá.

Cestování – poloviční študování.

Se zdvořilostí projdeš celý svět.

Cizina rozum ostří.

¹ Pendolín – moderní luxusní rychlovlak.

Грамматика

Відмінювання іменників іншомовного походження

У чеській мові запозичені іменники, які закінчуються на **-us**, **-es**, **-os**, **-ios**, є іменниками чоловічого роду. Відповідно назви істот будуть відмінюватися подібно до зразка **pán**.

génius

	<i>Číslo jednotné</i>	<i>Číslo množné</i>
N.	génius	géniové
G.	génia	géniů
D.	géniu / géniovi	géniům
A.	génia	génie
V.	génie	géniové
L.	(o) géniu / géniovi	(o) génířch
I.	géníem	génii

Назви неістот будуть відмінюватися подібно до зразка **hrad**.

cyklus

	<i>Číslo jednotné</i>	<i>Číslo množné</i>
N.	cyklus	cykly
G.	cyklu	cyklů
D.	cyklu	cyklům
A.	cyklus	cykly
L.	(o) cyklu	(o) cyklech
I.	cyklem	cykly

Закінчення **-us**, **-es**, **-os**, **-ios** є лише у формі Н. в. однини. Закінчення непрямих відмінків приєднуються безпосередньо до основи.

Виняток. У словах *cirkus*, *citrus*, *glóbus*, *kaktus*, *luxus*, *korpus*, *status* **-us** зберігається у всіх відмінках: *z cirkusu*, *na kaktusu*, *s luxusem*.

Запозичені іменники жіночого роду із закінченням **-ea, -ua, -oa** мають комбінований зразок відмінювання – деякі відмінкові форми такі, як і у твердого зразка, **žena**, інші – такі, як у м'якого зразка **růže**.

idea

	<i>Číslo jednotné</i>	<i>Číslo množné</i>
N.	idea	ideje / idey
G.	ideje / idey	idejí
D.	ideji	idejím / ideám
A.	ideu	ideje / idey
L.	(o) ideji	(o) idejích / ideách
I.	idejí / ideou	idejemi / ideami

Іменники із закінченням **-um** у чеській мові є іменниками середнього роду. При відмінюванні відбувається скорочення закінчення **-um** у всіх формах. У непрямих відмінках однини і у формі Н. в. множини ці іменники відмінюються як зразок **město**, а у непрямих відмінках множини – як зразок **moře**.

muzeum

	<i>Číslo jednotné</i>	<i>Číslo množné</i>
N.	muzeum	muzea
G.	muzea	muzeí
D.	muzeu	muzeím
A.	muzeum	muzea
L.	(o) muzeu	(o) muzeích
I.	muzeem	muzei

Запозичені іменники середнього роду із закінченням **-ma** також відмінюються за зразком **město**.

У цих іменниках, крім форми Н. в. однини, відбувається розширення основи: **drama – dramatu**.

drama

	Číslo jednotné	Číslo množné
N.	drama	dramata
G.	dramatu	dramat
D.	dramatu	dramatům
A.	drama	dramata
L.	(o) dramatu	(o) dramatech
I.	dramatem	dramaty

1. Vyskloňujte v čísle jednotném a množném.

Francouzský cirkus, státní idea, milostné drama, vstupní vízum, aktuální téma, rodinné album, pracovní rytmus, karlovarské sanatorium, národní galerie.

2. Slova v závorkách dejte do náležitého pádu.

V dědečkově (album) jsou vzácné exempláře známek. Na Britské radě v Praze se sešlo 371 žádostí o (stipendium) určená (manažer). Pohádky jsou založeny na (idea) konfliktu dobra ze zlem. Zkontrolujeme obě (datum) a opravíme příslušné údaje. Přenašečem (virus) může být hmyz. Rok 1572 je ve francouzské historii (datum) spjatým s (drama) svatobartolomějské noci. Spojené státy jsou druhým největším zpracovatelem (kakao) po Nizozemí. Astrologie je věda o vztahu mezi (kosmos) a člověkem. Přítomnost (virus) v počítači je v mnohých případech provázána nezvyklými příznaky. Se Západním městem je z (centrum) nejhorší spojení. Mařenka ráda chodila do (cirkus). Dědeček se léčil pět měsíců v karlovarském (sanatorium). V (centrum) jsou všechny možné obchody. Hotel Plaza je symbolem tradice a (luxus).

3. Nahraďte cizí výrazy českými.

Exil představuje často dramatickou a dosud jen málo známou kapitolu českých dějin. V bývalé zámecké jizdárně dnes sídlí Alšova jihočeská galerie s expozicí gotických maleb a soch. Uznávaný a známý astronom Johannes Kepler dostal od císaře Rudolfa II. osobní pozvání do Prahy.

Sociologický ústav Akademie věd uskutečnil rozsáhlý průzkum na téma národní identity. Z formálního hlediska patří adverbia mezi neohebné slovní druhy. Zakladatelem moderní české hudby operní, komorní, klavírní, vokální a symfonické se stal Bedřich Smetana. 12. března 1999 vstoupila Česká republika do Severoatlantické aliance. Idiom světlo na konci tunelu je v dnešní češtině často používaný. Stále musí mít něco extra.

Наказовий спосіб дієслів

Způsob rozkazovací

Наказовий спосіб дієслова (způsob rozkazovací, imperativ) через наказ, прохання, побажання, заклик, пораду виражає спонукування до дії.

Форми наказового способу в чеській мові, так само як і в українській, є у 2-й особі однини, 1-й та 2-й особі множини. У 1-й та 3-й особі однини і в 3-й особі множини вони є описовими. Наприклад:

	Číslo jednotné	Číslo množné
1. (já)	(ať dělám)	dělejme
2. (ty)	dělej	dělejte
3. (on, ona, ono)	(ať dělá)	(ať dělají)

Форми наказового способу утворюються від основи теперішнього часу. Початковою формою для утворення є 3-тя особа множини теперішнього часу. Відкидаємо особове закінчення, і залишається чиста основа теперішнього часу – це і буде 2-га особа однини наказового способу. Відповідно додаємо закінчення **-me** для 1-ї особи множини та закінчення **-te** для 2-ї особи множини. Наприклад:

Форма інфінітива	3-тя особа множини		Форма наказового способу		
			2-га ос. одн.	1-ша ос. мн.	2-га ос. мн.
<i>brát</i>	<i>ber-ou</i>		<i>ber</i>	<i>berme</i>	<i>berte</i>
<i>vázat</i>	<i>váž-ou/í</i>		<i>važ</i>	<i>važme</i>	<i>važte</i>
<i>dokázat</i>	<i>dokáž-ou/í</i>		<i>dokaž</i>	<i>dokažme</i>	<i>dokažte</i>
<i>krýt</i>	<i>kryj-í</i>		<i>kryj</i>	<i>kryjme</i>	<i>kryjte</i>
<i>kupovat</i>	<i>kupuj-í</i>		<i>kupuj</i>	<i>kupujme</i>	<i>kupujte</i>
<i>prosit</i>	<i>pros-í</i>		<i>pros</i>	<i>prosme</i>	<i>proste</i>
<i>chtít</i>	<i>chtěj-í</i>		<i>chtěj</i>	<i>chtějme</i>	<i>chtějte</i>
<i>mluvit</i>	<i>mluv-í</i>		<i>mluv</i>	<i>mluvme</i>	<i>mluvte</i>

Якщо основа теперішнього часу закінчується на один приголосний після відділення особового закінчення 3-ї особи множини, то форма 2-ї особи однини наказового способу відповідає цій основі: **ber, pros, kupuj, mluv**. Якщо основа теперішнього часу закінчується на два приголосних, то у формі наказового способу 2-ї особи однини додається після цих приголосних закінчення **-i**:

<i>řici</i>	<i>řekn-ou</i>	<i>řekni</i>	<i>řekněme</i>	<i>řekněte</i>
<i>poslat</i>	<i>pošl-ou</i>	<i>pošli</i>	<i>pošleme</i>	<i>pošlete</i>
<i>zvat</i>	<i>zv-ou</i>	<i>zvi</i>	<i>zveme/zvěme</i>	<i>zvetе/zvěte</i>
<i>sednout (si)</i>	<i>sednou</i>	<i>sedni</i>	<i>sedněme</i>	<i>sedněte</i>
<i>číst</i>	<i>čtou</i>	<i>čti</i>	<i>čtěme</i>	<i>čtěte</i>

Якщо у 2-й особі однини наказового способу закінчення **-i**, то у формі 1-ї та 2-ї особи множини наказового способу в закінченні з'являється **-e (-eme, -ete)**: *pošleme, pošlete; zveme, zvetе* або **-ě (-ěme, -ěte)**: *čtěme, čtěte; sedněme, sedněte; řekněme, řekněte*.

Якщо у дієсловах в основі теперішнього часу є суфікс **-aj**, то у формі наказового способу цей суфікс змінюється на **-ej**:

<i>dělat</i>	<i>dělaj-í</i>	<i>dělej</i>	<i>dělejme</i>	<i>dělejte</i>
<i>dát</i>	<i>daj-í</i>	<i>dej</i>	<i>dejme</i>	<i>dejte</i>
<i>zeptat se</i>	<i>zeptaj-í se</i>	<i>zeptej se</i>	<i>zeptejme se</i>	<i>zeptejte se</i>
<i>hledat</i>	<i>hledaj-í</i>	<i>hledej</i>	<i>hledejme</i>	<i>hledejte</i>
<i>vyrovnat</i>	<i>vyrovnaj-í</i>	<i>vyrovnej</i>	<i>vyrovnejme</i>	<i>vyrovnejte</i>

У деяких дієсловах при творенні форм наказового способу відбувається скорочення довгого голосного в корені:

vrátit – vrat'

chránit – chraň

seznámit se – seznam se

přiblížit se – přiblíž se

zvýšit – zvyš'

Зверніть увагу на творення форм наказового способу від деяких дієслів:

vědět – věz, -me, -te

vidět – viz, -me, -te

jíst – jez, -me, -te

stát – stůj, -me, -te

pomoci – pomoz, -me, -te

mít – měj, -me, -te

hnát – žeň, -me, -te

jít – pojd', -me, -te // jdi – jděme, jděte

(u)péci – (u)peč, -me, -te

říci (řeknou) – řekni, -ěme, -ěte

chtít (chtějí) – chtěj, --me, -te

vzít – vezmi, vezměme, vezměte

4. Přečtete příklady české reklamy. Přeložte je do ukrajinštiny.

Milujte každý den (VISA). Jděte tam, kde Vám rozumějí (Centrum.cz). Miluj své srdce (Flora). Vsaďte se (Fortuna). Pečuj o sebe (Garnier). My pracujeme, vy žijte (Indesit). Dej si pauzu, dej si KitKat (KitKat). Dotkni se slunce (Metaxa). Milky Way a s ní se směj (Milky Way).

5. Přečtete si text, najděte slovesa v rozkazovacím způsobu, vypište je a utvořte od nich formy infinitivu.

Proč pořád naříkat, jak je ten svět kolem nás zlý a ošklivý? My sami máme možnost ho zlepšit nějakou maličkostí, drobností... a nic nás to nestojí.

1. *Usměj se.*
2. *Nabídní k dispozici své rameno, o které je možno se opřít.*
3. *Vždycky poděkuj.*
4. *Někoho vřele obejmí.*
5. *Pověz: „Vypadáte úžasně!“ A myslí to doopravdy.*
6. *Pošli svému starému učiteli nebo učitelce pohlednici s poděkováním.*
7. *Umyj nádobí, i když na tobě dnes není řada.*
8. *Uvař v kanceláři kávu, třeba své sekretářce.*
9. *Sbírej pracovní nabídky pro někoho, kdo shání zaměstnání.*

10. *Usměj se na chlapíka, který inkasuje parkovací poplatek.*
11. *Místo abys jen radil, pomoz problém vyřešit.*
12. *Zajdi na návštěvu za starší osobou upoutanou na lůžko.*
13. *Překvap mámu s tátou tím, že doma uklidíš.*
14. *Pusť někoho ve frontě před sebe.*
15. *Vysvětluj trpělivě.*
16. *Mluv pravdu, ale říkej ji laskavě a taktně.*
17. *Učiň anonymně dobrý skutek.*
18. *Schovej někoho pod svůj deštník.*
19. *Oprosti se od závisti a zášti.*
20. *Dělej to, čeho si vážíš, a važ si toho, co děláš.*
21. *Když uvidíš na chodníku něco, co někdo odhodil, raději to seber, než bys po tom šlapal.*
22. *Daruj bezdomovci přikrývku.*
23. *Odpouštěj svým bližním, když se mylí.*
24. *Popovídej si s osamělým dítětem.*
25. *Odolej nutkání být vůči někomu kritický.*

(Podle Stránky jedné optimistky <http://hela.webgarden.cz/>)

6. Uvedené věty dejte do rozkazovacího způsobu.

Pracujeme celý den. Nikomu to neříkáš. Obědváte v menze. Vstáváš brzo ráno. Studujete českou gramatiku. Čtete nové časopisy. Radím se se zkušenými učiteli. Uzavřeme tento kontrakt zítra. Napišete dopis v sobotu. Vrátiš se domů večer. Hledáme nový byt v Praze. Zavoláš nám večer. Podíváme se tam. Koupiš v lékárně vitaminy. Ukážeš nám fotografie z dovolené. Udělají to oběma způsoby. Vyhlásíte výsledek konkurzu. Nakupujeme výhodně. Zeptáme se na to profesora fyziky. Sleduješ život ze všech úhlů. Objednáme si tu knihu. Zaklepáš na dveře.

7. Uvedené věty dejte do času přítomného.

Přečti tuto knihu dnes. Tento příklad vypočítejme dvěma různými způsoby. Vstupte s námi do světa pohádkových zážitků. Ať ukážu, co umím. Poslouchej je mlčky. Osladte si čaj. Počkejme na dceru. Na to ani nemysli. Ať to čtenáři znají z knih. Věnuj se o dovolené četbě a odpočinku. Mléčné výrobky vybírejte nejen podle chuti, ale také podle obsahu tuku a cukru. Pošli kamarádce tento článek přes internet. Udělejme si výlet do Karlových Varů. Proověřte své znalosti.

8. Přeložte do češtiny.

Львів – старовинне місто. Перша згадка про Львів датована 1254 роком. Львів заснував князь Данило Галицький. У Львові багато музеїв, храмів, пам'яток архітектури, бібліотек, парків. Центральна частина міста є історико-архітектурним заповідником. Сьогодні Львів – важливий економічний, політичний і культурний центр України. Львів – місто парків та скверів. У Львові проживає більш ніж 800 тисяч мешканців. Наше місто щороку відвідує багато туристів із-за кордону.

Ора!ovací cvičení

9. Uvedené věty napište v minulém čase.

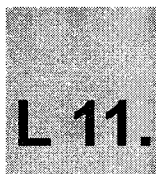
Zkušeni pedagogové tvrdí, že kdo čte látku průběžně a s předstihem, naučené nezapomene. Při nákupu musíme především pečlivě číst etikety. Vstávám brzo ráno v 6.30, obvykleji piju čaj s rohlíkem, pak se líčím, oblékám a jdu na univerzitu. Deprese se stává módní „diagnózou“, jejíž sugestivní síla stále narůstá. Máš chuť na zelený čaj. Lékaři stále znovu poukazují na zvýšené zdravotní riziko při výrazné nadváze a dokazují to číslly. Vratím se domů před večerí. V horkých letních měsících je dodržování pitného režimu velmi důležité. Jedete do Prahy a touláte se v starých ulicích do noci. Na tuto chvíli nikdy nezapomeneš. Staré čínské umění feng shui udržuje rovnováhu a harmonii ve vesmíru i v přírodě. Jeho podstatou je vztah člověka k okolí a úcta k přírodě. Oběd vařím asi dvě hodiny. Pro malé děti kupujeme většinou dřevěné hračky. Bazalku na naše stoly přináší s sebou především italská kuchyně. Obědnáš si pečenou kachnu s bramborovou kaší. Změna počasí si žádá i změnu v našich šatnicích.

(Podle Magazínu pro ženy <http://www.dokonalezeny.cz/promo-clanek/3.html>)

10. Slova v závorkách dejte do náležitého pádu.

Do Prahy na jazykové kurzy přijíždějí (český krajan – množ.) z Chorvatska, Spojených států amerických, Ukrajiny a Rakouska. To všechno se hodí do jednoho (pytel). Paní Nováková byla příliš (loajální úřednice). Novinkou v programovém (schéma) jsou hudební produkce. Kolekce

snímků prezentuje Česko jako zemi v (srdce) Evropy a se (srdce) otevřeným. V (říjen) minulého roku jsem byla v Praze. Pelikáni jsou zapsáni v (Červená kniha) ohrožených zvířat. V EU je největší zájem o (anestezio-
log, chirurg, ortoped a praktický lékař – množ.). (Symposium) se účastní
především (historik) z ČR, Slovenska, Rakouska, Ukrajiny a Německa.
Bez (čerstvé jablko – množ.) štrúdl nemá pravé (aroma). Studenti četli
román o (bratr – množ.) Čapkových. V Čechách žijí mé děti, dvě (dcera –
množ.) a syn. Typickou (ženská práce) doby Velké Moravy bylo spřádání
příze a výroba oděvů. V Karpatech jsem se obdivovala (nádherné panorá-
ma). V novinách se psalo o (výsledky – množ.) nových bádání v (kosmos).

Чеська культура. Кіно. Театр. Музика.

Присвійні прикметники. Творення,
відмінювання.

Вправи на повторення.

Česká kultura

Česká kultura má relativně dlouhou tradici, která je stará více než tisíc dvě stě let. Její počátky můžeme hledat v době rozkvětu Velkomoravské říše. Je třeba si také uvědomit, že česká kultura se ne vždy vázala na český jazyk. Vždyť počátky českého písemnictví (např. píseň Hospodine, pomiluj ny) jsou spojeny s jazykem staroslověnským a s jazykem latinským. Na českém území tvořili významní umělci, kteří ale češtinu nepovažovali za svůj rodný jazyk. Na pražském dvoře přemyslovských králů působila řada hudebníků a básníků, kteří hovořili německy, na dvoře lucemburském to byla řada umělců z mnoha zemí Evropy. Ve službách Karla IV. tvořil Petr Parléř, původem z Německa, jeden z největších architektů Evropy všech dob. O jeho talentu svědčí řada památek (chrám sv. Víta, Karlův most, hrad Karlštejn...). Na výzdobě kaple sv. Kříže na Karlštejně se podílel

jeden z největších evropských gotických malířů Mistr Theodorik, o němž nevíme, odkud pocházel.

I v dobách pozdějších v Čechách a na Moravě žila a pracovala řada významných umělců, kteří češtinu nepovažovali za svůj rodný jazyk, ale přesto měli k této zemi vřelý vztah, například spisovatelé Franz Kafka, Franz Werfel, novinář Egon Erwin Kish, hudební skladatelé Hans Krása, Viktor Ullmann, Gideon Klein, malíř Willy Nowak a další.

Čeští umělci obohatili světovou kulturu o cenná umělecká díla. Jmenujme jen některé z nich.

V oblasti architektury to na prvním místě bude již zmíněný Petr Parléř, dále Jan Blažej Santini Aichl, tvůrce nového architektonického směru tzv. barokní gotiky, či tvůrci pozdější – Josef Zíték, autor reprezentativních novorenesančních budov, Josef Gočár a Josef Chochol, tvůrci českého architektonického kubismu, a celá plejáda architektů funkcionalistických (Adolf Loos, Bohuslav Fuchs, Pavel Janák, Vladimír Karfík, Oldřich Tyl, Josef Fuchs), nezapomeňme ani na architektky tvořící ve 20. a 21. století – Evu Jiřičnou, Bořka Šípka, Jana Kaplického a další.

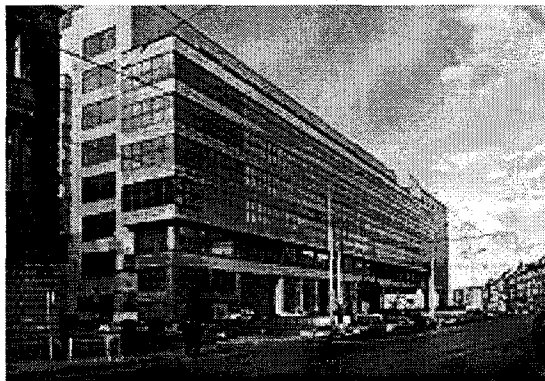
Ve výtvarném umění vynikli sochaři Petr Parléř, později v době baroka Matyáš Bernard Braun, v 19. století Josef Václav Myslbek a ve 20. František Bílek, Otto Gutfreund a další. Významná malířská díla vytvořili Mistr Theodorik, Mistr Osvald, Mistr Vyšebrodský, Mistr Třeboňský, Mistr Litoměřický v době gotické, barokními malíři byli Jan Kupecký, Karel Škréta, Václav Hollar, v 19. století tvořil Josef Mánes, Karel Purkyně, Václav Brožík, Mikoláš Aleš, František Ženíšek, ve století 20. pak Zdenka Braunerová, Jindřich Štyrský, Toyen, Alfons Mucha, Josef Lada, Josef Čapek, Emil Filla, Jan Zrzavý, Karel Svoboda a dlouhá řada dalších.

Světově uznávanými scénickými výtvarníky se stali František Tröster a především Josef Svoboda.

V oblasti hudby nesmíme nezapomenout dlouhou řadu hudebních skladatelů: Josefa Myslivečka, rodinu Stamiců, Jana Křtitele Vaňhala, Jakuba Jana Rybu a dále Bedřicha Smetanu, Antonína Dvořáka, Leoše Janáčka, Josefa Suka, Vítězslava Nováka, Bohuslava Martinů, Pavla Haase, Jana Hanuše či Petra Ebena. Češi byli a jsou i předními houslisty (Jan Ondříček, Jan Kubelík, Josef Suk, Václav Hudeček, Pavel Šporcl), klavíristy (Ivan Moravec, Peter Topercer, Ivan Klánský), cembalisty (Zuzana Růžičková), pěvci (Emma Destinová, Pavel Ludíkar, Jarmila Novotná, Vilém Zíték, Emil Pollert, Karel Burian, Emil Burian, Otakar Mařák, Eduard Haken, Naděžda Kniplová, Ludmila Dvořáková, Eva Randová, Soňa Červená, Eva Urbanová, Dagmar Pecková, Magdalena Kožená), dirigenty

(Václav Talich, Rafael Kubelík, František Stupka, Karel Ančerl, Václav Neumann, Zdeněk Košler, Václav Smetáček, Zdeněk Chalabala, Jaroslav

Veletržní palác v Praze

Krombholz, Jiří Kout, Zdeněk Mácal, Jiří Bělohávek, Libor Pešek...).

I český film se může chlubit významnými díly a tvůrci. Uvedme například tzv. Novou vlnu v českém filmu z šedesátých let (režiséři Jaromil Jireš, Věra Chytilová, Jiří Menzel, Miloš Forman, Vojtěch Jasný, Jan Němec, Karel Kachyňa). Svou cestou šli Otakar

Vávra, Elmar Klos, Martin Frič, Jiří Krejčík, František Vlášil a další. Ze současných režisérů uvedme alespoň Jana Svěráka a Jana Hřebejka.

Palác vznikl podle návrhu architektů Josefa Fuchse a Oldřicha Týla. Budova byla postavena v letech 1925 až 1928. V té době byla největší stavbou tohoto typu na světě. V současné době je výstavním prostorem a

Santiniho kostel sv. Jana Nepomuckého ve Žďáru nad Sázavou, památka UNESCO

sídlem Národní galerie. Nachází se v Praze v Holešovicích. Je jednou z prvních i největších funkcionalistických staveb Prahy.

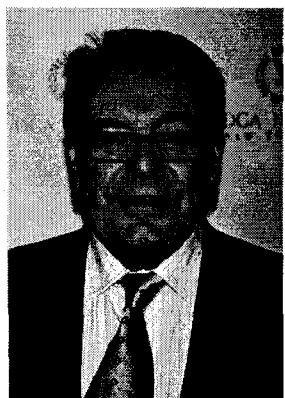
Dirigent Václav Talich (1883–1961)

byl jedním z nejvýznamnějších českých dirigentů 20. století. Talich byl v letech 1919–1941 šéfdirigentem České filharmonie, přivedl toto těleso na mimořádnou úroveň a dosahoval s ním skvělých úspěchů. Jeho osudy jsou spjaty zejména s orchestrem Národního divadla. Od roku 1935 se stal vůdčí osobností Národního divadla v Praze, v letech 1942–1944 byl šéfem opery. V roce 1946 založil Český komorní orchestr. Jako dirigent působil také ve Švédsku, Skotsku a na Slovensku.

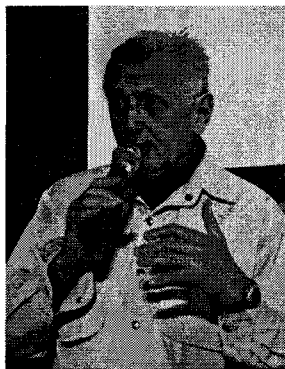
Pěvkyně Magdalena Kožená

Magdalena Kožená se narodila 26. května 1973 v Brně. Je významnou českou operní pěvkyní, mezzosopranistkou světového jména. V roce 2003 se stala Rytířem řádu umění a literatury Francouzské republiky.

Režisér Miloš Forman

Miloš Forman (původně Jan Tomáš Forman, nar. 18. února 1932, Čáslav) je režisérem a scenáristou; nyní žije ve Spojených státech amerických. Významného úspěchu u diváků dosáhl v roce 1974 svým filmem, adaptací románu Kena Keseyho *Přelet nad kukaččím hnízdem*. Tento film americká Akademie filmových umění a věd ocenila pěti Oscary (1975), včetně ceny za režii a nejlepší film. Film *Amadeus* (1984) získal dalších osm Oscarů včetně obou hlavních kategorií.

Režisér Jiří Menzel

Jiří Menzel (nar. 23. února 1938) je významný český filmový a divadelní režisér a herec. Spoluzakladatel filmové české nové vlny. Menzelův první celovečerní film *Ostře sledované vlaky* podle literární předlohy Bohumila Hrabala získal Oscara (1966) za nejlepší zahraniční film. Další z jeho filmů *Vesničko má středisková* byl na Oscara nominován v roce 1985. Trezorový film *Skřivánci na niti* obdržel v roce 1990 cenu

Zlatý medvěd na Mezinárodním filmovém festivalu v Berlíně.

1. Řekněte, která věta odpovídá úvodnímu textu a která ne.

Miloš Forman je významný český hudební skladatel.

Na dvoře krále Karla IV. působil významný architekt Petr Parléř.

Jiří Kout patří k vynikajícím českým dirigentům.

Mistr Vyšebrodský tvořil v Čechách v době gotické a namaloval řadu vzácných obrazů.

Zuzana Růžičková je přední česká houslistka.

Karel Kachyňa natočil řadu hodnotných filmů.

Pavel Janák patří k předním českým barokním stavitelům.

Otakar Vávra vytvořil dlouhou řadu divadelních postav.

Hans Krása je autorem vynikajících hudebních děl.

Petr Eben často reprezentoval jako hudební skladatel českou hudební kulturu v zahraničí.

2. Odpovídejte na otázky.

Které české hudební skladatele znáte?

Které české interprety znáte?

Viděli jste nějakou českou operu? Jaký byl její děj?

Kdo je autorem opery „Rusalka“?

Které české filmy znáte?

Uveďte jména alespoň tří českých malířů.

Které autory píšící německy a pocházející z českých zemí znáte?

Jmenujte alespoň tři české filmové režiséry.

Co víte o Jiřím Menzelovi?

Kdo byl Zdeněk Košler?

Byl Josef Svoboda klavíristou?

Která díla Antonína Dvořáka znáte?

Slyšeli jste Prodanou nevěstu?

Viděli jste film „Kolja“?

Slyšeli jste už zpívat Magdalenu Koženou?

3. Vyprávějte obsah nějakého českého filmu, který jste viděli.

4. Znáte nějakého českého zpěváka populární hudby? Vyprávějte o něm.

Doplňková četba

Česko-ukrajinské a ukrajinsko-české kulturní vztahy

VE SLUŽBĚ VZÁJEMNÉHO SBLIŽOVÁNÍ NÁRODŮ EVROPY

“Kulturní styky národů považuji za ještě důležitější než politické a péči o ně chci věnovat své síly, ať už bude mé životní postavení jakékoli”

D. Čyževskij

Češi a Ukrajinci mají v oblasti historie a kultury mnoho společného. Nejenže to jsou oba slovanské národy, ale i jejich dějiny jsou si v mnohém podobné. U obou národů najdeme období ekonomické prosperity a národního rozkvětu i období národního ponížení, ztráty státní suverenity a zápasu o holou existenci. Navíc Češi a západní Ukrajinci určitou etapu svého vývoje prožili v jednom státním celku – vždyť české země, Halič a Bukovina byly součástí habsburské podunajské monarchie a v letech 1918–1945 součástí Československé republiky byla Podkarpatská Rus – Zakarpatská Ukrajina.

Ale nejen to. V českých zemích působila celá řada Ukrajinců a naopak. V letech první Československé republiky v Praze vyvíjela svoji činnost Ukrajinská univerzita a fungovalo i střední školství. Byly určeny nejen pro Podkarpatské Rusy, ale především pro ukrajinské emigranty, kteří opustili svou vlast před bolševickým nebezpečím.

Mezi československými vědci najdeme mnoho Ukrajinců, připomeňme na prvním místě filozofa, filologa a slavistu Dmytra Čyževského a archeologa Oleha Olžiče, který se narodil v Žitomiru. Jeho otec, ukrajinský básník Oleksandr Oles emigroval během občanské války na Ukrajině do Československa, kam jej záhy následovala celá rodina. Oleh Olžyč odmaturoval na Ukrajinském gymnáziu v Řevnicích. Přihlásil se na Filozofickou fakultu Univerzity Karlovy na obor archeologie. Po skončení studií hodně cestoval po Evropě. Od roku 1938 přednášel slovanskou archeologii na Harvardské univerzitě, kde také inicioval vznik Ukrajinského vědeckého institutu, činného dodnes. Publikoval řadu vědeckých statí z oboru archeologie a antropologie. Po začátku německo-sovětské války přijel do Kyjeva, v lednu 1944, po zatčení Andrije Melnyka byl zvolen na post předsedy OUN(M). Pět měsíců nato byl ve Lvově zatčen gestapem a deportován do koncentračního tábora Sachsenhausen. Zemřel během výslechu v noci z 9. na 10. června 1944.

I mezi českými slavisty najdeme řadu významných učenců, kteří se věnovali především ukrajinistice a měli ukrajinské kořeny, jsou to například Konstantyn Genyk-Berezovskij nebo Mikuláš Zatovkaňuk, jejichž působení je spojeno s pražskou Filozofickou fakultou. V Olomouci na Univerzitě Palackého dnes přednáší slavistiku Josef Anderš.

Do historie ukrajinské vědy, především etnologie a etnografie se významně zapsal František Řehoř, který v minulém století seznamoval širokou českou veřejnost s životem a kulturou ukrajinského obyvatelstva ve východní Haliči a za své mnohé aktivity je považován za předního představitele česko-ukrajinských vztahů 80. a 90. let 19. století. Byl to velký sběratel, jemuž všestranné studium života ukrajinského lidu zůstávalo smyslem života. Je autorem desítek fotografií ukrajinského lidu. Náprstkovu muzeu v Praze odkázal rozsáhlou a nesmírně cennou sbírku předmětů každodenního života, kterou nasbíral na Ukrajině. V dějinách české etnografie má místo výjimečné, protože rozsahem sebrané látky předstihl všechny pracovníky, kteří seznamovali české čtenáře se životem lidových vrstev v jiných slovanských zemích. Má však také velmi významné místo v dějinách folkloristiky ukrajinské a podrobný rozbor jeho rukopisů ukáže, jak cenná pozorování zaznamenal.

S Ukrajinou spojila řada českých umělců aspoň na čas svůj umělecký život, patří mezi ně i jeden z největších evropských dirigentů první polovi-

ny 20. století Václav Talich, který působil na počátku své hudební kariéry jako houslista v orchestru v Oděse. V divadle ve Lvově dirigoval několik sezón Milan Zuna, pozdější dirigent pražského Národního divadla. Členem divadelního orchestru ve Lvově byl i František Munclinger, který zde i vychovával svého synovce Milana. Ten na tamější univerzitě navštěvoval v roce 1912 filozofickou fakultu a zároveň na konzervatoři studoval housle a zpěv (absolvoval v roce 1911). Soukromě se učil malovat a byl činný i literárně. V roce 1911 vystoupil ve Lvově (Teatr Miejski) v roli Collina v Pucciniho Bohémě a byl angažován pro basový obor. Setrval zde až do roku 1913, kdy se přes polská divadla vracel do Prahy a stal se pěvcem a režisérem Národního divadla v Praze. Je nutno také připomenut, že český spisovatel Ivan Olbracht se nechal inspirovat krásou zakarpatské přírody a životem tamního lidu k napsání svých nejlepších děl, například balady *Nikola Šuhaj* loupežník a povídkové sbírky *Golet* v údolí.

Vlasta Fabianová,
21. 6. 1912–26. 6. 1991 –
herečka

Jiní umělci se na Ukrajině narodili a působili převážně v Čechách a na Moravě. Platí to o lvovské rodačce Vlastě Fabianové. Narodila se ve Lvově, kde její dědeček sloužil jako kapelník u vojenské hudby a otec byl bankovním úředníkem. Když vypukla válka, přestěhovala se celá rodina do Prahy a Vlasta Fabianová se rozhodla pro studium herectví. Stala se známou a populární divadelní a filmovou herečkou a členkou činohry pražského Národního divadla. Členem opery Národního divadla v Praze byl i Eduard Haken, narozený na Volyni v obci Šklin. I v současné době v českých divadlech působí řada vynikajících ukrajinských pěvců, uveďme alespoň basistu Andreje Besčasného a sopranistku Nataliu Melnik.

Dirigent Milan Zuna

Stále znovu se ujišťujeme, jak radikálně proměnila válka a nástup komunismu kulturní prostředí v českých zemích. Kromě tradiční silné enklávy německo-židovských spisovatelů v Československu působili také umělci z území bývalého sovětského impéria. Zatímco dnes je obyvatelstvo České republiky z více než devadesáti procent české, prvorepublikové kulturní prostředí

bylo silně mnohonárodnostní. Dokazuje to i antologie Aleny Morávkové *Děti stepní Hellady* s vysvětlujícím podtitulem *Pražská škola ukrajinských emigrantských básníků*. Ukrajinská elita, které se nepodařilo v době formování Sovětského svazu vybojovat samostatnost, se v několika emigrantských vlnách rozlila po Evropě. Pražskou básnickou školu tvořili básníci Oleksandr Oles, Oleh Olžyč, Olena Teliha, Jevhen Malanjuk a další. Společný pro ně byl pocit vykořeněnosti, osamocení, prostoupený láskou a steskem po ztracené vlasti, „stepní Helladě“.

5. Doplněte do vět vhodná slova ze závorky.

(seznamovat, pocit, obyvatelstvo, sopranistka, enkláva, odmaturovat, etapa, dirigent, elita, kořeny)

Navíc Češi a západní Ukrajinci určitou ... svého vývoje prožili v jednom státním celku – vždyť české země, Halič a Bukovina byly součástí habsburské podunajské monarchie. Zatímco dnes je ... České republiky z více než devadesáti procent české, prvorepublikové kulturní prostředí bylo silně mnohonárodnostní. S Ukrajinou spojila řada českých umělců aspoň na čas svůj umělecký život, patří mezi ně i jeden z největších evropských ... první poloviny 20. století Václav Talich, který působil na počátku své hudební kariéry jako houslista v orchestru v Oděse. Oleh Olžyč ... na Ukrajinském gymnáziu v Řevnicích. Ukrajinská ..., které se nepodařilo v době formování Sovětského svazu vybojovat samostatnost, se v několika emigrantských vlnách rozlila po Evropě. Do historie ukrajinské vědy, především etnologie a etnografie se významně zapsal František Řehoř, který v minulém století ... širokou českou veřejnost s životem a kulturou ukrajinského obyvatelstva ve východní Haliči. I v současné době v českých divadlech působí řada vynikajících ukrajinských pěvců, uveďme alespoň basistu Andreje Besčasného a ... Natalii Melnik. I mezi českými slavisty najdeme řadu významných učenců, kteří se věnovali především ukrajinistice a měli ukrajinské ... . Společný pro ně byl ... vykořeněnosti, osamocení, prostoupený láskou a steskem po ztracené vlasti, „stepní Helladě“. Kromě tradiční silné ... německo-židovských spisovatelů v Československu působili také umělci z území bývalého sovětského impéria.

6. Odpovídejte na otázky.

Co víte o Vlastě Fabianové?

Slyšeli jste někdy o Josefu Munclingerovi?

Co víte o ukrajinských básnících, kteří emigrovali do Československa?

Kdy zemřel Oleh Olžič?

Kdo byl strýcem Josefa Muncingera?

Na které české univerzitě působil Mikuláš Zátovkaňuk?

Žil Dmytro Čyževský také v Praze?

Znáte českého spisovatele Ivana Olbrachta? Co o něm víte a co ho spojovalo s dnešní Ukrajinou?

Kdo byl otcem Oleha Olžiče?

Znáte jméno českého etnografa působícího na Ukrajině?

7. Napište krátký text o ukrajinských umělcích žijících v bývalém Československu.

Citáty o kultuře

Já myslím, že civilizace není dobrá, když je bez kultury. Člověk potřebuje ke štěstí a spokojenosti nejenom pohodlí tělesné, ale i duševní. Kultura a civilizace musí jít ruku v ruce.

Jan Werich

V umění lze mísit všechny styly, ale směs musí mít styl.

Gabriel Laub

Umění je jako slunce, které se taky nikomu nevtírá. Když zatáhnete záclony a zavřete okenice, tak vám slunce do bytu neleze, jenomže je to vaše chyba, pane, že chcete žít potmě.

Jan Werich

Má-li film úspěch, je to byznys. Nemá-li úspěch, je to umění.

Carlo Ponti

Граматика

Творення присвійних прикметників (posesivní, přivlastňovací adjektiva)

У сучасній чеській мові присвійні прикметники *otcův (dům), matčina (sestra)* вживаються значно частіше, ніж в українській. Ці форми утворюються відповідно від іменників чоловічого роду – назв істот приєднанням суфіксів:

-**ův** (для іменників чоловічого роду): *bratrův přítel, otcův portrét, Husův pomník, švagrův dům*;

-**ova** (для іменників жіночого роду): *otcova kniha, bratrova přítelkyně, Masarykova pracovna*;

-**ovo** (для іменників середнього роду): *synovo kolo, otcovo slovo, Smetanovo dílo*.

Форми присвійних прикметників утворюються також від іменників жіночого роду приєднанням таких суфіксів:

-**in** (для іменників чоловічого роду): *matčin dárek, babiččin kožich, dceřin zpěv*;

-**ina** (для іменників жіночого роду): *sestřina kniha, babiččina zahrada, Evina čepice*;

-**ino** (для іменників середнього роду): *Jiřinino auto, sestřino přání, sousedčino okno*.

Присвійні прикметники не можна утворити від:

- іменників середнього роду;
- іменників – назв неістот;
- двочленних найменувань.

8. Od prvního slova utvořte přivlastňovací adjektivum.

Otec – plán, bratr – kniha, Olbracht – spis, Václav – přání, dědeček – pokoj, Květa – zpěv, otec – hodinky, teta – byt, Smetana – hudba, Dvořák – opera, soused – zahrada, Vašek – sestra, profesor – student, Svoboda – armáda, Věra – život, Olga – knihovna, Hašek – pomník, dědeček – rodinný dům, Petr – návrh, kolega – kancelář, Karel – univerzita.

Відмінювання присвійних прикметників

Číslo jednotné

	Mužský rod		Střední rod	Ženský rod
	životný	neživotný		
N.	otcův	otcův	otcovo	otcova
G.		otcova		otcovy
D.		otcovu		otcově
A.	otcova	otcův	otcovo	otcovu
L.		(o) otcově, -ovu		otcově
I.		otcovým		otcovou

Číslo množné

	Mužský rod		Střední rod	Ženský rod
	životný	neživotný		
N.	otcovi	otcovy	otcova	otcovy
G.			otcových	
D.			otcovým	
A.	otcovy	otcovy	otcova	otcovy
L.			(o) otcových	
I.			otcovými	

Особливості відмінювання

Присвійні прикметники мають комбінований зразок відмінювання. У формі однини, окрім О. в., присвійні прикметники відмінюються за відповідним твердим зразком відмінювання іменників (**pán, žena, město**). У всіх інших відмінках вони приймають форми прикметникового зразка **mladý**.

У формі Д. в. однини іменники чоловічого і середнього роду мають лише закінчення **-u** (*k otcovu domu, k matčinu bratru/bratrovi*), а у формі М. в. однини можливі два варіанти закінчень: **-ě** та **-u** (*o otcově domu, o otcovu domu; o matčině bratru/bratrovi, o matčinu bratru/bratrovi*).

Присвійні відношення в чеській мові виражаються таким чином:

- за допомогою присвійних займенників (*můj bratr, s mou sestrou...*);
- за допомогою присвійних прикметників (*tatínkův kabát, matčina sukně, Smetanova opera...*); в чеській мові форма присвійного прикметника може бути у реченні лише одна;
- за допомогою іменників у формі родового відмінка (*opera Bedřicha Smetany, kabát mého tatínka, sukně naší maminky...*); у літературній мові не вживається форма родового відмінка лише одного іменника, наприклад, вислови на зразок *kočka Heleny, román Čapka* тощо вважаються такими, що не відповідають мовній нормі (хоча останнім часом у чеських засобах масової інформації такі конструкції вживаються все частіше: *film Havla, zahraniční cesta Klause, plán Schwarzenberka*);
- під впливом англійської мови в сучасній чеській мові з'являються конструкції на зразок *Sazka aréna, fotbalová Gambrinus liga, T-Mobile aréna*, що характерні переважно для найменувань у галузі спорту – назви спортзалів, змагань тощо.

Особливості функціонування присвійних прикметників

- Функціонування присвійних прикметників у чеській мові є досить складним. У західночеському діалекті рід присвійних прикметників було уніфіковано єдиною формою для всіх трьох родів і для всіх відмінків: *tatínkovo kabát, maminčino sestra, bez tatínkovo kabátu, s maminčino sestrou...*
- Форми присвійних прикметників не творяться від жіночих прізвищ і від іменників середнього роду.

9. Vyskloňte spojení slov v čísle jednotném a množném.

Čapkův vrstevník, Haškův současník, Dvořákova skladba, Hrabalův román, Irenina čepice, manželčino slovo, sestřin pes, matčin syn, synova hračka, Markova povídka, Havlův projev, babiččin obraz.

10. Nahrad'te genitiv p'rivlastňovací p'rivlastňovacím adjektivem a utvořte věty s těmito výrazy.

Napřiklad: *opera Bedřicha Smetany – Smetanova opera*

*Divadlo Josefa Kajetána Tyla
ulice Tomáše Garrigua Masaryka
náměstí Jana Palacha
román Jaroslava Haška
povídka Antona Pavloviče Čechova
román Michala Wiewegha
píseň Petra Ebena
muzeum Aloise Jiráska
rozkaz našeho velitele
výkon známého dirigenta
kočka naší Hany
obraz Mikoláše Alše
křeslo naší babičky
dílo Ivana Franka*

11. Ze slov v závorkách utvořte p'rivlastňovací p'řidavná jména.

Po smrti (Krok) sešli se lechové, vladykové a množství lidu v posvátném háji u pramene Jezerky.

Každý tam pohlížel na ohromnou kančí hlavu a jméno (Bivoj) vyslovil tu každý s pochvalou nebo v obdivu.

(Libuše) kůň šel bystře, určitým krokem, nikdo z mužů ho nevedl ni slovem neřídil.

Kněžna Libuše a všechen národ (Čech) ti vzkazují, abys s námi přijel a přijal vládu tobě a tvým potomkům souzenou.

Na Hradčanech, na hradě českých králů, rostla tou dobou velkolepá stavba, (Karel) nový chrám sv. Víta.

Ze všech mostů je (Karel) nejpevnější, tak vypravují, protože při jeho stavbě měli vápno vejci rozděláné.

Povídalo se o orloji po všech pražských městech, ve dvoře (král), v panských domech i v sousedských jizbách, v krčmách i na ulici, všude, že ten nový staroměstský orloj jest ne jako jiný orloj, ale že je tak divný a znamenitý, že jistě je nad jiné všechny orloje na světě.

(Podle Jiráskových Starých pověstí českých)

12. Doplňte adjektiva v náležitém tvaru na vynechaná místa.

(Činoherní, podivný, baletní, zpívaný, mluvený, tančený, operní, operetní, různý)

Představení jsou ... ., kde se jen zpívá, takže nepřečtete-li si obsah napřed, nemáte tušení, oč jde. ... představení jsou částečně zpívaná, částečně mluvená a navíc ještě tančená. Je dobře brát si se sebou atlas, abyste se rychleji orientovali: půl jednání jste třeba ve Vídni, pak se octnete zase v Itálii a za moment jste v Číně. Ještě jsou představení ..., kde se za doprovodu hudby jenom tančí. Pro tento případ je dobře naučit se ovládat ... samoznaky, protože veškerá řeč se vyjadřuje tancem. Tak když si třeba říkají, že se milují, on se k ní otočkou dvakrát obrátí, obejme ji v pase, střídavě kmitají proti sobě nohama a pak spolu takovými podivnými skoky laškují. Když se naopak chtějí dát rozvést, přikrývají si obličej, jdou pozpátku od sebe a ze strany na stranu se kývají, jako by tomu nechtěli věřit. V představeních ... se jenom povídá, mluví potichu nebo křičí, většinou podle toho, kdo co hraje. Zde rozeznáváme veselohry, dále tragédie, které poznáte podle tmy na jevišti a podle toho, že se mluví dušeně a pomalu.

(Podle K. Čapka)

13. Doplňte koncovky přídavných jmen.

Než jsem byl slavn... (píše o sobě Karel Čapek), byl jsem napřed jako každý jiný chlapec také žák. A to piln... žák. Byl jsem na všecko zvědav, a nač jsem byl zvědav, s tím vším jsem si také hrál, neboť jsem měl nezměrn... pud činnosti. Maminka byla v rodině živel romantick... ; byla planoucí, prudce citov..., nadan... a naprosto nevěcn...: za mlada zpívala romantick... písně a dobře psala. Tatínek byl věčně zaujat... záhadami přírody; zajímala ho prehistorie a dějiny, filozofie a přírodopis, řád vývoje i tajemství neznám... krajů; jeho knihovna byla příručkou všemožn... nauk a všemi se tak trochu zabýval. Byl všestrann... a prost..., plně obrácen... ke všem věcem tohoto světa; nikdy se nepáral se svým já, žil v tom, co dělal, a byl dobr... lékařem. K tomu už v dětství přistoupil vášniv... hudebn... svět mé sestry a malířství mého bratra.

A pak prostředí, dané tatínkov... povoláním: svět bolesti, putování po chalupách chudáků, šer... pokojích milionářů; maloměstsk... prostředí

mal... řemeslníků a kramářů, chudobince a fabrik, dělníků, duchařů a starosvětsk... chalupníků; prostředí selsk... Němců z jazykov... pomezí a radikálního městečka česk... ; jako na dlani krajn... kontrasty sociáln... i národn...; zdá se mi, že i z toho všeho jsem si něco odnesl.

(K. Čapek. Vesele o lidech.)

14. Užijte těchto spojení ve větách a vysvětlete významový rozdíl mezi nimi.

Bratrská jednota – bratrova kniha, hrdinův čin – hrdinský epos, sestřina svatba – sesterská pomoc, přítelova maminka – přátelská smlouva, matčina láska – mateřská péče, studentův nápad – studentský život, otcův majetek – otcovský poměr.

15. Přeložte do češtiny.

Львівський театр опери та балету

Історія львівської оперної сцени має давні традиції. Аматорські театральні колективи існували у Львові ще в XVI столітті. Наприкінці XVIII століття у Львові вже працював професійний театр.

Львівський академічний театр опери та балету збудований у 1900 році за проектом Зигмунта Горголевського. Над будівництвом театру працювали відомі архітектори, скульптори, художники. Гості театру часто називають вестибюль малою картинною галереєю. Велика кількість картин прикрашає його стіни. На початку 1901 року відомий художник Г. Семирадський подарував театру завісу „Парнас”.

У Львівському театрі з великим успіхом виступали М. Менцинський, С. Крушельницька, Є. Чаплицький, Ф. Лопатинська та інші. Тут гастролювали всесвітньо відомі диригенти з Італії Ф. Брунетто, В. Подесті, а також чеські митці, наприклад диригент Мілан Зуна. Сьогодні Львівський театр опери та балету імені Соломії Крушельницької один з найвідоміших у Європі.

Opakovací cvičení

16. Utvořte přídavná jména.

(herec) kostým, (divadlo) hra, (zvuk) film, (umělec) tvorba, (klasika) hudba, (kultura) život, (dokument) film, (drama) děj, (balet) mistr, (režisér) nápad.

17. Slova v závorkách dejte do náležitého pádu.

Magistrát plánuje zřídít expozici o (Karlův most). Základem kolekce jsou práce z (Muchovo pařížské období). Tu knihu jsem přinesla (babiččina sestra). Supraphon vydal (Werichova pohádka) O lakomé Barce. O vznik (Masarykův pomník) usilovali čeští krajané již řadu let. (Kafkovo dílo – množ.) se vyznačují složitostí myšlenek. Mám zájem o (Jiráskovy spisy). Četla jsem (Čapkova povídka – množ.). (Formanův film – množ.) získaly nejvyšší mezinárodní ceny. O (prezidentovo rozhodnutí) informoval v pátek mluvčí Hradu. Na programu koncertu byla (Smetanovo dílo – množ.). Návštěvníci Prahy procházejí kolem monumentálního sousoší (Husův pomník). Nejznámějším (Raisovo dílo) je román Pantáta Bezoušek. V pražském Obecním domě zněly (Dvořákova hudební skladba). Ve (Smetanovy sady) v Prostějově tradičně probíhá mezinárodní sochařské sympozium.

**З історії чеського спорту.
Види спорту за сезонами.
Спорт у вільний час.**

Дієслова руху. Творення видових пар дієслів.

Z historie českého sportu

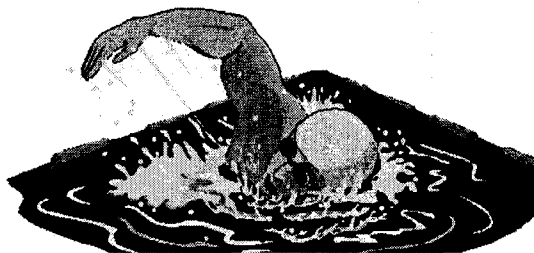
Český sport

Ve druhé polovině 19. století začaly vznikat v Čechách a na Moravě tělovýchovné a sportovní kluby a organizace atletické, fotbalové, hokejové a další. Fotbal a hokej se brzy staly nejoblíbenějšími českými sporty. Populární se stala i cyklistika, plavání a vodní sporty, atletika, tenis, košíková (basketbal), házená (volejbal), lyžování a další. Sport se stal nedílnou součástí života všech obyvatel Čech a Moravy. Rozvíjí se sport rekreační i vrcholový a také sport „televizní“; každý Čech je vynikajícím hokejovým i fotbalovým trenérem a teoretikem.

Češi se zapsali i do historie světového sportu. Uvedme jen několik jmen. Česká atletika zrodila řadu skvělých závodníků: běžce Emila Zátopka, Josefa Odložila, Jarmilu Kratochvílovou, desetibojaře Roberta Změlíka, Jana Dvořáka a Romana Šebrleho, oštěpaře Danu Zátopkovou a Jana Železného, diskaře Ludvíka Daňka a koulaře Helenu Fibingerovou a Františka Doudu. Nesmíme také zapomenout na sportovní gymnastky Evu Bosákovou a Věru Čáslavskou, krasobruslaře Alenu Vrzáňovou, Hanu Maškovou, Pavla Verneru a sourozen-

ka Doudu. Nesmíme také zapomenout na sportovní gymnastky Evu Bosákovou a Věru Čáslavskou, krasobruslaře Alenu Vrzáňovou, Hanu Maškovou, Pavla Verneru a sourozen-

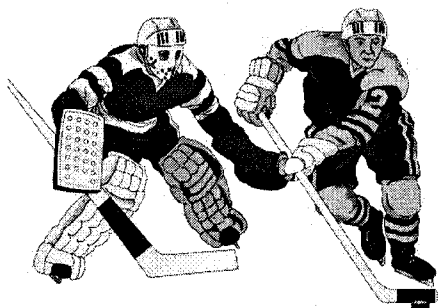
ka Doudu. Nesmíme také zapomenout na sportovní gymnastky Evu Bosákovou a Věru Čáslavskou, krasobruslaře Alenu Vrzáňovou, Hanu Maškovou, Pavla Verneru a sourozen-

ce Evu a Pavla Romanovy, střelce Jana Kůrku a leteckého akrobata Petra Jirmuse. Dvacet titulů mistrů světa v kolové získači bratři Jan a Jindřich Pospíšilové. Mezi fotbalisty si získali světové uznání Josef Bican, brankář František Plánička a dále Josef Masopust, Antonín Panenka a dnešní reprezentanti Pavel Nedvěd, Jan Koller, Milan Baroš, Jan Poborský nebo Petr Čech. I mezi českými ho-

kejisty je řada skvělých jmen: Vlastimil Bubník, bratři Jiří a Jaroslav Holíkové, Ivan Hlinka, brankáři Josef Mikoláš, Jiří Holeček, Jiří Králík, Tomáš Vokoun, Milan Hnilička, Dominik Hašek a další. Řada dnešních ho-

kejistů působí v USA, v Kanadě i v Rusku, například bratři František a Tomáš Kaberle, Robert Reichel, Petr Sýkora, Martin Ručinský, Robert Lang, Jiří Šlégl, Martin Straka a především Jaromír Jágr. Největšího úspěchu dosáhla česká hokejová reprezentace na olympijských hrách v Naganu v roce 1998, kde hokejisté vybo-

jovali zlaté medaile (jejich úspěch inspiroval hudebního skladatele Martina Smolku a libretistu Jaroslava Duška k napsání opery *Nagano*, kterou uvedlo ve světové premiéře 8. dubna 2004 pražské Národní divadlo). Připomenout je třeba i lyžaře Květu Jeriovou – Peckovou, Kateřinu Neumannovou, Martina Koukala či skokana na lyžích Jiřího Rašku.

Nejúspěšnější čeští olympionici

Věra Čáslavská	sportovní gymnastika	11 medailí	7-4-0
Kateřina Neumannová	lyžování (běžkyně)	6 medailí	1-4-1
Emil Zátopek	atletika (běžec)	5 medailí	4-1-0
Ladislav Vácha	sportovní gymnastika	5 medailí	1-2-2
Jan Železný	atletika (oštěpař)	4 medaile	3-1-0
Eva Bosáková	sportovní gymnastika	4 medaile	1-2-1
Jiří Holík	lední hokej	4 medaile	0-2-2

(Podle Pavel Augusta, František Honzák, *Naše vlast. Ilustrovaná encyklopedie, Slovart, Praha 2003*)

1. Přečtete si pozorně text **Český sport** a věnujte pozornost především náležitě výslovnosti.

2. Uveďte ukrajinské ekvivalenty k názvům těchto sportovních disciplin.

Skok na lyžích, kolová, letecká akrobacie, střelba, gymnastika, krasobruslení, hod koulí, atletika, cyklistika, hod oštěpem, běh, házená, desetiboj, tenis, fotbal, hod diskem, lyžování, košíková, plavání, hokej, veslování, rychlobruslení, skok vysoký, vodní pólo, skok o tyči, box, vzpírání, skok daleký.

3. Doplňte tabulku.

<i>sport</i>	<i>sportovkyně</i>	<i>sportovec</i>
<i>plavání</i>	<i>plavec</i>	<i>plavkyně</i>
<i>gymnastika</i>	<i>gymnasta</i>	
<i>krasobruslení</i>	<i>oštěpař</i>	<i>rychlobruslařka</i>
<i>desetiboj</i>		
<i>hod koulí</i>		<i>tenistka</i>
	<i>košíkář</i>	<i>veslařka</i>
	<i>lyžař</i>	
<i>běh</i>		<i>cyklistka</i>
	<i>fotbalista</i>	<i>hokejistka</i>
<i>hod diskem</i>		

4. Vypište z textu **Český sport** jména a příjmení sportovců a určete, podle kterých vzorů se budou skloňovat.

5. Doplňte tabulku, utvořte genitiv, dativ, lokál a instrumentál od níže uvedených příjmení.

<i>nominativ</i>	<i>genitiv</i>	<i>dativ</i>	<i>instrumentál v č. jedn.</i>
Zátopek	Zátópka	Zátópkovi	Zátópkem
Změlík	Změlika		
Daněk			
Douda			
Roman			
	Kůrky	Kůrkovi	
		Jirmusovi	
			Pospišilem
Bican			
	Holečka		
Králík			
Kaberle	Kaberleho		
		Sýkorovi	
Pecková			
		Kratochvílové	
			Vrzáňovou
Fibingerová			
	Romanové		

6. Které české sportovce znáte?

7. K uvedeným příjmením uveďte jejich náležité přechýlené podoby.

<i>muž</i>	<i>žena</i>
Zátopek	Zátópková
Roman	Romanová
Odložil	
	Kratochvílová
Šebrle	Šebrleová

	<i>Daňková</i>
<i>Jirmus</i>	
	<i>Bosáková</i>
	<i>Bicanová</i>
<i>Masopust</i>	
<i>Plánička</i>	
	<i>Fibingerová</i>
<i>Panenka</i>	
	<i>Čechová</i>
<i>Kaberle</i>	
	<i>Hašková</i>
	<i>Jeriová</i>
<i>Pecka</i>	
	<i>Neumannová</i>
<i>Raška</i>	
<i>Ručinský</i>	
	<i>Váchová</i>

Dokázala to! Kateřina Neumannová je zlatá!

Kateřina Neumannová to dokázala! V posledním olympijském závodě kariéry vybojovala zlato! Na Olympijských hrách v Turíně na trati bojovala se soupeřkami, sypajícím se sněhem i virózou. Ve fantastickém finiši závodu na 30 km volně však porazila vše, co jí stálo v cestě. Šestá olympijská medaile, a zlatá! Třiatřicetiletá Kateřina Neumannová si splnila zlatý sen. Po čtyřech stříbrech a jednom bronzu na svojí šesté olympiádě vybojovala zlato v nejdelším závodě. V počtu medailí se zařadila mezi českými sportovci na historické druhé místo za gymnastku Věru Čáslavskou, která jich má jedenáct, a před Emila Zátopka a Ladislava Váchu s pěti.

„Vůbec tomu nemohu uvěřit! Jsem nesmírně šťastná. V posledním kopci jsem už měla kamenné nohy, doufala jsem, že budu alespoň třetí. Do cíle mě tlačila nějaká síla. Pořád ten svůj finiš nemohu pochopit, kde se to ve mně vzalo. Ráno mi fyzioterapeut Pavel Kolář řekl, že buď mě ta nemoc srazí, nebo nakopne. Pravda bylo to druhé. Důležité bylo, že jsem

se vyhnula kolizím. Co bude dál? Dokončím sezónu a pak udělám to důležité rozhodnutí”, potvrdila, že až na jaře sdělí rozhodnutí o tom, jestli bude dál závodit.

(Právo, 25.–26. 2. 2006)

8. Uveďte, která věta je pravdivá a která ne.

Zimní olympijské hry v Turíně se konaly v roce 2006.

Kateřina Neumannová reprezentuje Česko ve sjezdovém lyžování.

Pavel Kolář spolupracuje s Kateřinou Neumannovou jako její trenér.

Kateřina Neumannová získala zlatou olympijskou medaili v závodě na 30 km.

Kateřina Neumannová celkem získala šest zlatých olympijských medailí.

Neumannová nastoupila k závodu na 30 km ve výborné fyzické kondici.

Neumannová v Turíně oznámila, že po olympiádě již ukončí svou kariéru.

Nejúspěšnější českou olympioničkou je gymnastka Věra Čáslavská.

Kateřina Neumannová se v závodě na 30 km nevyhnula kolizi.

Pavel Kolář pracuje jako fyzioterapeut.

Když v Turíně běžela K. Neumannová svůj „zlatý“ závod, přišlo.

9. Uveďte české názvy aspoň pěti letních sportů a pěti sportů zimních.

10. Vysvětlíte význam uvedených slov. Použijte je ve větách.

Šachista, běžec, boxer, horolezec, košíkář, fotbalista, hokejista, lyžař, plavec, krasobruslař, atlet, střelec, skokan, vzpěrač, gymnasta.

Citáty o sportu

Kdybychom po celý rok hráli jako o svátcích, byl by sport zrovna tak nudný jako práce.

William Shakespeare

Chce-li člověk zabít tygra, nazývá to sportem. Když chce tygr zabít jeho, říká tomu projev zuřivosti.

George Bernard Shaw

Kdyby byla na olympijských hrách někdy disciplína „spaní“, pokusím se o zlatou.

Robert Fulghum

Sport dává dohromady národy a díky sportu mají i lékaři dávat co dohromady.

Herbert Rosendorfer

Граматика

Дієслова руху в чеській мові

Дієслова руху утворюють пари: *jít – chodit, jet – jezdit, běžet – běhat, nést – nosit, vézt – vozit, letět – létat, vést – vodit*, які, однак, не є видовими парами. Обидва дієслова є недоконаного виду.

Jít, jet, letět, běžet... означають неповторювану дію руху в одному напрямку до певного об'єкта.

Chodit, jezdit, létat, běhat... мають значення повторюваної дії руху і рух у різних напрямках.

Видові пари (дієслово доконаного виду) утворюються префіксацією від основ дієслів, які мають значення неповторюваної дії руху, наприклад: *jet – odejet, přijet, vyjet, projet; jít – přijít, odejít, vejít, projít, zajít; letět – odletět, přiletět, proletět, zaletět, vyletět*.

Зуважте:

- 1) *Člověk chodí pěšky. Metro, vlak, auto, autobus jede / jezdí.*
- 2) Дієслова *jít (jdu)* і *jet (jedu)* мають форму минулого часу без префікса, наприклад: *šel* і *jel*.
У чеській мові форми *pošel, pojel* не існують (*pošel* = здох!!!).
- 3) Майбутній час утворюється з допомогою префіксів **po-**, **pů-** (*pojedu, poletím, poplavu, ponesu, povezu, půjdu*). Складені форми майбутнього часу *budu* + інфінітив не існують.
- 4) Форми наказового способу можна висловити двояко:
  - а) *Jdi! Jděte!* мають значення **віддалятися у напрямку від мовця або йти за ним** (*Jděte pryč! Jdi tam! Jdi dál!*);
  - б) *Pojď! Pojďte!* мають значення **йти у напрямку до мовця або разом з ним** (*Pojď k nám nahoru! Pojďte sem! Pojďte s námi do divadla! Pojď se mnou na fotbal!*).

11. Utvořte antonyma.

Přijet, odletět, odejít, přivést, připlout, odnést, přitáhnout, vyjít, odnést, odběhnout.

12. Na slova ze cvičení 10 utvořte věty.

13. Doplňte do vět vhodná slovesa ze závorky.

Do Prahy (pojedu, půjdu, poletím) vlakem. Syn (chodí, jezdí) do školy pěšky. Babička (šla, jela) na poštu tramvají. Ivana tady není, (šla, pošla, vyšla) do divadla. Maminka doma není, (odešla, odjela) do lázní. Tramvaj nám právě (ujela, ušla). Ten vlak (chodí, jezdí) i v sobotu. Kdy vám (jede, letí) letadlo? Autobus (odjíždí, přijíždí) z 2. nástupiště. (Pojď, jdi) se mnou do kina! Marku, (pojeď, pojď) sem! Zitra (povedu, ponesu) vnučku do školky já. Domů (jdu, půjdu) asi za hodinu. Rychlík do Kyjeva nám (přejel, projel, ujel).

14. Doplňte předpony.

Státní hranici jsme -kročili v 11 hodin. Ulici musíš -jít u muzea. Do Černovců jsme -jeli ještě za světla. -šla od nás před desátou. Kdy k nám zase -jdete? Do autobusu na zastávce -stoupila starší půvabná žena. Cesta nám rychle -bíhala. Cestou jsme si -šli na kávu. Ty už -cházíš? -jel jsem o dvě zastávky. Cestou jsme -jeli 600 kilometrů. Zitra se -jdeme u divadla v šest hodin. Studenti se -jeli domů na prázdniny. Tam musíš -stoupit z metra na tramvaj. Auto se -jelo.

Dialog

P = Petr, Honzův přítel

H = Honza, Petrův přítel

P: Ahoj, Honzo! Jak se máš? Odkud jdeš?

H: Čau, Petře. Co ty? Já jdu z tréninku. Máš chvíli čas? Dlouho jsem tě neviděl.

P: Jasně, že mám čas. Dlouho jsme se nepotkali, musíme všechno probrat. Ty jsi byl na tréninku? A co trénuješ?

H: No, trénuju, byl jsem si zahrát basketbal. Máme v práci takovou partu. Nechceš chodit s námi?

P: Honzo, vždyť mě znáš. Běhat a potit se v místnosti mě moc nebaví. Já mám radši pohyb někde v přírodě. V létě u vody, nebo se projet na kole, v zimě na běžky, to ano.

H: Máš pravdu, ale teď na jaře je přeci jen dobrá ta tělocvična. Občas si zahrajeme i fotbálek. Víš, celý den sedím v práci a trochu toho pohybu potřebuju, podívej se na mě. To břicho!

P: Dej pokoj. Břicho! Důležité je, jak se cítíš. Honzo, nechceš jet s námi v červenci na vodu?

H: A kam? A s kým?

P: S Lukášem, Frantou, Zdeňkem, s Marií a se Zdeňkou z naší bývalé třídy. Skoro každý rok jezdíme na Lužnici. Letos chceme jet Vltavu. Lodě a stany máme. Vždycky bývá velká legrace. Pojeď' s námi a můžeš vzít i Helenu.

H: To je docela zajímavé. Já ale moc pádlovat neumím. A Helena taky ne.

P: To nevadí. Rozdělíme se a v každé lodi pojede někdo, kdo to umí. Vltava je klidná, to bez problémů zvládnete.

H: Já si to rozmyslím a dám ti vědět. Petře, co děláš o víkendu? Jedu do Krkonoš do Herlíkovic na běžky. Nechceš jet taky? Kolega tam má chatu.

P: To by šlo, na horách je prý ještě sněhu dost. Mám si vzít i sjezdovky?

H: Můžeš, je tam i vlek, ale my chodíme hlavně na běžkách.

P: Dobře, Honziku, zítra ti zavolám a domluvíme se. Už budu muset jít. Tak se měj a čau.

H: Petře, jsem rád, že jsme se potkali a domluvili se na ten víkend. Zítra určitě zavolej a čau.

P: Čau.

15. Odpovězte na otázky.

Chodili spolu Petr s Honzou do školy do jedné třídy?

Chodí Petr často sportovat do tělocvičny?

Jezdí Honza na lyžích?

Má Honza raději sjezdové lyžování nebo raději jezdí na běžkách?

Hraje Honza také fotbal?

Umí Petr pádlovat?

Jaký je významový rozdíl mezi výrazem „jet k vodě“ a výrazem „jet na vodu“?

Co budou dělat Honza s Petrem o víkendu?

Jaký sport máte rádi vy?

Fandíte fotbalu?

Které sporty provozujeme v přírodě a které v tělocvičně?

Jak rozumíte českému přísloví „v zdravím těle, zdravý duch“?

Znáte synonymum pro české slovo kopaná?

Jezdíte rádi na hory?

Jak si představujete ideální dovolenou v létě a v zimě?

16. Změňte vid slovesa přidáním vhodné předpony.

Nocovali jsme pod širým nebem. Strýc se ženil až po válce. Hlásil se o slovo. Najednou se smál. Menšímu synovi jsme jablka strouhali a loupali. V řece se loni někdo topil. Kompot jsme vůbec nesladili. Všichni ho za ten nápad chválili. Musíš se starat o místenky! Svetr jsem ždímal jen lehce. Maso plnila nádivkou. V motoru to jenom rachotilo. Do práce šel před hodinou. Kometa se blížila k Zemi.

17. Vyberte vhodná slovesa ze závorky.

Počasi se tu často (mění, změní). Toho člověka (potkám, potkávám) často na hokeji. Touhle ulicí (projiždějí, projedou) auta vždy velmi opatrně. Výsledky se často (ukážou, ukazují) až po čase. Do kávy si většinou (dám, dávám) cukr. Nikdy si (neuvědomuji, neuvědomím), že to před nimi nemám říkat. Dědeček nikdy (nevyslovil, nevyslovoval) hrubší slovo. Když mi pomáhá s nádobím, vždycky něco (rozbije, rozbijí). Po Karlově mostě denně (přechází, přejde) spousta turistů. Málokdy se mu (dařilo, podařilo) vyslovit to slovo správně. Správná odpověď ho vždycky (napadla, napadala) pozdě. Všechno, co nesmí zapomenout, si (zapisuje, запиše) do diáře. Platí tu zákaz parkování, ale nikdo si ho (nevšímá, nevšímne).

Sokol

Obliba tělocviku a sportu se v českých zemích začala šířit v polovině 19. století. Tehdy především mladí lidé začali podle anglického vzoru pěstovat různé sporty a cvičení těla. Na principech antické *kalokagathie* – harmonického rozvíjení těla i ducha – vznikl roku 1862 první český tělovýchovný spolek Sokol. Zakladateli Sokola se stali Miroslav Tyrš a Jindřich Fügner. Znak spolku – sokol v letu – symbolizoval sympatie Čechů k osvobozeneckému boji Jihoslovanů, kteří své hrdiny nazývali sokoly. Součástí sokolského kroje, který podle Fügnerovy myšlenky navrhl český malíř Josef Mánes, byla červená košile podle vzoru italského revolucionáře Garibaldiho. Sokol se neomezoval na pouhá tělesná cvičení, ale rozvíjel také ideály politické, kulturní a především národní. Sokolské zásady byly demokratické, členové si bez ohledu na věk či postavení tykali a oslovovali se bratře a sestro. Heslem sokolů bylo *Tužme se!* a pozdravem *Nazdar!* Brzy v každém českém a moravském městě a v každé české a moravské vesnici vznikly místní sokolské jednoty, které iniciovaly výstavbu vlastních tělocvičen, „sokoloven“. Sokolovny se staly místními centry kulturního života. Hlavní náplní sokolských cvičení byla gymnastika na nářadí a hromadná vystoupení, která vrcholila v organizování pravidelných všesokolských sletů. V Praze na Strahově ve dvacátých letech 20. století byl pro potřeby všesokolských sletů vybudován stadion o rozloze 310 x 202 metrů pro 16 000 cvičenců a s hledištěm pro 220 000 diváků, který je dodnes jedním z největších stadionů na světě. Sokolové však pečovali i o vzdělání svých členů, pořádali divadelní představení a vlastenecké plesy. To jim přinášelo obrovskou popularitu a početnou členskou základnu, ale zároveň velké obtíže. Sokol byl pronásledován za habsburské monarchie, zakázán za nacistické okupace a zanikl „reorganizací“ v roce 1952, kdy se stal součástí jednotné tělovýchovné organizace Československého svazu tělesné výchovy. Obnoven byl po roce 1989.

(Podle Pavel Augusta, František Honzák, *Naše vlast. Ilustrovaná encyklopedie, Slovart, Praha 2003*)

18. Odpovídejte na otázky.

Kdy se začala v českých zemích šířit obliba sportu?

Co rozumíte termínem kalokagathie?

Ve kterém roce byla založena česká tělovýchovná organizace Sokol?

Jak se jmenují zakladatelé Sokola?

Kdo je autorem výtvarného návrhu sokolského kroje?

Proč dostala česká tělovýchovná organizace jméno Sokol?

Co znamená slovo slet?

Věnoval se Sokol pouze tělovýchovné činnosti?

Jaké bylo heslo sokolů?

Jak zní sokolský pozdrav?

Kde se konaly všesokolské slety?

Kdy byl Sokol pronásledován?

Jaký byl osud Sokola v období nacistické okupace Čech a Moravy?

Co byl Československý svaz tělesné výchovy?

Ve kterém roce byla obnovena činnost Sokola?

Kde stojí největší stadion na světě?

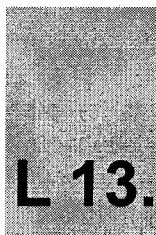
19. Doplňte do vět vhodná slovesa ze závorky a užitje jich v náležitém tvaru.

(nazývat, pořádat, začít, zaniknout, symbolizovat, přinášet, vzniknout, tykat si, navrhnout, pečovat, oslovovat se)

Tehdy především mladí lidé ... podle anglického vzoru pěstovat různé sporty a cvičení těla. První český tělovýchovný spolek Sokol ... roku 1862. Znak spolku – sokol v letu – ... sympatie Čechů k osvobozeneckému boji Jihoslovanů, kteří své hrdiny ... sokoly. Sokolský kroj podle Fügnerovy myšlenky ... český malíř Josef Mánes. Členové Sokola si bez ohledu na věk či postavení .... Sokolové ... se bratře a sestro. Sokolové ... i o vzdělání svých členů. ... divadelní představení a vlastenecké plesy. To jim ... obrovskou popularitu. Sokol ... „reorganizací“ v roce 1952.

20. Vyprávějte o historii Sokola vlastními slovy.

21. Přeložte text o historii Sokola do ukrajinštiny.

Система охорони здоров'я.
Медичне страхування. Чеські
курорти.

Творення прислівників.
Ступені порівняння прикметників
та прислівників.
Особові, присвійні займенники.

Zdraví – největší poklad každého člověka

Zdraví je zvláštní věc. Pokud ho máme, neuvědomujeme si ho a nevážíme si ho. Jeho význam začneme chápat až ve chvíli, kdy zdraví ztrácíme. Moderní doba s sebou přináší i moderní civilizační choroby – vysoký tlak, nemoci srdce, zhoubná nádorová onemocnění, cukrovku, poruchy metabolismu, psychická onemocnění, nové infekční nemoci včetně nemocí pohlavních. Právě na jejich léčení se zaměřuje i moderní medicína a farmaceutický průmysl. Farmaceutický průmysl vůbec patří k nejrychleji se rozvíjejícím průmyslovým odvětvím s největšími zisky v celosvětovém měřítku. Lékařská věda hledá nové možnosti léčby civilizačních chorob, vědci mnoho nadějí vkládají do oblasti genetiky a mikrobiologie. Zde je však třeba vyřešit i množství etických otázek.

1. Vysvětlete význam níže uvedených slov a slovních spojení.

Civilizace, zhoubné nádorové onemocnění, metabolismus, psychické onemocnění, farmaceutický průmysl, celosvětové měřítko, genetika, etika.

2. S pomocí slovníku nahraďte níže uvedená česká slova jejich mezinárodními ekvivalenty.

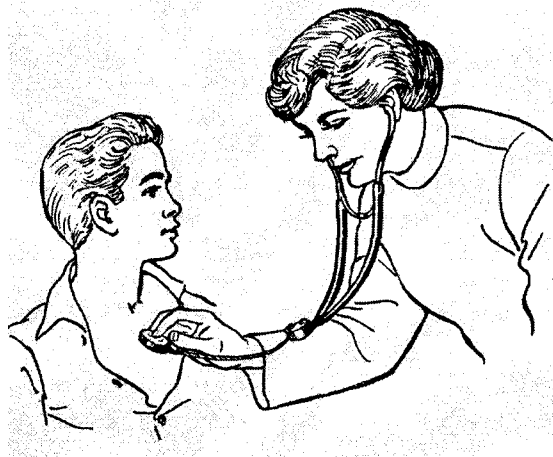
Cukrovka, lékařství, zlomenina, nakažlivá nemoc, dětské lékařství, mrtvice, céva, léčba, modřina, tep, zubní lékařství, zubní lékař.

Zdravotní péče v České republice

Podle ústavy České republiky má každý občan tohoto státu právo na bezplatnou lékařskou péči. Po roce 1989 prochází české zdravotnictví

trvalou krizí a vyžaduje provést zásadní reformu. Žádná vláda se však k této reformě zatím neodhodlala. Po sametové revoluci došlo k transformaci socialistického, plně státního zdravotnictví na nový systém. Zdravotní péče byla oddělena od státu a vznikl nový systém, jehož základ tvoří zdravotní pojišťovny. Každý pracující občan odevzdává část svého výdělku na povinné zdravotní pojištění, ze kterého je potom hrazeno jeho léčení. Pojištění za děti, studenty, ženy v domácnosti, důchodce a nezaměstnané platí stát. Základ systému tvoří Všeobecná zdravotní pojišťovna.

Kromě ní existuje i řada dalších privátních pojišťoven. Zdravotnická zařízení jsou státní, krajská, městská a soukromá – privátní. V současné době se uvažuje o privatizaci většiny českých nemocnic; polikliniky a jednotlivé lékařské praxe jsou dnes již většinou privátní. České zdravotnictví dnes trpí vážnou choro-

bou – nedostatkem peněz. Moderní medicína, založená na nových technologiích a používání moderních přístrojů je totiž velmi drahá. A do systému se dostává v podstatě stejné množství peněz. Je proto třeba šetřit a najít takový způsob, aby občané České republiky dostali moderní a kvalitní lékařskou péči v případě, kdy ji budou potřebovat. Jednou z cest je zvýšit spoluúčast pacientů na financování léčby především běžných onemocnění jako je chřipka, nachlazení a podobně.

3. Vysvětlete význam níže uvedených slov a slovních spojení a utvořte s nimi věty.

Ústava, zásadní reforma, zdravotní pojištění, privátní nemocnice, povinné zdravotní pojištění, poliklinika, hradit léčení, žena v domácnosti, trpět vážnou chorobou, transformace, technologie, systém zdravotní péče, spoluúčast pacientů, běžné onemocnění.

4. Přeložte s pomocí slovníku text **Zdravotní péče v České republice** do ukrajinštiny.

5. Utvořte od uvedených slov přídavná jména.

Například: (*zub*) *lékař* – *zubní lékař*

(*lékař*) *prohlídka*, (*zdraví*) *středisko*, (*ordinace*) *hodiny*, (*srdce*) *záchvat*, (*žaludek*) *nevolnost*, (*zkazit*) *zub*, (*srdce*) *infarkt*, (*mozek*) *příhoda*, (*zlomit*) *noha*, (*ústa*) *dutina*, (*poranit*) *kotníku*, (*střevo*) *potíže*, (*poškodit*) *oko*, (*horečka*) *onemocnění*, (*vyléčit*) *pacient*.

6. Vyhledejte ukrajinské ekvivalenty k českým příslovím, pokuste se svými slovy vysvětlit, oč jde.

Zdravotnictví – zdraví

Mít dobré zdraví

- *je zdravý jako ryba (buk, řepa);*
- *je krev a mlíko;*
- *kypí zdravím;*
- *má železné zdraví;*
- *má dobrý koříněk.*

Být nemocný

- *není ve své kůži;*
- *leží jako lazar;*
- *má chatrné (podlomené) zdraví.*

Už brzy umře

- *s tím už je amen;*
- *má duši na jazyku;*
- *smrt mu klepe na dveře;*
- *jeho dny jsou sečteny.*

Umřel

- *rozmlouvá s apoštoly;*
- *odešel na pravdu boží;*

- *natáhl bačkory;*
- *leží bradou vzhůru;*
- *přišla si pro něho zubatá.*

7. Vymyslete nějakou situaci, kde by se dalo užít uvedených přísloví.

Nemoc na koni přijíždí, ale pěšky odchází.

V zdravém těle je zdravý duch.

Čistota je půl zdraví.

Kam nechodí slunce, tam chodí lékař.

❖ Česká přísloví

Veselá mysl půl zdraví.

Zdraví má člověk jenom jedno.

Zdraví – největší poklad.

Zdraví se ocení, až když je ztraceno.

Граматика

Ступені порівняння прикметників

Якісні прикметники називають ознаки, властиві предмету більшою або меншою мірою. Граматично це можна виразити у формах вищого і найвищого ступеня порівняння прикметників. У чеській мові є три ступені порівняння прикметників:

- 1) позитивний (pozitiv; první stupeň) – *smělý*
- 2) вищий (komparativ; druhý stupeň) – *smělejší*
- 3) найвищий (superlativ; třetí stupeň) – *nejsmělejší*

Форма вищого ступеня утворюється від основи позитивного ступеня за допомогою:

- суфікса *-ější*, який приєднується до основи на губний та **n, t, d**: *silný – silnější, zajímavý – zajímavější, krásný – krásnější, nový – novější, častý – častější*;
- суфікса *-ejší*, який приєднується в основному до основ на **-l, -z**: *pomalý – pomalejší, veselý – veselejší, drzý – drzejší, cizí – cizejší*.

Перед зазначеними суфіксами (-ější, -ejší) відбувається чергування приголосних **k//č, h//ž, ch//š, r//ř**: *modrý – modřejší, divoký – divočejší, ubohý – ubožejší, vetchý – většejší* і груп приголосних **sk//št', ck//čt'**: *přátelský – přátelštější, vědecký – vědečtější, praktický – praktičtější*;

- суфікса -ší, який приєднується до прикметників на **-oký, -eký, -ký, -bý, -dý, -hý** та інших: *široký – širší, daleký – delší, krátký – kratší, slabý – slabší, mladý – mladší, chudý – chudší*.

У прикметників на **-hý, -chý** відбувається чергування кінцевих приголосних **ch//š, h//ž, z//ž, s//š**, можливе чергування **d//z**: *drahý – dražší, tichý – tišší, blízký – bližší*. Але перед зазначеним суфіксом не відбувається чергування **r//ř** *starý – starší*.

У деяких формах вищого ступеня відбувається скорочення **-k, -ok** в основі: *krátký – kratší, široký – širší, hluboký – hlubší, sladký – sladší*.

Перед суфіксом -ší відбувається скорочення довгого голосного основи: *blízký – bližší, úzký – užší*.

- суфікса -í, який приєднується до прикметників на **-ký**, причому кінцевий **k** чергується з **č**: *hezký – hezcí, tenký – tenčí, měkký – měkčí, lehký – lehčí, trpký – trpčí*.

У чеській мові, як і в українській, форма вищого ступеня може вживатися і з метою вираження певної градації ознаки *Matka měla na mne větší vliv než otec* і в абсолютному значенні, поза шкалою порівняння *Mé nejstarší vzpomínky. Byl to starší člověk. Delší dobu jsem ho neviděl*.

Окремі прикметники утворюють форми вищого ступеня від інших основ:

dobrý – lepší, špatný – horší, velký – větší, malý – menší, dlouhý – delší.

Форма найвищого ступеня твориться додаванням префікса **nej-** до форми вищого ступеня: *nejmladší, nejkrásnější, nejmenší, nejveselejší, nejdražší*.

Уживання ступенів порівняння вимагає певного синтаксичного оформлення:

Dnes je počasí lepší než včera.

Sestra je nejstarší z nás.

Praha patří mezi nejkrásnější města.

8. Tvořte formu komparativu a superlativu od uvedených základů.

Thustý, chladný, rychlý, teplý, hustý, vysoký, tvrdý, vlhký, dlouhý, lehký, poslušný, divoký, snadný, čistý, drahý, sladký, složitý, levný, starý, krutý.

9. Doplňte přídavná jména v naznačeném stupni.

Ostrava odedávna ležela poblíž (důležitých, 3) evropských obchodních stezek. Janáčkova konzervatoř je jednou z (velký, 3) a (moderní, 3) škol se zaměřením na hudební a dramatická umění ve střední Evropě. Ostrava stále patří k (významný, 3) průmyslovým centřům České republiky. Vděčným místem rekreace, odpočinku a zároveň poznávání je rozsáhlý areál zoologické zahrady patřící k (velký, 3) v České republice. Blízké a (vzdálený, 2) okolí Ostravy nabízí mnoho lákavých míst, kde můžete najít klid nebo příležitost k aktivnímu odpočinku. K (oblíbený, 3) rekreačním areálům mnoha Ostravanů patří areály zdraví Bělský les a Březí na okraji porubského městského obvodu, v jehož bezprostřední blízkosti se také nachází (velký, 3) umělé koupaliště v českých zemích.

10. Přeložte text do češtiny.

Трускавець – найвідоміший курорт в Україні. Він розташований у мальовничому куточку Карпат. До Трускавця приїжджають люди покращити своє здоров'я. Тут багато комфортабельних санаторіїв, які мають сучасне медичне обладнання. У санаторіях успішно лікують хвороби шлунка, печінки, нирок та інші. Трускавець – привабливе місце для лікування та відпочинку. Лікувальні джерела, чисте повітря, гарна природа – це найкращі лікарі.

Творення прислівників (Tvoření příslovcí).

Ступені порівняння прислівників (Stupňování příslovcí)

Прислівники в основному утворюються від прикметників за допомогою суфіксів:

- **-o** передусім від основ на **-ký, -hý**: *blízký – blízko, daleký – daleko, hluboký – hluboko*, але і *snadný – snadno, přímo – přímo*;

- **-e/ě** від більшості прикметникових основ: *rychlý – rychle, tenký – tenče, dobrý – dobře, zdravý – zdravě, tichý – tiše*;
Перед суфіксом **-e/ě** відбувається пом'якшення приголосних (**d/d', t/t', n/ň**): *hrdý – hrdě, napjatý – napjatě, srdečný – srdečně*; і чергування приголосних **k/c h/z ch/š r/ř**): *krátký – krátce, drahý – draze, strohý – stroze, tichý – tiše, dobrý – dobře*;
- **-у** від основ на **-ský, -cký**: *ukrajinský – ukrajinsky (но-українськи), český – česky (но-чеськи), německý – německy (но-німецьки), fantastický – fantasticky (фантастично)*, але і *hezký – hezky*.

Прислівники в чеській мові, на відміну від прикметників, завжди закінчуються на короткий голосний.

На відміну від української мови, де прислівники утворюються за допомогою лише визначеного суфікса, прислівники у чеській мові можуть мати дублетні форми: *dlouho – dlouze, blízko – blíže, vysoko – vysoce, smutno – smutně, těžko – těžce, draho – draze*.

Дублетні форми різняться між собою значенням: чеські прислівники із суфіксом **-о** мають конкретне значення часу, місця і стану. Прислівники із суфіксом **-e/ě** мають абстрактне або переносне значення: *Les je tu blízko – Jsme blíže příbuzní. Bylo mi smutno – Podívala se na mě smutně. Představení trvalo dlouho do noci – Dítě dlouze zívalo. Vysoko v horách je vesnice – Je to vysoce produktivní výroba. V posluchárně bylo ticho – Maminka zpívala tiše*.

Форми вищого ступеня порівняння прислівників (komparativu) утворюються за допомогою суфіксів **-ěji/-ěji**, приєднаних до початкової форми прислівників: *zdravě – zdravěji, čistě – čistěji, klidně – klidněji, krátce – kratčeji, hustě – hustěji, tiše – tišeji, moudře – moudřeji*.

Інколи форма вищого ступеня порівняння прислівників утворюється від іншої основи, ніж початкова форма: *málo – méně; mnoho – více, víc; dobře – lépe, líp; zle – špatně, hůře; hůř; dlouho – déle*.

Форми найвищого ступеня порівняння (superlativu) прислівників утворюються за допомогою префіксів **nej-**, приєднаних до основи вищого ступеня порівняння прислівників: *zdravěji – nejzdravěji, čistěji – nejčistěji, hustěji – nejhustěji, tišeji – nejtišeji*.

11. Doplňte do vět vhodná příslovce ze závorcky.

(široce, draze, efektivně, často, více, rychle, tišeji, šíleně, bezplatně, daleko, vesele, úzko, dlouho, ticho, dobře, blíž, méně).

Bylo ... jako v kostele. Prosím ..., dítě už spí. Do odjezdu vlaku je ještě ... . Petr umí ... česky. Vesnice je ... za lesem. Ten čas ... utíká. Půjdeme parkem, je to ... . Otec ... se usmál. ... mluvit, ... dělat. Dceři bylo z toho... u srdce. Dítě ... se na mě usmálo. Vnučka ... navštěvuje babičku. Pacient ... vyprávěl o své nemoci. Léčení trvalo ... . Dědeček ... se uzdravil. Lékař ošetřil zub ... . Za to jsme ... zaplatili.

12. Vyberte ze závorky vhodná příslovce.

Ve třídě bylo (vesele – veselo). (Tiše – ticho) si zpívala. Byl to (vysoce – vysoko) postavený politik. Dívala se na mě (dlouze – dlouho) a nemohla mě poznat. Půjdeme (dole – dolů) k řece. Dej to někam (vysoce – vysoko), ať to děti nevidí. V Praze je velmi (draze – draho). Dnes je mi nějak (vesele – veselo). Trvalo to velmi (dlouze – dlouho). Byl to (blízce – blízko) příbuzný člověk. (Ošklivě – ošklivo) si zlomil ruku. Ten obchod je (dole – dolů) ve městě. Tady v řece je (mělce – mělko), děti se tu můžou koupat. Dnes je ale (ošklivě – ošklivo)! Z Brna je do Olomouce poměrně (blízce – blízko).

Займенник (Зájmeno).

Особові та присвійні займенники

(Osobní a přivlastňovací zájmena)

Особові займенники: **já, my, ty, vy, on, ona, ono, oni, ony, ona**. До розряду особових займенників належить зворотний займенник **se**.

Відмінювання особових займенників

N.	já	ty	–	my	vy
G.	mě, mne	tebe, tě	sebe	nás	vás
D.	mně, mi	tobě, ti	sobě, si	nám	vám
A.	mě, mne	tebe, tě	sebe, se	nás	vás
L.	(o) mě	(o) tobě	(o) sobě	(o) nás	(o) vás
I.	mnou	tebou	sebou	námi	vámi

Особливості відмінювання особових займенників

Зворотний займенник *sebe* не має форми у Н. в.

На відміну від української мови, займенники **já, ty** у Р., Д., і З. в. та займенник **se** мають дві форми:

- коротку *mě, tě, se, mi, ti, si*;
- довгу *mne, tebe, sebe, mně, tobě, sobě*.

Довгі форми займенників *ty* і *se* вживаються **після прийменників** (*Nedělám to pro tebe. Půjdeme do divadla bez tebe. Koupil jsem ten slovník pro sebe.*) та **при логічному наголошуванні**, завжди на початку речення (*Tobě to říkám. Tebe se to netýká. K tobě nepřijdu nikdy.*). В інших випадках вживаються короткі форми: *Řekl jsem ti to. Bohužel nikdo se mě neptá. Viděl jsem tě v Praze.*

Коротка форма *mě* в Р. і З. в. та довга форма *mně* в Д. в. завжди правильні. У Д. в. у позиції без прийменника вживається коротка форма *mi* (*Kup mi to až zítra. Ta taška se mi opravdu líbila.*).

Číslo jednotné

	Mužský rod	Ženský rod	Střední rod
N.	on	ona	ono
G.	jeho, ho, jej	jí	jeho, ho, jej
D.	jemu, mu	jí	jemu, mu
A.	jej, ho, -ň (<i>živ. i neživ.</i>) jeho (<i>jen živ.</i>)	ji	ho, jej, je
L.	(o) něm	(o) ní	(o) něm
I.	jím	jí	jím

Číslo množné

N.	oni (<i>živ.</i>) ony (<i>neživ.</i>)	ony	ona
G.		jich	
D.		jím	
A.		je	
L.		(o) nich	
I.		jimi	

Після прийменників в особових займенниках замість *j* пишемо *n*: *k němu, od nich, pro ní, o nich, s nimi* тощо.

На відміну від української мови, займенники *on, ono* мають у Р., Д. і З. в. однини короткі й довгі форми. **Довгі форми** *jeho, něho, jemu, němu* вживаються після прийменників *od něho, pro něho, po něm* або при логічному наголошуванні *jeho jsem neviděla, jemu to dám*. У всіх інших випадках – **короткі форми** *nepišu ti, neznám ho*. Форми З. в. *jej, ho (on)* вживаються у чоловічому роді для істот та неістот (*slyším jej, znám ho*). Форма *jeho* – лише для чоловічого роду істот (*jeho jsem nepoznala*).

Займенник *ona* у З. в. однини має в закінченні *i* (*neznám ji, koupil jsem to pro ni*).

Присвійні займенники (Přivlastňovací zájmena)

můj, náš, tvůj, váš, jeho (muž. r.), **její, jeho** (stř. r.), **jejich, svůj**

Відмінювання присвійних займенників

Číslo jednoté

	<i>Mužský rod</i>	<i>Ženský rod</i>	<i>Střední rod</i>
N.	můj	moje, má	moje, mé
G.	mého	mé	mého
D.	mému	mé	mému
A.	mého, můj	moji, mou	moje, mé
L.	(o) mém	(o) mé	(o) mém
I.	mým	mou	mým

Číslo množné

	<i>Mužský rod</i>	<i>Ženský rod</i>	<i>Střední rod</i>
N.	moji, mé moje, mé	moje, mé	moje, má
G.		mých	
D.		mým	
A.	moje, mé	moje, mé	moje, má
L.		(o) svých	
I.		mými	

Так само відмінюються займенники **tvůj, svůj, náš, váš**. Займенники **jeho, její, jejich** не відмінюються.

13. Slova v závorkách dejte do náležitého pádu.

Moc toho o (on) nevím. Nikdo jiný o (ona) neví. Pochopily tento vtíp jen (sama – množ.). Neradi o (oni) hovoříme. Řekni (ona), ať na (já) počká. Moc jsem o (to) nepřemýšlel. Nikdy (oni) neřekneme pravdu. Napíšu to i bez (vaše) pomoc. To jsou knihy pro (my)? S (nikdo) jsme o (vy) nemluvili. Pozvali (my) na odpoledne. (Ty) se to nelíbí. Zvoní (ty) mobil. Tak (ona) to auto kup. S (ony) je vždy dobrá zábava. Maminka (já) koupila hezký svetr. Řekl (ona), že s (on) tam nepůjde. Šli tam bez (ona). (Ono) to nedávej. Pojď se (já) do kina. Viděl jsem (ona) včera v parku s (on). Zítřka k (oni) nepůjdu. Už (ona – množ.) mám dost.

14. Nahrad'te podtržená podstatná jména ve větách zájmeny, podle potreby věty upravte.

Například: *Máš čepici? – Máš ji?*

Kup mi, prosím, pero. Dal jsem to Nadě. Kde jsi koupil dům? Rozhodl se takto bez maminky. Uděláš to pro Honzu? Byl jsem s Petrem v Budapešti. Pojedu tam s Hanou, Ivanou a Zdeňkou. Mluvili jsme o Petře. Článek napíšu až v neděli. Viděla jsi tam ředitelku? To koť si rádo hraje. Musím zítřka umýt okna. Bez záclon nevypadá pokoj dobře. Je tu zima, zavři dveře. Řehoř je mladý, ale František je mladší. Zuzana je starší než Alena a Olga. Vašek je celý po Prokopovi. Letos jsme už navštívili Luhačovice i Teplice. Šel jsem na pivo bez Jirky.

15. Podtržené zájmeno dejte na první místo ve větě.

Líbí se ti to? Poslala mi pohlednici z Prahy. Napíšeš nám dopis o své cestě do Kyjeva? Přečteš mi to zítřka? Uvidíš ho tam s kamarády. Zítřka jí to určitě řeknu otevřeně. Zeptám se ho na to v pondělí. Na tu výstavu mě pozvali taky. Nevěřili mu ani slovo. Znali tě velmi dobře, jeho viděli poprvé v životě. Chtěla se ti omluvit za své zpoždění. Bylo nás ve skupině v prvním ročníku 14, teď už jenom 12. Odpověděl mi úplně jednoznačně, že už nechce mě ani vidět. Zavolal mu brzy ráno. Netýká se jí to vůbec. Nebylo mi to příjemné. Pozvu ho zítřka na oběd.

16. Přečtete daný text a podtržené věty přeložte písemně do ukrajinštiny. Přeložené věty vzájemně porovnejte.

Svéhlavé zájmeno

Doplňková četba

Nenápadné slůvko *svůj* můžeme potkat všude tam, kde jde o přivlastňování. To se v češtině vyjadřuje pomocí přivlastňovacích zájmen pro dané osoby – tj *můj, tvůj, jeho, její* a v množném čísle *naše, vaše* a *jejich*. A také zvratným zájmenem *svůj*. Toto zájmeno se vyskytuje pouze ve slovanských jazycích a užívá se ho tehdy, když je osoba, které přivlastňovaná věc patří, totožná s osobou, která je vyjádřena podmětem věty (jde o tzv. původce děje). To je základní poučka. Skutečnost, jak už to bývá, mívá ale k poučkám dost daleko.

Věty jako „Někde jsem si zapomněla *moji* peněženku” slyšíme anebo sami pronášíme dost často. Podobně se v písemnostech setkáváme s formulacemi typu „*Moji* žádost posílám...” Místo náležitého přivlastňovacího zájmena *svůj* zde stojí přivlastňovací *můj* snad jako zdůraznění subjektivního vztahu k přivlastňované skutečnosti. Pochybnosti mohou nastat ve větě jako „Poslal děti do *svého* pokoje”, kde užití náležitého zájmena rozliší podstatně význam. Podobně dvojznačné věty mohou působit až komicky, např. „Prokurátor propustil mladíka pro *svůj* nízký věk” či „Soudce ho odsoudil za vraždu *svých* sousedů”.

Místo náležitého zájmena *svůj* se také často setkáváme s užitím přivlastňovacího zájmena *váš*, a to zejména v reklamě. Ty pomocí nezvratného zájmena usilují o emocionální působení a naléhavost, když na nás útočí: „Splňte si *vaše* sny. Nejste spokojena s *vaší* postavou? Užijte si večer podle *vašeho* přání” apod.

Zájmeno *svůj* si ale občas prosazuje svou. Vůbec nám nevádí, když věci dáváme, uklízíme, vracíme na *své* místo. Například „Knihu položil na *své* místo”. Místo toho, abychom věci dávali na *jejich* místo. Ve větách tohoto typu se zájmeno užívá ve specifickém významu. Věci přece nedáváme na místo, na kterém stojí, ale tam, kam patří. Zájmeno *svůj* je tak na *svém* místě.

(Podle <http://www.radio.cz/cz/clanek/92417> – upraveno)

17. Slova v závorkách dejte do náležitého pádu.

Často s (náš syn) chodíme do divadla. To jsem koupil pro (můj přítel). Kde máš (svůj pes)? To je miska (náš kocour Matěj). Bez (tvoje rada) bych tu práci nikdy nedokončila. Jak se má (jejich babička)? O (její rodiče) nic nevím. Dal jsem to (vaše děti). To je (můj sešit). Rád opět uvidím (tvoji sourozenci). To uděláme s (naše sekretářka). S (můj tchán) si dobře rozumíme. (Svoje učebnice) ti nepůjčím. Bedřich Smetana napsal smyčcový kvartet Z (můj život). Rád si poslechnu i (jeho názory). Podle (můj přesvědčení) to už stačí.

Doplňková četba

18. Přeložte text do ukrajinštiny.

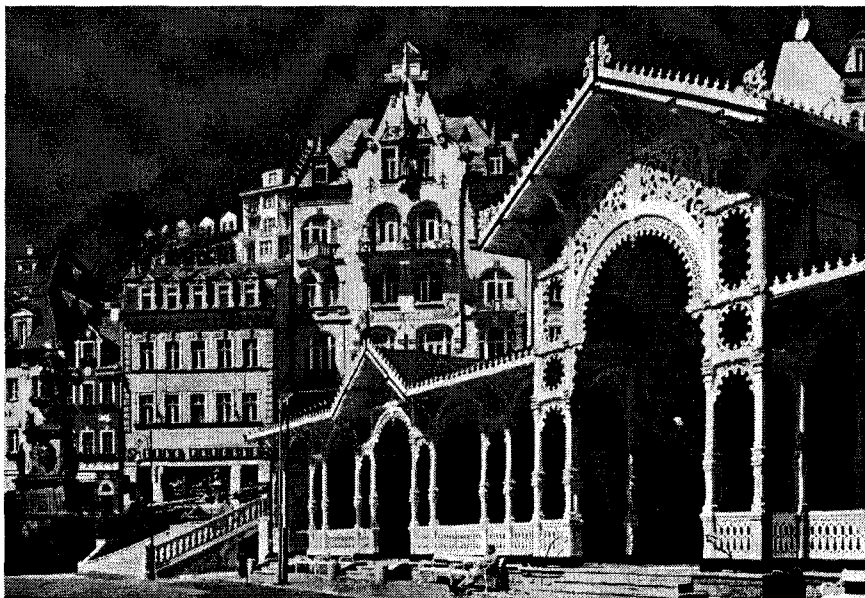
Západočeské lázně

Přání „hodně zdraví“ teprve v nemoci dostává ten správný smysl. Léčit se ale nemusíte jen doma nebo v nemocnici. Na světě jsou místa, která vás zbaví potíží a navrátí vám chuť do života. Právě takové ostrůvky zdraví jsou soustředěny v západních Čechách. Kraj pod Krušnými horami je nejen krajem průmyslovým, ale také krajem zázračných minerálních pramenů. Poznání jejich léčebných účinků vedlo naše předky k založení několika krásných a klidných lázeňských měst, která nejen vracejí zdraví, ale jsou i oázami zeleně, promenádních koncertů, hudebních a filmových festivalů. Tady se léčila řada světově proslulých umělců i hlav mocných impérií.

V 18. století se světovými lázněmi staly **Karlovy Vary**. Jejich léčivé prameny byly známé už ve středověku. Teplé minerální prameny léčí především nemoci trávicí. Léčila se zde řada významných osobností, například Johann Wolfgang Goethe, Friedrich Schiller, car Petr I., Ludwig van Beethoven, Antonín Dvořák a další. V Karlových Varech se každoročně koná Mezinárodní filmový festival. Z významných budov stojí za vidění budova Městského divadla, kolonády, barokní kostel sv. Máří Magdaleny i pravoslavný kostel sv. Petra a Pavla, postavený za přispění hostů z řad ruské šlechty a členů carské rodiny.

Mariánské lázně, kde se léčí především nemoci pohybového aparátu a choroby ledvin, byly založeny v 18. století z podnětu premonstrátů z kláštera v nedalekém městečku Teplá. Světovými lázněmi se staly na

počátku 19. století, kdy vznikla většina budov ve městě. Lázeňská architektura zasazená do rozlehlých parků a smrkových lesů vytváří atmosféru ticha, klidu a pohody. Opakovaně sem jezdily léčit se a užívat lázeňské atmosféry takové osobnosti jako anglický král Edvard III., básník Johann Wolfgang Goethe, Mykola Gogol, Mark Twain a další. Dnes jsou Mariánské Lázně i významným sportovním centrem, je možné zde hrát golf, lyžovat, běhat, jezdit na koni atd.

Františkovy Lázně jsou nejmenší, ale zato nejkrásnější v západočeském lázeňském trojúhelníku. Bohatství pramenů i léčivého bahna vytváří výborné předpoklady pro léčbu nemocí ženských a nemocí oběhového i pohybového ústrojí.

19. Vyprávějte svými slovy o západočeském lázeňském trojúhelníku.

20. Vytvořte dialogy na jedno z daných témat:

a) *moje nejhorší nemoc*

b) *můj pobyt v lázních*

c) *kam nechodí slunce, tam chodí lékař.*

21. Porovnejte systém zdravotní péče na Ukrajině a v Česku.

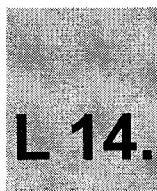
Опраковací cvičení

22. Skloňujte tyto výrazy v jednotném i množném čísle.

Náš dědeček, váš slovník, naše píseň, má univerzita, můj bratranec, tvůj úspěch, tvá cesta, mé rozhodnutí, její syn, její činnost.

23. Dejte do množného čísla.

Přijďte ke mně na návštěvu. Dej tu knihu mému synovi. Můj dům, můj hrad. Přišel se svou babičkou. Nemůžu s ní mluvit. Profesor spolupracoval s naším historickým muzeem. To je pro mně nejtěžší úkol. Přivítám samozřejmě váš názor. Oznámil to jenom mému učitelovi. To se jí může vrátit jako bumerang. To jsem koupila své sestře. Jaký je váš plán? Zeptejte se na to své učitelky. Pes běžel se mnou. Ve své zahradě mám hezké květiny. Pan profesor přišel se svým studentem. Nový dům patří mé tetě. Doufám, že jeho slovo bude platit. Rozhodnutí je právě na něm. On měl k našemu městu specifický vztah.

Засоби масової комунікації. Офіційний лист.

Умовний спосіб. Вказівні
займенники. Відмінності між
розмовною та літературною мовою.

Internet a e-mail – fenomén 21. století

Moderní elektronika v posledních desetiletích výrazně změnila život každého z nás. Generace dnešních padesátníků žila většinu svého života z pohledu dnešních mladých lidí v hlubokém nevědomí. Jen v dětských snech si dovedla představit telefon bez drátů, xerox byl pro ni zázrak techniky a jen stěží pochopila faxový přenos psaných textů. Ještě na počátku osmdesátých let minulého století počítače byly velké stroje, umístěné v několika speciálně vybavených místnostech, a našli bychom je pouze v několika vybraných vědeckých institucích. Internet byl pouhou science-fiction.

A dnes? Heslo „Kdo není na internetu, neexistuje“ platí v plné míře pro každého. Znalost práce na počítači dnes patří k základní výbavě každého absolventa základní školy. Dokonce i důchodci navštěvují kurzy práce na počítači, aby si mohli psát se svými vnoučaty. A babička v parku s mobilem u ucha není žádná výjimka. Internet a e-mail nás spojuje s celým světem. Svou firmu můžeme klidně řídit z pláže na druhém konci zeměkoule. Technický vývoj jde tak rychle dopředu, že se ani nevyplatí vymýšlet pro nové jevy nové domácí názvy, stačí je převzít z angličtiny. Notebook, flash-disc, CD-rom, software, hardware a další jsou toho přesvědčivým důkazem. Ale čeština se jen tak nevzdává a dovede si od nich vymyslet půvabné odvozeniny. Víte, co znamenají tato česká slova? Například *entrovat, iskejpvovat, myšnout, dylítovat, sejfovát, písíčko...*?

E-mailová komunikace silně ovlivnila podobu psaného českého jazyka. Styl e-mailových zpráv je zcela uvolněný, je téměř totožný se stylem nepřipravených neformálních mluvených komunikátů. A to i tehdy, když spolu komunikují lidé různého společenského postavení. Projevuje se v nich i značná jazyková kreativita pisatelů. Podoba SMS zpráv je heslovi-

tá, zkratkovitá, používá se i řady piktogramů a podobně jako i v e-mailové komunikaci se velmi často neupoužívají diakritická znaménka.

1. S využitím slovníku **Nová slova v češtině** vysvětlete význam níže uvedených slov.

e-mailovat, e-mailoman, brouzdat, MMS (ememeska), e-obchod, e-learning, e-shop, e-podpis, e-pošta, esemeskovač, e-slovník, esemeska, CD-rom, empétrojka, mobil, mejlik, mobilní, mobilní operátor, surfovat, mobilovat, mobilní videotelefon, mobilomaniak, internetárna, internet-banking, internetizovaný, interobchod, internetomanie, síť, net, DVD, handsfree sett, chatovat, chatař, virus, ikona.

2. Nahrad'te slova cizího původu slovy s českými základy a užitje jich ve větách.

Komunikovat, shop, firma, callback, callcentrum, manager, copycentrum, moderní, prezentace, pretendent, tolerovat, klientelismus, aukční, komerční, aprobovat, argumentace, produkt.

3. Vysvětlete za použití slovníku význam níže uvedených složenin.

Europoslanec, euroskeptik, eurozóna, eurománie, superdobrý, sexidol, ekofarma, biopotraviny, diavýrobek, europaleta, eurookno, PETlahev, minimarket, desintegrace, ekomaniak, infolinka, infračervený, hypermarket, hyperrealistický.

Úprava obchodních a úředních dopisů

Úprava této korespondence se řídí příslušnou státní normou. Text takového dopisu je velmi formalizovaný a užívá se v něm mnoho ustálených spojení a frází. Obchodní a úřední dopisy se píší zpravidla na tzv. hlavičkový dopisní papír příslušné firmy či instituce. Je to vlastně předtištěný formulář obsahující záhlaví (hlavičku), různé administrativní údaje, datum, volné místo na vlastní text dopisu a v dolní části také další důležité informace o firmě nebo instituci (bankovní spojení, další identifikační údaje, odkaz na www stránky a podobně). Řada in-

stitucí má tyto údaje předem nastaveny ve svých počítačích a klasické (předtištěné) hlavičkové papíry nepoužívá. Norma tuto skutečnost plně respektuje.

V **záhlaví** dopisu se uvádí přesný název odesílající organizace, její právní forma, případně firemní znak (logo), obchodní značka apod. Dále se uvádí úplná adresa včetně PSČ.

V českých podmínkách se adresy píší takto:

*Vážená paní
Mgr. Jitka Nováková
Obchodní akademie
Masarykovo nám. 3
274 01 Slaný*

*KAROSA, a. s.
zásobovací oddělení
k rukám pí. Nové
p. p. 23 56
566 01 Vysoké Mýto*

*Česká pojišťovna
Závod mezinárodních pojištění
právní odbor
JUDr. Jan Michalec
Purkyňova 2
110 00 Praha 1 – Nové Město*

*Lékárna U Jednorozce
pí. Janoušková
nám. Krále Jiřího 8
301 21 Plzeň*

Na počátku dopisu se píše **oslovení**. Oslovuje se 5. pádem:

*Vážený pane ministře, / Vážená paní ředitelko, / Pane předsedo,
/ Vaše Magnificence, pane rektore, / Milá paní Nováková, / Spectabilis,
vážený pane děkane, / Vážený pane Nováku (Doležale, Veselý,
Musile...).*

Následuje **vlastní text** dopisu, který zpravidla uzavírá **zdvořilostní formule**:

*Těšíme se na Vaši zprávu. / Těšíme se na další spolupráci. / Věříme, že
naši žádost budete moci kladně vyřídit v době co nejkratší.*

Pozdrav je opět silně formalizovaný:

S přátelským pozdravem / S úctou / S pozdravem.

Dopis končí **podpisem**. Pod podpisy odpovědných pracovníků se vytiskne nebo strojem vypisuje jejich titul, jméno, příjmení a jejich funkce. Vždy se uvádí napřed jméno a pak příjmení. Nad vtištěným jménem

musí zůstat místo potřebné pro vlastnoruční podpis. Jsou-li na písemnosti dva podpisy, vypisuje se vlevo pracovník funkčně vyšší, vpravo pracovník funkčně nižší.

Ing. Radim Novotný
ředitel a. s.

UDr. Alena Čermáková
vedoucí ekonomického oddělení

Václav Makovický
starost

Prof. MUDr. Jan Koukol, DrSc.
vedoucí katedry

Dopis může být opatřen **razítkem**. Hranaté razítko otiskneme nad vlastnoruční podpis tak, aby ho nepřekrývalo. Kulatá razítka se otiskují doprostřed pod textový sloupec.

4. Odpovězte jménem ředitele školy na níže uvedený dopis s nabídkou zlevněných sešitů.

ŠKOLNÍ ZÁSOBOVACÍ PODNIK, a. s.
Smetanovo nábřeží 338, 354 01 Ústí nad Labem

VÁŠ DOPIS ZN.:

ZE DNE:

NAŠE ZN.:   ZA/115/05

VYŘIZUJE: Slepičková

TEL.:   354 665 231

FAX: 354 665 230

E-MAIL: Slepickova@szp.volny.cz

Datum: 2005-05-13

Vážený pan

Ing. Jan Valníček

ředitel SPŠ stavební

Dvořákova 86

393 02 Most

Nabídka zlevněných sešitů

Vážený pane řediteli,

dovolujeme si Vám nabídnout za výhodných podmínek jako stálému zákazníkovi větší množství školních sešitů v různém provedení.

Zasíláme Vám informační prospekt, v němž najdete další podrobnosti týkající se sortimentu, cen i množstevních slev. Navíc Vám nabízíme mimořádnou slevu ve výši 20 procent původní ceny.

Věříme, že Vás naše nabídka zaujme. V případě zájmu kontaktujte prosím vedoucího našeho obchodního oddělení Ing. Josefa Velikého.

S pozdravem

RAZÍTKO

(Podpis)

Ing. Pavel Muck
vedoucí odbytu

5. Utvořte náležitá oslovení.

*(Pan ministr, Franta, paní Veselá, pan proděkan, paní doktorka),
pojd'te dál.*

Jak se máte, (Zdeněk, Jarmila, Hynek, pan Vobořil, pan vrátný)?

*(Pan profesor, paní docentka, pan rektor, pan předseda,), posad'te se,
prosím.*

*(Jirka, Jiřina, Mařka, Ivan, Mirka, Iva, Pepík, Mírek, Slávek, Karel),
kde jsi?*

*(Vlád'a, pan soudce, paní ředitelka, pan Pekař, kolega Matulka, pan
ředitel), můžu se vás na něco zeptat?*

Slova mizející a zase se objevující

Je všeobecně známo, že čeština nemá vypracovaný konverzační jazyk, i když první republika do češtiny mnohé konverzační obraty zahr-

nula. Běžně se v některých vrstvách užívala slova – *milostpane, milostpaní, milostslečno*. Dnes je můžeme použít snad jen ironicky. Zmizelo slovo *račte* – například ve spojení *co si račte přát*. Žádný obchodník vám dnes neřekne: „*Služebník*” a nevyprovodí vás až ke dveřím. Zaměstnanci služeb si ani slovo služba nespojují se slovesem sloužit. Jen v některých bankách a pojišťovnách zaměstnanci se obracejí ke klientům naučenou, neupřímnou frází: „*Dobry den, čím vám mohu pomoci?*”. Představu o jazykové etiketě první republiky si můžete udělat na základě četby Karla Čapka. I on používal následující spojení: *Váš služebník, S projevem (dokonalé, upřímné, nejhlubší) úcty. Vám oddaný Karel Čapek*. Zmizel i pozdrav *Má úcta*. Takle slova jako vysoce tříděné úpadková vytěsnil socialistický režim. Uchovali jsme jen neutrální oslovení *pane, pani a slečno*. Po roce 1989 zmizelo propagované oslovení *soudružky a soudruzi*. A dnes můžeme pozorovat návrat starého spojení *dámy a pánové*. Slovo dáma je ale přijímané jen v tomto spojení, jinak zní trochu ironicky.

(Podle <http://www.radio.cz/cz/clanek/89600> – upraveno a zkráceno)

6. Přeložte text **Slova mizející a zase se objevující** do ukrajinštiny.

Citáty o slově

Jak věčně jednotvárná a neměnná jsou slova lásky – a jak bohatá je naproti tomu stupnice nadávek!

Erich Maria Remarque

Lidé, kteří nemají co říci, nikdy nejdou pro slovo daleko.

George Bernard Shaw

Vypuštěné slovo a rozlitou vodu nikdy nepochytáš.

(České příslovi)

Slova jsou jako listy na stromě – kde je jich nejvíc, tam je nejméně ovoce.

Johann Wolfgang Goethe

Граматика

Умовний спосіб дієслів (Kondicionál)

Умовний спосіб означає дію, що може виконуватись за певних умов.

У чеській мові, як і в українській, форма умовного способу складена. Умовний спосіб твориться за допомогою особових форм дієслова **být** (**bych, bys, by, bychom, byste, by**) і форм дієприкметника минулого часу на **-l** основного дієслова. Наприклад:

studoval, -a, -o bych
studoval, -a, -o bys
studoval, -a, -o by

studovali, -y, -a bychom
studovali, -y, -a byste
studovali, -y, -a by

Заперечна форма умовного способу утворюється додаванням *ne* до дієприкметника минулого часу на **-l**: *Nestudoval bych tak dlouho.*

У реченні особова форма дієслова **být**, як правило, є на другому місці, після першого наголошуваного слова:

<i>Studoval</i>	<i>bych</i>	<i>rád</i>	<i>v Praze</i>	<i>letos</i>
<i>Rád</i>	<i>bych</i>	<i>studoval</i>	<i>v Praze</i>	<i>letos</i>
<i>V Praze</i>	<i>bych</i>	<i>rád</i>	<i>studoval</i>	<i>letos</i>
<i>Letos</i>	<i>bych</i>	<i>rád</i>	<i>studoval</i>	<i>v Praze</i>

Допоміжне дієслово **být** у складнопідрядних реченнях з підрядними умови та мети об'єднується зі сполучниками **a, kdy** в одне слово:

Číslo jednotné

1. <i>abych</i>	<i>kdybych</i>
2. <i>abys</i>	<i>kdybys</i>
3. <i>aby</i>	<i>kdyby</i>

Číslo množné

<i>abychom</i>	<i>kdybychom</i>
<i>abyste</i>	<i>kdybyste</i>
<i>aby</i>	<i>kdyby</i>

7. Převeďte věty z minulého času do podmiňovacího způsobu.

Šel jsem do práce. Zůstal jsem v Praze do úterý. Věděli jsme o ní všechno. Kdy jste to napsal? Komu jste to dali? Měli jsme pro vás dobrou zprávu. Král založil nový hrad. Odepsali nám na náš dopis. Přihlásila jsem

se na ten mezinárodní konkurz. Často navštěvovali dědečka a babičku. Četl jsem až do rána. Spali celou noc. Zuzana byla sama doma. Martin maloval celý den. Kdo to zpíval? Studenti v zimě dělali zkoušky raději. Přišel jsem včas. Věnovali jsme velkou pozornost výuce cizích jazyků. Neměli jste tam chodit. Studenti mu poslali dopis.

8. Dejte věty do podmiňovacího způsobu.

Zítřka si koupím nový svetr. Nic ti neuteče. Řeknu to až potom. Píchneš se do ruky. Světlo zhasne. Jenom se usměje. Bojí se o ně. Proč si neodpočíváte? Ještě se učesu. Vyženou tě. Nepromine nám to. Začneme znovu. Polovinu částky zaplatí předem. Děti si hrají s míčem. Budeme tancovat celou noc. Budou pracovat celý víkend. Pojedeme do Paříže. Půjdou tam pěšky. Budeme odpočívat celou dovolenou u moře. Iva studuje v Praze na Karlově univerzitě.

9. Převeďte souvětí do podmiňovacího způsobu.

Například: *Když bude hezky, půjdu se koupat. – Kdyby bylo hezky, šel bych se koupat.*

Když nebude křičet, nikdo si ho nevšimne. Jestliže mě upozorníte včas, dám si na to pozor. Když půjdete pomalu, půjdu s vámi. Když si tu knihu přečtete až do konce, určitě se vám bude líbit. Když ty peníze do léta ušetříme, koupíme si nová kola. Jestli přijdeš domů včas, půjdeme večer do divadla. Když pořádně zatopíš, nebude tu taková zima. Když bude pršet, nikam nepůjdeme. Protože jsem chtěl udělat zkoušku na výbornou, učil jsem se i v noci. Když jsme jeli taxíkem, byli jsme v divadle včas.

10. Dokončete volně věty a užití v nich podmiňovací způsob.

Když bude hezké počasí, ...

Kup si kuře, ...

Když budeš chtít umět dobře česky, ...

Jestli napadne dost sněhu, ...

Když budeš hodně pracovat, ...

Když uděláš zkoušku na výbornou, ...

..., pojedeme k moři.

..., koupím ti nový kožík.

- ..., *musíš se hodně učit.*
 ..., *musíš pilně pracovat.*
 ..., *musíme se více snažit.*

11. Odpovídejte na otázky.

- Co byste dělal(a), kdybyste se znovu narodil(a)?*
Co byste dělali, kdyby vám někdo ukradl peněženku a doklady?
Co byste dělal(a), kdybyste mohl(a) jít zítra do penze?
Co byste dělali, kdybyste nestudovali slavistiku?
Kam byste jeli na ideální dovolenou?
Jak by se změnil(a) váš život, kdybyste se stal(a) milionářem?

Вказівні займенники (Zájmena ukazovací)

До вказівних належать займенники, які вказують на особу, предмет чи ознаку: **ten, tento, tenhle, onen, takový, týž, tentýž, sám.**

Відмінювання займенників **ten, ta, to**

	Číslo jednotné			Číslo množné		
	Mušský rod	Ženský rod	Střední rod	Mušský rod	Ženský rod	Střední rod
N.	ten	ta	to	ti, ty	ty	ta
G.	toho	té	toho		těch	
D.	tomu	té	tomu		těm	
A.	toho, ten	tu	to	ty	ty	ta
L.	(o) tom	(o) té	(o) tom		(o) těch	
I.	tím	tou	tím		těmi	

За зразком відмінювання вказівного займенника **ten** відмінюються інші вказівні займенники **tento, tenhle** (*tohoto, tomuto...*, *tato, této...*, *toto, tohoto...*) і займенник **onen** (*onoho, onomu...*, *ona, oné ...*, *ono, onoho*).

Займенники **takový, týž, tentýž** відмінюються так само, як прикметниковий твердий тип **mladý**.

Číslo jednotné

	<i>Mužský rod</i>	<i>Ženský rod</i>	<i>Střední rod</i>
N.	týž, tentýž	táž, tatáž	totěž
G.	téhož	téže	téhož
D.	témuž	téže	témuž
A.	téhož (<i>studenta</i>) týž, tentýž (<i>stroj</i>)	touž, tutěž	totěž
L.	(o) témž	(o) téže	(o) témž
I.	týmž	touž, toutěž	týmž

Číslo množné

	<i>Mužský rod</i>	<i>Ženský rod</i>	<i>Střední rod</i>
N.	titíž (<i>studenti</i>), tytěž (<i>stroje</i>)	tytěž	tatáž
G.		týchž	
D.		týmž	
A.	tytěž (<i>studenty, stroje</i>)	tytěž	tatáž
L.		(o) týchž	
I.		týmiž	

Вказівний займенник **sám** (**sama, samo**) має в Н. і З. в. однини та множини (крім З. в. однини чоловічого роду, категорії істот) іменні прикметникові форми, як **mlád, mláda, mládo**, наприклад:

Sám jsem tu věc chtěl udělat. Sami jsme tu věc chtěli udělat.
Sama v Česku žije už od 80. let. Samy v Česku žijí už od 80. let.
Samo jubileum připadá na únor. Sama jubilea připadají na únor.

В інших відмінках займенник **sám** має форми такі, як і твердий тип відмінювання прикметника **mladý** (**samého, samému, samých, samým** тощо).

12. Skloňujte tyto výrazy v jednotném i množném čísle.

Ten strýček, ta věčná otázka, týž večer, tentýž autor, to dobré slovo, táž společnost, totěž téma.

13. Dejte ukazovací zájmena v závorkách do náležitých pádů.

(To) je moc hezká knížka. S (tamten) slovník nemám moc dobré zkušenosti. S (ta) dívkou jsem se seznámil loni v Karpatech. Pro (ten) chlapec to ráda udělám. (Ten) žák moc dobře počítá. Bez (tato) učebnice bych se nemohl naučit dobře česky. Pro (tamhleta) studentku to dělat nebudu. O (tato) zpěvačce se říká, že má skvělý hlas. Nevíš, jestli (toto) divadlo bylo založeno na začátku (toto) století? To asi udělali (tentýž) kluci. Vždyť ale přísahali na (tatáž) bibli! S (titíž) kolegy vždy rádi spolupracujeme. O (tato) věci nebudeme mluvit. (Ten) chlapec se mi moc líbí. Nevíš, kde je možno koupit (tato) knihy?

14. Převeďte věty z čísla jednotného do množného.

Ten, kdo nemá peníze, nepojede do Kyjeva. Slyšel jsem to od toho staršího pána. Ten dům nebylo pro strom ani vidět. Koupil jsem míč pro to malé dítě. S tímto pánem nikam nepůjdu. Toto auto je opravdu spolehlivé. Tato památka byla nákladně opravena. Kam chceš dát tamten kufr? Chci tento zákusek ochutnat, tamten ne. Tato kniha je společným dílem tohoto českého a ukrajinského autora. Ten mladý autor je velmi populární. Tento zámek byl opraven na počátku století.

Розмовно-побутова мова (Обесна́ čeština)

Чеська мова існує у двох основних формах: літературна мова і розмовно-побутова мова, яка функціонує в щоденній неофіційній комунікації в Чехії. На Моравії і Сілезії в побутовій комунікації функціонують діалекти та інтердіалекти.

Розмовно-побутова мова не вживається в офіційній і письмовій комунікації (на телебаченні, радіо, у закладах освіти, в офіційному листуванні тощо). Однак елементи розмовно-побутової мови проникають і в ці регламентовані сфери вживання. Наприклад, письменники вдаються до цього засобу, аби досягти автентичного впливу літератури на читача. Розмовно-побутова мова присутня досить часто в спілкуванні офіційних осіб, у приватному листуванні тощо.

Головні ознаки розмовно-побутової мови:

1) **vo-** на початку деяких слів перед **-o**.

У розмовно-побутовій мові: *von on, vona ona, voni oni, vokno okno, vosum osm, vodemknout odemknout, vobědvat obědvat, navobědvat se naobědvat se;*

2) **-ej-** замість **-ý-** в середині слова.

Кажуть: *tejden týden, mejdlo mýdlo, bejt být, umejt umýt.*

Закінчення **-ej-** мають прикметники і займенники, наприклад: *takovej malej kluk takový malý kluk, s mejma malejma dětma s mými malými dětmi;*

3) **-í-** замість **-é-** в середині слова.

У розмовно-побутовій мові: *mlíko mléko, polívka polévka, líp lépe, méně miň.*

Схожі зміни **é** на **ý** відбуваються в закінченнях прикметників та займенників, наприклад: *takový velký vokno takové velké okno, v tý starý knížce v té staré knížce;*

4) скорочення довготи голосних на останньому складі:

domu domů, nevím nevím, dělají dělají;

5) спрощення у вимові груп приголосних:

dysku vždycky, dybu kdyby, neska dneska, du jdu, ňákej nějaký, žíce lžíce, vemu vezmu, sem jsem;

6) закінчення **-ma** в орудному відмінку множини замість **-y / -i / -mi**:

s klukama s kluky, uličkama uličkami, kuřatama kuřaty;

7) прикметники в називному відмінку множини мають **-ý** у всіх родах:

hezký kluci hezcí kluci, starý boty staré boty, nový auta nová auta, roztomilý zvířata roztomilá zvířata;

8) у деяких дієсловах зникає в 3-й особі множини закінчення **-í** або відбувається скорочення довгого голосного **i**. Здебільшого це характерно для типів дієвідмінювання *prosít* і *sázet*:

mě bolejí (bolejí) nohy *mě bolí nohy*, málo platěj (platějí) *málo platí*, choděj (chodějí) tam každěj den *chodí tam každý den*, tady bydlej (bydlejí) *tady bydlí*;

9) у 1-й особі множини теперішнього часу в деяких дієсловах (зразки *pracovat, prominout, nést*) зникає кінцевий **-e**:

pracujuem *pracujete*, pudem *půjdeme*, nesem *neseme*;

10) у формі минулого часу в деяких дієслів чоловічого роду, в основному неправильних, зникає кінцевий **-l**:

nes *nesl*, sněd *snědl*, vodvez *odvezl*, utek sem *utekl jsem*, moh si mu pomoct *mohl jsi mu pomoct*;

11) при творенні форм минулого часу в 1-й особі однини і множини не вживається дієслово-зв'язка **být**, а замість нього – підмет у формі займенника.

Já nic neřek. *Já jsem nic neřekl*. Já to věděla. *Já jsem to věděla*. My to slyšeli. *My jsme to slyšeli*;

12) при творенні умовного способу використовують такі форми допоміжного дієслова **být**: bysem (замість *bych*), bysi (замість *bys*), bysme (замість *bychom*).

Наприклад: řek bysem mu to *řekl bych mu to*, dybysi měl psa *kdybys měl psa*, zejtra bysme vodjeli *zítra bychom odjeli*;

13) числівники мають, на відміну від літературної норми, у родовому і місцевому відмінках *dvouch* (місто *obou*), у місцевому *třema*, *štyrma* (місто *třemi*, *čtyřmi*). У складених числівників не відмінюється їх перша частина. Наприклад: *od dvěstě padesátí* (замість *od dvou set padesátí*), *o tři sta dvacetí* (замість *o třech stech dvacetí*).

(Dagmar Brčáková, *Sorok kovarnych voprosov češskoj grammatiky, Karolinum, Praha, 2002*)

15. Přečtete nahlas dětskou básničku v obecné češtině. „Přeložte“ ji do spisovné češtiny.

*Jedna, dvě, tři, čtyři, pět,
Cos to, Honzo, cos to sněd?
Brambory pečený,
Byly málo maštěný.*

16. Jak znějí tyto věty ve spisovné češtině? Napište je.

Puč mi vosum korun! Zavřel vobě voči a skočil z vokna. Já jed dycky polivku toudle velkou žící. Vemu si rohlík a mlíko. Di domu! O kerejch českých knížkách ste mluvili? S takovejma malejma holkama se nebavim. Měl tenkrát malýho kluka a dvě malý holky. Takový starý boty si do kina neber. Po silnici jezdí samý nový auta. To víte, tady to není moc nobl. Každý den nakupujem v tomhle krámu. Tady sme samý fěrový chlapi. Já nechci bejt prezidentem. Vona by eště ráda šla na vejlet na Václavák. Lidi sou nevděčný. Brej den! Pudem zejtra na pivo?

Doplňková četba

Přátelský rozhovor

„Už víš, jak vezli tvoji mámu z porodnice, Karolíno, domu? Esli koňmo, nebo vozem?“ už zdáli volala mrňavá stařenka s tmavozelenou rádiovkou.

„Bohužel to stále ještě netuším, paní Kobercová“, vzdychla Karolína.

„Hned sundej ty černý brejle, Karolino!“ rázně zavelela babička Kobercová.

Karolína s údivem, leč poslušně sňala své brýle proti slunci a tázavě se na malou, vysušenou a energickou stařenku podívala.

„Já vim, proč ty je nosíš“, triumfovala Kobercová. „Abysme tě nepoznali. Abysme si nevšimli, že si to ty, v tý televizi. V tom nemravny m pořadu. Necudnym. Ale my to víme. Celá ves to ví. I ten dědek Macháč, ten komunista. Von houby vidí, ale tebe poznal. Je to blázen! Blázen je to. Ale tebe poznal. Nosíš černý brejle, protože se stydíš za svý zaměstnání, nemám pravdu?“

„Paní Kobercová,“ vzdychla Karolína a ty brýle si zase nasadila, „pracuji v Našem spotřebiteli¹, který je nemravny asi jako Mateřídouška². Už jsem vám to říkala, vzpomínáte? A brýle proti slunci nosím proti slunci.“

„Cha!“ zasmála se malá babička v modrých teplácích s lampasy a zelené rádiovce. „Mě nevoblafneš. Já sem bába fikaná. Nevěřim ničemu.“

¹ Náš spotřebitel – komerční časopis.

² Mateřídouška – časopis pro malé děti.

Prostě ničemu. Když sem vopustila svého prvního muže, víš, co sem mu napsala velkým písmem na dvéře? Napsala sem mu tam: Ničemu nevěř, večeri máš v troubě. A to je svatá pravda. Nevěřim ani tomu, co říkaj v rádiu. Jak dou tydlety zprávy, říkám si: Hoši, zase kecáte. No, taková sem já. Bába, co má za ušima. Ježiši, co to máš na sobě? To někde rozdávali zadarmo, či co? Vyděláváš v tý televizi statisíce a tu tvoji chalupu musíš chvílema přidržovat, aby ti nespadla na hlavu. Tak mi řekni, Karolíno, ale upřímně, jo? ... řekni mi, kam ty peníze dou? Ty statisíce. Nebo kam teda dou?”

(Eva Michorová, Všechno v pořádku, slečno Karpišková? Eroika, Praha 2005, s. 122 – 123, zkráceno a upraveno)

17. Úkoly k textu: odpovězte na otázky.

Najděte v textu typické morfologické rysy obecné češtiny.

Najděte v textu lexikální jednotky, vyskytující se pouze v obecné češtině, a s pomocí slovníku najděte jejich neutrální ekvivalent.

Která z postav užívá spisovnou češtinu a která obecnou?

V jakém jazykovém kódu je psáno pásmo vypravěče?

Jakou funkci v uvedené ukázce plní stylizace obecné češtiny?

Převeďte úryvek do spisovné češtiny. Která varianta působí přirozeněji a má i vyšší estetickou hodnotu?

Oficiální úřední dokumenty

Životopis

Dnes se v Česku užívají dvě rovnocenné podoby životopisu, a to životopis strukturovaný, který má vlastně podobu dotazníku, a životopis volný, který se píše ve formě souvislého textu.

*Strukturovaný životopis***Životopis**

Jméno a příjmení:	<i>Petr Toužimský</i>
Adresa:	<i>Smetanova 13 300 00 Plzeň</i>
Akademický titul:	<i>Ing.</i>
Osobní údaje	
Datum a místo narození:	<i>22. září 1971 v Klatovech</i>
Státní příslušnost:	<i>ČR</i>
Národnost:	<i>česká</i>
Rodinný stav:	<i>ženatý</i>
Manželka:	<i>Pavla, roz. Slepíčková</i>
Děti:	<i>Ivan Toužimský, naroz. 24. dubna 2001</i>
Školní vzdělání:	<i>Základní škola v Klatovech, Mikulášské nám. 3 Obchodní akademie v Plzni, Masarykovo nám. 23 (maturita r. 1990) Vysoká škola ekonomická v Praze, obor zahraniční obchod (státní zkouška 1996)</i>
Další kvalifikace	<i>Státní zkouška z těsnopisu (1989) Řidičský průkaz skupiny B Tři krátkodobé kurzy na počítačové programy Word 1997, Word 2000, Excel</i>
Zaměstnání:	<i>Škoda Plzeň (samostatný referent zahraničního oddělení) 1996 – 1999 Vaňha Plzeň, s r. o. (vedoucí oddělení vnějších vztahů) 1999 – dosud</i>

Případné další údaje na vyžádání doplním.

V Plzni 9. 11. 2006

Ing. Petr Toužimský

*Volný životopis***Životopis**

Jmenuji se Petr Toužimský. Narodil jsem se 22. září roku 1971 v Klatovech. Mám českou státní příslušnost a českou národnost. Bydlím v Plzni, Smetanova ulice 13.

Jsem ženatý, oženil jsem se 23. 8. 1998. Moje manželka se jmenuje Pavla Toužimská, rozená Slepíčková, a narodila se 5. 6. 1976 v Mariánských Lázních. Mám jednoho syna Ivana, který se narodil 24. dubna 2001.

V letech 1977 až 1986 jsem navštěvoval Základní školu v Klatovech a od roku 1986 jsem studoval na Obchodní akademii v Plzni, kde jsem roku 1990 maturoval. V letech 1990 – 1996 jsem studoval zahraniční obchod na Vysoké škole ekonomické v Praze. Studium jsem ukončil téhož roku a získal jsem titul inženýr ekonomie.

Mám státní zkoušku z těsnopisu, řidičský průkaz skupiny B a absolvoval jsem tři kurzy práce s PC (ovládám Word, Excel apod.).

Mluvím německy a pasivně ovládám angličtinu a francouzštinu.

V letech 1996 – 1999 jsem pracoval v podniku Škoda Plzeň jako ekonom. Roku 1999 jsem nastoupil do firmy Vaňha Plzeň, s r. o., kde pracuji dodnes jako vedoucí oddělení vnějších vztahů.

V Plzni 9. 11. 2006

Ing. Petr Toužimský

18. Užijte následujících slov ve větách a pokuste se z nich utvořit souvislý text (například představte členy fiktivní rodiny):

Svobodný, vdaná, rozvedená, ženatý, vdovec, svobodná, rozvedený, vdova.

19. Zopakujte si s pomocí slovníku čtení následujících zkratk akademických titulů a vysvětlete jejich význam:

Bc., Ing., MUDr. PhDr., ThDr., RNDr., PaedDr., MVDr., JUDr., Mgr., RSDr.; CSc., DrSc., Ph.D.

20. Napište podle níže uvedeného strukturovaného životopisu identický životopis volný.

Životopis

Jméno a příjmení: *Jana Hubená, roz. Králová*

Adresa: *Janáčkovo nábřeží 231/15
150 00 Praha 5 – Smíchov*

Akademický titul: *PhDr.*

✧ Osobní údaje

Datum a místo narození: *18. května 1957 v Ústí nad Labem*

Státní příslušnost: *ČR*

Národnost: *česká*

Rodinný stav: *vdaná*

Manžel: *MUDr. Oldřich Hubený*

Děti: *Vladimír Hubený, naroz. 25. června 1983*

Kristina Hubená, naroz. 18. listopadu 1989

✧ Školní vzdělání:

Základní škola v Ústí nad Labem, České mládeže 10

Gymnázium v Praze 10, Voděradská 17 (maturita r. 1977)

*Univerzita Karlova v Praze, Filozofická fakulta, obor divadelní věda
a hudební věda (státní zkouška 1981)*

PhDr. (divadelní věda 1999)

✧ Další kvalifikace

Řidičský průkaz skupiny B

*Dva krátkodobé kurzy na počítačové programy Word 1997, Word
2000, Excel*

✧ Zaměstnání:

*Redakce deníku Lidová demokracie (redaktorka kulturní rubriky)
1981–1989*

Divadlo Na prádle, Praha (dramaturg) 1989–2003

Divadlo Na zábradlí, Praha (šéf činohry) 2003–2005

Divadlo Na Vinohradech, Praha (dramaturg) 2005 – dosud

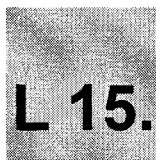
UK v Praze, Filozofická fakulta (odborná asistentka) 2006 – dosud

✧ Případné další údaje na vyžádání doplním.

V Praze 19. července 2007

PhDr. Jana Hubená

21. Napište svůj vlastní strukturovaný životopis.

Державний устрій. Органи влади.
Демократичні традиції Чеської
держави.

Повторення пройденого матеріалу.

Česká republika

Česká republika leží v srdci Evropy. Rozkládá se na ploše asi 79 000 kilometrů čtverečních. Tvoří ji tři historická území: Čechy, Morava a část Slezska (větší část Slezska dnes patří Polsku).

Povrch státu je převážně hornatý, převládají nižší vrchoviny. Nejvyšším pohořím jsou Krkonoše s nejvyšší horou Sněžkou (1 602 metrů nad mořem). Úrodné nížiny se rozkládají kolem řek a tvoří jen malou část území.

Z řek jsou nejznámější Vltava a Labe v Čechách a Morava, Dyje a Ostravice na Moravě a ve Slezsku. Velký hospodářský i ekologický význam mají rybníky a umělé přehrady na některých řekách. Jezer je v Česku málo.

Podnebí (klíma) je na přechodu oceánského a vnitrozemského. To určuje proměnlivý charakter počasí. Zimy bývají vlhké, chladné, léta pak suchá a teplá.

V Česku pokrývají lesy asi 33 procent celkového území. Jsou důležitým zdrojem pro těžbu dřeva, mají obrovský význam pro tvorbu krajiny i klimatu a také mají velký význam rekreační. Roste v nich také mnoho hub, které Češi rádi sbírají.

Zemědělské půdy v současné době ubývá, souvisí to s rozvojem průmyslu, s rozšiřováním rozlohy stavebních pozemků a také s plánovaným útlumem zemědělské výroby, k němuž dochází po vstupu Česka do Evropské unie.

Z nerostných surovin se těží hnědé uhlí na severu Čech, černé uhlí na Ostravsku, význam má také těžba některých barevných kovů, uranu, písku, stavebního kamene a některých dalších surovin, například kaolinu. Česká republika ale musí většinu surovin dovážet, především zemní plyn a ropu.

Česko je vyspělý průmyslově-zemědělský stát. Průmyslová výroba zde má dlouhou tradici. V roce 1918 zde bylo soustředěno asi 70% průmyslového potenciálu celého Rakousko-Uherska, ačkoli české země zaujímaly pouhých 15% území monarchie. Klíčový význam má strojírenství, chemický, textilní, dřevozpracující a potravinářský průmysl, dlouhou tradici má výroba skla a porcelánu. V současné době je nejrychleji se rozvíjející oblastí průmysl automobilový a elektrotechnický.

V České republice dnes žije více než 10 milionů obyvatel. Jsou to Češi, ale také Slováci, Poláci, Němci a Maďaři. Dnes je Česko zemí, kam míří i kroky imigrantů, nejvíce jich je z Ukrajiny, Vietnamu, Slovenska, Ruska a Kazachstánu. Naopak velké skupiny etnických Čechů dnes žijí v Rakousku, v Rumunsku, Polsku, v USA, Německu a také na Ukrajině (především na Volyni), v Rusku, v Kazachstánu a na území bývalé Jugoslávie.

1. Řekněte, která věta je pravdivá vzhledem k úvodnímu textu.

Češi rádi sbírají houby.

Česká republika má mnoho přírodních jezer.

Klima je v Česku poměrně stálé.

Dnes je v Česku nejrychleji se rozvíjejícím průmyslovým odvětvím průmysl automobilový a elektrotechnický.

V ČR žije více než 10 000 000 obyvatel.

Češi v Kazachstánu nežijí.

Vltava teče na Moravě.

Nejvyšší horou v České republice je Sněžka.

Po vstupu Česka do EU se české zemědělství dynamicky rozvíjí.

Dlouhou tradici má v Česku výroba porcelánu.

Český průmysl má dlouhou tradici.

Česká republika je soběstačná v těžbě ropy.

Nejvíce imigrantů přichází do Česka z Ukrajiny.

2. Neznámá slovíčka najděte ve slovníku. Vytvořte tematický slovník k tématu Praha.

3. Na mapě České republiky najděte přírodní útvary, o nichž se v textu mluví.

4. Popište národnostní složení ČR.

5. Převyprávějte obsah vlastními slovy.

6. Vypište z textu adjektiva a utvořte jejich komparativ.

Například: *malou – menší*

7. Určete gramatické kategorie podstatných jmen užitých v textu.

Například: *republika: ženský rod, jednotné číslo, 1. pád, vzor „žena“*

Přetěžké břímě na hřbetě žurnalistově

Přes psát novinové články není jen tak. Takový žurnalista nevystačí do nekonečna s tou nejběžnější slovní zásobou. Žánr přece vyžaduje daleko větší pestrost a pružnost v užívání jazyka. Čas od času tedy statečný novinář sáhne po slově hovorovém či nářečním, jindy použije novotvar z hlavy vlastní nebo cizí, občas se hodí i takový výraz slangový. A někdy se zachce přihodit k omáčce obklopující sdělované informace špetku kořeně například v podobě slov knižních či zastaralých. Tehdy zaloví v babiččině košíčku na šití a vytáhne na světlo boží třeba... třeba slůvko *břímě*.

Zde však pisatel narazí na problém skloňování. Co s tím? Zbavit se svého břímě podle vzoru moře? Nebo bříměte jako kuřete? Či snad, ne-dejbože, bříměho? Kdepak, kdepak. Všechno špatně. Břímě se totiž v dalších pádech chová jako docela obyčejné břemeno.

A tak na ramenu neseme *břímě* (1. pád), rádi bychom se *břemene* / *břemena* (2. pád) zbavili, ale přesto si k tomuto *břemeni* / *břemenu* (3. pád) přidáme *břímě* (4. pád) další, ještě těžší, a v duchu vzdycháme? „Ech, ty *břímě* (5. pád) zlořečené!“ Všem o svém *břemenu* / *břemeni* / *břemeně* (6. pád) s trpkostí vyprávíme, avšak nakonec se se svým *břemenem* (7. pád) naučíme nějak žít a vycházet.

Podobně se chovají i další slova této skupiny, a to *rámě*, *témě*, *plémě* a *sémě* či *símě*.

Tedy už se jich však nemusíme bát. Bez obav své dámě nabídněte *rámě*, zbavte se břemene zbytečného ostychu, odpusťte plemeni korektorskému, že vás neustále poučuje, nasad'te si na *témě* klobouček s pírkem sojčím a směle a radostně pište dál. Třeba o plemeni ženském či mužském a o jejich vzájemných třenicích. Nebo o tom, jak se potýkáte se záludností čes-

kého jazyka a s břemenem neobvyklého skloňování neobvyklých, leč půvabných slov.

(Martina Weberová, *Přetěžké břímě na hřbetě žurnalistově. Lidové noviny, roč. XX, č. 145 z 22. června 2007, s. 11, upraveno*)

8. Vypište z textu slovesa a rozdělte je do skupin podle jejich vidu: dokonavá a nedokonavá. Utvořte 10 párů vidových dvojic.

Například: *slovesa nedokonavá – leží, rozkládá se,...*
slovesa dokonavá – nevystačí, sáhne,...
vidové dvojice – určovat – určit,...

9. Přečtěte si pozorně výše uvedený text a ve slovníku ověřte význam neznámých slov.

10. Vysvětlete česky význam níže uvedených výrazů.

Špetka koření, babiččin košíček na šití, vytáhnout na světlo boží, být zlořečený, nabídnout rámě, plemeno korektorské, klobouček s pirkem sojčím, ženské plemeno, vzájemné třenice, záludnost jazyka.

11. Přeložte do ukrajinštiny následující termíny.

Slovo nářeční, hovorový výraz, novotvar, slangový výraz, slovo knižní, slovo zastaralé, obecně český výraz, neutrální jazykový prostředek, historismus, poetismus, neologismus, okazionalismus.

12. Uveďte aslepoň tři české příklady na termíny uvedené ve cvičení 11 této lekce.

13. Řekněte, jak budete skloňovat níže uvedená substantiva (pokud existují dubletní koncovky, uveďte je).

Král, hřeben, pramen, práce, les, Jirka, chvíle, kámen, kotě, Mirka, brána, městečko, tepláky, Vánoce, Mírek, rybník, Naďa, košile, kráva, káva, lžice.

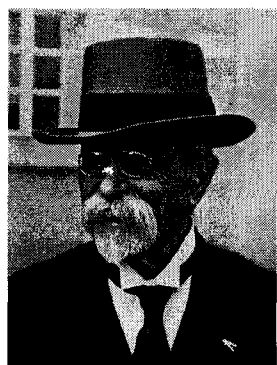
14. Vypište z textu **Přetěžké břímě na hřbetě žurnalistově** všechna slovesa a přiřaďte je k jednotlivým časovacím vzorům.

15. Z téhož textu vyberte všechna zájmena a určete jejich druhy.

Tomáš Garrigue Masaryk – zakladatel demokratického československého státu

Konec 1. světové války přinesl výrazné změny na mapě Evropy. Vznikla řada nových států, především na teritoriu bývalé habsburské monarchie. Jedním z nich bylo i Československo, které tvořily historické země Koruny české (Čechy, Morava, část Slezska), Slovensko a také Podkarpatská Rus.

Velkou zásluhu na vzniku tohoto státu měl Tomáš Garrigue Masaryk (nar. v r.1850 v rodině kočího v moravském městě Hodonín – zemřel r. 1937 v Lánech), profesor dějin filozofie na pražské Karlově univerzitě. Bylo především Masarykovou zásluhou, že nový stát se stal oázou demokracie v Evropě a že svou podstatu stavěl

na demokratickém řešení všech svých problémů. T. G. Masaryk byl opakovaně zvolen prezidentem Československa a svůj úřad, který vykonával jako rozený aristokrat – demokrat, opustil v roce 1935. Pro Masaryka byla demokracie a morálka, pracovitost, láska k lidem a úcta k ženě nejvyššími životními hodnotami.

Už jako prezident často rozmlouval s mnohem mladším spisovatelem Karlem Čapkem. Na základě jejich rozhovorů vznikla kniha *Hovory s T. G. M.*

Hovorů s T. G. M.

Říkáte, že zákon lásky platí stejně na politiku jako na život osobní.

Ovšemže platí; platí přece na život celý, pro všecko jednání a konání. Všechna rozumná a pocitová politika je provádění a upevňování humanity

uvnitř i navenek; politiku, jako vše, co děláme, nutno důsledně podřizovat zákonům etickým. Víím, že jsou politikové, hlavně ti, kteří se považují za náramně praktické a chytré, kterým se tento požadavek nelíbí; ale zkušenost, nejen moje, myslím, učí, že politika rozumná a poctivá je nejučinnější a nejpraktičtější. Nakonec mívají takzvaní idealisté vždycky pravdu a udělají pro stát, pro národ a lidstvo víc než politikové, jak se jim říká, reální a praktičtí. Chytráci jsou koneckonců hloupí. Mluvím-li o mravnosti v politice, myslím především na politickou taktiku a na celou administrativu; právě politická praxe musí být mravná – ovšem i politický program podléhá etice.

(Karel Čapek, Hovory s T. G. Masarykem, Spisy XX, Československý spisovatel, Praha 1990, s. 306 – zkráceno)

Všední den

Den za dnem se začíná stejně: v okně se zjeví komorník pan Hůza a podívá se na teploměr a tlakoměr; za chvíli pak vychází T. G. M. na ranní procházku, vždycky stejným směrem, aby nekomplikoval život těm několika četníkům, kteří ho mají hlídat, ale *které* on přitom nemá vidět. Potom pracovna, svazky akt, pošta, slyšení, diktáty – a když je všechno vyřízeno, tož práce na Konkrétní logice. Odpoledne vyjíždí na koni; všude, kde bývá, má tři nebo čtyři místa, která si oblíbil mezi všemi, a zřídkka zajíždí jinam. Pak ještě hodinka práce, a je večer. Dvakrát třikrát týdně se promítají filmy; teď už je nouze o němé filmy, repertoár za mnoho nestojí, ale T. G. M. jen mávne rukou: „Tož, je to hloupé, ale to je jedno. Když se člověk dívá na obrázky, nemusí aspoň myslet, odpočine si.”

A pak ještě do půlnoci, do dvou, někdy do tří hodin zrána svítí okno v ložnici čtenářově.

(Karel Čapek, Hovory s T. G. Masarykem, Spisy XX, Československý spisovatel, Praha 1990, s. 511.)

16. Z první ukázky z **Hovorů s T. G. M.** vypište všechna příslovce a pokud to jde, utvořte od nich komparativy.

17. Určete gramatické kategorie podstatných jmen, která se vyskytují v téže ukázce.

18. Přeložte text první ukázky do ukrajinštiny.

19. Vypište z druhé ukázky z **Hovorů s T. G. M.** všechna slovesa ve formě infinitu, potom od nich utvořte 1. os. jedn. č. času přítomného, 3. os. množ. č. času přítomného, L-formu.

Například: *začínat, začínám, začínají, začínal.*

20. Najděte ve slovníku význam Masarykova oblíbeného výrazu *tož* a najděte jeho neutrální spisovné synonymum.

21. Vyprávějte svými slovy, jak vypadal běžný pracovní den prvního československého prezidenta Tomáše Garrigua Masaryka.

Citáty o politice

Došel jsem k závěru, že politika je příliš vážná věc, než aby mohla být přenechána jen politikům.

Charles de Gaulle

Nejméně svobodným člověkem je straník.

Napoleon Bonaparte

Politika skutečně obsahuje bezpočet různých pokusů, a když ji člověk podlehne, mohou ho trochu deformovat.

Václav Havel

Nutnost kariéry nutí každého, aby byl straníkem.

Oscar Wilde

Zrod demokratických tradic českého a československého státu

Tam u Zborova

Před devadesáti lety, 1. července 1917, zahájil na rozkaz ruské Prozatímní vlády jihozápadní front útok známý jako Kerenského ofenzíva. Ta skončila sice nezdarem, ale zato sehrála klíčovou roli při zrodu samostatného Československa.

Druhého července bylo do bojů u východohaličského města Zborova nasazeno sedm praporů Československé střelecké brigády pod vedením plukovníka Trojanova. Tři a půl tisíce slabě vyzbrojených Čechoslováků,

proti nimž stálo 4 500 mužů, prolomilo nepřátelskou obranu, obsadilo čtyři linie zákopů, proniklo do hloubky tří až pěti a půl kilometru. I když měli velké ztráty – 185 padlých a 700 zraněných – zajali českoslovenští legionáři 62 důstojníků, 3 150 vojáků a ukořistilo 20 děl.

U Zborova ovšem českoslovenští legionáři (dobrovolníci, kteří nasazovali své životy za dosud neexistující stát) nebojovali jen proti nenáviděným rakouským vojákům, Maďarům a říšským Němcům, ale bohužel také proti vlastním lidem – Čechům a Slovákům. Ti bojovali v řadách rakousko-uherské armády, kam museli nastoupit. Ironií osudu tu proti sobě stáli dva budoucí českoslovenští prezidenti: Klement Gottwald jako příslušník rakousko-uherské armády a Ludvík Svoboda, pozdější hrdina 2. světové války, jako legionář.

Generál A. Brusilov, tehdejší vrchní velitel ruských vojsk, na adresu Čechoslováků později obdivně prohlásil: „Když byli opuštěni u Ternopolu naší pěchotou, bili se takovým způsobem, že celý svět by měl padnout před nimi na kolena.“

Jak známo, první Československá republika na legionářských tradicích, a zvláště na té zborovské stavěla. V gigantickém zápase mnohamilionových armád, v bitvách s mnohonásobně vyššími ztrátami představuje vystoupení československých legií pouhou kapku v moři. Koneckonců ani vítězství československé brigády u Zborova nezabránilo celkovému neúspěchu Kerenského ofenzívy. Po věčné stránce tuto argumentaci nelze vyvrátit. Nicméně nelze zapomínat na ideály, za něž se tito mužové bili. Nikoli náhodou se mnozí bývalí legionáři aktivně účastnili druhého, protinacistického odboje. Po únoru 1948, kdy se preferovali jenom českoslovenští legionáři, kteří vstoupili do Rudé armády, zborovská tradice na dlouhá čtyři desetiletí zmizela.

(Jaroslav Šajtar, Tam u Zborova,

Reflex, roč. XVIII/25 z 21. 6. 2007 – zkráceno a upraveno)

22. Přeložte text o bitvě u Zborova do ukrajinštiny.

Opakovací cvičení

23. Číslovky запиšte slovem a spojte je s podstatnými jmény v závorkách .

Přibližně (2 hodina) trvalo jednání Poslanecké sněmovny. Automobilka v současné době prodává své vozy na (5 kontinent). Akademie české

literatury vznikla před (4 rok). V Česku je nedostatek zařízení denní péče o děti mladší (3 rok). Teplota se pohybuje kolem minus (9 stupeň). Soutěže se zúčastnili odborníci z (5 evropská země). Letošní ročník je věnován (3 velký umělec). Hrad byl zrekonstruován před (5 rok). Noční teploty budou klesat k plus (2) až minus (4 stupeň). Budeme se učit kolem (2 hodina). Ve skupině bylo (12 student-bohemista). Potkal jsem ho v Kyjevě před (3 měsíc). Referát byl na (16. stránka). Zkoušku z české literatury máme za (7 týden).

24. Doplňte -í/í nebo -y/ý a pravopis odůvodněte.

Prvn... poštovn... známek...(množ.). v Česku se objevil... v roce 1850. Měl... b...chom společně hledět do budoucnost.... Česko sdíl... se Slovenskem společné kulturn... dědictv... a oba národ... se po stalet... vzájemně ovlivňoval.... Návštěvn...k v muzeu může uv...dět, jaké náčin... dř...v používaly zdejší... hospod...ňk... při pran... a žehlen... prádla, jak vyráběl... máslo, pekl... chleba, s čím pracoval... ševc... a s čím si hrál... místn... dět.... Věř...m tomu, že žij... v demokratické zem... a že zákon... plat... pro každého. To v minulost... neb...ývalo. Posledn... část expozice je věnována vývoj... loutkářstv... v Plzn... a nejbližším okol.... Osud... dobrého vojáka Švejka byl... prvn... knihou, kterou jsem samostatně a bez donucen... přečetl. Stát má finančn... prostředk.... Památn...k ze šedé žul..., vytvořen... dvojicí m...stn...ch umělců, představuje T. G. Masaryka jako filozofa, sociologa a státn...ka, zakladatele a prez...denta Československé republik..., velkého př...tele ukrajinského národa, řádného člena NTŠ ve Lvově. Papež se v Česku setká s kněž...m... a zástupc... církv..., s věřícím..., mládež... a s akademickou obc....

25. Napište v minulém čase.

Obě strany proti sobě vedou ostrou kampaň. Prostě musíte se učit, učit, učit, to jinak nejde. Národ, který zapomene na svou historii, má jedinou šanci – že si ji zase zopakuje. Toto je skupina lidí, kteří mají liberální smýšlení. Bílého pečiva Češi jedí stále víc. Kupujeme nábytek, sbíráme obrázky, sochy, pořádáme večírky pro přátele. Řadím se do skupiny vděčných čtenářů Jaroslava Haška. Stará generace ví, o co jde. Tradičně se v Česku pečou velikonoční beránci. Spolu oslavíme narozeniny v červnu až se vrátíš. Když chcete mít svobodnou republiku, tak tu svobodu si musíte nejdřív vydobýt, a pak si tu svobodu a demokracii musíte hlídat.

Říkám, že dělám, co můžu. Umím hrát na klavír. Většina léčeben si sama zjišťuje, jak jsou pacienti spokojeni s jejich službami. Demonstranti se shromáždí na zdejším náměstí. Chci se podívat na Sofijský chrám na jaře, když kvetou kaštiny.

26. V následujících příslovích doplňte náležité tvary zájmen.

Vaše kráva se napila z (naše) louže. Ukaž (já) (svá) společnost a já (ty) povím, kdo jsi. Čím víc vůl táhne, tím víc na (on) nakládají. Lidé věří nejráději (ten), co si přeji. Nikdo není prorokem (svůj) osudu. Svět se mění, a my v (on). Každý člověk má (svá) hvězdičku na nebi. Jez, co (ty) dají a odpovídej, když se ptají. Jak staří dělají, tak se mladí od (on – množ.) učí. Sobota – končí (my) robota. Čeho nemáš, (to) se nechlub. Co je do hezké mísy, když v (ona) nic není. Máš-li rád (já), měj rád i (můj – množ.) přátele. Kdo zákony vydává, ať (on – množ.) první zachovává. Pozdrav, když jdeš nahoru, aby (ty) lidé zdravili, až půjdeš dolů.

27. Převeďte do budoucího času.

Nechtěl uvádět konkrétní jména. Kupoval jsem zajíce v pytlí. V programu měli nejrůznější hry. Jezdili jsme na zámky, učili jsme se o české historii. Musím se přiznat, že když četl moje jméno, tak jsem měl srdce až v krku. Našel své místo na slunci. Lidé stáli před obchody už od šesti ráno. V posledních letech se věnoval astrologii. Většina hradů a zámků zůstala nepoškozená. Na přehlídce vystoupily folklorní soubory z českých vesniček. Seznámili jsme se s tou knihou. Viděl jsi to na vlastní oči. Folklorní soubor nejen zahrál, zazpíval i zatančil řadu známých chodských písní, předvedl ale také typické chodské kroje. Konzultoval jsem to s celou řadou lidí. Děti byly na táboře poprvé. Šli jsme na oběd ve 12 hodin. Dopis jsem si vyzvedla na poště. V zimě jsme jedli hodně vitaminů. Prošli dlouhou chodbou zámku. Nečekaně vznikly určité potíže. Dceru vychovával sám. Ve vlaku okamžitě usnul. Babička jí vždycky pomáhala s domácími úkoly.

**ГРАМАТИКА
В ТАБЛИЦЯХ**

Відмінювання іменників чоловічого роду

Однина						
Чоловічий рід						
Відм.	істота	неістота	істота	неістота	істота	неістота
N.	pán	hrad	muž	stroj	předseda	soudce
G.	pána	hradu	muže	stroje	předsedy	soudce
D.	pánu, pánovi	hradu	muži, mužovi	stroji	předsedovi	soudci
A.	pána	hrad	muže	stroj	předsedu	soudce
V.	páne	hrade	muži	stroji	předsedo	soudce
L.	o pánu, pánovi	o hradě	o muži	o stroji	o předsedovi	o soudci
I.	pánem	hradem	mužem	strojem	předsedou	soudcem

Множина						
Чоловічий рід						
Відм.	істота	неістота	істота	неістота	істота	неістота
N.	páni, pánové	hrady	muži, mužové	stroje	předsedové	soudci
G.	pánů	hradů	mužů	strojů	předsedů	soudců
D.	pánům	hradům	mužům	strojům	předsedům	soudcům
A.	pány	hrady	muže	stroje	předsedy	soudce
V.	páni, pánové	hrady	muži, mužové	stroje	předsedové	soudci
L.	o pánech	o hradech	o mužích	o strojích	o předsedech	o soudcích
I.	pány	hrady	muži	stroji	předsedy	soudci

Продовження табл.1

Відмінювання іменників жіночого і середнього роду

Однина							
Відм.	Жіночий рід				Середній рід		
N.	žena	růže	píseň	kost	město	moře	stavení
G.	ženy	růže	písně	kosti	města	moře	stavení
D.	ženě	růži	písní	kosti	městu	moři	stavení
A.	ženu	růži	píseň	kost	město	moře	stavení
V.	ženo	růže	písní	kosti	město	moře	stavení
L.	o ženě	o růži	o písní	o kosti	o městě	o moři	o stavení
I.	ženou	růži	písní	kostí	městem	mořem	stavením

Множина							
Відм.	Жіночий рід				Середній рід		
N.	ženy	růže	písně	kosti	města	moře	stavení
G.	žen	růží	písní	kostí	měst	moři	stavení
D.	ženám	růžím	písním	kostem	městům	mořím	stavením
A.	ženy	růže	písně	kosti	města	moře	stavení
V.	ženy	růže	písně	kosti	města	moře	stavení
L.	o ženách	o růžích	o písních	o kostech	o městech	o mořích	o staveních
I.	ženami	růžemi	písněmi	kostmi	městy	moři	staveními

Відмінювання прикметників

Тверда група

Відм.	Однина			Множина		
	Чоловічий рід	Жіночий рід	Середній рід	Чоловічий рід	Жіночий рід	Середній рід
N.	mladý	mladá	mladé	mladí (<i>істота</i>) mladé (<i>неістота</i>)	mladé	mladá
G.	mladého	mladé	mladého	mladých	mladých	mladých
D.	mladému	mladé	mladému	mladým	mladým	mladým
A.	mladého (<i>істота</i>) mladý (<i>неістота</i>)	mladou	mladé	mladé	mladé	mladá
L.	o mladém	o mladé	o mladém	o mladých	o mladých	o mladých
I.	mladým	mladou	mladým	mladými	mladými	mladými

М'яка група

Відм.	Однина			Множина
	Чоловічий рід	Жіночий рід	Середній рід	Для всіх родів
N.	jarní	jarní	jarní	jarní
G.	jarního	jarní	jarního	jarních
D.	jarnímu	jarní	jarnímu	jarním
A.	jarního (<i>істота</i>) jarní (<i>неістота</i>)	jarní	jarní	jarní
L.	o jarním	o jarní	o jarním	o jarních
I.	jarním	jarní	jarním	jarními

Таблиця 3

Відмінювання займенників

Відм.	Особові займенники				
N.	já	ty	on	ona	ono
G.	mne, mě	tebe, tě	jeho, ho	jí	jeho, ho
D.	mně, mi	tobě, ti	jemu, mu	jí	jemu, mu
A.	mne, mě	tebe, tě	ho, jej	ji	je
L.	o mně	o tobě	o něm	o ní	o něm
I.	mnou	tobou	jím	jí	jím

Відм.	Особові займенники				
N.	my	vy	oni (<i>істома</i>) ony (<i>неістома</i>)	ony	ona
G.	nás	vás	jich		
D.	nám	vám	jim		
A.	nás	vás	je		
L.	o nás	o vás	o nich		
I.	námi	vámi	jimi		

Відм.	Вказівні займенники						Питальні займенники	
	Однина			Множина				
N.	ten	ta	to	ti (<i>істома</i>) ty (<i>неістома</i>)	ty	ta	kdo	co
G.	toho	té	toho	těch			koho	čeho
D.	tomu	té	tomu	těm			komu	čemu
A.	toho (<i>істома</i>) ten (<i>неістома</i>)	tu	to	ty	ty	ta	koho	co
L.	o tom	o té	o tom	o těch			o kom	o čem
I.	tím	tou	tím	těmi			kým	čím

Продовження табл. 3

Відм.	Присвійні займенники					
	Однина			Множина		
N.	můj	moje, má	moje, mé	moji (<i>істота</i>) moje (<i>неістота</i>)	moje, mé	moje, mé
G.	mého	mé	mého	mých		
D.	mému	mé	mému	mým		
A.	mého (<i>істота</i>) můj (<i>неістота</i>)	moi	mé	moje, mé	moje, mé	moje, mé
L.	o mém	o mé	o mém	o mých		
I.	mým	moi	mým	mými		

Відм.	Присвійні займенники					
	Однина			Множина		
N.	naš	naše	naše	naši (<i>істота</i>) naše (<i>неістота</i>)	naše	naše
G.	našeho	naši	našeho	našich		
D.	našemu	naši	našemu	našim		
A.	našeho (<i>істота</i>) naš (<i>неістота</i>)	naši	naše	naše		
L.	o našem	o naši	o našem	o našich		
I.	našim	naši	našim	našimi		

Таблиця 4

Відмінювання числівників

Відм.	Однина			Множина		
	Чоловічий рід	Жіночий рід	Середній рід	Чоловічий рід	Жіночий рід	Середній рід
N.	jeden	jedna	jedno	jedni, jedny	jedny	jedna
G.	jednoho	jedné	jednoho	jedněch		
D.	jednomu	jedné	jednomu	jedněm		
A.	jednoho, jeden	jednu	jednoho	jedny	jedny	jedna
L.	o jednom	o jedné	o jednom	o jedněch		
I.	jedním	jednou	jedním	jedněmi		

Відм.	Чоловічий рід		Жіночий і середній рід	
N.	dva	oba	dvě	obě
G.	dvou	obou	dvou	obou
D.	dvěma	oběma	dvěma	oběma
A.	dva	oba	dvě	obě
L.	o dvou	o obou	o dvou	o obou
I.	dvěma	oběma	dvěma	oběma

Відм.							
N.	tři	čtyři	pět	sto	dvě stě	tisíc	milión
G.	tři	čtyř	pěti	sta (sto)	dvou set	tisíce	miliónu
D.	třem	čtyřem	pěti	stu (sto)	dvěma stům	tisíci	miliónu
A.	tři	čtyři	pět	sto	dvě stě	tisíc	milión
L.	o třech	o čtyřech	o pěti	o stu (sto)	o dvou stech	o tisíci	o miliónu
I.	třemi	čtyřmi	pěti	stem (sto)	dvěma sty	tisícem	miliónem

**ЧЕСЬКО-УКРАЇНСЬКИЙ
СЛОВНИК
ČESKO-UKRAJINSKÝ
SLOVNÍK**

Список умовних скорочень

- citosl.* citoslovce – вигук
círk. církevní (slovo) – церковне слово
čast. častěji – частіше
dok. dokonavé sloveso – доконане дієслово
hanl. hanlivý – зневажливий
histr. historický (termín) – історичний (термін)
hovor. hovorový (výraz) – розмовний (вислів)
hromad. hromadné jméno – збірний іменник
j. jednotné číslo – одиниця
kniž. knižní (výraz) – книжний (вислів)
m mužský rod – чоловічий рід
množ. množné číslo – множина
n. nebo – або
nedok. nedokonavý vid – недоконаний вид
neskl. nesklonné (jméno) – невідмінюване (слово)
odpor. odporovací – протиставний (сполучник)
os. osoba – особа
pomn. pomnožné podstatné jméno – множинний іменник
předl. předložka – прийменник
přen. přenesený význam – переносне значення
přísl. příslovce – прислівник
spoj. spojení – сполучення
sp. spojka – сполучник
sport. sportovní (výraz) – спортивний вислів
s střední rod – середній рід
táz. tázací – питальний
význ. význam – значення
zájm. zájmeno – займенник
zdrob. zdrobnělina – зменшувальна форма
zprav. zpravidla – звичайно, як правило
zř. zřídka – рідко
zvl. zvláště, zvláštní – особливо, особливий
ž ženský rod – жіночий рід

A a

absolvent, -a *m* – випускник
ahoj – (*citosl. pozdrav zvl. mezi mládeží*) привіт, здоров
amatér, -a *m* – аматор
anděl, -a *m* – ангел
anebo sp. souřadící – або
angrešt, -u *m* – агрус
armáda, -y *ž* – армія, збройні сили, війська
aspoň, alespoň přísl. – хоча, хоча б, у кожному випадку
aula, -y *ž* – актовий зал
avšak sp. souřadící odporovací – але, однак, та (*y значенні але*)

B b

vača, -i *m* – старший вівчар, старший чабан
bakalář, -e *m* – бакалавр
balík, -a *m* – пакунок, пачка, посилка
balit, -ím *nedok.* – обгортати, загортати, пакувати
baret, -u *m* – берет
barevný – кольоровий, різнокольоровий, барвистий
barchet, -u *m* – байка, фланель, (*розм.*) бумазея
básník, -a *m* – поет; **básnířka**, -y *ž* – поетеса
bát se, bojím se nedok. – боятися
bavlna, -y *ž* – бавовна, бавовняна тканина
bavlněný – бавовняний
bázlivý – боязкий, лякливий

berla, -y *ž* – милиця, костур; патерия, посох
bezprávi, -í *s* – безправність, несправедливість
běžec, -ce *m* – бігун; **běžkyně**, -yně *ž* – жінка-бігун
bílý – білий
biskup, -a *m* – єпископ
blahobyt, -u *m* – добробут, достаток
blahopřání -í *s* – привітання, вітання, поздоровлення
blahopřát, -řeji, řejí *nedok.* – вітати, поздоровляти
blahopřejný – вітальний
blázen, **blázna** *m* – божевільний, причинний, блазень
bláznit, -ím *nedok.* – божеволіти, втрачати розум, дуріти
blízký – близький, ближній
bloudit, -ím *nedok.* – блукати, блудити
blůza, -y *ž* – блузка, кофтинка
bohemista, -y *m* – богеміст, чехіст
bohužel přísl., částice – на жаль
bochánek, -ku *m ve spoj.* **bochánek chleba** – круглий хліб, хлібець, коровай, буханка хліба
bochník, -u/-a *m* – буханка
botník, -u *m* – шафа для взуття
bourat, -ám *nedok.* – зносити, ламати
bouře, -e *ž* – буря, гроза; **sněhová bouře** – метелиця, заметіль, хуртовина
brambor, -u *m i* **brambora**, -y *ž* – картопля
branka, -y *ž* – хвіртка; (*sport.*) ворота; гол

brankář, brankař, -e *m* – воротар
brankářka, -y *ž* – жінка-воротар
brát, beru, berou *nedok.* – брати
bratr, -a *m* – брат
bratranec, -ce *m* – двоюрідний брат
brzo i brzy přísl. – швидко, незабаром, невдовзі
břeh, -u *m* – берег
březen, -na *m* – березень
bříza, -y *ž* – береза
budoucnost, -i *ž* – майбутнє, прийдешнє
budovat, -duji, -dují *nedok.* – будувати, зводити, споруджувати
buchta, -y *ž* – солодкий пиріжок, пампушка із солодкою начинкою
bunda, -y *ž* – спортивна куртка
buráčet, -ím *nedok.* – бушувати, гриміти, гуркотіти, ревити
burácivý – буйний, буремний, бурхливий, буряний, гучний
bydlení, -í *s* – житло, оселя
bydlet, bydlit, -ím *nedok.* – мешкати, проживати
bydliště, -ě *s* – місце проживання
bylina, -y *ž* – трав'яна рослина
byt, -u *m* – квартира

C c

cena, -y *ž* – ціна, премія
cesta, -y *ž* – дорога, шлях
cestovatel, -e *m* – мандрівник; **cestovatelka**, -y, *ž* – мандрівниця
cestovní – дорожній; **cestovní kancelář** – бюро подорожей
cibule, -e *ž* – цибуля
cílevědomý – цілеспрямований
císař, -e *m* – імператор
citlivý – чуйний, вразливий
citrón, -u *m* – лимон, цитрина
cizí – чужий, іноземний, невластивий, незвичний

cizina, -y *ž* – закордон, зарубіжні країни
cizinec, -ce *m* – іноземець, чужоземець
ctěný zprav. v oslovení – шановний, вельмишановний, високоповажний
ctít, ctím *nedok.* – шанувати, поважати
cukr, -u *m* – цукор
cukrárna, -y *ž* – цукерня, кондитерська
cukroví, -í *s hromad.* – солодоші, ласоші
cukrovka, -y *ž* – цукровий буряк
cvičení, -í *s* – вправи, практикум
cvičit, -ím *nedok.* – займатися фізкультурою, робити ранкову зарядку, тренувати (кого-небудь)
cyklista, -y *m* – велосипедист; **cyklistka**, -ky *ž* – велосипедистка
cyklistika, -y *ž* – велосипедний спорт
cyklus, -lu *m* – цикл

Č č

čaj, -e *m* – чай
čas, -u *m* – час
časopis, -u *m* – часопис, журнал
čekat, -ám *nedok.* – чекати, очікувати, дождити
čepice, -e *ž* – шапка, картуз, кашкет
černý – чорний
čerstvý – свіжий
červen, -na *m* – червень
červenec, -ce *m* – липень
česnek, -u *m* – часник
čestný – чесний
čeština, -y *ž* – чеська мова
češtinář, -e *m* – викладач або вчитель чеської мови, студент-богеміст
činit, -ím *nedok.* – робити, творити, чинити
činitel, -e *m* – діяч; фактор, момент

činnost, -i *ž* – діяльність
číslovka, -y *ž* – числівник
číst, čtu, čtou *nedok.* – читати
čistý – чистий, охайний; ширий, справжній
článek, -u *m* – ланка, кільце; стаття, розділ
čtvrtek, čtvrťka *m* – четвер; Zelený čtvrtek – страшний четвер

D d

daleký – далекий, дальній, віддалений
dámský – дамський, жіночий
daň, daně *ž* – податок
dar, -u *m* – подарунок, дар, дарунок
dárkový – подарунковий
darovat, -uji *dok.* – дарувати, подарувати; відпустити, вибачити
dcera, -y *ž* – дочка
dědictví, -í *s* – спадок, спадщина
dělník, -íka *m* – робітник
desetiboj, -e *m* – десятиборство
desetibojář, -e *m* – десятиборець
děšť i **dešť, deště** *m* – дощ
deštivý – дощовий
dětství, -í *s* – дитинство
děvče, -te *s* – дівча, дівчатко
diář, -e *m* – записник, блокнот
diktát, -u *m* – диктант; (*politický, ekonomický*) диктат
dílo, -a *s* – твір, витвір, творіння
diskař, -e *m* – спортсмен, що метає диск; **diskařka, -y** *ž* – спортсменка, що метає диск
divadlo, -a *s* – театр
doba, -y *ž* – час, період, епоха
dobrý – добрий
docházka, -y *ž* – відвідування, прихід
domácnost, -í *ž* – домашнє господарство, господарство

dopis, -u *m* – лист
doplněk, doplňku *m* – доповнення, додаток
doprava, -y *ž* – транспорт, транспортування; рух (*dopravu*); шляхи сполучення
dospělý – дорослий, зрілий
dotaz, -u *m* – питання, запитання, запит
dotazník, -u *m* – анкета, питальник, запитальник
dotud *přisl.* – до того часу, доти
doupě, -te *s* – нора, дупло, лігвище
dovolená, -é *ž* – відпустка
dovolení, -í *s* – дозвіл
dovoz, -u *m* – доставка, ввіз, імпорт
dozadu *přisl.* – назад
dráha, -y *ž* – дорога, шлях
drahý – дорогий, дорогоцінний, коштовний
droga, -y *ž* – наркотик
drůbež, -e *ž* – домашня птиця
druh, -u *m* – вид, різновид, сорт, порода
dřív(e) *přisl.* – раніше
duben, -na *m* – квітень
duha, -y *ž* – райдуга, веселка
duchař, -e *m* – спирт; **duchařka, -y** *ž* – спиртка
důchod, -u *m* – 1. дохід; 2. пенсія
důležitý – важливий, серйозний, суттєвий
dům, domu *m* – дім
dunět, 3.os. -í *nedok.* – гриміти, та-рахкотіти, гудіти
dušný – душний, задушливий; гнітючий
dušený – приглушений, глухий
dveře, -í *ž* *pomn.* – двері
dvůr, dvora *m* – 1. двір; 2. (*v názvech úřadů*) soudní dvůr – судова палата

F f

fandit, -ím *nedok.* – вболівати (за кого-небудь)

fotbalista, -у *m* – футболіст

foukat, -ám *nedok.* – дути (*vítr*)

frekventovaný – з великим рухом (*cesta, místo*), часто вживаний (*slovo*)

G g

gauč, -e *m* – диван-ліжка

garsoniéra, -у *ž* – однокімнатна квартира

genius, -ia *m* – геній, геніальність

H h

habaděj přisl. – сила-силенна, сила, безліч

hádanka, -у *ž* – загадка, ребус

heslo, -a *s* – пароль; реєстрове слово, словникова стаття; лозунг, заклик

hezký – гарний

hledat, -ám *nedok.* – шукати, розшукувати

hledisko, -a *s* – точка зору

hlídat, -ám *nedok.* – стерегти, берегти, доглядати

hlídkovat, -uji *nedok.* – патрулювати, вартувати, охороняти

hloupý – дурний, нерозумний

hluchý – глухий

hluk, -u *m* – шум, гамір

hod, -u *m* – 1. (*sport*) кидок; 2. *círk. zprav. ve spoj.*: Voží hod *n.* Hod boží vánoční – Різдво, перший день Різдва; Hod boží velikonoční – світле Христове воскресіння, перший день Пасхи

hmyz, -u *m* – комаха, комашня; *přen., hanl. (lidský)* паразит

hned přisl. – відразу (ж)

hnědý – коричневий, каштановий

hnutí, -í *s* – рух, порух

hodina, -у *ž* – година

hodiny, hodin *ž pomn.* – годинник

hodit, -ím *dok.* – кинути, метнути, накинути

hodit se, -ím se *nedok.* – годитися, надаватися, підходити

hodně přisl. – багато, значно, дуже

hodný – добрий, гарний; чималий, неабиякий, великий

hoch, -u *m* – хлопець, хлопчик, юнак

hold, -u *m* – почесі, глибока повага (до кого-небудь)

hospodářství, -í *s* – господарство; економіка, садиба

host, -a *m* – гість

hostina, -у *ž* – банкет, святковий обід (вечеря)

hostinec, -ce *m* – ресторан

hotově přisl. – готівка

houba, -у *ž* – гриб

house, -te *s* – гусеня, гусенятко

housle, -í *ž pomn.* – скрипка

houslista, -у *m* – скрипаль; **houslistka**, -у *ž* – скрипачка

hrabě, -te *m* – граф; **hraběnka**, -у *ž* – графиня

hrad, -u *m* – замок

hrách, hrachu *m* – горох

hrát, hraji *nedok.* – грати, відігравати; виступати

hrozit, -ím *nedok.* – загрожувати, погрожувати

hrozný – жахливий, страшний

hřebíček, -ku *m* – гвіздок; (*kořeně*) гвоздика

hříbě, -te *s* – лоша, лошатко

hřiště, -ě *s* – майданчик для гри, спортивний майданчик

hubený – худий, тонкий
husita, -у *m* – гусит
hvězdář, -е *m* – астроном; **hvězdářka**,
 -у *ž* – жінка-астроном
hýbat, -у, -ám, *nedok.* – рухати, пе-
 ресувати, поворухнути

CH ch

chalupa, -у *ž* – хата, сільський буди-
 нок; дрібне селянське господарство
chladit, -ím *nedok.* – охолоджувати,
 студити
chladnička, -у *ž* – холодильник
chladnout, -у *nedok.* – вистигати,
 холонути
chladný – холодний, прохолодний,
 студений
chodba, -у *ž* – коридор
chodit, -ím *nedok.* – ходити
chodník, -у *m* – тротуар
chov, -у *m* – розведення, вирощу-
 вання
chrám, -у *m* – храм, собор
chtít, *chci*, *chtějí nedok.* – хотіти, пра-
 гнути
chudobinec, -се *m* – заклад для бід-
 них
chudý – бідний, убогий
chuť, -ті *ž* – смак, апетит, бажання
chyba, -у *ž* – помилка, похибка,
 недолік
chybět, -ím *nedok.* – не вистачати,
 бракувати, бути відсутнім
chytrý – розумний, кмітливий

I i

identita, -у *ž* – ідентичність,
 тотожність
Irsko, -а *s* – Ірландія

J j

jahoda, -у *ž* – суниця, ягода, полу-
 ниця
jarní – весняний
jaro, -а *s* – весна
jasně přisl. – ясно, яскраво, чисто,
 дзвінко
jasný – яскравий, ясний
javor, -у/-а *m* – клен
jazyk, -а *m* – 1. язик; 2. мова
jedinec, jedince *m* – одиниця, окрема
 особа, індивідуум
jednání, -í *s* – поведінка, вчинки,
 переговори
jednat -ám *nedok.* – діяти, вести пе-
 переговори
jednota, -у *ž* – єдність, цілісність,
 спільність; об'єднання, товариство
jehlový – голковий; (*podpatek*) тон-
 кий каблук, шпилька
jeskyně, -ě *ž* – печера
jeviště, -ě *s* – сцена
jídlo, -а *s* – страва, їжа
jih, -у *m* – південь
jiný – інший
jít, jdu, jdou nedok. – іти, йти
jižní – південний
jogurt, -у *m* – йогурт

K

kabát, -у *m* – пальто
kadeřník, -іка *m* – перукар
kalich, -а/-у *m* – келих, чаша
kamna, kamen s potn. – піч, грубка,
 кухонна плита
kanec, -се *m* – кнур
kapacita, -у *ž* – ємність, ємкість,
 кількість місць, (*vyukající odborník*)
 величина, авторитет
kapecník, -у *m* – носовичок, носова
 хусточка

kapitola, -y *ž* – розділ, глава
kapka, -y *ž* – крапля, капля, краплина
kaple, -e *ž* – каплиця
kapr, -a *m* – короп
kapsa, -y *ž* – кишеня
karfiól, -u *i kvěťák*, -u *m* – цвітна
 капуста
kartáč, -e *m* – щітка
kaše, -e *ž* – каша
kaviár, -u *m* – ікра
kazit, -ím *nedok.* – псувати, зіпсувати
kbelík, -u *m* – відро
kečup, -u *m* – кетчуп
keř, -e *m* – куш, корч
kladivo, -a *s* – молоток
kladný – позитивний
klášter, -a *m* – монастир
klavír, -u *m* – рояль, фортепіано
klenot, -u *m* – коштовність; регалії
(královský)
kleště, -í *ž pomn.* – кліщі, щипці
klíčit, -ím *nedok.* – проростати,
 пускати пагони, сходити; зароджу-
 ватися
klín, -a *m* – коліно; на klíně – на
 колінах
klobouk, -u *m* – капелюх, бриль
kluk, -a *m* – хлопець, хлопчик,
 хлопчак
kněz, -e *m* – священик; *(katolický)*
 ксьондз; *(evangelický)* пастор; ро-
 hanský kněz – жрець
knihovna, -y *ž* – 1. бібліотека;
 2. книжкова шафа
knír, -u *m* – вус; -y – вуса
kníže, -te *m* – князь
knížecí – княжий
koberec, -ce *m* – килим
kocour, -a *m* – кіт
kolej, -e *ž* – 1. гуртожиток *(student-
 ská)*; 2. рейс

kolem přísl. – навколо, повз, біля;
 приблизно, близько
komora, -y *ž* – комірчина
konat, -ám *nedok.* – робити, викону-
 вати, здійснювати
konat se, -á se *nedok.* – відбуватися,
 проходити
kopec, -ce *m* – пагорб, схил гори,
 гора
kopřiva, -y *ž* – кропива
kostel, -a *m* – костел, церква *(pravo-
 slavní, katolická)*
kostým, -u *m* – *(dámský)* костюм
koš, -e *m* – смітник
košile, -e *ž* – сорочка
koště, koštěte *s* – віник
kotě, -te *s* – котенятко
koulař, -e *m* – спортсмен, що штовхає
 ядро; **koulařka**, -y *ž* – спортсменка,
 що штовхає ядро
koulovat, -uji *nedok.* – кидати сніж-
 ками; koulovat se – гратись у сніжки
koupání, -í *s* – купання
koupelna, -y *ž* – ванна
koupit, -ím *dok.* – купити
kout, -a *m* – кут, куток
kouzelný – чарівний, чародійний,
 чудодійний
kožešina, **kožišina**, -y *ž* – хутро
kožich, -u *m* – шуба, хутряне пальто,
 кожух
kraj, -e *m* – край, кінець; околиця;
 країна, місцевість, сторона, район
král, -e *m* – король
kramář, -e *m* – крамар, торговець
krasobruslař, -e *m* – фігурист
krasobruslařka, -y *ž* – фігуристка
krasobruslení, -í *s* – фігурне катання
kravata, -y *ž* – галстук, краватка
krčma, -y *ž* – корчма
kroupa, -y *ž* – 1. *zprav. množ.* крупи,
 крупа; 2. *jen množ.* град

křeslo, -a *s* – крісло
křestní – який стосується хрещення
křtiny, křtin *ž pomnož.* – хрестини
kudrnatý – кучерявий
kufr, -u *m* – валіза
kůzle, -te *s* – козеня, козенятко
květen, května *m* – травень
květina, -y *ž* – квітка, квіт
květináč, -e *m* – вазон, квітковий горщик
květinář, -e *m* – квіткар, продавець квітів; **květinářka**, -y *ž* квіткарка
kvítí, -í *s* – квіти
kynutý – дріжджевий, на дріжджах

L I

laciný – дешевий, банальний
lákat, -ám *nedok.* – заманювати, приваблювати, спокушати обіцянками
lakovat, -ují – лакувати, покривати лаком; прикрашати, прикрашувати; ошукувати, піддурювати
lampa, -y *ž* – лампа
laškovat, -ují *nedok.* – загравати, жартувати
laškovný – грайливий, жартівливий, лукавий
lavice, -e *ž* – лавка, лава
leden, ledna *m* – січень
lednička, -y *ž* – холодильник
legrace, -e *ž* – жарт, потіха
lenoch, -a *m* – ледар, лінивий, нероба, лінюх
lenořit, -ím *nedok.* – лінуватися, лінитися, ледарювати
lenořka, -y *ž* – крісло
lept, -u *m* – офорт
letec, -ce *m* – пілот; **letkyně**, -yně *ž* – жінка-пілот
letiště, -ě *s* – летовище, аеропорт
letos přisl. – цього року, цього річ
lež, lži *ž* – неправда, обман

ležet, -ím *nedok.* – лежати
líbit se, -ím se *nedok.* – подобатись
lidový – народний; популярний, загальнодоступний, простий
liják, -u, **lijavec**, **lijavce**, *m* – злива, проливний дощ
límeč, -e *m* – комір
líný – лінивий
listopad, -u *m* – листопад
lodʹ, lodi, lodě *ž* – пароплав, корабель, судно
loučit se, -ím se *nedok.* – прощатись, розлучатись, розставатись
ložnice, -e *ž* – 1. (*proctor*) спальня; 2. (*nábytek*) спальня
lůžko, -a *s* – ліжко
lvíče, -te *s* – левеня, левенятко
lyže, -e *ž* – лижа
lyžování, -í *s* – лижний спорт
lyžovovat, -ují *nedok.* – займатись лижним спортом, ходити на лижах

M m

Maďarsko, -a *s* – Угорщина
malebný – живописний, мальовничий
malíř, -e *m* – художник, живописець
malířka, -y *ž* – художниця
malý – малий, невеликий
manžel, -a *m* – чоловік
manželka, -y *ž* – дружина
manželství, -í *s* – шлюб, одруження
máslo, -a *s* – масло
mašle, -e *ž* – бант
matka, -y *ž* – мама
maturant, -a *m* – випускник (*střední školy*)
maturovat, -uju / -uji *nedok., dok.* – складати іспити на атестат зрілості
mazanec, -ce *m* – пасхальний калач
medvěd, -a *m* – ведмідь
medvědě, -te *s* – ведмежа, ведмежатко

menza, -y *ž* – студентська їдальня
měřit, -ím *nedok.* – міряти, вимірювати

měsíc, -e *m* – місяць

měšťan, -a *m* – міський житель, мешканець

metelice, -e *ž* – заметіль, метелиця, хурделиця

míč, -e *m* – м'яч

milost, -í *ž* – милість, ласка; милосердя; помилювання, пощада

milostný – любовний

mincmistr, -a *m* *histr.* – монетний майстер, власник монетного двору

místnost, -í *ž* – приміщення, кімната

místo, -a *s* – місце

mít, mám, mají *nedok.* – мати

mitra, -y *ž* – митра

mistr, -a *m* – 1. майстер; 2. чемпіон; 3. магістр

mládě, -te *s* – звірятко; маля

mládí, -í *s* – молодість, юність

mladistvý – юнацький, молодечий, молодий, неповнолітній

mladý – молодий, юний

mlčenlivý – мовчазний, небалакучий

mlčet, -ím *nedok.* – мовчати

mlčky přisl. – мовчки, мовчазно

mléko, -a *s* – молоко

mlha, -y *ž* – туман

mluvit, -ím *nedok.* – говорити, розмовляти

mluvnice, -e *ž* – граматики

mnich, -a *m* – монах

mnohem přisl. – значно, суттєво, набагато

mnoho přisl. – багато

modrý – синій, голубий

moudrý – мудрий, розумний

mračno, -a *s* – хмара, хмарина

mrakodrap, -u *m* – хмарочос

mrav, -u *m* – звичай, манери

mravenec, mravence *m* – мураха, мурашка

mravní – моральний

mravný – високоморальний

mráz, mrazu *m* – мороз

mše, -e *ž* – богослужіння, відправа, літургія

myčka, -y *ž* – мийка; *myčka nádobí* – посудомийка

myšlení, -í *s* – мислення

N n

nábytek, -ku *m* – меблі

nabízet, -ím *nedok.* – пропонувати

nábřeží, -í *s* – побережжя, набережна

nadaný – талановитий, здібний

nádivka, -y *ž* – фарш, начинка

nádobí, -í *s* – посуд; інструменти

nádvoří, -í *s* – двір, подвір'я

nachový – пурпурний, пурпуровий; червоний

nákup, -u *m* – покупки

náledí, -í *s* – ожеледиця, ожеледь

náležitost, -í *ž* – порядок, як належить; приналежність

náležitý – відповідний, належний

náměstí, -í *s* – площа, майдан

nápad, -u *m* – думка, ідея

náramek, -ku *m* – браслет

národ, -a *m* – нація, народ

narodit se, -ím se *dok.* – народитися

národní – національний, народний

národnost, -í *ž* – народність, національність

národopisný – етнографічний

narozeniny, -n *ž* *romn.* – день народження

nářadí, -í *s* – інструмент, знаряддя

následek, následku *m* – наслідок, результат

následkem předl. – внаслідок, в результаті

nástroj, -e *m* – інструмент, знаряддя
našetřit, -ím *dok.* – зібрати, назби-
 рати, скласти, наскладати, відкласти
našlehat, -ám *dok.* – набити
pat', patě *ž* – картоплиння, зелень
náušnice, -e *ž* – сережка
návrh, -u *m* – проект, пропозиція
navštívit, -ím *dok.* – відвідати, побу-
 вати в гостях
nazpátek i nazpět přisl. – назад
nebe, -e *s* – небо
nebot' *sp.* – оскільки, бо, тому що
nečas, -u *m* – негода
neděle, -e *ž* – неділя
nedilný – невід'ємний, неподільний
nemocnice, -e *ž* – лікарня
nemocný – хворий
neohebný – негнучкий, незгинний,
 нерухомий, неповороткий
nepříznivý – несприятливий
neteř, -e *ž* – племінниця
nevěsta, -y *ž* – наречена; невістка
nikam přisl. – нікуди
nížký – низький
nížina, -y *ž* – низина, низовина
noc, -i *m* – ніч
noční – нічний
povínář, -e *m* – журналіст; **povínář-
 ka**, -y *ž* – журналістка
povomanžel, -a *m* – наречений, мо-
 лодий; **povomanželka**, -y *ž* – наре-
 чена, молода
povorozenec, **povorozence** *m* – ново-
 народжений
nožky, -ek *ž rom.* – ножиці

О о

obálka, -y *ž* – конверт, обкладинка,
 обгортка
občan, -a *m* – громадянин; **občanka**,
 -y *ž* – громадянка

občerstvení, -í *s* – прохолодний на-
 пій, (холодна, тепла) закуска
občerstvit, -ím *dok.* – освіжити
obdiv, -u *m* – захоплення
obdoba, -y *ž* – відповідність, аналогія
období, -í *s* – період, час, епоха
oběd, -a *m* – обід
oběť, -ti *ž* – жертва
obchod, -u *m* – торгівля, крамниця,
 ринок
obchodní – торговий, комерційний
obilí, -í *s* – збіжжя
objednat, -ám *dok.* – замовити
objevit, -ím *dok.* – відкрити, знайти,
 виявити, винайти
obklopený – оточений
obklopit, -ím *dok.* – оточити, обсту-
 пити
oblačný – хмарний, захмарений
oblak, -u *m* – хмара, хмарина
oblečení, -í *s* – одяг, одяга, вбрання
oblek, -u *m* – костюм
oblékat, -ám *nedok.* – надягати, одя-
 гати, вбирати
oblíbený – популярний, улюблений
obličej, -e *m* – лице
obnova, -y *ž* – відновлення, оновлен-
 ня, реконструкція
obor, -u *m* – фах, спеціальність
obsah, -u *m* – зміст, об'єм
obvyklý – звичайний, звичний
ocas, -u *m* – хвіст
ocel, -i/-e *ž* – сталь
odborný – фаховий; **odborné učiliště**
 – професійно-технічне училище
oddělení, -í *s* – відділ
odehrávat, -ám *nedok.* – виконувати
odehrávat se -ám *se nedok.* – відбу-
 ватися
odepsat, **odepíšu**, **odepíši** *dok.* –
 написати відповідь (кому-небудь);
 відповісти; вирахувати; списати на
 видатки (*бух.*)

odesílatel, -e *m* – відправник
odesílatelka, -y *ž* – відправниця
oděv, -u *m* – одяг, одежа
odhodlat se, -ám se *dok.* – зважитися, наважитися, насмілитися
odměna, -y *ž* – премія, нагорода
ochutnat, -ám *dok.* – скуштувати, спробувати, дегустувати
okolí, -í *s* – околиця; середовище, оточення
okres, -u *m* – район
okresní – районний
olej, -e *m* – олія
omáčka, -y *ž* – соус, підлива
onemocnět, -ím *dok.* – захворіти, занедужати
opakovat, -uju / -uji *nedok.* – повторювати
opalovat se, -uji se *nedok.* – засмагати (на сонці)
opiče, -te *s* – мавпеня, мавпенятко
opičí – мавпячий
opravdu příslov. – насправді, дійсно
opravovat, -uju / -uji *nedok.* – ремонтувати, поправляти
orloj, -e *m* – куранти
oslava, -y *ž* – святкування, вшановування
oslavít, -ím *dok.* – святкувати, вшановувати
oslovít, -ím *dok.* – звертатися (до кого-небудь)
osobní – приватний, особистий; *osobní vlak* – пасажирський поїзд
osvětlovač, -e *m* – освітлювач
ošklivý – негарний, противний, неприємний
oštěpař, -e *m* – спортсмен, що метас списа; **oštěpařka**, -y *ž* – спортсменка, що метас списа
otázka, -y *ž* – запитання, питання
otec, *otce m* – батько, тато; отець

oteplít se, *zprav. 3 os.* -í se *dok.* – потепліти, потеплішати
otiskovat, -uji *nedok.* – публікувати, друкувати; робити відбиток
otulý – одутлий, обрешканий
ovlivňovat, -uji *nedok.* – впливати, робити *n.* справляти вплив
ovoce, -e *s* – фрукти, плоди

Р р

pádlo, -a *s* – весло
pak přísł. – потім, згодом, пізніше
památka, -y *ž* – пам'ять, спогад; пам'ятка
panák, -u/-a *m* – 1. копиця, сніп; 2. лялька
panovník, -a *m* – правитель, володар
panovnice, -e *ž* – володарка, правителька
pánský – чоловічий
papír, -u *m* – папір
paprika, -y *ž* – паприка, перець, стручковий перець
paragon, -u *m* – чек
párat se, páru se, páram se *nedok.* – 1. поротися, розпоротися; 2. вовтузитися, бабратися (з чим-небудь)
párek, páрку *m* – сосиска
pas, -u *m* – паспорт
pás, -u *m* – пояс, пас, пасок, ремінь
pasívní – пасивний
paša, -i *m* – паша
paštika, -y *ž* – паштет
pátek, pátku *m* – п'ятниця; Velký pátek – Страсна п'ятниця, Великодня п'ятниця
patro, -a *s* – 1. поверх; 2. піднебіння
patřit, -ím *nedok.* – належати; стосуватися (чого-небудь), підходити один одному
peřina, -y *ž* – перина; *prachová peřina* – пухова перина

pestrý – барвистий, пістрявий, різний, різноманітний
pichlavý – колючий; *přen.* колючий, насмішливий
pilný – старанний, працелюбний, ретельний, пильний
píseň, písně ž – пісня
piškotový – бісквітний
plášť, -tě m – плащ, пальто
platný – чинний, актуальний, корисний
pláž, -e ž – пляж
ples, -u m – бал
plešatý – лисий
plískanice, -e ž – сльота, дощова погода
plnoštíhlý – повний (*o postavě*)
plout, plují nedok. – плавати, пливати
plyn, -u m – газ
počasí, -í s – погода
počest ž zprav. ve spoj.: на počest – на честь, на відзнаку
počet, počtu m – кількість
počítač, -e m – комп'ютер
počítání, -í s – рахунок
počítat, -ám nedok. – рахувати, підраховувати, вираховувати; розраховувати
podebrat, podeberu, podeberou dok. – підібрати, підхопити
podebrat se, zprav. 3 os. podeberu se, podeberou se dok. – загноїтися, нарвати, нагнити, виспіти
podivný – дивний
podivovat se, -uji se nedok. – дивуватись, захоплюватись
podmínka, -y ž – умова
podnebí, -í s – клімат
podnik, -u m – підприємство
podobat se, -ám se nedok. – бути схожим, бути подібним, скидатись (на кого-небудь)

podobizna, -y ž – портрет
podpatek, podpatku m – підбор, каблук
podrobit se, -ím se dok. – підчинитися, підлягти, покоритися
podvádět, -ím nedok. – обманювати, зраджувати
podzim, -u m – осінь
podzimní – осінній
pohádka, -y ž – казка
poňan, -a m – язичник, поганин, ідоловірець
pohodlný – зручний
pohoří, -í s – гори, гірський масив
pohyb, -u m – рух, порух, жест; зміна
pohroma, -y ž – лихо, катастрофа, біда
pohyblivý – рухливий, рухомий
pohybovat, -uji nedok. – рухати, порушити, двигати; посувати
pojmenovat, -uji dok. – назвати, поіменувати, найменувати, назвати ім'ям (кого-небудь)
pojmenovávat, -ám nedok. – називати
pokoj, -e m – кімната, номер
pokladna, -y ž – каса, сейф; казна
pokladní – касовий; касир
poklepat, -u /-ám dok. – постукати, постукотити, поплескати
poklesnout, -u dok. – упасти, опуститися; знизитися, зменшитися
pokolení, -í s – покоління
pokoušet, -ím nedok. – дратувати, сердити; випробовувати; зваблювати
pokud – 1. *sp.* поки, до того часу, доки; 2. *zájm. přisl. táz.* до якого місця, доки
poledne, -e s – полудень, обідній час
polštář, -e m – подушка
pomezí, -í s – межа, кордон

pomlázka, -y *ž* – пучок; гілочка верби, якою за давнім звичаєм б'ють у Вербну неділю

pondělí, -í *s* і **pondělek**, **pondělka** *m* – понеділок

poprašek, -u *m* – наліт, пороша

popravit, -ím *dok.* – стратити

porazit, -ím *dok.* – повалити (*chodce na zem*), звалити; зарізати, забити; розбити, розгромити; *sport.* перемогти, виграти (у кого-небудь)

poslanec, -ce *m* – депутат

poslankyně, -кунь *ž* – жінка-депутат

postava, -y *ž* – фігура, статура, постаць, постава; особа, дійова особа

potáhnout, -u *dok.* – оббити, обтягти, обтягнути, покрити

potravina, -y *ž* *zprav. v mn.* **potraviny** – харчові продукти, продукти харчування; провіант

roupě, -te *s* – бутон

routní zprav. ve spoj.: **routní místo** – богомільне *n.* святе місце, місце паломництва

routník, -a *m* – мандрівник, подорожній; паломник, богомолець, прочанин

rouze přisl. – лише, тільки, виключно

rovaža, -y *ž* – характер

pověst, -í *ž* – переказ, легенда; чутки, розмови; слава, репутація

povídka, -y *ž* – оповідання, новела

povinnost, -í *ž* – обов'язок, зобов'язання

povinný – обов'язковий, вимушений

povolání, -í *s* – фах, професія

pozemek, -ku *m* ділянка, земельна ділянка

poznat, -ám *dok.* – ознайомитись, пізнати, дізнатись, познайомитись

pozornost, -í *ž* – увага, уважність: вияв уваги, подарунок

pozorný – уважний

pozorovat, -uji *nedok.* – спостерігати, зауважувати, стежити

pozoruhodný – цікавий, вартий уваги

pračka, -y *ž* – пральна машина

prádlo, -a *s* – білизна; **ložní prádlo** – постільна білизна

práh, **prahu** *m* – поріг

prach, -u *m* – пилюка; пух

pramen, -e/-u *m* – джерело (*minerální*); джерело (*archivní*)

pranostika, -y *ž* – приказка про погоду, прикмета

prase, -te *s* – порося, поросятко

pravdomluvný – правдивий

právník, -a *m* – юрист, правник

právnícký – юридичний, правничий

pravý – правий, справжній, істинний

primátor, -a *m* – мер міста, бургомістр

prodat, -ám *dok.* – продати

prodavač, -e *m* – продавець

prodej, -e *m* – продаж

prodejna, -y *ž* – крамниця, магазин

prodejní – торговельний, торговий, збутовий

prodejný – для продажу, продажний

prohánět se, -ím *se nedok.* – бігати, скакати, нестись

prohlídka, -y *ž* – огляд, перегляд

projev, -u *m* – вияв, виявлення, прояв; виступ

prolínat, *3.j.* -á *nedok.* – промочувати, пронизувати, проникати, просочуватись

proměnlivo přisl. – перемінно

promoce, -e *ž* – урочисте вручення диплома (після закінчення вищого навчального закладу)

promovat, -uju / -uji *nedok.* – вручати//вручити диплом

propast, -i ž – безодня, прірва, провалля

prosinec, prosince *m* – грудень

prostředí, -í *s* – середовище, оточення

provázet, -ím *nedok.* – проводити, супроводжувати

prožívat, -ám *nedok.* – проводити; переживати, зазнавати

prst, -u *m* – палець

prsten, -u *m* – каблучка, перстень

průmysl, -u *m* – промисловість, індустрія

průvod, -u *m* – колона, демонстрація, маніфестація, хода

průvodce, -e *m* – екскурсовод, гід; путівник

průzkum, -u *m* – дослідження, обстеження; розвідка

prý přisl. – кажуть, говорять, мовляв, ніби

přece – 1. *sp. odpor.* все-таки, все ж таки, все ж; 2. *část. zdůrazňuje správnost vlastní výpovědi* проте, однак, адже, адже ж

přečkat, -ám *dok.* – перечекати, перебути, пережити

předek, předka *m* – предок, прадід

předloha, -u ž – зразок, взірєць

předměstí, -í *s* – передмістя, околиця

přednáška, -u ž – лекція, доповідь

přednosta, -u *m* – начальник, завідувач

předpis, -u *m* – інструкція, правило

předpověď, -i ž – передбачення, пророцтво, прогноз

předpovědět, -ím *dok.* – передректи, предвістити, передбачити, завбачити

předpovídat, -ám *nedok.* – пророкувати, пророчити, передректи

předprodej, -e *m* – попередній продаж

předseda, -u *m* – голова (*vlády*)

předsedkyně -kyně ž – голова (*žena*)

předsiň, -ně ž – передпокій

představa, -u ž – поняття, уява

představení, -í *s* – вистава, сеанс

představovat, -uji *nedok.* – представляти, знайомити

představovat si, -uji si *nedok.* – уявляти

přenášet, -ím *nedok.* – переносити; передавати, транслювати; передавати, поширювати (*nemoc*)

příbytek, příbytku *m* – житло

příjímací – прийомний (*den*), вступний (*zkouška*)

příjímat, -ám *nedok.* – приймати, зустрічати (гостей)

příkrm, -u *m* – гарнір

příkročit, -ím *dok.* – приступити до діла, розпочати, взятись до справи

příkrý – крутий, стрімкий, (*kritika*) різкий, суворий, (*slovo*) гострий,

příkryvka, -u ž – ковдра, ліжник, покривало

příliš přisl. – дуже, надзвичайно

případnout, -u *dok.* – дістатися (кому-небудь), перейти у власність

přípravit, -ím *dok.* – 1. підготувати, 2. приготувати (*jidlo*)

přípravný – підготовчий

příroda, -u ž – природа, натура

přírodní – природний, натуральний

přírodopis, -u *m* – природознавство

příručka, -u ž – посібник

příslušný – належний, приналежний; відповідний

přísný – строгий, суворий

přistát, -anu *dok.* – приземлитися, сісти, причалити

přístroj, -e *m* – пристрій, апарат

přístup, -u *m* – право вступу, доступ, підхід

příští – наступний, майбутній
přítel, -e *m* – друг, приятель (přátelé, množ.)
přítal, -u *m* – потік, злива
přivalit, -ím *dok.* – прикотити, підкотити; наповзти, набігти; хлинути
přívěsek, -ku *m* – підвіска
přívlastek, -ku *m* – означення, атрибут
přízemí, -í *s* і **přízemek**, přízemku *m* – перший, нижній поверх, партер
přízemní – на першому поверсі, низовий, приземний, на поверхні ґрунту
psaní, -í *s* – писання; заняття з письма; лист
psota, -y *ž* – негода, сльота (*počasí*)
ptáče, -te *s* – пташеня, пташенятко
ptačí – пташиний
pták, -a *m* – птах, птиця
ptát se, ptám se, ptají se *nedok.* – питати, запитувати
pud, -u *m* – інстинкт
pulovr, -u *m* – пуловер
punčocha, -y *ž* – панчоха
působit, -ím *nedok.* – завдавати, чинити, робити; справляти враження
pustit, -ím *dok.* – впустити (koho kam), випустити, впустити (*hrnek na zem*); випустити, відпустити (*z vězení*); пустити, напустити (*teplu do místnosti*)
putování, -í *s* – мандрювання, мандри, паломництво
putovat, -uji *nedok.* – мандрювати, подорожувати, здійснювати паломництво
půvabný – чарівний, чудовий, граціозний (*tanec*)
pytel, pytle *m* – мішок, міх, лантух
pyžamo, -a і **pyžama** *neskl. s* – піжама

R r

rajčatový – томатний, помідоровий
rajče, -te *s* – помідор, томат
Rakousko, -a *s* – Австрія
rameno, -a/-e *s* – плече
ramenatý – широкоплечий, плечистий
renovovat, -uju / -uji *nedok.* (*stavební památky*) – відтворювати, оновлювати
ret, rtu *m* – губа
robustní – (*postava*) сильний, могутній, міцний
ročník, -u *m* – рік народження, клас, курс
rod, -u *m* – рід
rodák, -a *m* – уродженець; **rodáčka**, -y *ž* – уродженка
rodič, -e *m* *zprav. množ.* – батьки, батько-мати
rodina, -y *ž* – сім'я
rolník, -a *m* – селянин; **rolnice**, -e *ž* – селянка
rostlina, -y *ž* – рослина
rovněž přísl. – також, так само
rovnodennost, -i *ž* – рівнодення
rozinky, -ek *ž* *množ. totéž* **hrozinky** – родзинки
rozkaz, -u *m* – наказ, розпорядження
rozloha, -y *ž* – площа (землі)
rozmezí, -í *s* – кордон, межа, грань, проміжок
rozpadnout se, -u se, 3. os. j. -e se *dok.* – розпастися, розвалитися, розрушитись
rozpaky, -ků *m* *množ.* – розгубленість, збентеження, схвилювання
rozpoutávat se, -ám se *nedok.* – розв'язуватися, розпалюватися, розгорятися
rozsvícený – розсвітлений, ввімкнений, запалений

rybník, -a *m* – ставок
rychlík, -u *m* – швидкий поїзд

Ř ř

řada, -y *ž* – ряд, низка, шеренга; черга

ředitel, -e *m* – директор, керівник

řemeslo, -a *s* – ремесло

řetěz, -u *m* – ланцюг

řetízek, -ku *m zdrob.* – ланцюжок

řídit, -ím *nedok.* – управляти, керувати, регулювати

říjen, října *m* – жовтень

říkat, -ám *nedok.* – говорити, казати

římský – римський

říše, -e *ž* – імперія, держава

říšský – імперський

řízek, řízku *m* – шматочок, скибочка; шніцель по-віденськи

řízení, -í *s* – керівництво, управління

S s

sad, -u *m* – сад, садок

sáhnout, -nu *dok.* – торкнутися, доторкнутися

salám, -u *m* – ковбаса

salát, -u *m* – салат, салата

samet, -u *m* – оксамит, бархат

samohláska, -y *ž* – голосний звук

samostatný – окремих, особливий, самостійний, незалежний

samozřejmě přísl., částice – звичайно, очевидно

sáně, saně, saní *ž pomn.* – сани, санки

Sasko, -a *s* – Саксонія

sele, -te *s* – (молочне) порося, поросятко

semišový – замшевий

sen, snu *m* – сон, сновидіння, марення

senátor, -a *m* – сенатор

sestřenice, -e *ž* – двоюрідна сестра, кузина

sever, -u *m* – північ

scházet, -ím *nedok.* – сходити, спускатися; бути відсутнім

schůze, -e *ž* – засідання, збори

schůzka, -y *ž* – зустріч

sice přísl. – інакше, а саме

sídlíště, -ě *s* – жилий масив, район; поселення

sídlo, -a *s* – місцеперебування, резиденція

sílit, -ím *nedok.* – міцніти, набиратись сил; зміцнюватись, рости

sinologie, -e *ž* – китаєзнавство

sjezdovka, -y *ž* – траса швидкісного спуску; **sjezdovky množ.** – слаломні, гірські лижі

skladba, -y *ž* – композиція, п'еса, музичний твір; структура, система

skladiště, -ě *s* – склад, складське приміщення, місце зберігання

sklep, -a *m* – підвал, погріб, льох

sklidit, -ím *dok.* – зібрати, зняти, прибрати; викопати (*brambory*)

skokan, -a *m – sport.* стрибун; **skokan** на lyžích – стрибун з лижного трампліна; **skokanka**, -y *ž* – стрибунка

skutečnost, -í *ž* – дійсність, реальність; подія, факт, обставина

skvělý – блискучий, надзвичайний, чудовий

slabý – слабкий

sladký – солодкий; **sladká voda** – прісна вода

slavnost, -í *ž* – урочистість, святкування

slepice, -e *ž* – курка

slib, -u *m* – обіцянка

slibit, -ím *dok.* – пообіцяти

slunce, -e *s* – сонце

slůně, -te *s* – слонення, слоненятко
slunovrat, -u *m* – сонцестояння
smát se, směju se / směji se *nedok.* – сміятися
směr, -u *m* – напрям, напрямок, курс; маршрут
smíšený – змішаний, різноманітний
snacha, -y *ž* – невістка
snazit se, -ím se *nedok.* – намагатися, старатися
sněhulák, -a *m* – снігова баба, сніговик
sněžení, -í *s* – снігопад
sněženka, -y *ž* – сніжинка
sníh, sněhu *m* – сніг
socha, -y *ž* – скульптура, статуя
sochař, -e *m* – скульптор; **sochařka**, -y *ž* – жінка-скульптор
sotva – 1. *přísl.* насилу, ледве, ледве-ледве; 2. *sp.* лише, тільки що, як тільки
soubor, -u *m* – зібрання, сукупність, сума; ансамбль, колектив, хор
současník, -a *m* – сучасник; **současnice**, -e *ž* – сучасниця
soudce, -ce *m* – суддя
soudit, -ím *nedok.* – судити; вважати, думати
soukromý – приватний
soumrak, -u *m* – сутінки
soupeř, -e *m* – суперник; **soupeřka**, -y *ž* – суперниця
soupeřit, -ím *nedok.* – змагатися
sousloví, -í *s* – стійке словосполучення, словосполучення
souvislost, -i *ž* – взаємний зв'язок, взаємозв'язок
spaní, -í *s* – спання
spis, -u *m* – твір, праця; документ, акт
spisovatel, -e *m* – письменник; **spisovatelka**, -y *ž* – письменниця
spíž, -e, **spížirna**, -y *ž* – комірчина

splnit, -ím *dok.* – виконати
spojený – з'єднаний, об'єднаний
spojit, -ím *dok.* – з'єднати, об'єднати
spokojenost, -i *ž* – задоволення, відчуття задоволення
společenský – суспільний, громадський
spolehlivý – надійний, такий, що за-слуговує на довіру; достовірний
spolu přísl. – разом, спільно
sporák, -u *m* – плита
spousta, -y *ž* – маса (*lidí, práce*), безліч, сила-силенна, велика кількість
správce, -ce *m* – завідувач, керуючий, керівник; **správkyně**, -kyně, *ž* – завідувачка, керівник (*žena*)
spravit, -ím *dok.* – поладити, поладнати, відремонтувати, поправити
sprcha, -y *ž* – душ, душева
sprchovat se, -uju se / -uji se *nedok.* – приймати душ
srazit, -ím *dok.* – збити, повалити; об'єднати, зсунути
srážka, -y *ž* – зіткнення; опади
srdce, -e *s* – серце
srpen, srpna *m* – серпень
stánek, stánku *m* – кіоск, намет, палатка
stanovisko, -a *s* – точка зору, позиція, погляд
starat se, -ám se *nedok.* – турбуватися, опікуватися, дбати
starobylý – старовинний, стародавній, древній
starostlivý – турботливий; стурбований
starý – старий, стародавній, давній
stáří, -í *s* – вік; старість, похилий вік
stát, -u *m* – держава
statečný – хоробрий, відважний, мужній

státní – державний
státnost, -i ž – державність
stavba, -y ž – будівля, споруда, будівництво
stavení, -í s – будівництво
stavět, -ím *nedok.* – ставити; будувати
stavitel, -e m – будівельник, будівничий
stěhovat se, -uju se / -uji se *nedok.* – переселяти, переносити
stěna, -y ž – стіна, ширма; стінка
stmívat se, 3 *os. j.* -á se *nedok.* – смеркатися, вечоріти, темніти
století, -í s – століття
strom, -u m – дерево
strýc, -e m – дядько
středa, -y ž – середа
středisko, -a s – база, пункт; осередок
střední – середній
střevíc, -e m – черевик, туфля
střih, -u m – викрійка, зразок, крій, покрій
stříkat, -ám *nedok.* – бризкати; плюскати; оприскувати
studium, -a s – навчання, вивчення
studovat, -uju / -uji *nedok.* – вчитися
stuha, -y ž – стрічка
stůl, stolu m – стіл
svalnatý – мускулистий
svatba, -y ž – весілля, вінчання, реєстрація шлюбу
sváteční – святковий, святочний, урочистий
sucho, -a s – сухість, засуха
sukně, -ě ž – спідниця
sundat, -ám *dok.* – зняти, скинути
suterén, -u m – підвал, нижній поверх, підвальний поверх
světly – світлий
svíčková, -é – філейна *n.* полядвична вирізка з яловичини; печеня з вирізки; філе з полядвиці

svízel, -e m – важкість, трудність, тяжкість; труднощі; турбота
suchravost, -i ž – сирість
synovec, -ce m – племінник
sýr, -a m – сир
syrový – сирий; вологий, непогожий, гнилий
sytý – ситий (*člověk*), ситний (*strava*), насичений (*barva*)

Š š

šatník, -u m – гардероб, шафа для одягу
šaty, -y/-ů m *pomn.* – одяг, плаття
šedivý – сірий
široký – широкий
širý – широкий (*krajina*)
šíře, -e ž – ширина, широчінь, широта
šít, šiji, šiji *nedok.* – шити
škatulka, -y ž – шкатулка, коробка
školení, -í s – навчання, підготовка, заняття
Španělsko, -a s – Іспанія
špatný – поганий, кволий, слабий; несмачний; кепський; злий, недобрый
šperk, -u m – коштовна оздоба, дорогоцінність
špinavý – брудний
šťastný – щасливий
šťava, -y ž – сік
šťavnatý – соковитий, сочистий, наливний
štěně, -te s – щеня, щенятко
štíhlý – стрункий, тонкий
šunka, -y ž – шинка
švagr, -a m – швагер (брат дружини)
švagrová, -é ž – сестра чоловіка, сестра дружини

T t

tady *přísl.* – ось, тут
tamhle *přísl.* – 1. *ukazuje na místo nepřiliš vzdálené* ось там, аж он, отам; 2. *ukazuje na cíl nepřiliš vzdálený* он, от, ось; подекуди, місцями, де-не-де
tapeta, -у *ž*, *zprav. v mn.* **tapety** – шпалери
tapetovat, -uju / -uji *nedok.* – обклеювати шпалерами
taška, -у *ž* – сумка
také *přísl.* – також
tedy, teda *přísl.* – значить, таким чином, отже, тобто
tele, -te *s* – теля, телятко
tělovýchova, -у *ž* – фізкультура
teplota, -у *ž* – температура, гарячка
teprv(e) *přísl.* – тільки, лиш(е)
těstovina, -у *ž*, *zprav. v mn.* – макаронні вироби
tchán, -a *m* – тесть (батько дружини)
tchyně, -ě *ž* – теща
tíha, -у *ž* – важкість
tisk, -u *m* – друк, друкування, друкарство
tisknout, -u *nedok.* – 1. стискати, тиснути, притискати; 2. друкувати, набивати, вибивати, публікувати
tlačít, -ím *nedok.* – натискати, тиснути; штовхати
tlačítko, -a *s* – кнопка, клавіша, натискач
tlak, -u *m* – тиск, напір, натиск
tlouci i tlouct, tluču, tlučou *nedok.* – бити, стукати, калатати, грюкати
tlustý – товстий
tma, tmy *ž* – темнота, пітьма
tmavý – темний
toužit, -ím *nedok.* – прагнути, хотіти, сумувати
tréma, -у *ž* – хвилювання

trémovat se, -uji *nedok.* – хвилюватися, лякатися
trh, -u *m* – ринок, базар
trvalý – постійний, тривалий, безстроковий, довговічний
třený – здобний, пісочний (*těsto*);
třená souhláska – фрикативний приголосний
třesnutí *ve spoj.* třesnutí mráz – тріскучий, лютий мороз
třída, -у *ž* – 1. клас; категорія; розряд; 2. проспект; вулиця
tučný – жирний
tuhle *zájm. přísl.* – 1. *ve význ. místním* ось тут, тут, отут 2. *ve význ. časovém* недавно, нещодавно, на днях
tušení, -í *s* – передчуття, уявлення
týden, týdne *m* – тиждень
týdeník, -u *m* – щотижневик, тижневик, щотижневий журнал

U u

ubrus, -u *m* – скатерка, скатертина
úbytek, úbytku *m* – зменшення, спад; збиток, втрата
ucourat si, -ám si *dok.* – замурзатись, вимазатись
učebnice, -e *ž* – підручник
učedník, -a *m* – учень
údaj, -e *m část. množ.* – відомості, дані
událost, -í *ž* – подія, випадок, пригода
uhlí, -í *s* – вугілля
uchytit, -ím *dok.* – ухопити, схопити
úkaz, -u *m* – явище
ukázat, -žu / -ži *dok.* – указати, показати, виявити
úklid, -u *m* – прибирання
uklidit, -ím *dok.* – прибрати
ukřižování, -í *s* – розп'яття

ulice, -e *ž* – вулиця
umělec, -se *m* – художник, митець
umělecký – художній, мистецький
úporný – виснажливий, зморний, нестерпний
umyvadlo, umývadlo, -a *s* – умивальник
univerzita, -y *ž* – університет
únor, -a *m* – лютий
upálení, -í *s* – спалення (*na ohni*)
upovídání – балакучий
úprava, -y *ž* – облаштування, поправка, оформлення
uprostřed přísl. – посередині, всередині
upřímny – ширий, відвертий
určený – призначений, визначений, заданий, встановлений
určit, -ím *dok.* – призначити, визначити, встановити
úroda, -y *ž* – урожай
úřadování, -í *s* – виконання службових обов'язків, адміністрування
úřední – офіційний, службовий, адміністративний
úředník, -íka *m* – службовець, чиновник
uspořádat, -ám *nedok.* – організувати, влаштовувати, приводити до порядку
úsvit, -u *m* – світанок, зоря
úterý, -ý *s* і **úterek, úterka** *m* – вівторок
utěšnit, -ím *dok.* – уцільнити, закурорити, закоркувати
úvaha, -y *ž* – роздум, розуміння, тьма, міркування
uzavřít, -u *dok.* – закрити, зачинити, замкнути; закінчити
území, -í *s* – територія, місцевість
uzenina, -y *ž* – ковбасний виріб, копченина, копчення, вудженина

úzký – вузький, тонкий, тісний
uznání, -í *s* – визнання (*práci, zásluhy*)
uznaný – визнаний, відомий
užitečný – корисний

V v

Vánoce, -c *ž pomn.* – Різдво
vánoční – різдвяний
vášnivý – натхненний, гарячий, палкий
vát, 3. j. *věje nedok.* – віяти, дути
vážít, -ím *nedok.* – зважувати, важити
vážít si, -ím *si nedok.* – цінувати, дорожити, берегти
vědomí, -í *s* – свідомість
vedle přísl., *částice* – поруч, поблизу, недалеко
vedro, -a *s* – спека, жара
vejce, -e *s* – яйце
veletrh, -u *m* – ярмарок
velitel, -e *m* – командир, командувач
velký – великий
velmi přísl. – дуже, надто
velkolepý – величний
velkoobchod, -u *m* – оптова торгівля
velvyslanec, -ce *m* – посол; **velvyslanekyně**, -ě *ž* – посол (*жінка*)
venkov, -a *m* – провінція, периферія, село
venkovan, -a *m* – провінціал, сільський житель
věnovat, -uju / -uji *dok.*, *zř. nedok.* – подарувати, присвятити
vedoucí – головний, керівник, завідувач
vepředu, vpředu přísl. – спереду, попереду
věrozhvěst, -a *m* – проповідник
veřejnost, -í *ž* – громадськість, суспільство
veselohra, -y *ž* – комедія

veselý – веселий
vesnice, -e *ž* – село
vesničan, -a *m* – сільський житель, мешканець села
veskrz i veskrze přisl. – цілком, зовсім, абсолютно, повністю
vestavěný ve spoj. **vestavěná skříň** – вбудована шафа
věšák, -u *m* – вішак
věta, -y *ž* – речення, вислів
většina, -y *ž* – більшість, більша частина
vidat, -ám *nedok.* – бачити, видати, час від часу бачити, не раз бачити
vichřice, -e *ž* – шквальний вітер, буря, шторм
vítězit, -ím *nedok.* – перемагати, здобувати перемогу
vítězný – переможний
vítězství, -í *s* – перемога, торжество
vítr, větru *m* – вітер
vладыка, -y *m* – владика
vlak, -u *m* – поїзд
vlastní – власний, приватний, особистий
vlastnictví, -í *s* – власність
vlhko, -a *s* – сирість, волога, вологість
vlhký – мокрий, сирий, вологий
vlnitý – хвилястий
voják, -a *m* – військовий, військово-зобов'язаний, солдат
volit, -ím *nedok.* – обирати, вибирати
vracet, -ím *nedok.* – завертати, повертати, віддавати
vrátit, -ím *dok.* – повернути, вернути, завернути
vrch, -u *m* – гора, горб, пригірок, узгір'я
vrcholný – найвищий, найбільший, завершальний, майстерний
vrcholový ve spoj. **vrcholové úhly** – протилежні, вертикальні кути

vrstevník, -a *m* – ровесник, одноліток
vrstevnice, -e *ž* – ровесниця
vstup, -u *m* – вхід
vstupenka, -y *ž* – квиток
všední – буденний, звичайний, пересічний
všeobecný – загальний, всезагальний
vteřina, -y *ž* – секунда, мить
vtip, -u *m* – дотепність, винахідливість
vtipkovat, -uji *nedok.* – жартувати, глузувати
vtipný – дотепний, винахідливий, гострий на язик
vůbec přisl. – взагалі, зовсім
výbor, -u *m* – комітет
vyhlásit, -ím *dok.* – оголосити, проголосити
vyhlášení, -í *s* – оголошення, проголошення
výhradně přisl. – виключно, лише
vyhrnout, -u *dok.* – вигребти, викинути; підняти, засучити, завернути (*rukávy*)
východ, -u *m* – (*z domu*) вихід; (*slunce*) схід
výjimečný – винятковий, надзвичайний, особливий
výklad, -u *m* – 1. (*v obchodě*) вітрина; 2. (*zákona*) тлумачення, виклад
výkon, -u *m* – виробіток, виріб, виконання
výlet, -u *m* – екскурсія, прогулянка; *jet n. jít n výlet* – йти на прогулянку
vyložít, -ím *dok.* – пояснити, викласти, витлумачити; виставити, вислати, обшити
vyrínač, -e *m* – вимикач
vyrplnění, -í *s* – виконання
vyrplňovat, -uji *nedok.* – заповнювати, виконувати
vyrprávění, vypravování, -í *s* – розповідь

vyprávět, -ím, **vypravovat**, -uju / -uji *nedok.* – розповідати, розказувати, говорити

vyrábět, -ím *nedok.* – виробляти, випускати

výrobek, -ku *m* – виріб, продукт

vyřizovat, -uju / -uji *nedok.* – виконувати, оформляти, розглядати, розбирати (*korespondence*)

vysavač, -e *m* – порохотяг

vysávat, -ám *nedok.* – висмоктувати, промокати, витискати

vyskytovat se, 3. *os. j.* -uje se *nedok.* – зустрічатись, траплятись

vysvětlit, -ím *dok.* – пояснити, роз'яснити; з'ясувати

vyšplíchnout, -u *dok.* – виплюснути

výtah, -u *m* – ліфт

vytrvalý – наполегливий, безперервний

vyvolávat, -ám *nedok.* – викликати; опитувати

vzdělání, -í *s* – освіта

vzdělaný – освічений, інтелігентний

vzduch, -u *m* – повітря

vzhled, -u *m* – вигляд, зовнішність

vzhlédnout, -u *dok.* – піднести очі, подивитись, поглянути

vzít, vezmu *dok.* – узяти, забрати, прийняти

vkřídění, -í *s* – воскресіння

vzniknout, 3. *os. j.* -ne *dok.* – виникнути, утворитися, з'явитися, зародитися

vzpomínka, -y *ž* – спогад; мемуари

vztah, -u *m* – стосунок, відносини

vždyť *přísl.* – адже ж, але

Z z

zabalit, -ím *dok.* – загорнути, укутати, закутати, обгорнути

zabarvení, -í *s* – забарвлення, відтінок

zábava, -y *ž* – розвага, потіха

zábavný – цікавий, захоплюючий

záclona, -y, *ž* – фіранка

záhada, -y *ž* – тайна, загадка

zahájit, -ím *dok.* – відкрити, розпочати

zahrada, -y *ž* – сад, город, квітник

záchod, -u *m* – туалет, убиральня

zachrastit, -ím *dok.* – зашарудіти, задзвонити

zájem, -mu *m* – зацікавлення, інтерес

zajíc, -e *m* – заєць

zajímat se, -ám se *nedok.* – цікавитись, виявляти інтерес

zajistit, -ím *dok.* – забезпечити, забронювати

zákazník, -íka *m* – покупець, клієнт

základ, -u *m* – фундамент, основа

zakladatel, -e *m* – засновник

založit, -ím *dok.* – заснувати, організувати, закласти (*stránku v knize*)

zámek, zámku *m* – 1. (*na dveřích*) замок; 2. (*šlechtický*) замок

zaměstnanec, -ce *m* – робітник, співробітник, службовець; **zaměstnanekyně**, -kyně *ž* – робітниця, співробітниця

zaniknout, -u *dok.* – загинути, зникнути, вимерти, припинити існування, втратити силу, закритись

západ, -u *m* – захід (*slunce*); захід (*světová strana*)

zápas, -u *m* – боротьба, бій; матч, змагання

zapomenout, -u *dok.* – забути

záporný – заперечний

záruční – гарантійний

záruka, -y *ž* – порука, запорука, зарука, застава

zařadit -ím *dok.* – поставити, помістити, внести, включити
zářít, -í *s* – вересень
zářít, -ím *nedok.* – блистити; світитись; сяяти
zářivý – блискучий, сяючий
zářada, -у *ž* – принцип, переконання, основа
zase, **zas** *přisl.* – знову
zastřený – закритий, заслонений; завуальований, скритий, замаскований; приглушений, здавлений
zástupce, -ce *m* – заступник; представник; **zástupyně**, -kyně *ž* – заступниця, представниця
zátopa, -у *ž* – паводок, підтоплення, розлив
zatopení, -í *s* – підтоплення, затоплення
závěj, -e *ž* – замет
záviset, -ím *nedok.* – залежати, бути в залежності
závodník, -a *m* – учасник змагань
zavraždít, -ím *dok.* – убити
zavřtět, -ím *dok.* – покивати, погойдати, завертати; завиляти
zbabělý – боягузливий
zbláznit, -ím *dok.* – зійти з розуму, здурити
zboží, -í *s* – товар, товари, крам
zbytek, **zbyteku** *m* – залишок, остача, решта
zdobit, -ím *nedok.* – прикрашати, декорувати
zdraví, -í *s* – здоров'я
zdravotní – санітарний, лікувальний, медичний
zejména *přisl.* – головним чином, особливо
zelenina, -у *ž* – овочі, зеленина
zeměřesení, -í *s* – землетрус; потрясіння

zet', **zetě** *m* – зять
zhruba *přisl.* – грубо; в основному, у загальних рисах, приблизно
získat, -ám *dok.* – отримати, придбати
zítra і *hovor.* **zejtra** *přisl.* – завтра
zjev, -u *m* – явище; вигляд; особа; істота
zkažený – зіпсований
zkoušet, -ím *nedok.* – приймати іспити, екзамінувати
zkouška, -у *ž* – іспит, випробовування
zkušný – досвідчений, компетентний, вправний
zlatý – золотий
zlobivý – пустотливий, шкідливий, бешкетний
znamenat, -ám *nedok.* – значити, означати, знаменувати
známka, -у *ž* – марка; оцінка
známý – відомий, знайомий
znát, -ám *nedok.* – знати
zpět *přisl.* – назад
zpěv, -u *m* – спів
zpráva, -у *ž* – повідомлення, звістка, вість, новина
zpravidla *přisl.* – як правило, звично
zralost, -í *ž* – сплість; зрілість, дорослість
zralý – спілий, стиглий, дорослий, зрілий
zrcadlo, -a *s* – дзеркало
zrušit, -ím *dok.* – відмінити, закрити, зняти
zvědavý – цікавий (*člověk*), той, що хоче знати
zvěrolékař, -e *m* – ветеринар
zvíci *přisl. kniž.* – величиною
zvítězit, -ím *dok.* – перемогти, отримати перемогу

zvláštní – особливий, одиничний, винятковий; додатковий; окремий
zvuk, -u *m* – звук, звучання
zvyk, -u *m* – звичка, звичай
zvykat, -ám *nedok.* – привчати, привичаювати, звикати
zvýšený – піднятий, підвищений, збільшений

Ž ž

žádost, -i *ž* – заява, клопотання, прохання; просьба
žák, -a *m* – учень

žadatel, -e *m* – заявник, прохач, клопотальник; **žadatelka**, -y *ž* – заявниця, прохачка

žádný – жодний, жоден, ніякий

žákyně, -yně, **žačka**, -y *ž* – учениця

žalář, -e *m* – тюрма

ždímat, -ám *nedok.* – витискати, викручувати, віджимати; висмоктувати

žehlička, -y *ž* – праска

židle, -e *ž* – стілець

živelní – стихійний

život, -a *m* – життя

žlutý – жовтий

Навчальне видання

Гасіл Їржі, Лобур Надія,
Паламарчук Ольга

ЧЕСЬКА МОВА ДЛЯ УКРАЇНЦІВ

підручник

Частина I

Редактори *В. Станкевич, В. Петраш*
Коректор *Л. Філь*

Художнє оформлення обкладинки та комп'ютерна верстка
Ж. Манфреді

Підписано до друку 19.07.2011. Формат 60х90/16.

Папір офс. Гарнітура Times. Друк офс.

Умовн. друк. арк. 18,50. Наклад 500. Зам. 110.

Видавничий центр ЛНУ імені І. Франка
Свідоцтво про внесення суб'єкта видавничої справи
до державного реєстру видавців, виготівників і
розповсюджувачів видавничої продукції
серія ДК № 3059 від 13.12.2007 р.
79000, м. Львів, вул. Дорошенка, 41

Інформаційно-видавниче агентство "ІВА",
свідоцтво про реєстрацію ДК № 380 від 26.03.2001.
м. Ужгород, вул. Капушанська, 82а. Тел.: (0312) 63-01-99.

Гасіл Їржі

Г22 Чеська мова для українців : підручник : У 2 ч. / Їржі Гасіл, Надія Лобур, Ольга Паламарчук. – Львів : Видавн. центр ЛНУ імені І. Франка; Ужгород : ТОВ "ІВА". – 2011. – Ч. I. – 296 с.

ISBN 978-617-501-040-2

Підручник "Чеська мова для українців" складається з трьох розділів: фонетико-орфографічної частини, основної лексико-граматичної частини та перекладного чесько-українського словника. Виклад навчального матеріалу в основному лексико-граматичному курсі передбачає засвоєння граматичного матеріалу та оволодіння базовою лексикою з розмовних тем. Окрім авторських текстів, у підручнику використано також твори чеських письменників.

Підручник із сучасної чеської мови рекомендовано студентам гуманітарних факультетів.

УДК 811.162.3'243(=161.2)(075.8)

ББК Ш141.51-923